VICHTO HUYGÔ

KỊCH

tuyển chọn

VĂN HỌC

KỊCH

VICHTO HUYGÔ

VĂN HỌC CỔ ĐIỂN NƯỚC NGOÀI
• VĂN HỌC PHÁP

VICHTO HUYGÔ

KỊCH

TUYỂN CHỌN

- HECNANI
- MARIÔNG ĐƠLORMƠ
- RUBLAX

PHÙNG VĂN TỬU
BỒ ĐỨC HIỀU, PHAN THỊ MIẾN dịch
PHÙNG VĂN TỬU giới thiệu

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC
Hà nội – 1985

Dịch từ nguyên bản tiếng Pháp:
HERNANI Arthème Fayard, Paris
Tham khảo thêm bản HERNANI
Édition illustrée par Foulquier

LỜI GIỚI THIỆU

Vichtơ Huygô (1802—1885) là cây đại thụ của chủ nghĩa lãng mạn Pháp đã tỏa bóng gần khắp thế kỷ trước. Tên tuổi của ông gắn liền với những tập thơ nổi tiếng *Lá thu, Tiếng hát buổi hoàng hôn, Trừng phạt, Mặc tưởng, Truyền kỳ các thời đại...* và với nhiều bộ tiểu thuyết quen thuộc *Nhà thờ Đức Bà Pari, Những người khốn khổ, Chín mươi ba...* Tuy nhiên, ông còn là nhà soạn kịch và ta không thể nói đến kịch lãng mạn của thế kỷ XIX mà không nhắc đến Huygô.

Sáng tác kịch của Huygô thu gọn vào trong một khoảng thời gian tương đối hẹp: mười vở từ 1827 đến 1843 tức là vào những năm cuối cùng của thời kỳ Trung hưng (1815—1830) và kéo dài gần hết thời kỳ Quân chủ tư sản (1830 — 1848) ở Pháp: *Amy Rôpxa* (1827), *Crômoen* (1827), *Hecnani* (1830), *Mariông Đơlormơ* (1831), *Nhà vua vui chơi* (1832), *Luycrex Borgia* (1833), *Mari Tuydo* (1833), *Ăngghiêlô* (1835), *Ruy Blax* (1838), *Những người Buyêcgravơ* (1843). Bốn chục năm sau ông mới lại viết *Torcơmada* (1882). Vở thứ mười hai, *Những anh em sinh đôi*, chưa hoàn thành.

Kịch của Huygô góp phần quan trọng vào sự chiến thắng của kịch lãng mạn trong thời đại bấy giờ, và khá đa dạng. Mỗi vở đi vào những chủ đề, đề tài khác nhau, đưa khán giả đến những xứ sở và thời đại không giống nhau, đồng thời còn khác nhau cả về một số đặc điểm hình thức.

Kịch đã từng có một thời kỳ hoàng kim với chủ nghĩa cổ điển ở Pháp trong thế kỷ XVII, với các bi kịch của Cornây, Raxin, các hài kịch của Môlie. Kịch cổ điển đóng vai trò quan trọng và có ý nghĩa tiến bộ trong hoàn cảnh lịch sử cụ thể. Bước sang thế kỷ XIX, tinh thần thời đại đã hoàn toàn thay đổi, khác rất xa với thế kỷ cổ điển của Lui XIV. Tính chất

hài hòa, cân đối với quy tắc ba đuy nhất và sự phân chia ranh giới rạch ròi giữa bi kịch và hài kịch không còn phù hợp với những tâm hồn lãng mạn đương muốn thoát ra khỏi cuộc sống tư sản tầm thường ở đó mọi thứ đều như bị trật khớp, họ không thể thích nghi nổi.

Hoàn cảnh mới đòi hỏi một sân khấu mới. Kịch lãng mạn ra đời. Đây không phải chỉ là sự đổi mới về nội dung mà cả về hình thức thể loại, đổi mới từ kịch bản đến việc dàn dựng và diễn xuất ở nhà hát. Một thể loại mới được khẳng định: *kịch đram* lãng mạn, gắn liền với tên tuổi của Huygô.

Crômoen là vở kịch nổi tiếng đầu tiên của ông, rút ra từ *Những hồi ký về Cách mạng Anh* của Ghidô, với khung cảnh nước Anh năm 1657. Nhân vật chính là Crômoen, lãnh tụ của cách mạng tư sản, lúc này đã đạt đến uy quyền tột đỉnh và đương ôm ấp mộng đế vương. Với năm hồi, gần bảy ngàn câu thơ, hơn sáu chục nhân vật, chưa kể hàng loạt nhân vật phụ không có tên, nếu đem diễn sẽ kéo dài trên mười tiếng đồng hồ, *Crômoen* không thích hợp với sân khấu. Tác phẩm này chủ yếu chỉ là nơi để nhà văn tuôn trào ra đầu ngọn bút những suy nghĩ sôi sục ấp ủ trong đầu, những nhiệt tình cuồn cuộn làm căng từng đường gân thớ thịt. Mở đầu vở *Crômoen* là một bài tựa cũng vượt ra ngoài mọi khuôn khổ, xét về độ dài cũng như về nội dung ý nghĩa của nó. *Tựa Crômoen* trở thành bản tuyên ngôn của *kịch đram*, đồng thời cũng được xem như cương lĩnh của chủ nghĩa lãng mạn nói chung. *Tựa Crômoen* xuất hiện chẳng khác nào cuộc bùng nổ năm 1793 của cao trào Cách mạng Pháp như chính tác giả đã nhận xét.

Trong *Tựa Crômoen*, tác giả chỉ ra rằng tự nhiên cũng như xã hội không phải chỉ phô bày toàn những cái chân, thiện, mỹ; trái lại, cái xấu tồn tại bên cạnh cái đẹp, cái ác bên cạnh cái thiện, cái xấu xí bên cạnh cái cao nhã, bóng tối bên cạnh ánh sáng. Văn học phải phản ánh toàn vẹn những mặt tương phản ấy trong cuộc sống. Và *kịch đram* đáp ứng được yêu cầu này, nó phù hợp với tâm trạng chán ghét của các nhà văn tiến bộ trước thực tại xã hội dưới thời quân chủ Buôcbông và quân chủ Lui Philip. *Tựa Crômoen* đã phá việc phân chia nghệ thuật một cách võ đoán thành các loại hình cao và thấp, không thừa nhận cái ranh giới cứng nhắc giữa bi kịch và hài kịch.

Bi kịch và hài kịch cổ điển phải nhường chỗ cho *kịch dram*. « *Kịch dram* nhào lẫn cái thô kệch và cái trác việt, cái khủng khiếp và cái hài hước, bi kịch và hài kịch, *dram*... là đặc tính của văn chương hiện nay ».

Đặc điểm quan trọng khác của *kịch dram* được Huygô nêu lên khá cặn kẽ trong *Tựa Crômoen* là sự phá bỏ các quy tắc duy nhất về địa điểm và duy nhất về thời gian lâu nay vẫn là kỷ cương trong kịch trường của chủ nghĩa cổ điển. Với *Tựa Crômoen*, những đặc trưng của *kịch dram* được hệ thống hóa và được nâng lên thành nguyên tắc.

Một trong những nguyên nhân chính tạo nên sức hấp dẫn của *kịch dram* đối với các nhà lãng mạn là nghệ thuật tự do. Mọi thứ dây rợ ràng buộc đôi cánh của ngòi bút và của tâm hồn tác giả đều phải đập phá. Mọi kiểu lồng giam hãm nghệ thuật đều bị bẻ nát dù đó là lồng sơn son thếp vàng. Không có quy tắc trong kịch. Không có cả quy tắc trong thơ. Câu thơ tự do thay thế cho câu thơ *alêcxăngdranh* (1) cân đối, nghiêm ngặt. Huygô và các nhà lãng mạn không thích nghi nổi với thời đại tư sản. Tâm hồn khao khát vươn lên trời cao của họ luôn luôn bị vít xuống mảnh đất « trần tục », nơi đó ngự trị thế lực kim tiền. Họ cảm thấy thân phận của mình như những chim trời bị buộc lông trói cánh trong sân nuôi gà vịt. Họ bị tù túng. Họ khao khát tự do. Những tâm hồn ấy làm sao có thể đi đôi được với « trật tự », hòa hợp được với quy tắc cổ điển!

Hecnani là vở kịch đầu tiên của Huygô được ra mắt công chúng. Đó là một vở kịch thơ năm hồi. Từ bối cảnh nước Anh trong *Crômoen*, bây giờ kịch được đưa trở về lục địa, sang nước láng giềng Tây Ban Nha đầu thế kỷ XVI, vào lúc vua Đôn Caclôx trở thành hoàng đế đế quốc Đức. Huygô sáng tác *Hecnani* với một tốc độ hiếm có. Vở kịch được hoàn thành trong 28 ngày, từ 29-8 đến 25-9-1829. Các thế lực bảo thủ tìm mọi cách ngăn cản vở kịch trình diễn. Thêm vào đó là cái ông ẹo của nữ diễn viên Macxơ đóng vai Đônha Xôn trong những buổi diễn tập. Nhưng tất cả đều vô hiệu. Ngày 25-2-1830, *Hecnani* ra mắt ở Pari, và « trận Hecnani » thực sự bắt đầu!

---

1) Câu thơ 12 âm tiết, ngắt nhịp ở chính giữa.

Liền trong 45 tối trình diễn vở kịch, Kịch viện Pháp trở thành « bãi chiến trường » giữa hai phe cổ điển và lãng mạn. Có cà chua, trứng thối và có cả những cuộc ẩu đả! Huygô đã thắng Kịch lãng mạn đã thắng!

Huygô rời Tây Ban Nha trở về với khung cảnh của nước Pháp thế kỷ XVII dưới thời tể tướng Risơliơ trong *Mariông Đơlormơ* cũng là một vở kịch thơ năm hồi. Vở này mới đầu có nhan đề *Một cuộc quyết đấu dưới thời Risơliơ*, viết xong từ năm 1829, trước *Hecnani*, nhưng đã bị kiểm duyệt cấm. Vua Saclơ X rất bực tức với nó và phản đối việc đưa ra trình diễn vì vai trò của nhân vật vua trong vở kịch chẳng đẹp đẽ gì. Phải đợi hai năm sau khi tình hình chính trị đã thay đổi, kịch mới được ra mắt công chúng.

Tình trạng cũng gần tương tự như vậy đối với vở *Nhà vua vui chơi*. Cũng vẫn là kịch thơ năm hồi, cũng vẫn khai thác đề tài trong lịch sử dân tộc, nhưng không phải ông vua Lui XIII âu sầu, lép vế dưới quyền tể tướng Risơliơ mà là ông vua Frăng xoa I của thế kỷ XVI đẹp trai, vui vẻ, ham chơi, đã từng làm hại cuộc đời bao nhiêu phụ nữ. Ngày 22/11/1832, vở kịch được trình diễn lần đầu. Ngày 23, có lệnh cấm. Buổi diễn thứ hai đã được ấn định vào ngày 24, bị hủy bỏ. Như vậy buổi diễn đầu tiên cũng là buổi cuối cùng. Số phận của *Nhà vua vui chơi* còn long đong hơn cả *Mariông Đơlormơ*. Phải đợi đến nửa thế kỷ sau, khi Huygô đã tám mươi tuổi ông mới được xem vở kịch ấy của mình! Vở kịch bị cấm vì lý do « vô đạo đức », có « nhiều đoạn...làm tổn hại đến phong hóa ». Nhưng thực ra chính là vì hình ảnh vua Frăng xoa I trên sân khấu còn tồi tệ hơn vua Saclơ X trong *Mariông Đơlormơ*.

Khán giả xúc động vì tình cha con của T'ribulê trong *Nhà vua vui chơi* sẽ lại xúc động vì tình mẹ con trong *Luycrex Borgia*. Vẫn là không khí của thế kỷ XVI, nhưng nhà văn đã đưa chúng ta rời nước Pháp sang bên Ý cũng như trong vở *Ănggilô*. Trước mắt chúng ta bây giờ là các thành phố Vơnidơ, Pherarơ, Pađu. Huygô từng chủ trương kịch phải viết bằng thơ. Trong *Tựa Crômoen*, ông không tán thành ý kiến cho rằng « những yếu tố ngôn ngữ thơ ca của chúng ta xung khắc với cái tự nhiên và cái thật », ông phê phán những ai « đã kết luận một cách có lẽ hơi vội vã là kịch phải viết

bằng văn xuôi ». Tuy nhiên, Huygô không cứng nhắc. Đa số các vở kịch của ông là kịch thơ. Nhưng *Luycrex Borgia* và *Ăngghiêlô* lại viết bằng văn xuôi.

Mari Tuyđo, vở kịch ra đời cùng một năm với *Luycrex Borgia* cũng viết bằng văn xuôi. Từ Ý, chúng ta lại trở về với nước Anh của thế kỷ XVI. Về mặt kết cấu hình thức, tác giả không chia vở này thành « hồi » mà thành « ngày ». Đây là vở kịch ba « ngày ». Riêng « ngày » thứ ba lại chia nhỏ thành hai « phần ».

Khung cảnh Tây Ban Nha đã xuất hiện trong vở kịch đầu tiên của Huygô ra mắt công chúng, sẽ lại xuất hiện một lần nữa trong *Ruy Blax*, kịch thơ năm hồi, vở cuối cùng thành công của tác giả. Nhưng ở đây là Tây Ban Nha của Mađrit thế kỷ XVII chứ không phải của Xaragôx thế kỷ XVI. Có thể nói, trong toàn bộ sự nghiệp sáng tác kịch của Huygô, đây là vở xuất sắc hơn cả.

Các đề tài lịch sử thuộc nhiều nước khác nhau tạo điều kiện cho nghệ thuật dàn cảnh phát huy đến cao độ và màu sắc địa phương có dịp được khai thác triệt để: sông Tami, điện Hoaitơ Hôn, điện Luvrơ, tháp Luân Đôn, hầm mộ Saclơmanhơ... những tướng cướp, những gái giang hồ, những anh hề, những sủng thần...; rồi các lọ thuốc độc, các dao găm *tôlet* to bản...Cũng cần nói ngay rằng Huygô thường chỉ mượn lịch sử làm khung cảnh cho những câu chuyện do ông hư cấu nên chứ không muốn hoàn toàn lệ thuộc vào lịch sử. Tất nhiên trong vở kịch nào của ông cũng có một vài nhân vật có thật, nhưng lồng vào đó là cả một thế giới sáng tạo của nghệ thuật. Đúng như tác giả đã viết trong *Tựa Crômoen*: « Tất cả những gì tồn tại trong thế giới, trong lịch sử, trong cuộc sống, trong con người, tất cả đều cần phải và có thể phản ánh vào sân khấu, nhưng dưới chiếc đũa thần của nghệ thuật ».

* * *

Trong kịch của Huygô, chúng ta thường bắt gặp kiểu nhân vật nổi loạn. Tiêu biểu cho kiểu nhân vật này chắc chắn là

Hecnani. Lần đầu tiên một nhà soạn kịch Pháp đã táo bạo đưa lên sân khấu nhân vật tướng cướp, mà lại là nhân vật chính. Một con người sống ngoài vòng pháp luật, cùng đồng đảng tung hoành khắp xứ, bị triều đình truy lùng mọi nơi. Nhưng đây không phải « tướng cướp » hiểu theo nghĩa thông thường, mà là kẻ « nổi loạn chính trị » có mối thù không đội trời chung với vua Tây Ban Nha.

Con người « nổi loạn » ấy có những phẩm chất tốt đẹp, ý chí căm thù sâu sắc, tinh thần kiên cường bất khuất trong đấu tranh, tâm hồn cao thượng trong tình yêu... Trong khi đó đối thủ của chàng—Đôn Caclôx—là một con người bỉ ổi, dùng đủ mọi lời đường mật trơ trẽn để quyến rũ phụ nữ và không ngần ngại có cả những hành động vũ phu. Đôn Caclôx không chỉ xuất hiện như một cá nhân mà gắn với hệ thống xã hội đầy bất công. Hành động trả thù của Hecnani do đó có ý nghĩa xã hội rộng lớn hơn.

Nhân vật « nổi loạn » không nhất thiết cứ phải là con người sống ngoài vòng pháp luật. Trong kịch Huygô, xét về địa vị xã hội, còn gì xa cách nhau, trái ngược nhau bằng một quan tể tướng triều đình và một tướng cướp rừng xanh. Nhưng Ruy Blax lại có nét hết sức gần gũi với Hecnani. Hecnani kình địch với triều đình từ bên ngoài. Ruy Blax đối chọi với triều đình từ bên trong. Đó cũng là một nhân vật « nổi loạn ». Bên trong bộ quần áo tể tướng là tâm hồn của một người bình dân—anh đầy tớ Ruy Blax. Đẹp biết bao hình ảnh của tể tướng Ruy Blax đứng thẳng người trong cuộc họp của Hội đồng tư vấn trước mặt bọn quan lại tham nhũng im lặng gục đầu nghe chàng quở mắng! Khác với Hecnani, ở đây, Ruy Blax không « nổi loạn » vì một mối thù cá nhân nào. Chàng chống lại cả một trật tự xã hội.

Có thể nói trong hầu hết các vở kịch của Huygô, hành động bao giờ cũng được xây dựng trên bối cảnh triều đình thối nát, dù đó là chế độ quân chủ Tây Ban Nha giai đoạn đương lên (*Hecnani*) hay trong buổi suy tàn (*Ruy Blax*), là ông vua hiếu sắc gây tai họa cho mọi gia đình (*Nhà vua vui chơi*) hay mối quan hệ tội lỗi giữa nữ hoàng Tây Ban Nha với gã sủng thần người Ý (*Mari Tuydo*).

Tất cả những cái đó tạo nên nội dung xã hội—chính trị tiến bộ trong kịch Huygô phản ánh tâm trạng chống đối của nhà văn đối với các chế độ Trung hưng và Quân chủ tư sản. Trong hàng ngũ các nhà văn lãng mãn, Huygô là người có ý thức rõ rệt nhất về sứ mệnh cao cả của nghệ thuật và của nghệ sĩ. Chính trong bối cảnh lịch sử ấy mà ta có thể nói đến lý tưởng dân chủ trong kịch của Huygô, tuy còn mờ nhạt.

Lý tưởng dân chủ ấy thiếu một cơ sở tư tưởng thật vững chãi. Nhà văn chưa nhìn thấy sự thắng lợi tất yếu của các lực lượng dân chủ trong một tương lai không xa, hơn nữa lại bị chi phối phần nào bởi tư tưởng điều hòa giai cấp và khuynh hướng nhân văn bất bạo động của chủ nghĩa xã hội không tưởng. Do đó, nhân vật « nổi loạn » thường dừng lại giữa đường khi chưa hoàn thành sự nghiệp (Hecnani) hoặc đi đến kết thúc bi thảm (Ruy Blax, T'ribulê...). Nhà văn chủ trương con đường hòa giải mâu thuẫn thay thế cho biện pháp đấu tranh cách mạng quyết liệt để tiêu diệt cái ác. Muốn thế, mỗi bên phải biết dẹp hằn thù, mở rộng lòng khoan dung, nén bớt dục vọng. Đó là mặt hạn chế của Huygô. Quyết định của Đôn Caclôx khoan dung độ lượng với tất cả mọi người trong *Hecnani* không khỏi làm cho ta ngạc nhiên. Còn Crômoen trong vở kịch cùng tên đã tự chủ được mình, tuyên bố từ chối vương miện là cái đích ông tha thiết bấy lâu, làm cho cả những kẻ mưu hại ông cũng phải thán phục!

Dưới ngòi bút của Huygô, số phận bi đát thường đến với các nhân vật nào thiếu lòng khoan dung mà chỉ theo đuổi mộng trả thù.

Còn nhân vật « nổi loạn » của Huygô thì đồng thời cũng không vượt được ra ngoài quỹ đạo của nhân vật nổi loạn lãng mạn. Sự phản kháng mang màu sắc chính trị dù quyết liệt đến đâu cũng đều được đan vào những tình huống không thật, sản phẩm của trí tưởng tượng bay bổng nhất. Vua và tướng cướp cùng yêu một người con gái và người con gái đòng dõi quý tộc ấy trao trái tim mình cho tướng cướp chứ không cho vua; gã đầy tớ Ruy Blax thầm yêu hoàng hậu Tây Ban Nha, anh hề T'ribulê thân hình dị dạng là cha đẻ của

một thiếu nữ xinh đẹp biết rõ vua là hạng Sở Khanh mà vẫn cứ yêu vua... Mặt khác, sự nổi loạn lại mang nặng sắc thái cá nhân. Đó là những cá nhân nổi loạn. Một cá nhân đơn độc chống lại cả xã hội tàn ác thì không thể thắng lợi được dù cho cá nhân đó kiên cường như Hecnani hay quyền thế như tể tướng Ruy Blax.

Dẫu sao thì những nhân vật « nổi loạn » trong kịch của Huygô vẫn để lại trong lòng mọi người mối thiện cảm tốt đẹp. Huygô là nhà văn của chủ nghĩa nhân đạo. Tinh thần đó cũng là một nội dung lớn trong kịch của ông. Các nhân vật được Huygô xây dựng với ngòi bút ưu ái, trong đó có nhiều nhân vật chính, đều là những con người dưới đáy xã hội : Ruy Blax, Mariông, Didiê, T'ribulê, Ginbe, Jan... Cả Hecnani, nguyên dòng dõi cao sang nhưng bị đẩy sang hàng ngũ dân chúng. Nhà văn sử dụng phương pháp tương phản quen thuộc để làm nổi bật những phẩm chất của họ : tướng cướp đặt bên cạnh vua Tây Ban Nha, anh hề đặt bên cạnh vua Pháp, Ruy Blax bên cạnh hầu tước Đôn Xaluyxt, Jan bên cạnh nữ hoàng Mari Tuyđo.

Đối với những con người ấy, Huygô không chỉ biểu lộ một tấm lòng yêu thương vô hạn mà còn nhìn thấy được phần nào sức mạnh của họ. Hình ảnh « Nhân dân — Đại dương » đã từng làm cho vua Tây Ban Nha phải kinh hoàng lo lắng. Song, xem kịch của ông, ta thấy hình ảnh nhân dân không vượt ra khỏi giới hạn một người đầy tớ, một gái giang hồ, một anh hề, một thanh niên không biết cha mẹ là ai, một người bị đẩy đọa đến mức phải đi làm giặc... Huygô quan niệm nhân dân ít nhiều còn trừu tượng và nhìn con người dưới góc độ nhân tính chung chung. Đó cũng là nguyên nhân khiến cho các nhân vật của Huygô có phần nào đơn điệu, tâm lý không phong phú, tuy ta cũng không nên khuyếch đại quá đáng nhược điểm này đến mức cho rằng các nhân vật chính trong kịch Huygô chỉ lặp đi lặp lại một kiểu và tâm lý nghèo nàn, đơn ẩn một cách sơ đẳng như có người nghĩ.

Về nghệ thuật dắt dẫn hành động kịch, có ý kiến cho rằng bên những ưu điểm, Huygô có nhược điểm là thường xen vào những lớp phụ hoặc những màn độc thoại, để riêng ra thì rất hay, nhưng nhiều khi không thật cần thiết lắm đối

với hành động kịch nói chung. Diễn biến của một số nhân vật đôi lúc cũng hơi đột ngột, không thật hợp lôgich.

Một nhược điểm khác dễ thấy hơn của kịch Huygô là việc sử dụng khá phổ biến một số biện pháp quen thuộc của nhạc kịch cổ điển nhằm tác động đến thị hiếu dễ dãi của một tầng lớp khán giả nào đấy. Đó là sự xuất hiện trên sân khấu những nhân vật đeo mặt nạ hoặc cải trang khiến mọi người hồi hộp : Đôn Caclôx đeo mặt nạ, Đôn Ruy Gômê mặc áo *dôminô* đen (*Hecnani*), Xavecny cải trang thành sĩ quan, Didiê và Mariông cải trang thành diễn viên (*Mariông Đơlormơ*) Ruy Blax, khoác áo tể tướng, Đôn Xaluyxt mặc hiệu phục đầy tớ (*Ruy Blax*) kẻ tử thù mình trùm vải đen (*Mari Tuydo*)... Đó còn là những lọ thuốc độc, những con dao găm, những tiếng tù và, những hầm mộ, những chỗ ẩn nấp bí mật, những mảnh đăng ten rớm máu, những ám hiệu...

Kịch lãng mạn của Huygô, với tất cả ưu điểm và nhược điểm của nó, ghi một cái mốc quan trọng trong lịch sử nghệ thuật sân khấu ở phương Tây.

Cũng cần nói thêm, Huygô cùng với Đuyma (1) được đánh giá là hai nhà soạn kịch kiêm dàn cảnh hiện đại đầu tiên (2). Đối với Huygô, những yêu cầu về dàn cảnh không để tách riêng ra mà được đưa ngay vào trong kịch bản. Ở đầu mỗi hồi kịch, nhà văn đều miêu tả thật tỉ mỉ cách bài trí sân khấu. Ở đầu mỗi lớp, đối với các nhân vật quan trọng, nhà văn nói rõ cách trang phục. Chúng ta còn thấy trải ra trong kịch bản, suốt từ đầu đến cuối, hầu như từng trang, từng đoạn, những ý kiến hướng dẫn cho diễn viên đóng vai của mình. Ở lề bản thảo các vở kịch, Huygô lại thường vẽ phác các dự án bài trí cho sân khấu.

Tập sách này giới thiệu với bạn đọc ba vở kịch chọn lọc của Huygô: *Hecnani*, *Mariông Đơlormơ* và *Ruy Blax*.

PHÙNG VĂN TỬU

---

1) Nhà văn Pháp đương thời với Huygô.
2) Encyclopédie thématique, Weber. p 104

HECNANI

KỊCH 5 HỒI

PHÙNG VĂN TỬU dịch

NHAN VẬT

HECNANI
ĐÔN CACLÔX
ĐÔN RUY GÔMÊ ĐƠ XINVA
ĐÔNHA XON ĐƠ XINVA
VUA BÔHÊM
QUẬN CÔNG ĐƠ BAVIE
QUẬN CÔNG ĐƠ GÔTA
QUẬN CÔNG ĐƠ LUYTDENBUA
NAM TƯỚC ĐƠ HÔHENBUA
ĐÔN XĂNGSÔ
ĐÔN MATIAX
ĐÔN RICACĐÔ
ĐÔN GACXI XUYARÊ
ĐÔN FRĂNGXIXCÔ
ĐÔN JOĂNG ĐƠ HARÊO
ĐÔN GIN TELÊ GIRÔNG
JAKÊ
ĐÔNHA JÔDÊPHA ĐUYACTƠ
NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT, THỨ HAI, THỨ BA
MỘT TRÁNG SĨ LỤC LÂM
MỘT BÀ PHU NHÂN
NHỮNG NGƯỜI MƯU SỰ (thuộc Đảng liên minh chí thánh, gồm người Đức và người Tây Ban Nha)
NHỮNG TRÁNG SĨ LỤC LÂM
NHỮNG NHÀ QUÝ PHÁI
LÍNH TRÁNG
TIỂU ĐỒNG
NHÂN DÂN v.v...

Tây Ban Nha – 1591

HỒI I

NHÀ VUA

XARAGÔX

Một phòng ngủ. Ban đêm. Một ngọn đèn trên bàn.

LỚP I

ĐÔNHA JÔDÊPHA ĐUYACTƠ, U già mặc đồ đen, vây đính hạt huyền, theo kiểu thời hoàng hậu Idaben Tín nữ, ĐÔN CACLÔX

ĐÔNHA JÔDÊPHA, một mình. U khép những chiếc rèm đỏ thẫm ở cửa sổ và sắp xếp lại mấy chiếc ghế bành. Có tiếng gõ ở chiếc cửa nhỏ bí mật bên phải. U nghe ngóng. Tiếng gõ thứ hai. — Anh chàng đã đến đấy chăng?

Có tiếng gõ nữa.

Đúng là ở cầu thang bí mật.

Tiếng gõ thứ tư.

Mau ra mở cửa mới được.

U mở cái cửa ngụy trang. Đôn Caclôx vào, áo khoác che kín đến mũi và mũ kéo sụp xuống mắt.

Xin kính chào tráng sĩ đẹp trai.

U đưa khách vào. Khách mở áo khoác ra và để lộ bên trong một bộ quần áo bằng nhung lụa rất sang trọng, theo kiểu trang phục xứ Caxti năm 1519. U nhìn khách sát tận mặt rất kinh ngạc lùi lại.

Ở kia, ngài Hecnani, không phải ngài ư! Cứu tôi với Cháy, cháy!

ĐÔN CACLÔX, nắm lấy cánh tay u.—Kêu thêm hai tiếng nữa là mụ, mụ sẽ chết đó!

Đôn Caclôx nhìn u chằm chằm. U sợ hãi, im bặt.

Đây là nhà nàng Đônha Xon, vợ chưa cưới của ông quận công già đơ Paxtơranha, chú của nàng, một lão quý phái hiền lành, lụ khụ, đáng kính và cả ghen phải không? Nói đi! Cô nàng yêu thương một gã kỵ sĩ râu ria chưa có, tối nào cũng bất chấp những kẻ ghen tị, tiếp anh chàng nhân tình trẻ tuổi không râu ngay trước chòm râu của lão già. Có đúng thế không?

U im lặng. Đôn Caclôx lắc cánh tay u.

Mụ trả lời đi chứ?

ĐÔNHA JÔDÊPHA.—Ngài cấm tôi không được nói hai tiếng kia mà, thưa ngài.

ĐÔN CACLÔX. — Ta cũng chỉ cần một tiếng thôi: phải hoặc không. Cô chủ của mụ đúng là Đônha Xon đơ Xinva chứ? Nói đi!

ĐÔNHA JÔDÊPHA.—Phải. Thế sao?

ĐÔN CACLÔX.—Chẳng sao cả. Lão quận công, ông chồng già chưa cưới của nàng, giờ này đi vắng chứ?

ĐÔNHA JÔDÊPHA.—Phải.

ĐÔN CACLÔX.—Chắc nàng dương đợi anh chàng?

ĐÔNHA JÔDÊPHA.—Phải.

ĐÔN CACLÔX.—Ta chết quách cho xong!

ĐÔNHA JÔDÊPHA.—Phải.

ĐÔN CACLÔX.—Này mụ, họ sẽ tinh tự ở đây?

ĐÔNHA JÔDÊPHA.—Phải.

ĐÔN CACLÔX.—Hãy giấu ta trong phòng này.

ĐÔNHA JÔDÊPHA.—Ngài?

ĐÔN CACLÔX.—Ta.

ĐÔNHA JÔDÊPHA.—Sao thế?

ĐÔN CACLÔX.—Chẳng sao cả.

ĐÔNHA JÔDÊPHA.—Tôi, đem giấu ngài!

ĐÔN CACLÔX.—Tại đây.

ĐÔNHA JÔDÊPHA.—Không đời nào!

ĐÔN CACLÔX, rút ở thắt lưng ra một con dao găm và một túi tiền.—Thưa bà, bà vui lòng chọn cho hoặc túi tiền này, hoặc lưỡi dao này.

ĐÔNHA JÔDÊPHA, cầm túi tiền.—Vậy ngài là quỷ hay sao?

ĐÔN CALÔX.—Đúng đấy, mụ ạ!

ĐÔNHA JÔDÊPHA, mở cái tủ hẹp lẫn trong tường.—Ngài vào đây.

ĐÔN CALÔX, ngắm nghía cái tủ.—Cái hộp này!

ĐÔNHA JÔDÊPHA, đóng tủ lại.—Không ưng thì đi đi cho

ĐÔN CACLÔX, lại mở tủ ra.—Ưng chứ!

Lại ngắm nghía cái tủ

Hẳn đây là cái chuồng mụ thường tiện tay dựng chiếc cán chổi dùng làm ngựa cưỡi của mụ chứ gì?

Cố thu mình nép vào trong tủ.

Ối chà chà!

ĐÔNHA JÔDÊPHA, áy náy chắp tay.—Một anh đàn ông ở đây!

ĐÔN CACLÔX, (trong tủ còn để mở.—Dễ thường chủ mụ dương đợi một chị đàn bà hay sao?

ĐÔNHA JÔDÊPHA. —Trời ơi! Tôi nghe thấy tiếng chân cô Đônha Xon. Khép tủ lại, nhanh lên, ngài ơi!

U đẩy cánh cửa tủ khép lại.

ĐÔN CACLÔX, từ trong tủ. — Này mụ, nói hở ra một lời là mụ chết đấy!

ĐÔNHA JÔDÊPHA, một mình.—Anh chàng này là thế nào? Giêxu, lạy Chúa tôi, hay ta hô hoán lên? Hô hoán ai? Trong lâu đài, trừ ta và cô chủ, ai nấy đều ngủ cả. Chậc! Anh chàng kia sắp đến. Việc có liên quan tới chàng. Chàng có thanh gươm sắc, cầu Trời tránh cho chúng con khỏi cảnh địa ngục.

Nhấc túi tiền xem nặng nhẹ.

Xét cho cùng, đây chẳng phải là quân trộm cắp.

Đônnha Xon vào, mặc quần áo trắng. Đônha Jôdêpha giấu túi tiền.

LỚP 2

ĐÔNHA JÔDÊPHA, ĐÔN CACLÔX nấp trong tủ
ĐÔNHA XON, rồi HECNANI

ĐÔNHA XON. – Jôdêpha!

ĐÔNHA JÔDÊPHA.–Thưa cô?

ĐÔNHA XON.–Ôi! Ta e có điều chẳng lành. Hecnani lẽ ra phải đến đây rồi!

Tiếng chân bước ở Jối cửa nhỏ.

Chàng lên đấy. Ra mở cửa đi, trước khi chàng gõ, mau lên, chóng lên!

Jôdêpha mở cửa nhỏ. Hecnani vào. Áo khoác rộng, mũ rộng vành. Bên trong, bộ quần áo tráng sĩ lục lâm xứ Aragông màu xám, một áo giáp bằng da, một thanh kiếm, một con dao găm và một chiếc tù và ở thắt lưng.

ĐÔNHA XON, chạy lại với chàng. — Hecnani!

HECNANI.–Đônha Xon! A! Thế là tôi lại được gặp em! Và tiếng nói vừa rồi là tiếng nói của em! Tại sao số phận an bài cuộc sống của chúng ta xa nhau đến thế? Tôi cần có em vô cùng để quên đi những kẻ khác!

ĐÔNHA XON, sờ áo của chàng.–Giêxu! Áo khoác của anh ướt sũng! Trời mưa to lắm ư?

HECNANI.–Tôi không rõ.

ĐÔNHA XON.–Chắc anh lạnh lắm!

HECNANI.–Có hề gì đâu.

ĐÔNHA XON.–Anh cởi áo khoác này ra vậy.

HECNANI.—Đônha Xon bạn gái của tôi, hãy nói cho tôi nghe, đêm đêm khi em đương ngủ yên lành, ngây thơ và trong trắng, khi giấc ngủ tươi vui làm cho miệng em hé mở và vuốt cho hàng mi em khép lại, có vị thiên thần nào bảo cho em biết em làm ấm lòng một kẻ khốn khổ bị mọi người ruồng bỏ, hắt hủi như thế nào không?

ĐÔNHA XON.—Ngài đến chậm quá đấy, thưa ngài! Nhưng ngài có lạnh không, nói cho em biết đi.

HECNANI.—Tôi ấy à! Đứng gần em, người tôi nóng như lửa đốt! Ồ! Khi tình yêu ghen tuông sôi sục trong đầu ta, khi trái tim ta căng lên và chứa đầy dông tố, những bão táp sấm sét của một đám mây trên trời bay qua dội xuống có nghĩa lý gì?

ĐÔNHA XON, cởi áo khoác cho chàng.—Nào! Đưa áo khoác đây và cả thanh kiếm nữa.

HECNANI, đặt tay lên thanh kiếm. — Không. Đây cũng là cô bạn của tôi, thơ ngây và chung thủy. Đônha Xon ơi, ông quận công già, chồng chưa cưới của em, ông chú của em, vắng nhà ư?

ĐÔNHA XON.—Vâng, giờ này là của chúng ta.

HECNANI.—Giờ này! Và chỉ có thế. Đối với chúng ta, chỉ còn một giờ này thôi. Sau đó có cần gì? Phải quên đi hoặc phải chết. Em ơi! Một giờ bên em! Một giờ, đúng thế, đối với kẻ muốn cả cuộc đời, và sau đó là vĩnh viễn!

ĐÔNHA XON.—Hecnani!

HECNANI, chua chát. — Quận công vắng nhà, tôi sung sướng thật đấy! Khác nào một tên trộm run rẩy nậy cửa, tôi vội vã lẻn vào, và gặp em, và hưởng lén của

lão già một tiếng đồng hồ lời ca giọng hát và vẻ nhìn của em. Và tôi sung sướng thật đấy, và chắc thế nào chẳng có kẻ ghen với tôi đã đánh cắp được của lão một tiếng đồng hồ, còn lão chiếm đoạt cuộc đời của tôi!

ĐÔNHA XON.—Bình tĩnh lại đi anh.

Đưa áo khoác cho Jôdêpha.

Jôdêpha, đem sấy cái áo cho khô.

Jôdêpha ra. Nàng ngồi xuống và ra hiệu cho Hecnani lại gần mình

Lại đây anh!

HECNANI, không nghe thấy nàng nói.—Vậy là quận công vắng nhà đấy!

ĐÔNHA XON, tươi cười. — Trông anh cao lớn quá!

HECNANI.—Lão đi vắng đấy!

ĐÔNHA XON. — Anh yêu quý, chúng mình đừng nghĩ đến quận công nữa.

HECNANI. — Ồ! Phải nghĩ đến chứ, thưa cô! Lão già ấy! Lão yêu cô, lão sắp cưới cô! Sao! Chẳng phải hôm nọ lão hôn cô đấy ư? Đừng nghĩ đến sao được!

ĐÔNHA XON, cười. — A ra anh buồn bực vì thế! Một cái hôn của ông chú! Hôn lên trán! Gần gần như cha hôn con!

HECNANI. — Đâu phải thế. Một cái hôn của tình nhân, của chồng, của kẻ cả ghen. Trời ơi! Cô sẽ là vợ lão, cô ạ! Cô có nghĩ đến điều ấy không? Ôi lão già rồ dại, đầu đã trĩu xuống còn cần đến một người vợ để sống nốt chuỗi ngày tàn, bóng ma giá lạnh mà còn lấy một nàng thiếu nữ! Ôi lão già rồ dại! Khi bàn tay lão gắn lấy bàn tay cô, lão không biết cái chết đang kết lấy bàn tay kia của lão hay sao? Lão lao vào cuộc tình duyên của chúng ta không chút hãi hùng! Lão ơi! Hãy cút đi mà trao kích thước cho người phu đào huyệt!

Ai bày ra chuyện cưới hỏi này? Mong rằng chẳng qua cô bị người ta ép uổng!

ĐÔNHA XON.—Nghe đâu vua muốn thế.

HECNANI. — Vua! Vua! Cha tôi bị cha hắn kết tội phải chết trên đài xử chém; câu chuyện cũ ấy xảy ra lâu lắm rồi, nhưng đối với vong hồn tên vua đã chết, đối với con nó, đối với người vợ góa của nó, đối với tất cả họ hàng nhà nó, mối hận thù của tôi vẫn còn mới nguyên! Nó chết đi rồi, không kể làm gì nữa. Nhưng từ khi còn nhỏ xíu, tôi đã thề sẽ giết con nó để trả thù cho cha tôi. Ta tìm mi ở khắp mọi nơi, hỡi Gaclôx, vua của các xứ Caxti! Vì mối hận thù giữa hai dòng họ chúng ta còn dai dẳng lắm. Những người cha đã kình địch với nhau không xót thương, không hối hận. Ba mươi năm trời! Những người cha chết đi cũng vô ích! Mối thù của họ vẫn sống. Đối với họ, chưa có yên nghỉ, vì những người con trai còn sống thì cuộc quyết đấu còn tiếp tục. À! Thế ra chính mi đã muốn có cuộc hôn nhân khả ố này! Càng hay. Ta đương tìm mi, mi lại dẫn xác vào con đường ta đi!

ĐÔNHA XON. — Anh làm em sợ quá.

HECNANI.—Số phận của tôi là bị đời nguyền rủa, rồi tôi cũng đến làm cho bản thân tôi sợ hãi! Em hãy nghe đây. Em còn trẻ, và người đàn ông mà họ gán cho em, Ruy dơ Xinva, ông chú của em, là quận công dơ Paxtơranha, bậc cự phú xứ Aragông, bá tước và đại thần xứ Caxti. Lão không còn trẻ trung gì nữa, nhưng, em ơi, lão có thể đem lại cho em nhiều vàng bạc, châu báu, hoa hột đến nỗi vầng trán em còn rạng rỡ lên giữa các vầng trán vương phi, còn về địa vị, tiếng tăm, danh vọng và của cải, có lẽ nhiều hoàng hậu phải ghen với quận công phu nhân của mình. Lão

là người như thế đấy. Còn tôi thì nghèo khổ và từ hồi thơ ấu, tôi cũng chỉ có những khu rừng trong đó chân không tôi chạy trốn. Có lẽ tôi cũng có một tấm gia huy danh giá nào đấy mà giờ đây một lớp máu han gỉ đã làm cho hoen mờ; có lẽ tôi cũng có những quyền lợi, vùi trong bóng tối, đang còn bị che lấp dưới những nếp vải đen trên đài xử chém, và nếu một ngày kia tôi thực hiện được điều mong đợi, những quyền lợi ấy có thể sẽ theo lưỡi kiếm từ trong bao này đi ra. Còn bây giờ, tôi chỉ nhận được của ông Trời ghen ghét không khí, ánh sáng và nước lã là những thứ Trời ban cho tất cả thiên hạ. Thế nào, em cũng phải giải thoát hoặc khỏi tay quận công, hoặc khỏi tay tôi. Phải lựa chọn một trong hai đường, cưới lão hoặc theo tôi.

ĐÔNHA XON. — Em sẽ theo anh.

HECNANI. — Giữa đám bạn hữu hung hãn của tôi ư? Những kẻ bị án đầy biệt xứ mà gã đao phủ nắm trước tên tuổi, những kẻ gươm không bao giờ nhụt, lòng không bao giờ sờn, ai cũng nung nấu một mối thù phải trả? Em sẽ đến chỉ huy lũ cướp của tôi như người ta nói ư? Bởi vì em không biết đấy thôi, tôi, tôi là một tay tướng cướp! Tôi bị truy lùng trong khắp các xứ Tây Ban Nha, duy chỉ có mảnh đất Catalônhơ già nua đã cưu mang tôi như tình mẹ trong những cánh rừng, trên những núi cao của mẹ, trong những hốc đá cheo leo, ở đó chỉ có giống chim ưng nhìn thấy. Tôi lớn lên giữa những tráng sĩ lục lâm tự do, nghèo khổ và nghiêm nghị của mẹ, và mai kia khi nghe tiếng tù và này rúc lên trong vùng rừng núi, ba ngàn tráng sĩ sẽ kéo đến... Em rủng minh rồi đấy! Hãy suy nghĩ nữa đi. Theo tôi vào rừng, lên núi, xuống bãi, đến với những người giống như quỷ sứ em thường gặp trong mộng, nghi ngại

đủ thứ: mắt nhìn, giọng nói, bước chân, tiếng động, ngủ ngay trên cỏ, ra suối uống nước, và ban đêm khi con thức dậy, em cho con bú, lại nghe tiếng đạn rít vèo vèo bên tai. Lang thang với tôi, biệt xứ, và, chưa biết chừng phải theo tôi đến chỗ mà tôi sẽ theo cha tôi: đến đài xử chém.

ĐÔNHA XON. – Em sẽ theo anh.

HECNANI. – Quận công giàu có, quyền thế, thịnh vượng. Quận công, tên tuổi ông cha khi xưa không có vết ố nhỏ. Quận công muốn gì được nấy. Quận công dâng trái tim cho em kèm theo của cải, phẩm tước, hạnh phúc...

ĐÔNHA XON. – Chúng ta sẽ đi ngày mai. Hecnani, đừng trách em về sự táo tợn kỳ lạ của em. Anh là ác quỷ hay thiên thần của em? Em không biết, nhưng em là kẻ tôi đòi của anh. Hãy nghe em nói. Anh muốn đi đâu cũng được, em sẽ đi theo. Anh ở lại hay anh đi, em vẫn thuộc về anh. Tại sao em làm như vậy? Em đâu có biết. Em cần được trông thấy anh, trông thấy anh luôn, trông thấy anh mãi. Khi nghe bước chân anh mất hút, tim em như ngừng đập, thiếu anh, em như người mất hồn; nhưng khi thoáng nghe tiếng bước chân em trông đợi, em mềm yếu, em lại nhớ ra mình còn sống và cảm thấy như hồn em lại quay trở về!

HECNANI, ôm ghì lấy nàng. – Em yêu quý!

ĐÔNHA XON. –Đến nửa đêm. Ngày mai. Anh hãy dẫn đồng đội đến. Dưới cửa sổ phòng em. Thế nhé, em sẽ dũng cảm và cứng cỏi. Anh vỗ ba tiếng.

HECNANI. — Thế bây giờ em có biết tôi là ai không?

ĐÔNHA XON. – Cần gì phải biết, thưa ngài? Em theo ngài.

HECNANI. — Không được, một người phụ nữ yếu ớt như em muốn theo tôi, cần phải biết tên tuổi nào, địa vị nào, tâm hồn nào, số phận nào ẩn giấu trong kẻ mục phu Hecnani. Em đã chấp nhận một tên tướng cướp, nhưng em có chấp nhận một kẻ bị án đầy biệt xứ hay không?

ĐÔN CACLÔX, mở tung cánh cửa tủ rầm rầm. — Các người định nói chuyện cà kê đến bao giờ mới thôi? Để thường các người tưởng ngồi trong cái tủ này thoải mái lắm sao?

Hecnani lùi lại, kinh ngạc. Đônha Xon thét lên và nép vào cánh tay chàng, đôi mắt hoảng hốt nhìn Đôn Caclôx chằm chằm.

HECNANI, bàn tay đặt lên đốc kiếm. — Người này là thế nào?

ĐÔNHA XON. — Trời ơi! Cứu tôi với!

HECNANI. — Im đi, Đônha Xon! Em làm những con mắt ghen tuông để ý đến bây giờ. Khi có tôi ở bên cạnh thì dù xảy ra chuyện gì cũng xin em đừng bao giờ cầu cứu bất cứ ai khác ngoài tôi.

Với Đôn Caclôx.

Ông làm gì ở đó?

ĐÔN CACLÔX. — Tôi ư? Nhưng, cứ nhìn thì đủ biết, đâu phải tôi phi ngựa băng rừng đến đây.

HECNANI. — Kẻ nào đã xúc phạm lại chế giễu sẽ khiến cho kẻ thừa kế của hắn vui cười.

ĐÔN CACLÔX. — Ai cũng đến lượt! Này ông ạ, ta hãy nói thẳng. Ông yêu cô nương và đôi mắt huyền của cô nương, tối nào cũng đến soi mắt ông vào đấy, như thế được lắm. Tôi cũng yêu cô nương và muốn biết

ai là kẻ đã bao lần tôi thấy trèo qua cửa sổ vào đây trong khi tôi đứng lại ở ngoài cửa ra vào.

HECNANI. — Rồi tôi sẽ cho ông đi ra bằng lối tôi đi vào, thưa ông.

ĐÔN CACLÔX.—Sau sẽ hay. Vậy là tôi cũng đem tình yêu của tôi hiến cô nương. Chúng ta hãy chia nhau. Được không ? Tôi thấy trong tâm hồn tốt đẹp của cô nương chứa chan bao tình yêu, bao nhân hậu, bao tình cảm âu yếm, chắc chắn có đủ cho hai anh nhân tình. Thế rồi, tối nay, muốn thực hiện cho xong việc ấy, tôi đột nhập vào được đây, có lẽ vì người ta lầm tưởng tôi là ông, tôi ẩn nấp, tôi lắng tai nghe, chẳng nói giấu gì ông, nhưng tôi nghe rất bập bõm mà ngột ngạt thì rất ghê. Đã thế, chiếc áo vét kiểu Pháp của tôi lại nhàu mất cả. Tôi đành chui ra !

HECNANI.—Lưỡi dao nhọn của tôi cũng đương khó chịu và muốn chui ra vậy !

ĐÔN CACLÔX, cúi chào. — Thưa, cái đó tùy ông.

HECNANI, rút kiếm. — Coi chừng !

Đôn Caclôx rút kiếm.

ĐÔNHA XON, nhảy vào giữa hai người.—Hecnani! Trời ơi !

ĐÔN CACLÔX. — Cô nương cứ bình tĩnh.

HECNANI, với Đôn Caclôx.—Hãy nói cho biết tên ngươi !

ĐÔN CACLÔX. — Hừ ! Hãy nói tên ngươi đi đã !

HECNANI.—Ta dành cái điều bí mật và khủng khiếp ấy cho một kẻ khác, mai kia, nằm dưới đầu gối chiến thắng của ta, tai hắn sẽ phải nghe thấy tên ta và tim hắn sẽ phải nếm mũi dao nhọn của ta !

ĐÔN CACLÔX. — Thế kẻ ấy tên là gì ?

HECNANI. — Việc gì đến mi ? Coi chừng ! Đỡ này !

Họ đấu kiếm. Đônha Xon run lẩy bẩy khuỵu xuống một chiếc ghế bành. Có nhiều tiếng đập cửa.

ĐÔNHA XON, hoảng hốt đứng dậy.—Trời ơi ! Có người gõ cửa !

Hai địch thủ dừng tay. Jôdêpha từ cửa nhỏ hốt hoảng chạy vào.

HECNANI, với Jôdêpha. — Ai gõ cửa thế ?

ĐÔNHA JÔDÊPHA, với Đônha Xon.—Thưa cô ! Thật là bất ngờ ! Quận công, ngài đã về !

ĐÔNHA XON, hai bàn tay vặn vào nhau.—Quận công ! thôi chết ! Khổ tôi chưa !

ĐÔNHA JÔDÊPHA, đưa mắt nhìn quanh.—Giêxu ! Nào kẻ lạ mặt ! Nào dao kiếm ! Lại đánh nhau. Rắc rối quá !

Hai địch thủ lại tra kiếm vào bao. Đôn Caclôx choàng áo khoác vào và kéo mũ sụp xuống mắt. Có tiếng đập cửa.

HECNANI. — Làm thế nào ?

Có tiếng đập cửa.

TIẾNG NGƯỜI NÓI, bên ngoài.—Đônha Xon, mở cửa cho ta !

Đônha Jôdêpha tiến một bước về phía cửa. Hecnani ngăn u lại.

HECNANI. — Đừng mở.

ĐÔNHA JÔDÊPHA, lôi tràng hạt ra.—Cúi lạy thánh Jăc ! Xin cứu chúng con ra khỏi cơ sự này !

Lại có tiếng đập cửa.

HECNANI, chỉ cho Đôn Caclôx cái tủ. — Chúng ta hãy nấp đi.

ĐÔN CACLÔX.—Trong tủ à ?

HECNANI, chỉ cánh cửa tủ.—Ông cứ chui vào đi. Tôi sẽ lo liệu. Cả hai chen vào cũng vừa chán.

ĐÔN CACLÔX.—Xin đa tạ, tủ quá rộng.

HECNANI, chỉ cái cửa nhỏ. — Trốn ra lối này vậy.

ĐÔN CACLÔX. — Chào ông. Còn tôi, tôi ở lại đây.

HECNANI. — À ! Gớm nhỉ, thưa ông rồi ông sẽ phải trả tôi món nợ này !

Với Đônha Xon.

Hay anh chặn cửa lại nhé ?

ĐÔN CACLÔX, với Jôdêpha. — Cứ mở cửa ra.

HECNANI. — Hắn bảo sao ?

ĐÔN CACLÔX, với Jôdêpha đương bàng hoàng. — Ta bảo mụ cứ ra mở kia mà !

Vẫn có tiếng dập cửa Đônha Jôdêpha run lẩy bẩy ra mở.

ĐÔNHA XON. — Tôi chết mất thôi !

LỚP 3

Vẫn các nhân vật trên

ĐÔN RUY GÔMÊ ĐƠ XINVA, râu tóc bạc phơ, mặc đồ đen. Nhiều gia nhân cầm đuốc.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Những gã dân ông trong phòng cháu gái ta vào lúc đêm hôm khuya khoắt thế này ! Chúng

bay vào cả đây ! Cơ sự này phải làm toáng lên mới được.

Với Dônha Xon.

Có thánh Jăng đơ Avila chứng giám, nếu ta không lầm, chúng tôi có ba người trong phòng nàng ! Như thế là thừa hai đấy, nàng ạ.

Với hai chàng trai trẻ.

Còn hai anh kỵ sĩ trẻ tuổi kia, các anh làm gì ở đây ? Tổ tiên chúng ta ngày xưa có Lơ Xit và Becna, những con người khổng lồ ấy của đất nước Tây Ban Nha và của hoàn cầu đã đi khắp các xứ Caxti, tôn kính các bậc già cả và che chở các nàng thiếu nữ. Đó là những con người cường tráng, tay mang gươm giáo mà thấy nhẹ hơn các anh mang đồ nhung lụa. Những con người đó kính trọng các chòm râu điểm bạc, bất tình yêu của họ quỳ gối trong nhà thờ, không phản bội ai, vì lý do là phải gìn giữ danh dự của gia đình. Nếu muốn có vợ họ cưới hỏi đường hoàng, giữa ban ngày, trước mặt thiên hạ, với thanh gươm, lưỡi búa hoặc ngọn giáo trên tay ! Còn những bọn lừa thày phản bạn, đêm đêm hai mắt cúi gằm nhìn xuống gót chân, lén đến sau lưng những ông chồng để đánh cắp danh giá các bà vợ của họ, chỉ biết gửi gắm vào bóng tối những âm mưu đê hèn của chúng, tôi cam đoan rằng Lơ Xit, ông tổ của tất cả chúng ta, chắc sẽ coi chúng là đồ hèn mạt, sẽ bắt chúng phải quỳ gối và dùng bản kiếm vả lên tấm gia huy, làm nhục thanh danh quý tộc lạm dụng của chúng. Những người đời xưa có lẽ phải đối xử với những người đời nay như thế, tôi nghĩ mà phiền lòng. Các anh đến đây làm gì ? Chẳng hóa ra ta chỉ là một lão già làm trò cười cho bọn thanh niên ư ? Họ sẽ cười ta, chiến sĩ Damôra ư ? Và mỗi khi ta đi qua,

đầu bạc trắng, họ sẽ cười ư ? Ít ra cũng không phải ngữ các anh có thể cười ta được !

HECNANI. – Thưa quận công....

ĐÔN RUY GÔMÊ.–Im ! Sao ! Các anh có kiếm, có dao, có giáo, có săn bắn, tiệc tùng, chó săn, chim ưng, có những bài ca để chiều chiều hát dưới các ban công, có lông chim cài trên mũ, áo lụa, có khiêu vũ, đua ngựa, tuổi trẻ hoan lạc. Đồ trẻ con, các anh vẫn thấy chán! Các anh còn cố tìm cho bằng được một thứ đồ chơi. Các anh vớ ngay lấy một lão già. Chao ôi ! Đồ chơi này, các anh đã nghịch gẫy nát rồi ! Nhưng cầu Chúa xui khiến cho những mảnh vỡ bắn tung vào mặt các anh ! Hãy đi theo ta !

HECNANI. – Bẩm quận công...

ĐÔN RUY GÔMÊ.–Đi theo ta ! Đi theo ta ! Các anh tưởng đây là chuyện đùa hay sao ? Hừ ! Nhà ta có một kho báu. Đó là danh giá của một người con gái, của một người phụ nữ, danh giá của cả một gia đình, người con gái ấy, ta yêu nàng, nàng là cháu gái ta và sắp sửa đổi chiếc nhẫn của nàng lấy chiếc nhẫn ở ngón tay ta. Ta tưởng nàng trinh bạch, trong trắng và thiêng liêng đối với mọi người, thế mà ta đây, thân danh là Ruy Gômê đơ Xinva, chỉ cần đi vắng một tiếng đồng hồ là đã không tránh khỏi có ngay một tên dánh cắp danh giá lẻn được vào nhà ! Hãy lui cả ra ! Rửa tay đi, hỡi những ngữ không có tâm hồn, bởi vì các anh chỉ cần chạm tay vào người vợ con chúng ta là đủ làm cho họ vấy bẩn. Không. Được lắm. Các anh cứ tiếp tục nữa đi. Ta còn có gì khác nữa nào.

Lão giật giải huân chương đeo ở cổ.

Đây, giày xéo dưới chân đi, cứ việc giày xéo lên tấm huân chương Lông cừu vàng của ta.

Lão ném mũ xuống đất.

Hãy rứt tóc ta ra mà đem vứt vào sọt rác! Rồi ngày mai các anh tha hồ khoe khoang khắp phố phường rằng xưa nay chưa có kẻ du đãng nào, nghịch ngợm láo xược, làm nhục được một mái tóc bạc hơn trên một vầng trán cao quý hơn.

ĐÔNHA XON.– Thưa quận công...

ĐÔN RUY GÔMÊ, với các gia nhân.–Quân hầu đâu! Quân hầu đâu! Giúp ta một tay! Lưỡi búa, con dao găm, thanh đoản kiếm Tôlet của ta đâu!

Với hai chàng trai trẻ.

Và cả hai hãy đi theo ta!

ĐÔN CACLÔX, tiến lên một bước. – Quận công này, trước hết vấn đề đâu có phải như thế. Vấn đề là Maximiliêng, hoàng đế Đức đã băng hà.

Đôn Caclôx quẳng áo khoác và lật mũ lên để lộ mặt.

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Lại còn đùa à? Trời ơi! Đức vua!

ĐÔNHA XON. – Đức vua!

HECNANI, mắt nảy lửa.–Vua Tây Ban Nha!

ĐÔN CACLÔX, nghiêm trang.–Phải, Caclôx đây. Quận công này, nhà ngươi điên hay sao? Đức hoàng đế tổ phụ của ta băng hà rồi. Ta mới biết tin chiều hôm nay. Ta vội vàng thân hành đến báo cho khanh, là người bề tôi trung thành ta vẫn yêu mến, và hỏi ý khanh, không cho ai biết, lúc đêm tối, chuyện đơn giản có thể mà làm rầm rĩ lên!

Đôn Ruy Gômê ra hiệu cho các gia nhân lui ra ngoài. Lão lại gần Đôn Caclôx mà Đônha Xon

đương chăm chú nhìn một cách vừa sợ hãi, vừa sững sờ, còn Hecnani thì đứng ở góc phòng nhìn chằm chằm, mắt nảy lửa.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Nhưng tại sao họ chần chừ mãi mới mở cửa cho kẻ hạ thần?

ĐÔN CACLÔX. — Lý do hay nhỉ! Khanh về nhà với cả một đoàn gia nhân! Khi ta phải đến dinh cơ của khanh bàn việc cơ mật quốc gia, quận công, phải chăng để đem nói cho tất cả các đầy tớ của khanh biết?

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Xin điện hạ xá lỗi! Do là bề ngoài..

ĐÔN CACLÔX. — Này cố ơi, ta đã cử cố cai quản lâu đà. Fighe, ta phải cử ai cai quản cố bây giờ?

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Xin xá lỗi...

ĐÔN CACLÔX. — Thôi được. Không nói đến chuyện đó nữa. Tóm lại, hoàng đế băng hà rồi.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Đấng tổ phụ của điện hạ băng hà rồi sao?

ĐÔN CACLÔX. — Quận công nhìn ta đau buồn thì biết.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Ai sẽ lên nối ngôi ạ?

ĐÔN CACLÔX. — Một vị quận công ở Xăcxơ ra ứng cử Frăngxoa đệ nhất bên Pháp là một trong số những người tranh cử.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Các tuyển cử hầu sẽ khai hội ở đâu ạ?

ĐÔN CACLÔX. — Nghe đâu họ đã chọn Ex-la-sapen hoặc Xpia, hoặc Frăngpho.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Đức vua vốn được Chúa phù hộ, lại không bao giờ nghĩ đến ngôi hoàng đế hay sao?

ĐÔN CACLÔX. — Luôn luôn.

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Vậy ngôi báu nhất định về tay điện hạ.

ĐÔN CACLÔX. – Ta biết thế.

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Hoàng phụ khi xưa là thân vương nước Áo, nên hạ thần tin rằng khắp đế quốc đều nhớ rõ vị hoàng đế vừa rớt từ tấm hoàng bào xuống tấm vải liệm chính là tổ phụ của điện hạ.

ĐÔN CACLÔX. – Hơn nữa ta còn là trưởng giả thành Găng.

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Khi còn nhỏ tuổi, hạ thần đã được chiêm ngưỡng đức tổ phụ của điện hạ. Chao ôi! Cả một thế kỷ qua đi, duy nhất hạ thần còn sót lại. Bây giờ tất cả đều chết cả rồi. Đó thật là một vị hoàng đế uy nghi và quyền thế.

ĐÔN CACLÔX. – La Mã ủng hộ ta.

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Dũng cảm, cương quyết, tuyệt nhiên không hề bạo ngược, cái dáu ấy rất hợp với cơ thể Giecmanh lâu đời!

Lão cúi xuống hôn hai bàn tay nhà vua.

Hạ thần xót xa cho điện hạ vô cùng! Còn trẻ quá mà phải ngập trong một cái tang đau đớn nhường ấy!

ĐÔN CACLÔX.–Giáo hoàng muốn lấy lại đảo Xinxin của ta. Một vị hoàng đế không thể chiếm hữu Xinxin, ngài liền tôn ta lên ngôi hoàng đế; khi ấy ta phải ngoan ngoãn trả lại Naplơ cho ngài. Cứ nắm chắc lấy con chim ưng di đã (1), rồi xem ta có chịu để cho họ cắt lông xén cánh hay không!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Đức hoàng đế kỳ cựu đó chắc sẽ vui mừng thấy vầng trán đã cao rộng của điện hạ tiến

1) Biểu tượng của đế quốc.

tới ngai vàng của Người! Chao ôi, thưa điện hạ, cùng với điện hạ, chúng tôi sẽ thương khóc khôn nguội vị hoàng đế rất vĩ đại, rất nhân từ và rất sùng đạo ấy!

ĐÔN CAC LÔX. — Giáo hoàng khôn khéo lắm. Xixin là cái gì hả con? Đó là một hòn đảo treo phía dưới vương quốc của cha, một hòn đảo, một mẩu đất, một manh áo rách bươm lòng thòng, chẳng dính gì đến nước Tây Ban Nha. Giữ nó làm gì, con ơi, một hòn đảo xù xì dính vào đất đai đế quốc bằng mỗi một sợi chỉ như thế? Đế quốc của con xấu dáng đi mất. Mau, lại đây con, kéo đâu! Ta cắt phăng nó đi! Xin đa tạ Đức Cha chí thánh! Bởi vì con có ý định, may ra gặp hồng vận khâu nối thêm nhiều cảnh như thế nữa vào đế quốc thần thánh, và dùng các đảo, các công quốc vá víu cho bờ cõi của con nếu có vài ba chỗ nào bị rách!

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Xin điện hạ đừng buồn! Có một thế giới của những kẻ công bằng, ở đó nhìn lại những người đã khuất càng thấy thiêng liêng và oai vệ hơn!

ĐÔN CACLÔX. — Ông vua Frăngxoa đệ nhất ấy là một tay đầy tham vọng! Đức hoàng đế cao niên vừa mất đi, mau mau! Hắn liếc tình đế quốc ngay! Hắn được làm vua nước Pháp rất sùng đạo rồi chứ không đâu? Hừ! Phần của hắn bở đấy chứ và níu lấy cũng bõ công đấy chứ! Đức hoàng đế tổ phụ của ta từng nói với vua Lui rằng nếu trẫm là Chúa Trời Cha và nếu trẫm có hai hoàng nam, trẫm sẽ phong con cả làm Chúa Trời, con thứ làm vua nước Pháp.

Với quận công.

Theo khanh, liệu Frăngxoa có hy vọng gì không?

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Đó là một người dương dương tự đắc.

ĐÔN CACLÔX. — Nếu thế thì phải thay đổi lại tất cả. Chiếu chỉ của giáo hoàng cấm bầu một người ngoại quốc.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Nhưng nếu vậy, thưa điện hạ, điện hạ là vua Tây Ban Nha?

ĐÔN CACLÔX. — Ta là trưởng giả thành Găng.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Cuộc chinh chiến vừa qua đã nâng vua Frăngxoa đệ nhất lên khá cao.

ĐÔN CACLÔX. — Con chim ưng có lẽ sắp hiện ra trên chỏm mũ của ta cũng có thể cất cánh tung bay.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Điện hạ có biết tiếng La Tinh không?

ĐÔN CACLÔX. — Xoàng.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Đáng tiếc quá. Giới quý tộc Đức rất thích người ta nói tiếng La Tinh với mình.

ĐÔN CACLÔX. — Rồi chúng sẽ phải bằng lòng với thứ tiếng Tây Ban Nha kiêu hùng; bởi vì, khanh cứ tin lời vua Saclơ, khi tiếng nói đã cất lên vang vang thì nói bằng tiếng nào chẳng được. Ta đi Flăngđrơ đây. Xinva thân yêu, vua của khanh chuyến này trở về phải là hoàng đế. Vua nước Pháp sắp khuấy động tất cả. Ta muốn thắng hắn bằng tốc độ. Ta sẽ lên đường sớm.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Thưa điện hạ, chưa quét sạch bọn giặc hung hãn mới nổi lên khắp các vùng rừng núi Aragông mà điện hạ đã bỏ chúng tôi dễ đi hay sao?

ĐÔN CACLÔX. — Ta ra lệnh cho quận công đơ Accôx tiêu diệt bọn giặc.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Điện hạ cũng ra lệnh cho tên đầu đảng ngồi yên chịu chết hay sao?

ĐÔN CACLÔX. — Này! Thằng đầu đảng ấy là đứa nào? Tên hắn?

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Kẻ hạ thần không được biết. Nghe nói hắn là tay ghê gớm lắm.

ĐÔN CACLÔX. — Chà! Ta biết hiện giờ hắn đương ẩn náu ở Galix, và chỉ cần một đúm quân là thanh trừ được ngay.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Thế mà có những tin đồn bậy rằng hắn lẩn quất gần đây.

ĐÔN CACLÔX. — Đồn bậy! Đêm nay khanh cho ta nghỉ lại đây.

ĐÔN RUY GÔMÊ, cúi lạy sát đất. — Xin đa tạ điện hạ!

Lão gọi gia nhân.

Tất cả chúng bay hãy tiếp nước đức vua, khách của ta.

Các gia nhân cầm đuốc vào. Quận công xếp họ đứng thành hàng rào hai dẫy đến tận cửa ở cuối sân khấu. Trong khi đó, Đônha Xon thong thả bước lại gần Hecnani. Nhà vua để ý theo dõi cả hai người.

ĐÔNHA XON, nói nhỏ với Hecnani. — Ngày mai, dưới cửa ổ phòng em, lúc nửa đêm, nhớ đừng sai hẹn đấy. Anh vỗ tay ba lần.

HECNANI, nói nhỏ. — Ngày mai.

ĐÔN CACLÔX, nói riêng. — Ngày mai!

Bước lại gần Đônha Xon với vẻ lịch thiệp, nói to.

Xin cô nương vui lòng cho phép tôi đưa cô nương về phòng.

Vua dưạ nàng ra cửa. Nàng ra.

HECNANI, bàn tay nắm chuôi con dao nhọn giấu trong ngực. — Con dao gãm đắc lực của ta ơi!

ĐÔN CACLÔX, quay trở lại, nói riêng. — Thằng cha có vẻ tức tối ghê.

Vua kéo riêng Hecnani ra một nơi.

Chạm kiếm với ông, tôi đã làm danh giá cho ông rồi, thưa ông. Tôi coi bộ ông trăm điều đáng ngờ. Nhưng vua Đôn Caclôx không ưa những chuyện phản phúc. Ông đi đi. Tôi còn chiếu cố che chở cho ông trốn đi đ

ĐÔN RUY GÔMÊ, quay trở lại và chỉ Hecnani. — Thưa, vị này là ai?

ĐÔN CACLÔX. — Bây giờ hắn đi. Đó là một kẻ tùy tùng của ta.

Họ cùng với các gia nhân và đèn đuốc đi ra, quận công đi trước nhà vua, tay cầm một cây nến sáp.

LỚP 4

HECNANI, một mình.

Phải, tùy tùng của ngươi, hỡi vua! Tùy tùng của ngươi! Ta ở trong số đó! Đúng thế, suốt đêm ngày, từng bước từng bước, ta đi theo ngươi! Một con dao nhọn trong tay, mắt bám theo vết chân ngươi, ta đi. Dòng họ của ta trong ta theo đuổi dòng họ của ngươi trong ngươi. Đã thế, ngươi giờ đây lại là tình địch của ta nữa! Có một lúc ta phân vân giữa yêu đương và căm thù; trái tim ta không đủ rộng cho cả nàng và ngươi, yêu nàng ta nhãng quên mối căm thù ngươi đè

trĩu trong lòng; nhưng vì chính ngươi muốn, chính ngươi đến làm ta nhớ lại, thì được rồi, ta nhớ lại! Tình yêu của ta làm cho cán cân đương bấp bênh nghiêng hẳn về phía hận thù. Phải, ta là kẻ tùy tùng của ngươi và chính là ngươi nói ra! Được lắm, từ nay sẽ không có tên nịnh thần nào chầu chực ngươi ngủ dậy, không có gã quý phái nào hôn bóng của ngươi, hoặc viên quan thị vệ nào từ bỏ hết nhân cách để hầu hạ ngươi, không có con chó nào trong cung điện được huấn luyện đi theo gót một ông vua, lại chăm chỉ đi theo chân ngươi bằng ta! Tất cả những bọn tai to mặt lớn xứ Caxti mong muốn ở ngươi một danh hiệu rỗng tuếch nào đấy, một phần thưởng vô giá trị nào đấy óng ánh, một giải huân chương (1) nào đấy để tròng vào cổ, còn ta, điên rồ gì mà ước muốn những thứ vặt vãnh như thế! Cái ta muốn ở ngươi, đâu phải là những ân huệ hão huyền, mà là linh hồn trong cơ thể ngươi, dòng máu trong huyết quản ngươi, tất cả những thứ mà một lưỡi dao găm hung hăng, đắc thắng mò tìm rất lâu tận đáy tim mới moi ra được. Ngươi cứ đi trước đi! Ta theo ngươi. Chí phục thù của ta lúc nào cũng tỉnh táo, luôn luôn đi bên ta và nhắc nhở vào tai ta. Đi đi! Ta vẫn theo đây, ta vẫn rình mò và nghe ngóng, bước chân ta vẫn rón rén tìm bước chân ngươi, vẫn bám sát, vẫn theo đuổi! Rồi đây, ban ngày, hỡi vua, ngươi không thể quay đầu lại mà không thấy ta sừng sững, ảm đạm trong cuộc hội hè của ngươi; ban đêm, hỡi vua, ngươi không thể quay mắt lại mà không thấy đôi mắt rực lửa của ta lóe lên sau lưng ngươi!

Chàng ra theo lối cửa nhỏ.

---

1) Huân chương Lông cừu vàng ở Tây Ban Nha thời này đeo choàng lên cổ.

Nguyên văn: *một tấm cừu vàng nào đấy để tròng vào cổ.*

HỒI II

TƯỚNG CƯỚP

XARAGÔX

Một khoảng sân lát đá trước cửa lâu đài Xinva. Bên trái, những bức tường lớn của lâu đài với một cửa sổ, có ban công. Phía dưới cửa sổ, một cửa ra vào nhỏ. Bên phải và ở cuối sân khấu, nhà cửa, phố xá. Ban đêm. Trên mặt trước các dinh thự, còn thấp thoáng một vài cửa sổ có ánh đèn.

LỚP I

ĐÔN CALÔX, ĐÔN XĂNGSÔ XĂNGSÊ ĐƠ DUYNIGA (bá tước đơ Môngtơrê), ĐÔN MATIAX XĂNGTUYRIÔNG (hầu tước đơ Anmuynăng), ĐÔN RICACDÔ ĐƠ RÔXAX (lãnh chúa Cadapanma).

Cả bốn người đều vào, Đôn Caclôx đi đầu, ai nấy đội mũ xùm xụp, trùm áo khoác dài và đeo kiếm làm cho vạt áo cộm lên.

ĐÔN CACLÔX, ngắm nhìn ban công.—Chính cái ban công kia rồi, cửa kia... Lòng ta rạo rực (1).

Chỉ cái cửa sổ không có ánh đèn.

Chưa có ánh đèn!

Đưa mắt nhìn những khung cửa sổ có đèn sáng.

Đèn sáng khắp những nơi ta không muốn có đèn, chỉ trừ ở cái cửa sổ kia là nơi ta muốn có!

ĐÔN XĂNGSÔ.—Tâu điện hạ, chúng ta hãy nói chuyện tiếp về thằng nghịch tặc ấy. Thế ra điện hạ đã để cho nó sống mất!

ĐÔN CACLÔX.—Chính thế.

ĐÔN MATIAX.—Có thể đó là thằng đầu đảng bọn cướp!

ĐÔN CACLÔX.—Dù hắn là đầu đảng hay thủ lĩnh, cũng chưa từng có ông vua nào mặt mũi oai nghiêm bằng.

ĐÔN XĂNGSÔ.—Tâu điện hạ, tên hắn là gì?

ĐÔN CACLÔX, nhìn chăm chú lên cửa sổ. — Muynôx... Fecnăng...

Có điệu bộ như người chợt nhớ ra

Một cái tên có vần i.

ĐÔN XĂNGSÔ.—Hecnani chăng?

ĐÔN CACLÔX.—Đúng!

ĐÔN XĂNGSÔ.—Chính nó rồi!

ĐÔN MATIAX.—Chính Hecnani ư? Tên trùm!

ĐÔN XĂNGSÔ. với vua.—Nó nói những gì điện hạ còn nhớ không?

---

1. Nguyên văn: *Máu ta sôi lên.*

ĐÔN CACLÔX, không rời mắt khỏi cái cửa sổ. – Chà! Ta chẳng nghe được gì khi ngồi trong cái tủ chết tiệt của chúng!

ĐÔN XĂNGSÔ. – Nhưng tại sao lại thả nó ra khi điện hạ đã tóm được nó rồi?

Đôn Caclôx quay lại một cách nghiêm nghị và nhìn thẳng vào mặt gã.

ĐÔN CALÔX. – Bá tước đơ Môngtơrê, nhà ngươi chất vấn ta đấy.

Hai nhà quý phái lùi lại và im lặng.

Vả lại, có bận tâm gì về chuyện đó đâu. Ta muốn tình nhân của nó chứ không phải đầu của nó. Ta mê nàng đến phát điên lên mất! Đôi mắt huyền đẹp tuyệt trần đời, các bạn ơi! Hai tấm gương! Hai tia sáng! Hai ngọn đuốc! Chúng trò chuyện với nhau, ta chỉ nghe được mấy tiếng này: Đêm mai, anh đến nhé! Nhưng đó là điều cốt yếu. Thế có tuyệt không? Trong khi tên cướp có bộ mặt phong nhã ấy còn nán lại để đâm chém ai, hoặc đào một cái mồ nào đó, ta rón rén đến cuỗm con chim câu của nó đi.

ĐÔN RICACĐÔ. – Tâu điện hạ, lẽ ra vừa cuỗm chim câu lại phải vừa giết diều hâu mới thật là hoàn hảo.

ĐÔN CACLÔX, với Đôn Ricacđô. – A bá tước! Ý kiến hay đấy! Nhà ngươi lanh lẹn lắm!

ĐÔN RICACĐÔ, cúi rạp xuống. – Điện hạ phong cho hạ thần bá tước gì ạ?

ĐÔN XĂNGSÔ, hối hả. – Lỡ lời đấy!

ĐÔN RICACĐÔ, với Đôn Xăngsô. – Đức vua đã gọi tôi là bá tước.

ĐÔN CACLÔX. – Thôi! Được rồi!

Với Ricacđô.

Ta đã để rơi trước vị đó. Ngươi hãy nhặt lấy.

ĐÔN RICACĐÔ, lại cúi rạp lần nữa. — Xin đa tạ điện hạ!

ĐÔN XĂNGSÔ, với Đôn Matiax. — Tước bá hay ho chưa! Ở trên trời rơi xuống!

Nhà vua đi đi lại lại ở cuối sân khấu, sốt ruột nhìn những cửa sổ có đèn sáng. Hai nhà quý phái trò chuyện ở phía trước.

ĐÔN MATIAX, với Đôn Xăngsô. — Nhưng khi cuỗm được mỹ nhân rồi, đức vua sẽ làm gì khi đã cuỗm được mỹ nhân?

ĐÔN XĂNGSÔ, ngoảnh Ricacđô. — Người sẽ phong cho cô ả làm nữ bá tước, rồi làm thị nữ. Rồi người chỉ việc có với cô ả một đứa con trai, cậu ta sẽ làm vua.

ĐÔN MATIAX. — Thôi đi, tôi xin ngài! Một đứa con hoang! Bá tước ơi, dù là đức vua, con đẻ ra với một nữ bá tước cũng không thể lên ngôi vua được!

ĐÔN XĂNGSÔ. — Thế thì, thưa hầu tước thân mến Người sẽ phong cô nàng làm nữ hầu tước.

ĐÔN MATIAX. — Người ta dành những đứa con hoang cho các xứ bị chinh phục. Người ta cử chúng làm phó vương. Bọn chúng là dễ dùng vào những việc như thế.

Đôn Caclôx trở lại.

ĐÔN CACLÔX, giận dữ nhìn tất cả các cửa sổ có ánh đèn sáng. — Trông có giống những con mắt ghen tuông đương dòm ngó chúng ta không kia? Có thế chứ! Hai cái tắt đèn rồi! Này các ngươi! Những phút chờ đợi sao mà dài thế! Ai có thể làm cho thời giờ đi nhanh hơn được nhỉ?

ĐÔN XĂNGSÔ. — Ở chốn triều đình, chúng tôi cũng thường nói như thế.

ĐÔN CACLÔX.—Thì dân chúng của ta cũng lại nói thế trong dinh các ngươi.

(Chiếc cửa sổ cuối cùng tắt đèn.

Cửa sổ cuối cùng tắt đèn rồi!

Quay về phía ban công nhà Đônha Xon vẫn tối đen.

Hỡi ô cửa kính đáng nguyền rủa kia! Bao giờ mi mới sáng lên? Đêm nay trời tối mù mịt. Đônha Xon ơi, hãy đến ngời sáng lên như một ngôi sao trong bóng tối đi!

Với Đôn Ricacđô.

Đã nửa đêm chưa?

ĐÔN RICACĐÔ.—Sắp nửa đêm rồi ạ.

ĐÔN CACLÔX. – Đành phải làm cho xong! Gã kia có thể đến bất chợt lúc nào.

Cửa sổ phòng Đônha Xon bừng sáng. Người ta thấy bóng nàng in lên trên cửa kính sáng trưng.

Các bạn ơi! Anh hào quang! Bóng nàng ở cửa sổ Chưa bao giờ ta nhìn thấy buổi bình minh nào diễm lệ hơn! Mau mau lên! Làm tín hiệu nàng đương chờ đi. Phải vỗ tay ba lần. Một lát nữa, các bạn ơi, các bạn sẽ trông thấy nàng! Nhưng đông thế này có lẽ làm cho nàng hốt hoảng... Cả ba các ngươi hãy đứng khuất vào chỗ tối, đằng kia, rình thằng cha ấy. Các bạn ơi, chúng ta hãy chia nhau cặp tình nhân. Thế này nhé, phần ta vị công nương, phần các ngươi tên tướng cướp.

ĐÔN RICACĐÔ. – Xin đa tạ!

ĐÔN CACLÔX. – Nếu hắn đến, từ chỗ mai phục, các ngươi lao ra cho nhanh và đâm cho hắn một mũi kiếm. Trong lúc hắn ta đương hồi tỉnh lại trên nền gạch, ta sẽ cuỗm mỹ nhân đi, sau đó chúng ta tha hồ mà cười

Nhưng đừng có giết chết hắn đấy ! Xét cho cùng đó cũng là một tay hảo hán, vả lại giết chết một người là điều nghiêm trọng lắm.

Ba nhà quý phái cúi chào và ra. Đôn Caclôx để cho họ đi xa rồi vỗ tín hiệu hai lần. Vỗ xong lần thứ hai, cửa sổ mở ra và Đônha Xon mặc đồ trắng xuất hiện trên ban công.

LỚP 2

ĐÔN CACLÔX, ĐÔNHA XON

ĐÔNHA XON, trên ban công. – Anh đấy ư, Hecnani ?

ĐÔN CACLÔX, nói riêng. – Chết ! Mình chớ có nói !

Lại vỗ tay.

ĐÔNHA XON. – Em xuống đây !

Nàng đóng cửa sổ lại, ánh đèn biến mất. Một lát sau, cánh cửa nhỏ mở, Đônha Xon tay cầm đèn, vai khoác áo bước ra.

Anh Hecnani !

Đôn Caclôx kéo sụp mũ xuống mặt và rảo bước về phía nàng. Đônha Xon đánh rơi đèn.

Trời ! Không phải tiếng bước chân của chàng !

Nàng định quay vào nhà. Đôn Caclôx chạy đến nắm cánh tay giữ lại.

ĐÔN CACLÔX. – Đônha Xon !

ĐÔNHA XON. — Không phải giọng nói của chàng! Chao! Khổ thân tôi!

ĐÔN CACLÔX. — Ồ! Nàng còn muốn giọng nói nào mới âu yếm hơn nữa? Vẫn là một tình nhân, lại là một tình nhân làm vua!

ĐÔNHA XON. — Vua!

ĐÔN CACLÔX. — Em cứ ước muốn đi, cứ ra lệnh đi, một vương quốc là của em! Bởi vì kẻ đương chen ngang vào một cách âu yếm mà em muốn cự tuyệt, chính là đức vua của em, là Caclôx nô lệ của em đây!

ĐÔNHA XON, cố gỡ tay vua ra. — Cứu em với, anh Hecnani!

ĐÔN CACLÔX. — Nỗi lo sợ mới đúng đắn và chính đáng làm sao! Có phải tên tướng cướp của em nắm giữ em đâu, vua đấy chứ!

ĐÔNHA XON. — Không. Tướng cướp, chính là ngài! Ngài không xấu hổ hay sao? Chao! Tôi ngượng hộ cho ngài! Phải chăng đây là những chiến công mà vua chúa sẽ khoe khoang ầm ĩ? Đương đêm đến cưỡng đoạt một người đàn bà! Tên tướng cướp của tôi còn hơn gấp trăm lần! Hỡi vua, tôi xin tuyên bố rằng nếu số phận con người phụ thuộc vào tâm hồn tốt xấu, nếu Thượng đế tùy theo tấm lòng cao thượng của từng người mà sắp xếp địa vị, nhất định chàng sẽ là vua, là chúa, còn ngài là quân trộm cắp.

ĐỘN CACLÔX, cố kéo nàng. — Cô nương...

ĐÔNHA XON. — Ngài quên rằng cha tôi xưa là bá tước ư?

ĐÔN CACLÔX. — Ta sẽ phong nàng làm nữ quận công

ĐÔNHA XON, đẩy y ra. — Thôi đi! Thật là nhục!

Nàng lùi lại mấy bước.

Đôn Caclôx, giữa chúng ta không thể có chuyện gì được đâu. Cha già của tôi đã vì ngài mà đổ máu chan hòa. Còn tôi là đứa con gái quý phái và biết trọng dòng máu đó. Làm nàng hầu không xứng với tôi đâu, làm vợ ngài thì tôi không xứng !

ĐÔN CACLÔX. — Quận chúa nhé ?

ĐÔNHA XON. — Vua Caclôx, ngài đi mà ve vãn những đứa con gái không ra gì, nếu ngài dám xử sự bỉ ổi với tôi, tôi sẽ rất có thể tỏ ra cho ngài thấy thế nào là công nương và thế nào là phụ nữ (1) !

ĐÔN CACLÔX. — Này ! Nàng hãy cùng chia sẻ ngai vàng và danh vị của ta. Đi theo ta, nàng sẽ là vương phi, hoàng hậu !...

ĐÔNHA XON. — Không. Đó là mồi, là bẫy. Vả lại, thưa điện hạ, dù là với điện hạ, tôi cũng xin thành thật mà thưa rằng tôi thích cùng với anh Hecnani của tôi, ông vua của tôi, sống lang thang ngoài vòng xã hội và pháp luật, chịu đói, chịu khát, quanh năm trốn tránh, ngày ngày chia sẻ số phận khổ cực và hãi hùng, hơn là sống với hoàng đế để làm hoàng hậu !

ĐÔN CACLÔX. — Người ấy sung sướng biết bao !

ĐÔNHA XON. — Sao ? Nghèo khó, lại bị trục xuất nữa !

ĐÔN CACLÔX. — Nghèo khó và bị trục xuất cũng tốt vì được yêu ! Ta đơn độc một thân ! Hắn có một thiên thần bên cạnh ! Vậy nàng ghét ta ư ?

ĐÔNHA XON. — Tôi không yêu ngài.

---

1) Nguyên văn :... *tôi sẽ rất có thể tỏ ra cho ngài thấy tôi là công nương và tôi là phụ nữ* !

ĐÔN CACLỘX, hùng hổ túm lấy nàng. — Đã thế ! Nàng yêu ta hay không cũng mặc! Nàng vẫn phải đi, vả tay ta khỏe hơn tay nàng. Nàng phải đi ! Ta muốn lấy nàng ! Chà ! Rồi xem ta đây làm vua Tây Ban Nha và các xứ Ấn Độ (1) có phải vô tích sự hay không !

ĐÔNHA XON, giãy giụa. — Ối ! Thưa ngài ! Xin rủ lòng thương ! Sao ! Ngài là bậc vương giả, ngài là vua. Nữ quận công, nữ hầu tước, nữ bá tước, ngài tha hồ lựa chọn. Các phu nhân trong triều đình bao giờ cũng luôn luôn có một tình yêu sẵn sàng đáp lại tình yêu của ngài. Còn như người bị trục xuất của tôi, chàng đã nhận được cái gì của ông Trời keo kiệt ? Chao ! Ngài có Caxti, Aragông và Nava, và Muyêcxi, Lêông (2), và mười vương quốc nữa, và các xứ Flamăng, và Ấn Độ với bao nhiêu mỏ vàng ! Ngài có một đế quốc không ông vua nào đụng đến, rộng đến nỗi mặt trời không bao giờ lặn trên bờ cõi của ngài ! Đã có tất cả, lẽ nào, là một ông vua, ngài lại chiếm của anh ấy người con gái tội nghiệp này, anh ấy chỉ có tôi mà thôi ?

Nàng sụp xuống chân vua. Vua cố lôi nàng đi.

ĐÔN CACLỘX. — Đi ! Ta không nghe gì hết. Đi ! Nếu theo ta, ta sẽ ban cho bốn xứ thuộc Tây Ban Nha của ta, chọn đi ! Nào, muốn những xứ nào ? Chọn đi !

Nàng giãy giụa trong tay vua

ĐÔNHA XON. — Vì danh dự của tôi, thưa ngài, tôi chỉ muốn nhận của ngài con dao găm này !

Nàng giật con dao găm giắt ở thắt lưng vua. Vua buông nàng ra và lùi lại.

---

1) Đây chỉ châu Mỹ, vì Crixtôp Côlông lần đầu tiên khám phá ra châu Mỹ, tưởng đó là Ấn Độ.

2) Tên các vương quốc ở Tây Ban Nha hồi đó.

Bây giờ ngài hãy tiến lên! Tiến lên một bước đi!

ĐÔN CACLÔX. — Gớm cô ả! Ta không còn ngạc nhiên tại sao người ta lại yêu một tên phiến loạn!

Vua định tiến một bước. Nàng giơ dao lên.

ĐÔNHA XON. — Hễ tiến một bước, tôi giết ngài rồi tự giết tôi luôn.

Vua lùi lại nữa. Nàng quay đầu lại và kêu thật to.

Hecnani! Anh Hecnani!

ĐÔN CACLÔX. — Im đi!

ĐÔNHA XON, giơ dao găm. — Một bước! Là hết chuyện.

ĐÔN CACLÔX. — Thưa bà! Tôi ngọt ngào đến thế là quá lắm rồi. Tôi có ba người tùy tùng ở đằng kia, họ sẽ bắt bà phải đi...

HECNANI, bỗng xuất hiện phía sau lưng vua. — Ông còn quên một người tùy tùng nữa!

Vua quay lại và nhìn thấy Hecnani sừng sững sau lưng mình, trong bóng tối, hai tay khoanh trong chiếc áo khoác dài trùm kín người, cái mũ rộng vành hất lên. Đônha Xon kêu một tiếng, chạy lại ôm lấy Hecnani.

LỚP 3

ĐÔN CACLÔX, ĐÔNHA XON, HECNANI

HECNANI, đứng sừng sững, hai tay vẫn khoanh lại, mắt nảy lửa nhìn vua chòng chọc. — A! Có trời làm chứng cho, tôi sẵn lòng đi tìm hắn ở nơi xa hơn!

ĐÔNHA XON. – Anh Hecnani, cứu em thoát tay ông ta!

HECNANI. – Cứ yên tâm, em yêu của anh!

ĐÔN CACLÔX. – Chẳng biết tụi bạn của mình làm gì trong phố mà để tên trùm du đãng lọt qua thế này!

Gọi

Môngtơrê!

HECNANI. – Các bạn của ông ở trong tay các bạn của tôi, và đừng cầu cứu lưỡi kiếm bất lực của họ nữa. Với ba kẻ đến giúp ông, sẽ có sáu mươi người đến giúp tôi. Sáu mươi, mà chỉ cần một cũng địch nổi cả bốn người các ông. Vì thế, hai chúng ta hãy thanh toán cuộc tranh chấp riêng với nhau ở đây. Hừ! Ông vừa giở vũ lực ra với cô gái này! Đó là hành động của một kẻ dại dột, thưa đức vua xứ Caxti, và của một kẻ hèn nhát!

ĐÔN CACLÔX, mỉm cười ngạo nghễ. – Thưa ngài tướng cướp, ngài chớ có khiển trách tôi!

HECNANI. – Nhạo báng à! Ồ! Ta không phải là vua, nhưng khi một ông vua lăng nhục ta, lại còn nhạo báng ta, cơn giận của ta bốc cao và nâng lên ngang tầm với hắn, và, ông hãy coi chừng, khi ta đã bị xúc phạm, vầng trán đỏ ửng của ta còn đáng sợ hơn chỏm mũ nhà vua! Ông còn hy vọng hão huyền nào thì thực là điên rồ.

Chàng nắm lấy tay vua.

Có biết bàn tay nào đương siết chặt ông lúc này không? Nghe đây. Cha ông đã cho giết hại cha tôi, tôi căm thù ông. Ông đã đoạt tước hiệu và tài sản của tôi, tôi căm thù ông. Cả hai chúng ta lại yêu cùng một người đàn bà, tôi căm thù ông, tôi căm thù ông, đúng, ta căm thù mi đến tận xương tủy!

ĐÔN CACLÔX. – Được lắm!

HECNANI.–Tuy nhiên, tối nay, tôi không hề nghĩ đến cắm thù. Tôi chỉ có một ao ước, một hăm hở, một khao khát, Đônha Xon! Lòng chan chứa yêu đương, tôi chạy đến... Ủa! Tôi thấy ông định cướp nàng mang đi một cách đê hèn! Thế đấy! Tôi đã quên ông, ông lại đứng chặn đường tôi! Thưa ngài, tôi nói để ngài biết, ngài điên rồ lắm! Đôn Caclôx, thế là mi sa vào cái bẫy của chính mi. Đừng hòng trốn, đừng hòng ai cứu! Ta tóm mi và vây chặt mi! Thân cô thế cô, chung quanh toàn những kẻ thù quyết liệt, mi định giở trò gì?

ĐÔN CACLÔX, kiêu hãnh. – Thôi đi! Ngươi chất vấn ta đó!

HECNANI. – Được, được, ta không muốn một cánh tay vô danh trừng trị mi. Không thể để cho cuộc báo thù lọt khỏi tay ta như thế. Mi sẽ không chết về tay bất cứ người nào khác ngoài ta. Vậy hãy thủ thế đi!

Chàng rút kiếm.

ĐÔN CACLÔX.–Ta là đức vua của ngươi. Cứ việc đâm. Nhưng không đấu kiếm.

HECNANI.–Ngài ơi, ngài nên nhớ, mới hôm qua kiếm của ngài còn chạm kiếm của tôi.

ĐÔN CACLÔX.–Hôm qua có thể được. Khi ấy ta không biết tên ngươi. Ngươi không biết tước hiệu của ta. Hôm nay thì, anh bạn ơi, ngươi biết ta là ai và ta cũng biết ngươi là ai rồi.

HECNANI.–Chưa chắc.

ĐÔN CACLÔX.–Không đấu kiếm. Ngươi cứ việc hành thích. Đâm đi!

HECNANI.–Để mi tưởng rằng vua chúa là thiêng liêng đối với ta ư? Nào, có thủ thế không?

ĐÔN CACLÔX. – Ngươi sẽ hành thích ta mà thôi!

Hecnani lùi lại. Đôn caclôx quắc mắt trừng trừng nhìn chàng.

A! Bọn kẻ cướp đê tiện chúng bay tưởng rằng có thể tự do hoành hành vô tội vạ trong các đô thị hay sao? Tưởng rằng, mình mẩy vấy máu, chất đầy tội sát nhân, mà vẫn có thể làm bộ hào hiệp hay sao, hỡi quân khốn nạn? Và tưởng rằng bọn chúng tao còn bị mắc lừa, hạ cố đọ kiếm để làm danh giá cho những lưỡi dao găm của chúng bay hay sao? Không, tội ác bám chặt chúng bay. Khắp nơi, chúng bay kéo lê nó theo sau. Bọn ta mà đấu kiếm với chúng bay ư! Xin kiếu! Cứ hành thích đi!

Hecnani buồn rầu và tư lự, tay mân mê chuôi kiếm một lát rồi bỗng quay về phía vua và bẻ gẫy lưỡi kiếm trên đá lát.

HECNANI. – Thôi mi cút đi!

Vua ngoái người về phía Hecnani và nhìn chàng một cách ngạo mạn.

Chúng ta sẽ có những dịp chạm trán tốt hơn. Cút đi!

ĐÔN CACLÔX. – Thôi được. Vài tiếng đồng hồ nữa, ta đây, vua của ngươi, sẽ về đến cung điện. Việc đầu tiên là ta sẽ cho triệu quan truởng khố. Họ đã treo giải thưởng lấy đầu ngươi chưa?

HECNANI. – Đã.

ĐÔN CACLÔX.–Thưa tôn ông, từ hôm nay ta coi ngươi là thần dân phiến loạn và phản bội. Báo cho ngươi biết, ta truy nã ngươi khắp nơi. Ta ra lệnh trục xuất ngươi trong toàn cõi vương quốc.

HECNANI. – Ta đã bị thế rồi.

ĐÔN CACLÔX. – Được lắm.

HECNANI. – Nhưng Pháp ở liền bên cạnh Tây Ban Nha. Đó là một nơi tị nạn.

ĐÔN CACLÔX. – Ta sắp lên ngôi hoàng đế Đức. Ta ra lệnh trục xuất ngươi trên khắp đế quốc.

HECNANI. – Tùy mi. Ta còn những nơi khác trên hoàn cầu ở đó ta sẽ thách thức mi. Còn nhiều chốn nương thân mà thế lực của mi không vươn tới được.

ĐÔN CACLÔX. – Và đến khi ta sẽ có cả hoàn cầu?

HECNANI. – Lúc ấy ta sẽ có nấm mộ.

ĐÔN CACLÔX. – Ta sẽ có cách phá tan những âm mưu láo xược của ngươi.

HECNANI. – Nàng phục thù đi khập khiễng, nàng tiến chậm lò dò. Nhưng nàng sẽ đến.

ĐÔN CACLÔX, nhếch mép cười khinh bỉ. – Chạm vào vị công nương mà tên tướng cướp này tôn thờ!

HECNANI, hai mắt lại rực lên. – Mi có nhớ hiện mi còn ở trong tay ta không? Này ông Xêda La Mã (1) tương lai kia, đừng nhắc cho ta biết ta đương còn nắm mi trong tay, yếu ớt, nhỏ bé, và nếu siết mạnh cái bàn tay trung thành rất mực này lại, ta sẽ bóp chết từ trong trứng, con chim ưng đế vương của mi.

ĐÔN CACLÔX. – Cứ làm đi!

HECNANI. – Cút đi! Cút đi!

Chàng cởi áo khoác của mình ném lên vai vua.

Trốn đi, và mặc áo khoác này vào, vì ta e mi lại được một mũi dao của các bạn ta.

Nhà vua mặc áo khoác.

---

1) Hoàng đế La Mã (101–44 trước C.N.).

Bây giờ thì cứ yên tâm mà đi. Ta còn khao khát báo thù thì dầu mi còn là vật thiêng liêng đối với bất cứ ai khác ngoài ta.

ĐÔN CACLÔX. — Thưa ông, ông vừa nói với tôi như vậy, sau này đừng xin ban ơn xá tội.

Vua ra.

LỚP 4

HECNANI, ĐÔNHA XON

ĐÔNHA XON, nắm lấy bàn tay Hecnani. — Bây giờ, chúng ta trốn cho nhanh.

HECNANI, dịu dàng nghiêm nghị đẩy nàng ra. — Cô bạn gái của anh, trong lúc anh gặp hoạn nạn, em vẫn luôn luôn một lòng một dạ, không hề xa lánh, vẫn muốn được sống bên anh cho đến cùng trời cuối đất thế là phải lắm. Đó là một ý nghĩ cao thượng xứng với tấm lòng chung thủy! Nhưng, lạy Chúa, Người biết đấy, bây giờ không còn là lúc để tiếp nhận của nàng nhiều đến thế, để bân hoan mang về sào huyệt của tôi cái kho nhan sắc tuyệt vời khiến cho vua chúa cũng phải nổi ghen, để Đônha Xon đi theo tôi và thuộc về tôi, để đem sinh mệnh của nàng gắn với sinh mệnh của tôi, để kéo nàng đi theo mà không hồ thẹn và không hối tiếc; tôi nhìn thấy đài xử chém đã quá gần

ĐÔNHA XON. — Anh nói sao?

HECNANI. – Tên vua vừa bị anh ngang nhiên thách thức, sắp trừng trị anh vì đã dám tha chết cho hắn. Hắn đương trốn; có lẽ bây giờ hắn đã ở trong cung điện của hắn, đương triệu tập tay chân, lính tráng, quân hầu, triều thần, đao phủ...

ĐÔNHA XON. – Anh Hecnani! Trời ơi! Em run sợ! Này! Đã thế, chúng ta phải mau mau lên! Cùng nhau chạy trốn đi!

HECNANI. – Cùng nhau ư! Không, không. Bây giờ muộn mất rồi. Chao ôi! Đônha Xon, khi em mới xuất hiện trước mắt anh, hiền hậu và đoái lòng yêu mến anh bằng một mối tình cứu vớt, anh dù khốn khổ vẫn rất có thể tặng em quả núi, khu rừng, dòng suối của anh – tình thương của em làm cho anh thêm mạnh dạn, – miếng bánh lưu đầy của anh, nửa chiếc giường cỏ xanh rậm rạp mà rừng ban cấp cho anh; nhưng tặng em một nửa đài xử chém. Đônha Xon ơi, tha thứ cho anh! Đài xử chém là của riêng một mình anh!

ĐÔNHA XON. – Anh đã hứa với em kia mà!

HECNANI, quỳ xuống chân nàng. – Thiên thần của anh! Ôi! Giờ phút này mà cái chết có lẽ đương đến, cái kết thúc ảm đạm của một cuộc đời ảm đạm đương lại gần trong bóng tối, dù anh là kẻ bị trục xuất, mang bên mình một mối lo âu vô hạn, ra đời trong chiếc nôi đẫm máu, dù tang tóc bao trùm lên cuộc đời anh đen tối đến đâu, anh vẫn tuyên bố ở đây rằng anh là một kẻ sung sướng và muốn mọi người ghen tị với anh; bởi vì em đã yêu anh! Vì em đã nói với anh như thế! Vì em đã âm thầm cầu phúc cho vầng trán oan nghiệt của anh!

ĐÔNHA XON, cúi xuống đầu chàng. – Anh Hecnani!

HECNANI. — Xin cảm tạ cái số phận tốt lành và may mắn đã đặt đóa hoa này trên bờ vực thẳm của tôi!

Chàng lại đứng lên.

Lời anh vừa nói ở nơi này không phải nói với em đâu, anh nói với Trời đương lắng nghe anh, và với Thượng đế đấy!

ĐÔNHA XON. — Xin anh để cho em đi theo!

HECNANI. — Ôi! Đương ngã xuống vực sâu mà còn bứt lấy bông hoa thì thật là có tội. Thôi, anh đã được hưởng hương hoa như thế đủ rồi! Em hãy nối cuộc đời em bị anh vò nát với những cuộc đời khác. Em hãy cười lão già ấy đi. Chính anh giải cho em những lời thề thốt. Anh quay về trong bóng đêm của anh. Còn em, hãy sung sướng, hãy quên đi!

ĐÔNHA XON. — Không, em đi theo anh! Em muốn dự phần nào tấm vải liệm của anh! Em không rời anh (1)!

HECNANI, ôm chặt lấy nàng. — Ôi! Hãy để cho anh chạy trốn một mình.

Chàng bứt rứt buông nàng ra.

ĐÔNHA XON, đau đớn, hai tay vặn vào nhau. — Hecnani! Anh trốn tránh em! Thế ra, mình điên rồ thật, đem hiến cả cuộc đời rồi thấy mình bị ruồng bỏ, yêu đến thế và chịu bao nhiêu nỗi buồn bực đến thế mà không được hưởng ngay cả cái hạnh phúc chết bên chàng.

HECNANI. — Anh bị lưu đầy! Anh bị trục xuất! Anh gieo tai họa!

ĐÔNHA XON. — Ôi! Anh bội bạc!

---

1) Nguyên văn: *em bám sát bước chân anh.*

HECNANI, quay trở lại. — Đã thế thì, thôi! Thôi, anh ở lại, em muốn thế, thì anh đây. Em lại đây, ôi! Lại đây ngả vào lòng anh! Anh ở lại, và ở lại đến bao giờ là tùy em. Chúng mình hãy quên bọn họ đi! Chúng mình ở lại đây.

Chàng đỡ nàng ngồi xuống một cái ghế đá.

Em ngồi xuống phiến đá này.

Chàng ngồi xuống dưới chân nàng.

Ánh lửa trong mắt em tràn đầy mi mắt anh. Em hát đi cho anh nghe một khúc hát nào đó như thỉnh thoảng buổi tối em đã từng hát cho anh nghe với đôi mắt huyền long lanh giọt lệ. Chúng ta hãy sung sướng! Chúng ta hãy uống đi, vì ly rượu đã rót đầy, vì giờ này là của chúng ta, còn mọi sự trên đời đều là điên rồ. Em hãy nói với anh đi, hãy làm cho anh say mê đi. Phải chăng thật là thú vị khi yêu và biết người ta yêu mình tha thiết? Khi hai đứa bên nhau? Chỉ hai đứa thôi? Và thật là điều thú vị được tình tự với nhau, ban đêm, khi mọi vật đều yên nghỉ? Ôi! Hãy để cho anh được ngủ và mơ trong lòng em, Đônha Xon! Em yêu của anh! Em xinh đẹp của anh!

Tiếng chuông rộn rã ở xa xa.

ĐÔNHA XON, hốt hoảng đứng dậy. — Chuông báo động! Anh có nghe thấy không? Chuông báo động!

HECNANI, vẫn quỳ. — Không phải đâu! Chuông mừng hôn lễ của chúng ta đấy.

Tiếng chuông dồn dập thêm. Tiếng người kêu loạn xạ, đèn đuốc sáng trưng khắp các cửa sổ, trên khắp các mái nhà, trong khắp các phố.

ĐÔNHA XON. — Đứng lên đi anh! Chạy trốn đi! Trời đất ơi! Xaragôx sáng rực!

HECNANI, hơi nhổm người lên. — Hôn lễ của đôi ta sẽ cử hành dưới ánh đuốc.

ĐÔNHA XON. — Đó là hôn lễ của người chết! Hôn lễ của những nấm mộ!

Tiếng gươm khua. Tiếng la hét.

HECNANI, lại nằm xuống chiếc ghế đá. — Chúng ta ngủ nữa đi!

MỘT TRÁNG SĨ LỤC LÂM, tay cầm kiếm chạy đến. — Thưa tướng quân, lính tráng, quan quân kéo về đây từng đoàn kỵ binh dài dằng dặc! Thậm cấp, thưa tướng quân!

Hecnani đứng dậy.

ĐÔNHA XON, tái xanh.—Ôi! Anh nói quả không sai!

TRÁNG SĨ LỤC LÂM. — Cứu chúng tôi với!

HECNANI, với tráng sĩ lục lâm. — Có ta đây. Được.

TIẾNG KÊU LOẠN XẠ, bên ngoài. — Giết chết tên tướng cướp đi!

HECNANI, với tráng sĩ lục lâm.—Kiếm của ngươi...

Với Đônha Xon.

Từ biệt vậy!

ĐÔNHA XON. — Chính em làm hại anh! Anh đi đâu bây giờ?

Chỉ cho chàng cái cửa nhỏ.

Lại đây! Chúng ta trốn ra lối cửa mở này.

HECNANI. — Trời! Bỏ rơi các bạn của anh ư! Em nói gì?

Tiếng ồn ào và la hét.

ĐÔNHA XON. — Những tiếng la hét ấy khiến em rụng rời.

Giữ Hecnani lại.

Anh hãy nhớ, nếu anh chết, em cũng chết đấy!

HECNANI, ôm nàng trong tay. — Anh hôn một cái!

ĐÔNHA XON. — Chồng của em! Anh Hecnani của em! Chúa tể của em!

HECNANI, hôn lên trán nàng. — Chao ôi! Đây là chiếc hôn đầu tiên.

ĐÔNHA XON. — Có lẽ cũng là chiếc hôn cuối cùng!

Chàng đi. Nàng ngã vật xuống ghế.

HỒI III

ÔNG GIÀ

LÂU ĐÀI XINVA

Ở miền núi xứ Aragông

Phòng trưng bày những bức chân dung của dòng họ Xinva ; gian phòng rộng, trang trí bằng những bức chân dung lồng trong khung trạm trổ rất hoa mỹ và phía trên là các mũ quận công cùng các huy hiệu mạ vàng. Phía cuối sân khấu, một cái cửa cao kiểu gô tích. Khoảng cách giữa các chân dung treo đầy đủ bộ đồ binh khí giáp trụ thuộc các thế kỷ khác nhau.

LỚP I

ĐÔNHA XON, mặc đồ trắng và đứng gần một cái bàn.

ĐÔN RUY GÔMÊ ĐƠ XINVA, ngồi trong chiếc ghế bành quận công lớn bằng gỗ sồi.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Rốt cuộc ! Thế là hôm nay ! Một tiếng đồng hồ nữa nàng sẽ là quận công phu nhân của ta ! Không còn chú chú cháu cháu nữa ! Và nàng sẽ ôm hôn ta ! Nhưng nàng đã tha thứ cho ta chưa đấy ? Ta có lỗi. Thú thật như vậy. Ta đã làm cho trán nàng thẹn đỏ, ta đã làm cho má nàng xám xanh. Ta đã nghi ngờ hấp tấp quá, lẽ ra khi chưa nghe đầu đuôi ra sao, ta chưa nên buộc tội nàng mới phải. Nhìn bề ngoài là dễ lầm lẫn ! Con người ta kể cũng bất công thật ! Đúng là hai chàng thanh niên bảnh trai có mặt ở đấy ! Thì đã sao. Ta đừng nên tin vào hai mắt ta mới phải. Nhưng biết làm sao được, nàng ơi ? Khi người ta đã già cả !

ĐÔNHA XON, không nhúc nhích và rầu rầu. — Quận công cứ nói đi nói lại mãi chuyện đó. Ai trách quận công ?

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Ta ! Ta đã có lỗi. Lẽ ra ta phải hiểu rằng với tâm hồn của nàng thì không đời nào lại có nhân tình nhân ngãi khi đã là Đônha Xon, và khi đã mang trong tim dòng máu Tây Ban Nha tốt đẹp !

ĐÔNHA XON. — Chính thế, dòng máu ấy tốt đẹp và thuần khiết, thưa quận công, và có lẽ chẳng bao lâu, người ta sẽ thấy nó.

ĐÔN RUY GÔMÊ, đứng dậy và đi đến bên nàng. — Nàng hãy nghe đây ! Người ta không chủ động được khi đã say đắm như ta đã say đắm nàng, lại già cả. Người ta ghen tuông, người ta độc ác, vì sao ? Vì người ta đã già rồi. Vì cái xinh đẹp, cái duyên dáng, cái trẻ trung ở những kẻ khác, tất cả đều làm cho người ta sợ, vì tất cả đều đe dọa. Vì người ta ghen tức với những kẻ khác và hổ thẹn với mình. Trớ trêu thay ! Tình yêu ác chướng, đem lại cho lòng người bao nhiêu nỗi đắm say, sôi nổi, làm cho tâm hồn trẻ ra, nhưng lại quên

mất cơ thể! Khi một gã mục tử trai trẻ đi qua — ờ, đúng thế — hắn vừa đi vừa hát, ta vừa đi vừa mơ mộng, hắn đi trong cánh đồng cỏ xanh của hắn, ta đi trong những con đường tối tăm của ta, thường ta vẫn nhủ thầm : — Hỡi các tháp canh có lỗ châu mai của ta, hỡi tòa vọng lâu cổ kính của ta, ta sẵn lòng đem các ngươi cho hết, ôi! Ta sẵn lòng cho hết những cánh đồng lúa mì và những khu rừng của ta, và những đàn mục súc bạt ngàn đương gặm cỏ trên các quả đồi của ta, danh hiệu lâu đời của ta, phẩm tước lâu đời của ta, cả những dinh cơ đã hư nát, cả các bậc tổ tiên đương sắp sửa chờ đón ta, để đổi lấy túp lều tranh mới dựng và vầng trán trẻ trung của hắn! Bởi vì tóc hắn đen nhánh, bởi vì mắt hắn sáng ngời như mắt nàng, nàng có thể nhìn hắn và nói rằng : Người đâu mà trẻ trung đến thế! Và rồi lại nghĩ đến ta đã già cả. Ta biết như thế lắm! Tuy ta mang tên Xinva thật, nhưng thấm tháp gì! Đấy, ta tự nhủ như vậy. Nàng thấy đó, ta yêu nàng biết chừng nào! Cho hết, miễn sao được trẻ và đẹp như nàng! Ơ hay, ta mơ tưởng những gì thế này? Còn trẻ và đẹp được ư khi ta phải vượt trước nàng rất xa trên con đường tới mồ!

ĐÔNHA XON. — Biết đâu đấy?

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Nhưng này, cứ tin lời ta, những tay kỵ sĩ phù phiếm ấy chẳng có mối tình lớn lao nào mà không bay theo lời nói. Cô gái nào cứ yêu, cứ tin một trong những thằng trai tơ kia mà xem, rồi chỉ chết vì chuyện đó, còn nó thì cười vui. Tất cả lũ chim non với đôi cánh lanh lẹ, sặc sỡ, với giọng hót đắm đuối ấy có một tình yêu cũng biến đổi như bộ lông trên mình. Còn những con chim già, tuy tuổi tác đã

làm tắt giọng, phai màu, nhưng có bộ cánh bền chặt hơn, và tuy không đẹp bằng, nhưng tốt hơn. Chúng ta yêu hẳn hoi. Bước chân của chúng ta nặng nề ư? Đôi mắt của chúng ta lờ đờ ư? Vầng trán của chúng ta nhăn nheo ư? Trái tim con người không bao giờ có vết nhăn cả. Chao ôi! Khi một ông già yêu thương, ta phải nể nang ông. Trái tim luôn luôn trẻ trung và luôn luôn có thể rớm máu. Ôi! Tình yêu của ta không phải như một thứ đồ chơi bằng thủy tinh, óng ánh và rung rinh. Ôi! Không, đó là một tình yêu nghiêm túc, sâu xa, vững bền, chắc chắn, thắm tình cha con, đượm tình bầu bạn, bằng gỗ sồi như chiếc ghế bành quận công của ta ngồi đây! Đấy, ta yêu nàng như thế, và ta còn yêu nàng hàng trăm cách khác nữa, như người ta yêu bình minh, như người ta yêu hoa lá, như người ta yêu bầu trời! Được trông thấy nàng hàng ngày, nàng, dáng đi uyển chuyển của nàng, vầng trán thanh khiết của nàng, tia sáng lơng lanh trong ánh mắt tự hào của nàng, ta hân hoan vô cùng và tâm hồn ta vui như mở hội!

DÔNHA XON. — Chao ôi!

DÔN RUY GÔMÊ. — Rồi đấy nàng xem, thiên hạ ai cũng ca tụng khi thấy một người phụ nữ, trong trắng như nàng liên, ngây thơ như chim câu, săn sóc, che chở và đoái lòng yêu thương một kẻ gần đất xa trời, đương từng ngày từng ngày tàn lụi dần, chân đã vấp phải phiến đá xây mồ, một ông già vô dụng chỉ còn một việc chết nữa là hết. Sự nỗ lực phi thường ấy của một trái tim biết hy sinh tận tụy, biết an ủi một kẻ hấp hối cho đến lúc thở hơi cuối cùng, và có thể không yêu, nhưng vẫn làm ra vẻ yêu đương trìu mến, đó là một sự nghiệp thiêng liêng, và thiên hạ ca ngợi là phải!

Ôi ! Đối với ta, nàng sẽ là vị thiên thần có trái tim phụ nữ ấy, đem lại niềm vui cho tâm hồn ông già tội nghiệp và gánh đỡ hộ ông một nửa những năm tháng cuối cùng, kính trọng ông như con gái kính cha và thương ông như em gái thương anh vậy.

ĐÔNHA XON. – Thưa quận công, chẳng những không đi trước tôi mà quận công rất có thể theo sau tôi. Còn trẻ có phải là một lý do để sống đâu. Chao ôi ! Tôi xin thưa với quận công rằng, các ông già nhiều khi chậm chạp để cho bọn trẻ vượt lên trước là thường, và mắt chúng đột nhiên khép hàng mi lại như nắp mộ đá sập xuống.

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Ô hay ! Cứ nói gở ! Nhưng nàng ơi, ta sẽ quở mắng sau ! Một ngày như hôm nay là vui vẻ và thiêng liêng. Mà này gần đến giờ rồi, sao nàng vẫn chưa sửa soạn xong để ra nhà thờ thế ? Phải mau mau ! Mặc áo cưới đi ! Trang điểm đi chứ. Ta chờ đợi từng giây từng phút đây.

ĐÔNHA XON. – Sẽ còn kịp chán.

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Không kịp đâu.

Một tiểu đồng vào.

Muốn gì đấy, Jakê ?

TIỂU ĐỒNG. – Bẩm đức ông, ở ngoài cửa có một người đàn ông, một khách hành hương hay một gã ăn mày chẳng rõ, đương đứng đấy xin đức ông cho trú ngụ.

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Dù khách là ai, đón khách vào nhà là hạnh phúc vào theo. Cứ cho người ta vào. Ở ngoài phố có tin tức gì không ? Người ta bàn tán ra sao về thằng đầu đảng bọn cướp phản nghịch đấy loạn lung tung trong các miền rừng núi của chúng ta ?

TIỂU ĐỒNG. — Bẩm, Hecnani thế là đi đứt, sư tử chúa sơn lâm thế là đi đứt rồi ạ.

ĐÔNHA XON, nói riêng. — Trời ơi !

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Sao ?

TIỂU ĐỒNG. — Bẩm bọn cướp đã bị tiêu diệt, nghe nói đức vua đã thân chinh đi truy nã. Đầu Hecnani hiện nay vua treo giải thưởng một ngàn ê quy ; nhưng nghe đâu hắn ta chết rồi ạ.

ĐÔNHA XON, nói riêng. — Sao! Không có em ư, anh Hecnani ?

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Ơn trời! Tên giặc ấy, thế là đã chết! Bây giờ thiên hạ có thể vui thú được rồi đây, người đẹp thân mến của ta ơi! Sắm sanh trang điểm đi chứ, em yêu của ta, niềm kiêu hãnh của ta! Hôm nay thật là vui đơn vui kép!

ĐÔNHA XON, nói riêng. — Than ôi! Quần áo tang!

Nàng ra.

ĐÔN RUY GÔMÊ, với tiểu đồng.—Bảo họ mang ngay cho công nương hộp nữ trang ta tặng, nghe!

Lão lại ngồi xuống ghế bành.

Ta muốn được thấy nàng trang điểm như tượng Đức Mẹ, và đẹp tuyệt trần nhờ đôi mắt dịu hiền của nàng, và nhờ hộp nữ trang của ta, khiến một khách hành hương cũng phải quỳ xuống. À thế còn người khách đến xin trú ngụ! May ra mời vào đây và chuyền lời ta xin lỗi, quảng lên.

Tiểu đồng chào rồi ra.

Để cho khách phải chờ đợi! Hừ! Thật không phải!

Cửa phía cuối sân khấu mở ra. Hecnani xuất hiện cải trang thành khách hành hương. Quận công đứng dậy và ra đón.

LỚP 2

ĐÔN RUY GÔMÊ, HECNANI

HECNANI đứng lại ở ngưỡng cửa

HECNANI.—Kính chúc ngài bình an và hạnh phúc!

ĐÔN RUY GÔMÊ, giơ bàn tay lên chào.—Chúc khách bình an và hạnh phúc!

Hecnani vào. Quận công lại ngồi xuống

Bác là khách hành hương phải không?

HECNANI, nghiêng mình. —Vâng ạ.

ĐÔN RUY GÔMÊ—Chắc là bác từ Acmilax đến?

HECNANI.—Không ạ. Tôi đi đường khác. Ở đó đương có chiến sự.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Bè lũ của tên bị đày biệt xứ, có phải không?

HECNANI.—Thưa, tôi không rõ.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Tên đầu đảng tên Hecnani, nó ra sao? Bác có biết không?

HECNANI.—Thưa ngài, người ấy là thế nào ạ?

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Bác không biết nó ư? Tiếc chưa! Số tiền lớn sẽ không về tay bác được rồi. Bác có hiểu không, tên Hecnani ấy là một thằng nghịch tặc chống lại nhà vua, đã lâu lắm không bị trừng trị. Nếu bác đi Madrit, có thể sẽ được xem người ta treo cổ hắn đấy.

HECNANI.—Tôi không đi đến đó.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Mọi người đương đua nhau lấy đầu của hắn.

HECNANI, nói riêng.—Thì cứ việc đến mà lấy!

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Bác đi hành hương ở đâu thế?

HÉCNANI.—Thưa ngài, tôi đi Xaragôx ạ.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Bác có lời nguyện với một vị thánh ư? Với Đức Mẹ chăng?

HECNANI.—Vâng, thưa quận công, với Đức Mẹ.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Ở nhà thờ Đen Pila?

HECNANI.—Đen Pila.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Phải là người chẳng có tâm hồn mới không làm trọn những lời nguyện của mình với các thánh. Nhưng khi lời nguyện của bác đã làm trọn rồi, bác không có những dự định gì khác à? Bác chỉ có mỗi nguyện vọng được trông thấy nhà thờ Đen Pila thôi ư?

HECNANI.—Vâng, tôi muốn được trông thấy đèn nến nghi ngút, được trông thấy Đức Mẹ áo vàng chói lọi ngồi trong chiếc khám sáng rực ở cuối dãy hành lang tối mờ mờ, rồi quay về ngay.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Được lắm. Tên bác là gì nhỉ? Ta là Ruy đơ Xinva.

HECNANI, lưỡng lự. —Tên tôi à?...

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Nếu bác không muốn nói ra thì thôi. Ở đây không ai có quyền biết tên bác. Bác đến xin trú ngụ phải không?

HECNANI.—Thưa quận công, vâng ạ.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Cám ơn. Rất hân hạnh được tiếp đón bác. Bác cứ ở lại đây và cần gì cứ hỏi. Còn như tên bác, ta cứ gọi bác là ông khách. Dù bác là ai đi nữa, cũng được! Và ta sẵn lòng tiếp đón Xatăng không hề ngần ngại, nếu là do Chúa phái đến nhà ta.

Cửa phía cuối sân khấu mở rộng cả hai cánh. Đônha Xon vào, trong bộ đồ cưới Caxti thời ấy.

Sau nàng, gia nhân, đầy tớ và hai thị nữ, mang để lên bàn một cái tráp bạc chạm, đặt trên một chiếc đệm nhung, trong tráp có một hộp nữ trang rất quý, một vành hoa quận chúa, và lẫn lộn rất nhiều vòng tay, vòng cổ, hạt trai, kim cương.. Hecnani bàng hoàng, hồn hển, nhìn chòng chọc vào Đônha Xon bằng đôi mắt nảy lửa, không để tai nghe quận công nữa.

LỚP 3

Vẫn các nhân vật trên, ĐÔNHA XON, CÁC TIỂU ĐỒNG, ĐẦY TỚ, THỊ NỮ

ĐÔN RUY GÔMÊ, tiếp tục.— Đây là Đức Mẹ của riêng ta. Bác cứ cầu nguyện đi sẽ có hạnh phúc.

Lão bước đến giơ tay ra đón Đônha Xon, nàng vẫn nhợt nhạt và âu sầu.

Cô dâu xinh đẹp của ta ơi, lại đây. Ơ kia! Chưa đeo nhẫn ư! Chưa đội vành hoa ư!

HECNANI. nói vang như sấm. — Ở đây ai muốn kiếm một nghìn *caróluy* (1) vàng?

Tất cả sửng sốt quay lại. Chàng giật tung chiếc áo dài của khách hành hương, giẫm chân lên, trên người còn lại quần áo sơn cước.

Ta là Hecnani!

---

1) Đơn vị tiền tệ xưa của Tây Ban Nha.

ĐÔNHA XON, nói riêng, mừng rỡ.—Trời! Còn sống!

HECNANI, với các dầy tớ.—Ta chính là kẻ đương bị truy tầm đây!

Với quận công.

Vừa nãy, ngài muốn biết tên tôi là Pêrê hay Diêgô chứ gì? Không, tôi tên là Hecnani. Tên ấy đẹp hơn nhiều, đó là tên kẻ bị trục xuất, đó là tên kẻ bị đầy biệt xứ! Ngài nhìn thấy cái đầu này chứ? Nó đáng giá khá nhiều tiền vàng đủ chi phí cho ngày vui mừng của ngài.

Với các dầy tớ.

Cái đầu này, ta cho bọn các cậu đấy. Các cậu sẽ được trả rất nhiều tiền! Lấy đầu ta đi! Trói tay ta! Trói chân ta đi! Trói đi! Mà thôi, chẳng cần, đã có một dây xích trói buộc ta, ta sẽ không giật đứt ra đâu!

ĐÔNNHA XON, nói riêng.—Khổ tôi chưa!

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Điên rồi! Thế ra, khách của ta là một người điên!

HECNANI.—Khách của ngài là một tên tướng cướp.

ĐÔNHA XON.— Ồ! Đừng ai tin lời ông ta!

HECNANI.—Có sao là ta nói vậy.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Một nghìn *carôluy* vàng! Ông ơi, món tiền ấy lớn lắm đấy, và tôi không tin cậy tất cả kẻ ăn người làm của tôi đâu.

HECNANI.—Thì có sao? Càng hay, nếu trong số đó có một kẻ muốn số tiền ấy.

Với các dầy tớ.

Các cậu đem nộp tôi đi! Các cậu đem bán tôi đi!

ĐÔN RUY GÔMÊ, cố ngăn cho chàng đừng nói nữa. —Ông im đi! Người ta có thể tin lời ông đấy.

HECNANI.–Các cậu ơi, cơ hội này thật hiếm có! Tôi bảo các cậu chính tôi là kẻ bị đầy biệt xứ, là tên phiến loạn, là Hecnani đây!

ĐÔN RUY GÔMÊ.–Im đi!

HECNANI.–Hecnani!

DÔNHA XON, ghé vào tai chàng nói không ra hơi. – Trời ơi! Anh im đi!

HECNANI ngoái về phía Dônha Xon.–Người ta cưới nhau ở đây! Tôi, tôi cũng muốn cưới vợ! Cô dâu của tôi cũng dương đợi tôi.

Với quận công.

Nàng không đẹp bằng cô dâu của ngài, thua quận công, nhưng chung tình chẳng kém. Đó là cái chết!

Với các đầy tớ.

Các cậu chưa ai nhúc nhích bước nào ư?

DÔNHA XON, nói nhỏ,–Thương em, anh ơi!

HECNANI, với các đầy tớ.–Hecnani! Một nghìn *carôluy* vàng!

ĐÔN RUY GÔMÊ.–Thật là quỷ quái!

HECNANI, với một gã đầy tớ trẻ tuổi. –Lại đây, cậu; cậu sẽ được món tiền đó; giầu có rồi, từ thân phận đầy tớ, cậu sẽ lại trở thành người.

Với các đầy tớ vẫn không nhúc nhích.

Cả các cậu nữa, cũng run sợ à? Sao mà ta khốn khổ thế này!

ĐÔN RUY GÔMÊ.–Người anh em ơi, đứa nào chạm đến đầu anh thì cũng sẽ mất đầu. Dù anh là Hecnani, dù anh còn tệ hơn thế gấp trăm lần, dù người ta thưởng một đế quốc chứ không chỉ thưởng tiền cho ai giết được anh, ta vẫn cần bảo vệ anh, người khách của ta, ở nơi

này, dù phải chống lại vua, vì ta tiếp nhận anh từ tay đức Thượng đế. Chỉ rụng một sợi tóc ở trên đầu anh, ta cũng xin chết ngay.

Với Đônha Xon.

Cháu ơi, một tiếng đồng hồ nữa, cháu sẽ là vợ ta; cháu hãy lui về phòng. Ta đi cắt cử người canh gác lâu đài. Ta đi đóng cửa.

Lão ra. Các đầy tớ ra theo.

HECNANI, nhìn một cách thất vọng thắt lưng không đeo vũ khí. – Ôi! Đến một con dao cũng không có!

Sau khi quận công đã đi khuất, Đônha Xon bước mấy bước như để đi theo các thị nữ, rồi dừng lại. và khi họ đã ra hết, nàng quay lại chỗ Hecnani với vẻ lo lắng.

LỚP 4

HECNANI, ĐÔNHA XON

Hecnani nhìn hộp đồ cưới để trên bàn bằng con mắt lạnh lùng như không thiết chú ý, rồi chàng lắc đầu và hai mắt sáng quắc.

HECNANI. – Tôi có lời mừng cô! Nói sao cho siết, đồ trang sức tôi ưa quá đi mất, tôi mê quá đi mất, và tôi thán phục!

Chàng lại gần hộp nữ trang.

Chiếc nhẫn trông nhã quá, vành hoa thật vừa ý, chuỗi hạt làm rất tuyệt, chiếc vòng tay hiếm có, nhưng còn

kém đến trăm lần, kém đến hàng trăm lần người đàn bà có trái tim đê mạt che giấu dưới vầng trán trong trắng tuyệt vời thế kia!

Lại ngắm nhìn hộp nữ trang.

Thế cô đã đổi cái gì lấy tất cả những thứ này? Khá lắm! Một chút tình yêu của cô phải không? Quả thực, thế thì có tốn kém gì đâu! Trời đất ơi! Phụ tình như vậy! Không biết nhục nhã, mà còn sống ở đời!

Ngắm nhìn đồ nữ trang.

Mà biết đâu, xét cho cùng ngọc trai này là giả, vàng này, kim cương này là giả, toàn đồ đồng, đồ thủy tinh, đồ chì, *xaphia* giả, hoa hột giả, châu ngọc giả, vòng xuyến giả! À! Nếu thế thì, quận công phu nhân ơi, trái tim của ả cũng giả nốt như các thứ trang sức này, và ả chỉ là đồ vàng mạ!

Chàng quay trở lại hộp nữ trang.

Nhưng không, không. Toàn là đồ thật, toàn là đồ tốt, toàn là đồ đẹp cả đây. Lão ta, sắp bước xuống mồ, đâu dám lừa dối. Chẳng thiếu thứ gì.

Chàng lần lượt cầm lên tay các đồ nữ trang trong hộp.

Vòng này, hột này, hoa tai này, vành hoa quận chúa này, nhẫn vàng này... Tuyệt trần! Xin đa tạ mối tình keo sơn, thủy chung và sâu sắc! Hộp nữ trang quý giá vô ngần!

ĐÔNHA XON, nàng đến bên hộp nữ trang, lục tìm và lôi ra một con dao găm.—Chàng chưa lục tới đáy! Đây là con dao găm, nhờ có nữ thần hộ mệnh giúp đỡ, tôi lấy được của vua Caclôx lúc vua mang ngai vàng ra tặng tôi, nhưng tôi đã vì chàng mà từ chối, chàng, người đương nhục mạ tôi đây!

HECNANI, quỳ xuống dưới chân chàng. — Ôi! Hãy để cho anh quỳ gối lau những giọt nước mắt cay đắng và chứa chan vẻ diễm lệ trong đôi mắt ưu sầu của em, sau đó em sẽ lấy tất cả máu trong người anh để bù đắp những dòng lệ ấy!

ĐÔNHA XON, cảm động. — Hecnani! Em yêu anh, em tha thứ cho anh, và chỉ có tình yêu đối với anh mà thôi.

HECNANI. — Nàng đã tha thứ cho tôi và yêu tôi! Nhưng làm sao bản thân tôi tự tha thứ cho mình và tự yêu mình được sau khi đã ăn nói như thế? Ôi! Hỡi nàng tiên sinh ra để sống trên thiên đường, anh muốn biết em đã đi qua những nẻo đường nào, để hôn nền đá lát!

ĐÔNHA XON. — Anh yêu của em!

HECNANI. — Không, em khinh ghét anh mới đúng! Nhưng thôi, hãy nói với anh: Em yêu anh! Trời ơi! Em hãy làm yên lòng một trái tim đương ngờ vực, em hãy nói với anh như thế đi! Vì thường phụ nữ chỉ cần thốt ra vài ba tiếng ấy là đủ chữa khỏi bao nỗi đau đớn.

ĐÔNHA XON, mải nghĩ ngợi và không nghe chàng nói. — Lại có thể nghĩ rằng tình yêu của mình chóng phai đến như thế ư! Rằng những hạng người tầm thường kia, chúng có thể làm cho một trái tim đã khắc sâu tên chàng trở nên nhỏ mọn đến mức chạy theo những mối tình khác chúng cho là danh giá hơn nhiều ư!

HECNANI. — Chao ôi! Anh đã ăn nói cục cằn! Nếu ở vào địa vị em, Đônha Xon ạ, anh sẽ không chịu được nữa, anh sẽ chán ngấy cái gã điên rồ hung hăng ấy, cái thằng ngu dần râu rĩ ấy, nó chỉ biết vuốt ve sau

khi đã làm cho đau lòng. Anh sẽ bảo hắn: Cút đi! Ruồng bỏ anh đi, em hãy ruồng bỏ anh đi! Và anh sẽ cầu phúc cho em, vì em nhân hậu và dịu hiền, vì em đã chịu đựng anh quá lâu rồi, vì anh xấu xa, anh sẽ bôi đen những chuỗi ngày của em bằng những bóng đêm của anh, vì còn thế này nữa, tâm hồn em đẹp đẽ, thanh cao và trong trắng, nếu anh độc ác, đâu có phải lỗi tại em? Em lấy vị quận công già đi, lão tử tế, sang trọng, lão được thừa hưởng xứ Ônmêdô bên ngoại, xứ Ancala bên nội. Một lần nữa anh khuyên em hãy lấy lão đi để được giàu sang, sung sướng! Anh em có biết bàn tay hào phóng này có thể tặng em được cái gì tuyệt diệu không? Một món hồi môn gồm toàn đau khổ. Em sẽ có thể chọn trong đó hoặc máu, hoặc nước mắt. Tù đày, xiềng xích, chết chóc, khủng khiếp đương vây quanh anh, đó chính là cái vòng vàng của em, đó là cái vành hoa xinh đẹp của em, và chưa từng có người chồng vênh vang hãnh diện nào tặng vợ một món nữ trang phong phú hơn gồm toàn khốn khổ và tang tóc. Hãy lấy lão già đi, anh khuyên em; lão xứng với em! Ờ! Ai là người tin được rằng đầu kẻ biệt xứ này xứng đôi với vầng trán trong trắng của em? Ai là người nhìn thấy hai đứa chúng ta, em thủy mị và xinh tươi, anh hung bạo, liều lĩnh, em hiền hòa và lớn lên như một bông hoa trong bóng rợp, anh bị xô vào vô vàn đá ngầm đương lúc phong ba, ai là người thay thế mà có thể nói rằng số phận chúng ta cùng theo một nhịp (1)? Không. Thượng đế làm mọi việc đều hoàn hảo, không sinh ra em để làm vợ anh đâu. Anh không có quyền gì do Trời định sẵn đối với em cả, anh đành cam chịu! Anh chiếm được trái tim của em,

---

1) Nguyên văn :... *cùng theo một quy luật*

đó là một sự đánh cắp! Anh trả lại nó cho người xứng đáng hơn. Trời chẳng bao giờ tán thành tình yêu của chúng ta. Anh đã nói dối khi bảo rằng đó là tại số của em! Vả lại, oán thù, tình yêu, xin vĩnh biệt tất! Đời anh sắp kết thúc. Anh ra đi, vô tích sự, với hai điều mộng hão, hổ thẹn vì không trả được thù mà cũng chẳng làm đẹp được lòng ai, anh sinh ra để thù ghét, nhưng anh lại chỉ có thể yêu thương! Em hãy tha thứ cho anh! Hãy trốn anh đi! Đó là hai điều cầu xin của anh; em đừng khước từ, vì đó là những điều cuối cùng! Em đương sống, còn anh chết rồi. Anh chẳng thấy có lý do gì để em tự chôn mình theo anh dưới mộ.

ĐÔNHA XON. — Rõ bội bạc!

HECNANI. — Hỡi các núi non xứ Aragông! Galix! Ext'ramađua! Than ôi! Ta gieo tai họa cho khắp xung quanh! Ta đã lấy đi những đứa con can trường nhất của các ngươi, ta đã đưa họ đi chiến đấu cho quyền lợi của ta, không chút hối hận, và thế là họ chết cả! Đó là những con người kiên cường nhất của nước Tây Ban Nha kiên cường. Họ chết cả! Tất cả đều ngã xuống trong rừng núi, tất cả đều nằm ngửa, chết một cách dũng cảm, trước Thượng đế, và nếu mở mắt ra, họ sẽ thấy trời xanh! Anh đã gây nông nỗi ấy cho tất cả những gì gắn bó với anh như thế đấy! Đó có phải là một số phận khiến em phải ghen tị không? Đônha Xon, em lấy quận công đi, lấy quỷ sứ đi, lấy vua đi! Nên lắm! Tất cả những gì không phải anh đều đáng giá hơn anh! Anh chẳng còn bạn bè nào tưởng nhớ đến anh. Tất cả đều bỏ anh; cuối cùng bây giờ là lúc đến lượt em, vì số anh là phải đơn độc. Hãy trốn tránh sự truyền nhiễm của anh. Đừng xem chuyện yêu đương là nghĩa vụ thiêng liêng! Ôi! Vì lòng thương em, em hãy trốn đi! Có lẽ em tưởng

anh là một người như mọi người khác, một kẻ thông minh, thẳng tiến đến cái đích mơ ước của mình. Đừng làm thế em ơi. Anh là một sức mạnh mù quáng ở đời! Một kẻ thừa hành vừa đui vừa điếc của những ma lực huyền bí! Một tâm hồn bất hạnh tạo bởi những sự tăm tối! Anh đi đâu? Anh không biết. Nhưng anh cảm thấy mình bị xô đẩy bởi một cơn lốc mãnh liệt, một số mệnh phi lý: Anh cứ xuống, cứ xuống mãi, không bao giờ dừng lại! Thỉnh thoảng, mệt thở hồn hển, nếu anh đánh bạo quay đầu lại liền nghe có tiếng người nói: Đi đi! Mà vực thì sâu thăm thẳm, nhìn xuống đáy thấy đỏ rực không biết lửa hay máu! Trong khi đó, mọi vật xung quanh trên con đường anh lao xuống như điên dại, đều gẫy nát, đều chết hết. Vô phúc cho kẻ nào chạm phải anh! Ôi! Trốn đi! Hãy tránh ra khỏi con đường tai vạ của anh. Trời ơi! Anh sẽ làm khổ em ngoài ý muốn của anh mất thôi!

ĐÔNHA XON – Trời ơi!

HECNANI. – Chúa Trời của anh là một con quỷ ghê gớm lắm đấy, em ạ. Chỉ có hạnh phúc của anh là điều kỳ diệu duy nhất nó không làm nổi. Còn em lại chính là hạnh phúc! Vậy em sinh ra không phải để làm vợ anh đâu, hãy tìm một người chồng khác đi. Nhưng này, giả sử bao giờ em thấy ông Trời mỉm cười với số phận của anh vốn bị Trời ghét bỏ... em đừng tin! Chẳng qua con tạo trớ trêu đó! Hãy lấy quận công đi!

ĐÔNHA XON. – Thế ra, vẫn chưa đủ hay sao! Anh đã vò xé trái tim em, bây giờ còn bóp cho nó vỡ nát! À! Anh không yêu em nữa!

HECNANI. – Ôi! Trái tim anh và linh hồn anh, là em! Lò than hồng nuôi dưỡng mọi ngọn lửa của anh, là em! Đừng giận anh đã trốn tránh em, em yêu quý!

ĐÔNHA XON. — Em không giận anh. Duy có điều em sẽ do đó mà chết mất.

HECNANI. — Chết ư! Vì ai? Vì anh? Chẳng lẽ em lại chết vì chuyện không đâu như thế?

ĐÔNHA XON, khóc nức nở. — Tất cả chỉ vì thế.

Nàng lả xuống một chiếc ghế bành.

HECNANI, ngồi xuống bên nàng. — Trời ơi! Em khóc! Em khóc kìa! Mà vẫn là lỗi tại anh! Và ai sẽ trừng phạt anh? Bởi vì em sẽ lại tha thứ cho anh nữa! Ai sẽ nói cho em hiểu anh đau lòng biết chừng nào khi thấy giọt lệ ứa ra dập tắt ánh lửa long lanh trong mắt em, nó là nguồn vui của anh! Ôi! Bạn bè của anh chết cả rồi! Ôi! Anh vô lý quá! Tha thứ cho anh. Anh muốn yêu, mà không biết yêu, than ôi! Dẫu sao anh cũng yêu bằng một mối tình hết sức sâu sắc! Em đừng khóc nữa! Thà chúng ta chết còn hơn! Sao anh lại không có cả một thế giới? Anh sẽ đem tặng nó cho em! Anh khổ sở quá!

ĐÔNHA XON, bá lấy cổ chàng. — Anh là sư tử lẫm liệt và quảng đại của em! Em yêu anh.

HECNANI. — Ôi! Tình yêu sẽ là một hạnh phúc tột cùng nếu người ta có thể chết được vì quá yêu nhau!

ĐÔNHA XON. — Em yêu anh! Thưa ngài! Em yêu ngài và hoàn toàn thuộc về ngài.

HECNANI, ngả đầu vào vai nàng. — Ôi! Một nhát dao đâm của em chắc sẽ làm cho anh dễ chịu biết mấy!

ĐÔNHA XON, van nài. — A! Anh không sợ Chúa trừng phạt vì nói thế à?

HECNANI, vẫn ngả vào ngực nàng. — Thôi được! Cứ để Chúa xe duyên chúng ta! Em muốn như thế. Thì cũng đành! Anh đã cưỡng lại rồi!

Hai người ôm lấy nhau, nhìn nhau ngây ngất, không còn trông, còn nghe thấy gì nữa và như quên hết sự đời. Đôn Ruy Gômê từ cửa phía cuối sân khấu đi vào. Lão nhìn và đứng dừng lại như phỗng ở ngưỡng cửa.

LỚP 5

HECNANI, ĐÔNHA XON, ĐÔN RUY GÔMÊ

ĐÔN RUY GÔMÊ, không nhúc nhích và khoanh tay, ở ngưỡng cửa. — À ra thanh toán tiền trọ như thế này đây!

ĐÔNHA XON. — Trời ơi! Quận công!

Cả hai quay lại như vừa giật mình tỉnh dậy.

ĐÔN RUY GÔMÊ vẫn không nhúc nhích. — Trả công ta như thế đấy ư, ông khách của tôi? Thưa đức ông tốt bụng, lão hãy đi kiểm tra xem tường lũy có đủ cao không, cửa đóng có kỹ không, và lính cung thủ có mặt ở chòi canh không, lão hãy vì chúng tôi đi tuần quanh lâu đài của lão nhiều lượt. Lão hãy lục tìm trong kho vũ khí một bộ áo giáp vừa với tầm vóc của lão, hãy nai nịt mặc thử bộ đồ chiến một lần nữa ở tuổi lục tuần! Chúng tôi trả công lòng tốt của lão bằng sự trung trực này đấy! Lão làm việc ấy vì chúng tôi và chúng tôi làm việc này vì lão! Hỡi chư thánh trên trời! Con đã sống hơn sáu chục tuổi đầu, con đã thấy nhiều

tướng cướp tính khí ngang tàng, con đã nhiều phen tuốt dao xua đuổi những quân vô lại làm vướng đường con đi, con đã thấy những tên sát nhân, những đứa làm bạc giả, những kẻ lừa thầy phản bạn, những kẻ vờ làm đầy tớ, bỏ thuốc độc vào thức ăn cho chủ, con đã từng thấy những kẻ chết không thánh giá và không đọc kinh, con đã thấy Xphorxơ và Borgia ngày trước, nay lại thấy Luyte, nhưng con chưa bao giờ gặp kẻ nào đốn mạt quá đáng đến thế, hắn phản bội người chủ nhân cho hắn trú ngụ mà không sợ sét đánh! Thời con ngày xưa làm gì có chuyện ấy. Việc phản phúc hết sức đen tối khiến cho một Ông lão phải đứng sừng sững ở ngưỡng cửa nhà và làm cho người chủ già nua trước khi ngã xuống trông giống như một pho tượng dùng để đặt ở trên mồ của mình. Hỡi dân xứ Môritani và Caxti! Người này là thế nào?

Lão ngẩng đầu lên và đưa mắt nhìn các bức chân dung treo quanh phòng.

Hỡi tất cả các vị Xinva đương lắng tai nghe, xin thứ lỗi cho nếu trước mặt các vị, xin thứ lỗi cho, nếu con nóng nảy nói rằng hiếu khách là dại dột!

HECNANI, đứng dậy. — Thưa quận công...

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Im đi!

Lão thong thả dạo ba bước trong phòng rồi lại đưa mắt nhìn các chân dung trong họ Xinva.

Hỡi các vị quá cố linh thiêng! Hỡi các đấng tổ tiên! Những con người gang thép! Các vị thấy được cả những thứ từ trên trời xuống, từ địa ngục lên, xin nói cho con biết, thưa các vị, xin nói cho con biết người này là thế nào? Hắn không phải Hecnani, đích danh hắn là Juđa! Ôi! Xin các vị cố lên tiếng bảo cho con biết tên hắn!

Khoanh tay.

Lúc sinh thời, các vị đã gặp sự việc tương tự như thế chưa? Chắc là chưa!

HECNANI. – Bẩm quận công...

ĐÔN RUY GÔMÊ, vẫn nói với các bức chân dung. – Các vị thấy không? Hắn muốn nói đấy, quân đốn mạt! Nhưng các vị hiểu rõ ruột gan hắn hơn con. Ôi! Các vị đừng nghe hắn! Hắn là một đứa gian giảo! Hắn dự đoán cánh tay con chắc sắp gây đổ máu trong nhà này, dự đoán cõi lòng con sôi sục phong ba đương ấp ủ một sự báo thù nào đó, đại loại như bữa tiệc bảy đầu ngày xưa, hắn sẽ thưa với các vị rằng hắn là kẻ bị đầy biệt xứ, hắn sẽ thưa với các vị rằng mai kia thiên hạ sẽ nói đến Xinva như ngày nay người ta nói đến Lara (1), rằng hắn là khách của con, rằng hắn là khách của các vị... Hỡi các đấng tổ tiên, hỡi các vị, các vị xem đấy, có phải lỗi tại con hay không? Xin phân xử cho hai chúng con!

HECNANI. – Ruy Gômê đơ Xinva, nếu trên đời có một vầng trán nào cao quý, có một trái tim nào rộng lượng, có một tâm hồn nào cao thượng, thì đó là tâm hồn của ngài, thưa quận công! Đó là tâm hồn của ông bác, ông bác ạ! Tôi đương nói với ông bác đây, tôi có tội, và không hề dám một lời chối cãi, chỉ còn biết nhận tôi là kẻ khốn nạn. Đúng, tôi đã muốn chiếm và đoạt vợ của ông bác, đúng, tôi đã muốn làm ô uế giường của ông bác, đúng, thật là đê mạt! Tôi có máu. Ông bác sẽ dâm

---

1) Một trong những dòng họ xưa nhất và danh tiếng nhất ở Caxti. Câu chuyện bữa tiệc bay đầu có liên quan đến một người trong dòng họ đó, tên là Gôngdalô Guxtiôx, bá tước đơ Lara. Bảy người bị sa vào cạm bẫy của chính ông chú của họ và bị tàn sát.

cho nó chảy lênh láng, lau gươm, rồi không nghĩ đến nữa là chí phải!

ĐÔNHA XON. — Thưa quận công, không phải chàng đâu! Xin quận-công chỉ nên đâm chết tôi!

HECNANI. — Im đi, Đônha Xon. Bởi lẽ đây là giờ tối hậu, giờ này là của anh. Anh chỉ còn nó nữa mà thôi. Vì vậy, hãy để cho anh phân trần với quận công ở đây. Thưa quận công, ông bác cứ tin những lời cuối cùng từ miệng tôi nói ra; tôi cam đoan, tôi có tội, nhưng ông bác cứ yên tâm, nàng vẫn trong trắng! Tất cả là thế. Tôi có tội, nàng trong trắng; ông bác cứ tin ở nàng, ông bác cứ đâm cho tôi một mũi kiếm hay mũi dao găm. Cứ thế! Rồi ông bác hãy sai người quẳng xác tôi ra cửa, và lau sàn, nếu ông bác muốn, có gì đâu!

ĐÔNHA XON. — A! Một mình tôi gây ra tất cả. Vì tôi yêu chàng.

Đôn Ruy nghe thấy thế thì rùng mình quay lại và trừng trừng nhìn Đônha Xon. Nàng sụp xuống chân lão.

Đúng thế, xin tha thứ cho! Thưa quận công, tôi yêu chàng!

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Nàng yêu hắn ư!

Với Hecnani.

Vậy ngươi nên run sợ đi!

Có tiếng kèn ở bên ngoài. Tiểu đồng vào. Với tiểu đồng.

Tiếng kèn gì thế?

TIỂU ĐỒNG. — Bẩm đức ông, nhà vua thân hành ngự giá đến cùng với một đội cung thủ và viên truyền lệnh thổi kèn báo hiệu.

ĐÔNHA XON.—Trời ơi! Nhà vua! Chết mất!

TIỀU ĐỒNG, với quận công. — Đức vua phán hỏi tại sao lại then cài cửa đóng và truyền lệnh phải mở ra.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Mở cửa rước đức vua vào đi.

Tiểu đồng cúi chào rồi ra.

ĐÔNHA XON. —Nguy cho chàng mất!

Đôn Ruy Gômê đi đến bên một bức chân dung, đó là chân dung của chính lão, ở cuối hàng bên trái, lão ấn một cái lò xo, bức chân dung bật ra như một cánh cửa, để lộ một chỗ ẩn nấp khoét trong tường. Lão quay về phía Hecnani.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Ông vào đây.

HECNANI.— Đầu tôi là của ông bác. Ông bác cứ đem nộp vua. Tôi xin sẵn sàng. Tôi là tù nhân của ông bác.

Chàng chui vào chỗ nấp. Đôn Ruy Gômê ấn lò so lần nữa, bức chân dung lại trở về chỗ cũ.

ĐÔNHA XON, với quận công.—Thưa quận công, xin rủ lòng thương.

TIỀU ĐỒNG, vào. — Thánh thượng!

Đônha Xon vội vàng hạ tấm mạng che mặt xuống. Cửa mở rộng cả hai cánh. Đôn Caclôx vào, mặc binh phục, theo sau là một đoàn các nhà quý tộc cũng mang vũ khí, các lính tráng vác giáo, vác súng hỏa mai hoặc mang nỏ.

LỚP 6

ĐÔN RUY GÔMÊ, ĐÔNHA XON, che mạng,
ĐÔN CACLÔX, TÙY TÙNG.

Đôn Caclôx thong thả tiến vào, bàn tay trái đặt lên đốc kiếm, bàn tay phải để trong ngực, nhìn lão quận công bằng con mắt nghi ngờ và tức giận. Quận công bước tới nghênh tiếp nhà vua và cúi rạp xuống chào. Yên lặng. Không khí chờ đợi và sợ hãi bao trùm chung quanh. Cuối cùng, khi đã tiến đến trước mặt quận công, nhà vua thình lình ngẩng đầu lên.

ĐÔN CACLÔX. – Này người anh em của ta, vì lý do gì hôm nay nhà ngươi then cài cửa đóng kỹ như vậy? Có chư thánh chứng giám! Ta cứ tưởng thanh đoản kiếm của ngươi bị hoen gỉ nhiều rồi! Chứ có ngờ đâu khi chúng ta đến thăm ngươi, nó lại vội vàng sáng loáng trong tay ngươi đến như vậy!

Đôn Ruy Gômê muốn nói, nhà vua tiếp tục với điệu bộ oai nghiêm.

Bây giờ mà còn muốn làm ra ta đây trai trẻ thì hơi muộn mất rồi! Chúng ta đây có quấn khăn hay không? Hay tên ta là Bôapđin hoặc Mahôm, chứ không phải Caclôx, trả lời đi! Nên ngươi thấy ta mới hạ cửa và nhấc cầu?

ĐÔN RUY GÔMÊ, nghiêng mình. – Thưa điện hạ...

ĐÔN CACLÔX, với các nhà quý phái đi theo, – Các khanh hãy thu lấy chìa khóa! Hãy chiếm giữ các cửa ra vào!

Hai võ quan ra. Nhiều võ quan khác dẫn quân lính thành ba hàng trong phòng từ chỗ vua

đứng ra đến cổng lớn. Đôn Caclôx quay lại phía quận công.

À! các ngươi nhen lại những cuộc phản loạn đã bị dập tắt hay sao ? Chà! Nếu các ngươi giở những thái độ ấy ra với ta thì, thưa các ngài quận công, vua sẽ giở thái độ của vua! Và ta sẽ đi khắp miền rừng núi dùng bàn tay thiện chiến của ta giết hết bọn lãnh chúa tận những ổ kiên cố của chúng!

ĐÔN RUY GÔMÊ, đứng thẳng người lên. – Thưa điện hạ, dòng họ Xinva đều trung thành...

ĐÔN CACLÔX, ngắt lời lão. – Quận công, hãy trả lời không được quanh co, nếu không, ta sẽ sai san phẳng mười một tháp canh của ngươi ! Đám cháy đã dập tắt, còn sót lại một tàn lửa, bọn cướp đã chết, còn sót lại tên đầu đảng. Ai che giấu hắn? Chính ngươi! Tên Hecnani phiến loạn, tên đầu độc ấy, nhà ngươi giấu hắn ở đây, trong tòa lâu đài này !

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Thưa điện hạ, đúng thế !

ĐÔN CACLÔX. – Khá lắm. Ta muốn lấy đầu nó hoặc là đầu ngươi, ngươi hiểu chứ, người anh em?

ĐÔN RUY GÔMÊ, nghiêng mình. – Thưa điều đó không hề gì, điện hạ sẽ được như ý.

Đônha Xon hai tay che mặt và ngã khuỵu xuống chiếc ghế bành.

ĐÔN CACLÔX, dịu giọng. – À! Nhà ngươi đã biết hối lỗi ! Đi dẫn tên tù đến đây cho ta.

Quận công khoanh tay, cúi đầu và trầm ngâm một lát. Vua và Đônha Xon lặng lẽ theo dõi lão, nhưng tâm tư trái ngược hẳn nhau. Cuối cùng, quận công ngẩng đầu lên, tiến đến trước mặt vua, cầm tay vua rồi thong thả dẫn vua đến

trước bức chân dung cũ nhất, bức chân dung đầu tiên, ở bên phải.

ĐÔN RUY GÔMÊ, chỉ cho nhà vua bức chân dung cũ kỹ. — Vị này là tộc trưởng, là ông tổ, là đầu ngành, là bậc vĩ nhân của dòng họ Xinva Đôn Xinviuyx, ba lần nhậm quyền tối cao chấp chính ở La Mã.

Sang bức chân dung bên cạnh.

Đây là Đôn Ganxêrăng đơ Xinva, sánh ngang với Xit ! Ở Tôrô, gần Valadôlit, người ta còn thờ một cái hòm mạ vàng đựng di hài của Người, trên thắp một nghìn cây bạch lạp. Người đã giải thoát cho Lêông khỏi cái nạn cống một trăm người trinh nữ.

Sang bức chân dung khác.

Đôn Blax, người đã chính mình tự nguyện đi đầy vì trót khuyên vua làm điều không đúng.

Sang bức khác.

Đôn Gioorgiơ, người đã bỏ tiền chuộc Ramia, vua xứ Aragông.

ĐÔN CACLÔX, khoanh tay và nhìn lão từ đầu đến chân.— Chà ! Đôn Ruy, ta khen ngươi đấy ! Tiếp tục nữa đi !

ĐÔN RUY GÔMÊ, sang bức chân dung khác. — Đây là Ruy Gômê đơ Xinva, hội trưởng Hội Xanh-Jăc và Hội Calst'rava. Bộ áo giáp khổng lồ của Người không hợp với tầm vóc chúng ta. Người đã giật ba trăm lá cờ, đánh thắng ba mươi trận, chinh phục được cho vua các tỉnh Mốt'rin, Ăngtêkêra, Xuyê, Nigia, và chết nghèo khổ. Thưa điện hạ, xin hãy chào Người.

Lão nghiêng mình, ngả mũ chào rồi sang bức khác. Nhà vua lắng nghe lão với tâm trạng sốt ruột và giận dữ ngày càng tăng.

Bên cạnh đây là Gin, con trai Người, thân thiết đỗ với những tâm hồn trung thực. Bàn tay của Người, khi thề, có giá trị như những bàn tay đế vương.

Sang bức khác

Đôn Gaxpa, niềm vinh dự của dòng họ Măngđôx và dòng họ Xinva ! Mọi danh gia vọng tộc đều dính líu đến dòng họ Xinva, thưa điện hạ, Xăngđôvan khi thì sợ hãi chúng tôi, khi lại kết thân với chúng tôi, Măng-rich ganh tị chúng tôi, Lara ghen tức chúng tôi, Alăng-caxt'rơ oán ghét chúng tôi. Chúng tôi vừa chạm chân đến tất cả các quận công, vừa chạm đầu đến tất cả các vua chúa !

ĐÔN CACLÔX, sốt ruột. — Nhà ngươi đùa đấy à ?

ĐÔN RUY GÔMÊ, đi sang các bức chân dung khác. — Kia là Đôn Vaxkê, biệt hiệu Hiền nhân, Đôn Jêm, biệt hiệu Dũng nhân. Có lần trên đường đi, chỉ một mình, Người cũng bắt giữ được Đamêt và một trăm quân Môrơ. Tôi xin bỏ lướt qua và toàn những nhân vật ưu tú hơn nhiều.

Thấy vừa tỏ vẻ tức giận, lão bỏ lướt qua nhiều bức và đến thẳng chỗ ba bức chân dung cuối cùng ở phía bên trái khán giả.

Đây là tổ phụ cao quý của kẻ hạ thần. Người thọ sáu mươi tuổi, đã cam kết điều gì không bao giờ sai, ngay cả với những gã Do Thái.

Sang bức chân dung gần cuối.

Ông già này, con người đáng tôn kính này là thân phụ của kẻ hạ thần. Người rất vĩ đại, tuy đứng ở cuối dòng họ. Giặc Môrơ ở Grơnat bắt giam bá tước Anva Girông, bạn của Người. Người liền dẫn sáu trăm binh lính đi tìm, Người sai tạc tượng Anva Girông bằng đá,

chở heo sau và thề với quỷ thần nhất quyết không lùi bước nếu vị bá tước bằng đá không tự ý quay đầu và tháo lui. Người đã chiến đấu, rồi đến được chỗ bá tước và cứu bá tước.

ĐÔN CACLÔX.–Tên tù của ta!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Một vị Gômê đơ Xinva đấy! Thiên hạ nói như thế đấy khi họ nhìn thấy tất cả các bậc anh hùng đó trong nhà này...

ĐÔN CACLÔX. – Tên tù của ta ngay tức khắc!

ĐÔN RUY GÔMÊ, cúi rạp xuống trước nhà vua, cầm tay vua dẫn đến trước bức chân dung cuối cùng chỗ Hecnani đương nấp. Đônha Xon đưa mắt nhìn theo, lo lắng. Ai nấy đều chờ đợi và im lặng –. Bức chân dung này, là chân dung của kẻ hạ thần. Xin đa tạ Vua Đôn Cáclôx! Vì điện hạ không muốn cho mọi người khi nhìn thấy nó ở đây, sẽ nói: « Kẻ cuối cùng này, đứa con xứng đáng của một dòng họ cực kỳ cao quý, là một tên phản bội đã bán đầu ông khách của hắn ».

Đônha Xon mừng rỡ. Mọi người khác đều lộ vẻ sửng sốt. Nhà vua kinh ngạc, tức giận lùi xa, rồi đứng lặng hồi lâu, môi run bần bật, mắt nảy lửa.

ĐÔN CACLÔX. – Quận công, tòa lâu đài của ngươi chướng lắm! Ta sẽ san phẳng nó!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Rồi điện hạ sẽ bồi thường cho thần, có phải thế không ạ?

ĐÔN CACLÔX. – Quận công, ta sẽ sai phá sập các tháp canh vì sự táo tợn quá đáng của ngươi và trồng gai thay vào chỗ đó!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Thà rằng thấy gai mọc đầy trên nền tháp canh trước đây, còn hơn thấy một vết nhơ ăn ruỗng thanh danh dòng họ Xinva lâu đời.

Với các chân dung.

Đúng thế không, thưa tất cả các vị ?

ĐÔN CACLÔX. – Quận công, cái đầu ấy là của ta, và nhà ngươi đã hứa với ta...

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Kẻ hạ thần đã hứa hoặc cái đầu ấy, hoặc cái đầu này.

Với các bức chân dung.

Đúng thế không, thưa tất cả các vị ?

Chỉ cái đầu của mình.

Con nộp cái đầu này.

Với vua.

Điện hạ cứ lấy.

ĐÔN CACLÔX. – Quận công, khá lắm. Nhưng ta thiệt quá, xin đa tạ ! Cái đầu mà ta cần còn trẻ, chặt xong rồi, có thể túm tóc xách lên. Đầu của người ! Ta thiết quái gì ? Tên đao phủ có muốn túm lấy tóc cũng đành chịu. Lơ thơ vài sợi nắm không đây chét tay !

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Thưa điện hạ, chớ có sỉ nhục ! Đầu kẻ hạ thần vẫn còn đẹp chán và thần tin rằng nó giá trị ngang với đầu một tên phiến loạn. Đầu của một người họ Xinva mà điện hạ rẻ rúng thế !

ĐÔN CACLÔX. – Nộp Henani cho ta !

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Thưa điện hạ, thần đã tâu rồi.

ĐÔN CALÔX. với tùy tùng. – Hãy lục soát khắp nơi ! Đừng để sót một ngăn nhà nào, một ngách hầm nào, một chòi canh nào...

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Tòa vọng lâu của thần cũng trung thành như thần. Chỉ có nó và thần biết được điều bí mật. Cả hai chúng tôi sẽ giữ kín.

ĐÔN CACLÔX. — Ta là vua!

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Trừ phi phá tan tòa lâu đài vụn ra từng mảnh làm mồ chôn thần, bằng không sẽ chẳng ăn thua gì.

ĐÔN CACLÔX. — Nói nhẹ, nói nặng, tất cả đều vô hiệu! Này quận công, nộp tên tướng cướp cho ta, nếu không, cả đầu, cả lâu đài, ta sẽ phạt băng tất.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Thần đã có lời tâu rồi.

ĐÔN CACLÔX. — À được! Đã thế, đáng lẽ chỉ một, ta sẽ có hai cái đầu.

Với quận công đơ Ancala.

Giorgiơ, bắt giam quận công lại!

ĐÔNHA XON, giật tấm mạng che mặt và lăn xả vào giữa vua, quận công và các lính cận vệ. — Vua Đôn Calôx, ngài là một ông vua tàn nhẫn!

ĐÔN CACLÔX. — Trời đất ơi! Ai thế này? Đônha Xon!

ĐÔNHA XON. — Thưa điện hạ, ông không có trái tim của một người Tây Ban Nha!

ĐÔN CALÔX, bối rối và lảo đảo. — Công nương ơi, công nương nghiêm khắc với vua quá đấy.

Bước đến gần Đônha Xon. Nói khẽ.

Chính công nương khiến ta phẫn nộ thế này. Cứ chạm đến công nương là đàn ông trở nên thiên thần hoặc ác quỷ. Thế đó! Khi bị ghét bỏ, người ta sinh ra độc ác ngay! Nàng ơi, nếu như nàng muốn, ta vốn là người cự phách, có lẽ ta đã trở thành vĩ đại, trở thành sư tử

của Caxti! Nàng đã biến ta thành con hùm của xứ này bằng sự giận dữ của nàng. Con hùm ấy đang gầm lên đây, công nương ơi, công nương im đi cho!

Đônha Xon đưa mắt nhìn y. Y nghiêng mình.

Dẫu sao, ta sẽ tuân lệnh

Quay về phía quận công.

Người anh em của ta, ta quý trọng nhà ngươi. Xét cho cùng, nỗi ngần ngại của nhà ngươi xem ra cũng chính đáng. Ngươi cứ việc trung thành với khách và bất trung với vua, được thôi, ta dung thứ cho ngươi và thế là ta hơn ngươi đó. Ta chỉ dẫn cháu gái ngươi đi làm con tin mà thôi.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Mà thôi!

ĐÔNHA XON, kinh hoàng. — Tôi ư, thưa điện hạ?

ĐÔN CACLÔX. — Phải, nàng.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Chỉ thế thôi! Ôi lòng khoan dung đại độ! Ôi kẻ chiến thắng rộng lượng! Tha tội chặt đầu và hành hạ trái tim! Ơn huệ to tát thật!

ĐÔN CACLÔX. — Chọn đi! Đônha Xon hoặc tên phản nghịch. Ta cần một trong hai người.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Ôi! Đó là quyền của điện hạ!

Đôn Caclôx đến bên Đônha Xon để dẫn nàng đi. Nàng chạy đến níu lấy Đôn Ruy Gômê.

ĐÔNHA XON. — Cứu tôi với, quận công ơi!

Bỗng nàng dừng lại. Nói riêng.

Khốn khổ thân ta, thôi cũng đành! Đầu của chú ta hoặc đầu chàng!.. Thà rằng ta còn hơn!

Với vua.

Tôi đi theo ông.

ĐÔN CACLÔX, nói riêng. — Trời đất ơi! Ý kiến thế mà tuyệt! Cô em của ta rút cục cũng phải bớt giận làm lành!

Đônha Xon buồn bã và cả quyết bước lại gần cái tráp đựng đồ nữ trang, mở ra lấy con dao găm giấu vào trong ngực. Đôn Caclôx bước đến giơ tay đón nàng.

ĐÔN CACLÔX, với Đônha Xon. — Nàng mang gì theo đó?

ĐÔNHA XON. — Có gì đâu.

ĐÔN CACLÔX. — Một viên ngọc quý chăng?

ĐÔNHA XON. — Đúng.

ĐÔN CACLÔX, mỉm cười. — Xem nào.

ĐÔNHA XON. — Rồi ông sẽ được xem.

Nàng đưa tay cho vua và sửa soạn đi theo. Đôn Ruy Gômê đương đứng không nhúc nhích, trầm ngâm nghĩ ngợi, bỗng quay lại, bước mấy bước và kêu lên.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Đônha Xon! Trời đất ơi! Đônha Xon! Hỡi tường cao lũy dày, giúp ta với! Hãy đổ sụp xuống đi! Vì ở đây chẳng ai là người có tình nghĩa!

Lão chạy đến bên vua.

Xin tha cho cháu ở lại! Thần chỉ có một mình cháu, tâu đức vua!

ĐÔN CACLÔX, buông bàn tay Đônha Xon ra. — Vậy, tên tù của ta!

Quận công cúi đầu và có vẻ trần trừ bứt rứt ghê gớm; rồi lão ngẩng đầu, chắp tay nhìn lên các bức chân dung.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Xin tất cả các vị rủ lòng thương con!

Lão tiến một bước về phía chỗ ẩn nấp; Đônha Xon đưa mắt nhìn theo lo lắng. Lão quay nhìn lên các bức chân dung.

Ôi! Xin các Người che mặt lại! Mắt các Người ngăn cản con.

Lão lảo đảo bước đến tận bức chân dung của mình, rồi lại quay về phía nhà vua.

Điện hạ muốn thế ư?

ĐÔN CACLÔX. — Đúng.

Quận công run rẩy với tay lên cái lò xo.

ĐÔNHA XON. — Trời ơi!

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Không!

Lão sụp xuống dưới chân vua.

Điện hạ hãy thương tình, lấy đầu kẻ hạ thần!

ĐÔN CACLÔX. — Cháu gái ngươi!

ĐÔN RUY GÔMÊ, đứng dậy. — Cứ bắt cháu đi vậy! Và để danh dự lại cho thần!

ĐÔN CACLÔX, nắm lấy bàn tay nàng Đônha Xon đương run rẩy. — Từ biệt quận công.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Xin tạm biệt!

Lão đưa mắt nhìn theo nhà vua đương từ từ bước đi cùng với Đônha Xon, rồi đặt bàn tay lên con dao găm của mình.

Cầu Chúa che chở cho điện hạ!

Lão trở lại phía trước sân khấu, thở hồn hển, đứng lặng, không nhìn thấy, nghe thấy gì nữa, mắt đờ đẫn, hai tay khoanh trước ngực đương rộn rập. Trong khi đó vua ra cùng với Đônha Xon, và toàn bộ các nhà quý phái tùy tùng, xếp hàng đôi, theo thứ bực, nghiêm trang ra theo. Họ vừa đi vừa thì thầm trò chuyện.

ĐÔN RUY GÔMÊ, nói riêng. — Hỡi vua! Trong khi ngươi hớn hở ra khỏi nhà ta, tấm lòng trung quân bấy lâu cũng ra khỏi tim ta đẫm lệ.

Lão ngước mắt lên, nhìn chung quanh và thấy chỉ còn lại có một mình. Lão chạy đến bên tường, tháo hai thanh kiếm treo trên giá xuống, so với nhau rồi để lên một cái bàn. Xong đâu đấy, lão đi tới chỗ bức chân dung, ấn cái lò xo, cánh cửa bí mật lại mở ra.

LỚP 7

ĐÔN RUY GÔMÊ, HECNANI

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Ra!

Hecnani từ trong chỗ nấp bước ra. Đôn Ruy chỉ cho chàng hai thanh kiếm ở trên bàn.

Chọn đi! Đôn Caclôx ra khỏi nhà rồi. Bây giờ phải thanh toán với ta. Chọn đi! Và chúng ta phải làm gấp. Ô hay! Tay ngươi run lên kia!

HECNANI. — Quyết đấu ư! Cụ ơi! chúng ta không thể đấu kiếm với nhau được.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Sao vậy? Ngươi sợ à? Ngươi không phải quý phái à? Chà! Dù là quý phái hay không, kẻ nào xúc phạm ta đều có đủ tư cách cùng ta chạm kiếm!

HECNANI. — Cụ ơi...

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Anh chàng kia, lại đây đâm chết ta hoặc lại đây mà chịu chết.

HECNANI. – Chết, thì xin vâng. Cụ đã cứu sống tôi bất kể những ước vọng của tôi. Vì thế đời tôi là của cụ. Cụ cứ việc lấy lại

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Ngươi muốn à ?

Với các bức chân dung.

Các vị xem đấy, hắn muốn chết.

Với Hecnani.

Đã thế thì được. Cầu nguyện đi!

HECNANI. – Ôi! Thưa ngài, chính là tôi muốn cầu xin ngài một điều cuối cùng.

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Hãy nói với đức ngài khác (1).

HECNANI. – Không, không, với ông bác! Ông bác ơi, cứ đâm chết tôi đi. Đoản kiếm, gươm, dao găm, đâm bằng gì cũng được. Nhưng xin ông bác thương tình ban cho tôi niềm vui tối hậu này! Quận công ơi, cho phép tôi trước khi chết được trông thấy nàng!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Trông thấy nàng!

HECNANI. – Hay ít nhất cũng cho phép tôi được nghe tiếng nàng một lần cuối! Chỉ một lần nữa thôi!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Nghe tiếng nàng!

HECNANI. – Ồ! Ông bác ơi, tôi thông cảm nỗi lòng ghen tuông của ông bác. Nhưng tuổi thanh xuân của tôi đã bị thần chết túm lấy rồi, ông bác tha thứ cho tôi. Nếu không thể trông thấy nàng, ông bác có vui lòng cho tôi nghe tiếng nàng không? Rồi tôi sẽ chết ngay chiều nay. Chỉ nghe tiếng nàng thôi! Ông bác hãy cho tôi thỏa lòng mong ước! Nhưng, than ôi! Tôi sẽ thanh

---

1) Ý nói: *Thượng đế.*

thần từ giã cõi đời, nếu ông bác vui lòng chiếu cố cho linh hồn tôi trước khi bay về trời được gặp lại linh hồn nàng trong đôi mắt của nàng! Tôi sẽ không nói gì với nàng cả. Ông bác sẽ đứng ở đấy, ông bác ạ. Sau đó, ông bác sẽ giết tôi.

ĐÔN RUY GÔMÊ, chỉ chỗ ẩn nấp còn để ngỏ. — Hỡi chư thánh! Cái hang kia sâu đến nỗi, kín đến nỗi, hẻo lánh đến nỗi ngươi không nghe thấy gì cả hay sao?

HECNANI.—Tôi không nghe thấy gì cả.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Ta buộc phải nộp hoặc Đônha Xon, hoặc chính ngươi.

HECNANI.—Nộp nàng cho ai?

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Cho vua.

HECNANI.—Ngờ nghệch lắm, ông bác ơi! Vua yêu nàng đấy.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Vua yêu nàng!

HECNANI.—Vua cướp mất nàng của chúng ta rồi! Vua là tình địch của chúng ta đó!

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Khốn kiếp! Gia thần của ta đâu! Lên ngựa! Lên ngựa mau! Đuổi theo tên bắt người!

HECNANI.—Ông bác nghe đây Muốn báo được thù không thể làm rầm rĩ lên được (1). Tôi thuộc về ông bác. Ông bác có thể giết tôi đi. Nhưng ông bác có muốn dùng tôi để trả thù cho cháu gái ông bác và danh tiết của nàng không? Cho tôi tham gia vào cuộc báo thù của ông bác! Ôi! Hãy ban cho tôi ơn huệ ấy, và nếu cần phải ôm hôn chân ông bác, tôi xin ôm hôn! Cả hai chúng ta cùng đuổi theo tên vua. Thế nhé, thưa quận

---

1) Nguyên văn: *Sự báo thù với bước đi chắc chắn, gây ra ít tiếng động trên đường đi.*

công, tôi sẽ là cánh tay của ông bác, tôi sẽ trả thù cho ông bác. Sau đó, ông bác sẽ giết tôi!

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Lúc đó, liệu ngươi còn chịu chết như bây giờ nữa không?

HECNÀNI.—Có, thưa quận công.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Ngươi lấy gì ra thề?

HECNANI.—Đầu cha tôi.

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Liệu mai kia ngươi còn nhớ lời thề không?

HECNANI, tháo cái tù và đeo ở thắt lưng đưa cho lão.—Ông bác nghe đây. Ông bác cầm chiếc tù và này. Dù sự thề ra sao, hễ khi nào ông bác muốn, bất cứ ở đâu và vào giờ nào, ông bác ạ, nếu sực nghĩ đã đến lúc tôi phải chết, ông bác cứ đến, cứ rúc chiếc tù và này lên, và không cần bận tâm gì nữa. Đâu sẽ vào đấy.

ĐÔN RUY GÔMÊ, giơ tay ra cho chàng.—Bắt tay!

Họ siết tay nhau. Với các bức chân dung.

Xin tất cả các vị, hãy chứng giám cho!

HỒI IV

NGÔI MỘ

EX-LA-SAPEN

Những gian hầm chứa ngôi mộ của Saclơmanhơ ở Ex-la-Sapen. Những vòm trần cuốn lớn theo kiểu kiến trúc Lôngbacđi. Cột to và thấp, cửa cuốn hình bán nguyệt, đầu cột chạm chim và hoa. Bên phải, ngôi mộ của Saclơmanhơ, với một cái cửa nhỏ bằng đồng đen, thấp và hình, cuốn. Một ngọn đèn duy nhất ở khung cửa cuốn, chiếu sáng hàng chữ : KAROLUS MAGNUS. Ban đêm. Khán giả không nhìn thấu được đến tận cuối gian hầm ; tầm mắt bị chặn lại bởi các cửa cuốn, các cầu thang và các hàng cột dọc ngang trong bóng tối.

LỚP I

ĐÔN CACLÔX, ĐÔN RICACĐÔ DÔ RÔXAX, bá tước đơ Cadapanma tay cầm một chiếc đèn lồng. Cả hai mặc áo khoác rộng, mũ kẽo sụp xuống mắt.

ĐÔN RICACĐÔ, mũ cầm tay. — Nơi này đây.

ĐÔN CACLÔX.–Bè đảng tụ họp ở nơi này đây! ta sắp tóm gọn tất cả bọn chúng trong bàn tay ở nơi này đây! A! Ngài tuyển cử hầu thành T'revơ ơi, nơi này đây! Ngài cho chúng mượn địa điểm này! Quả tình, địa điểm chọn khéo lắm! Một vụ âm mưu đen tối tung hoành thuận lợi trong bầu không khí nhà mồ. Mài dao găm trên mộ thì còn gì bằng. Song như thế cũng hơi liều đấy. Đem đầu ra đặt cược ăn thua, hỡi các ông sát nhân! Thế nào rồi sẽ biết. Chà! Chúng chọn mồ mả để dùng vào một việc như thế thì phải quá; chúng sẽ đỡ phải đi xa.

Với Đôn Ri acđô.

Những gian hầm này lan rộng trong lòng đất có xa lắm không?

ĐÔN RICACĐÔ.–Đến tận thành lũy.

ĐÔN CACLÔX.–Quá mức cần thiết.

ĐÔN RICACĐÔ.–Còn những gian hầm ở phía kia thông đến tận tu viện Antenhem...

ĐÔN CACLÔX.–Nơi trước đây Rôđônphơ diệt trừ Lôte. Được lắm! Một lần nữa, bá tước ơi, hãy nhắc lại cho ta nghe các họ tên, các mối hằn thù, xảy ra ở đâu, như thế nào và vì sao.

ĐÔN RICACĐÔ.–Gôta.

ĐÔN CACLÔX.–Ta hiểu vì sao vị quận công trung hậu ấy mưu phản. Lão muốn ngôi hoàng đế về tay một người Đức chính cống.

ĐÔN RICACĐÔ.–Hôhenbua.

ĐÔN CACLÔX.–Ta cho rằng Hôhenbua thích xuống địa ngục với Frăngxoa hơn lên thiên đường với ta.

ĐÔN RICACĐÔ.–Đôn Gin Telê Girông.

ĐÔN CACLÔX.—Hỡi trời cao đất dầy! Thế ra hắn cũng nổi loạn chống lại vua của hắn ư, quân khốn kiếp!

ĐÔN RICACĐÔ. — Người ta đồn rằng Girông bắt gặp điện hạ trong phòng vợ ông ta ngay tối hôm được điện hạ phong nam tước. Ông ta muốn báo thù cho danh tiết người vợ dịu hiền.

ĐÔN CACLÔX.—Như thế là hắn nổi loạn chống lại Tây Ban Nha. Họ khai tên những đứa nào nữa?

ĐÔN RICACĐÔ. — Cùng với những người đó, họ còn kể tên các đức cha Vaxkê, giám mục ở Avila.

ĐÔN CACLÔX.—Cũng là để báo thù cho tiết hạnh của vợ hắn chứ!

ĐÔN RICACĐÔ.—Rồi Guydơman đơ Lara, bất mãn, đòi được quàng lên cổ giải huân chương của điện hạ.

ĐÔN CACLÔX. — À! Guydơman đơ Lara! Nếu chỉ cần một sợi dây quàng cổ, hắn sẽ được như ý (1).

ĐÔN RICACĐÔ.—Quận công đờ Luytdenbua. Về những kế hoạch thiên hạ đồn đại là của ông ta...

ĐÔN CACLÔX.—Quận công đơ Luytdenbua dầu óc lớn quá đấy.

ĐÔN RICACĐÔ.—Joăng đơ Harô, ông ta thèm muốn miền Axtorga.

ĐÔN CACLÔX.—Những tên trong họ Harô vẫn làm cho đao phủ được tăng lương gấp đôi.

ĐÔN RICACĐÔ.—Hết đấy ạ.

---

1) *Collier* vừa có nghĩa là giải huân chương quàng cổ ở Tây Ban Nha, vừa có nghĩa là cái vòng cổ. Ở đây Đôn Caclôx chơi chữ.

ĐÔN CACLÔX.—Đã đủ hết những cái đầu cho ta đâu Bá tước này, như thế mới là bảy, hãy còn thiếu.

ĐÔN RICACĐÔ.—À! Thần không kể tên mấy tên cướp do thành T'revơ hoặc nước Pháp thuê tiền...

ĐÔN CACLÔX.—Những đứa chẳng thù oán, tay lăm lăm con dao nhọn quay theo phía những đồng tiền to nhất, giống như kim nam châm hướng về Bắc cực.

ĐÔN RICACĐÔ.—Tuy nhiên, thần nhận thấy có hai tay rất gan dạ, cả hai đều mới đến, một trẻ, một già...

ĐÔN CACLÔX.—Tên chúng?

Đôn Ricacđô nhún vai tỏ ý không biết.

Tuổi chúng?

ĐÔN RICACĐÔ.—Tay trẻ hai mươi tuổi.

ĐÔN CACLÔX.—Phí quá nhỉ.

ĐÔN RICACĐÔ.—Tay già, ít nhất cũng sáu mươi.

ĐÔN CACLÔX.—Một đứa chưa đến tuổi, một đứa đã quá tuổi. Thôi kệ. Rồi ta sẽ liệu. Đao phủ khi cần thiết có thể trông cậy vào sự giúp sức của ta. Chà! Lưỡi kiếm của ta chẳng đời nào gượng nhẹ với bè lũ phiến loạn đâu, nếu riu của hắn cùn, ta sẽ cho mượn kiếm, bá tước ạ! Và nếu cần ta sẽ khâu nối hồng bào của ta vào tấm dạ của đoạn đầu đài cho rộng. Nhưng ta có lên ngôi hoàng đế được không đã?

ĐÔN RICACĐÔ.—Tuyển cử đoàn, giờ này đương hội họp và bàn bạc.

ĐÔN CALÔX.—Biết thế nào được? Họ sẽ bầu Frăngxoa đệ nhất, hoặc Frêđêric Hiền nhân, cùng dòng dõi Xăcxông với họ cũng nên! Ôi! Luyte có lý, sự đời đảo điên hết cả! Bọn nhào nặn các đức hoàng đế tôn nghiêm sao mà khéo thế! Chỉ chấp nhận những lý lẽ kim tiền làm

lý lẽ mà thôi! Một gã Xăcxông theo tà giáo! Một tên tướng quốc ngu si! Một tay giáo chủ thành T'revơ phóng đãng! Còn quốc vương Bôhêm thì ủng hộ ta. Các thân vương xứ Hex, lại bé nhỏ hơn cả những quận hạt của chúng nữa! Những thanh niên dần độn! Những lão già trác táng! Có vương miện cả đấy, đúng thế! Nhưng còn đầu óc? Ngươi tìm xem! Hội nghị trò hề, toàn một lũ lùn! Mà ta có thể cuốn mang đi trong tấm da sư tử của ta, như Hecquyn! Bọn chúng mà lột bỏ áo khoác màu tím ra, có lẽ còn thua kém T'ribulê cả một cái đầu! Ta thiếu ba phiếu, Ricacđô ơi! Thiếu hết cả! Trời! Ta sẵn lòng nhường Găng, Tôlet và Xalamăng giơ, Ricacđô thân mến ạ, ba tỉnh để tùy chúng chọn, nếu chúng bằng lòng cho ta ba phiếu! Anh thấy không, để có ba phiếu ấy, đúng thế, ba tỉnh thuộc xứ Caxti hoặc xứ Flăngđrơ của ta, ta sẵn lòng nhường Dầu cho, sau này, phải lấy lại!

Đôn Ricacđô cúi rạp xuống chào vua rồi đội mũ lên đầu.

Nhà ngươi đội mũ ư?

ĐÔN RICACĐÔ. — Tâu điện hạ, Người đã anh anh tôi tôi với kẻ hạ thần.

Cúi chào lần nữa.

Kẻ hạ thần nay là đại khanh Tây Ban Nha.

ĐÔN CACLÔX, nói riêng. — !Ồ Tội nghiệp cho mi quá! Thèm khát những cái hão huyền! Toàn một loài vụ lợi! Suy nghĩ điều gì cũng như đều thông qua tư tưởng của ta! Một bầy gà vịt đói meo, ngửa mỏ ăn xin không biết trơ trẽn, khiến vua phải bóp vụn uy quyền ra phân phát!

Mơ màng.

Chỉ riêng Thượng đế và hoàng đế là vĩ đại ! Và giáo hoàng ! Ngoài ra !... Vua chúa và quận công ! Có nghĩa lý gì !

ĐÔN RICACĐÔ. — Hạ thần hy vọng họ sẽ bầu điện hạ!

ĐÔN CACLÔX, nói riêng. — Điện hạ ! Ta mà điện hạ ư ! Đâu ta cũng chỉ toàn gặp chuyện rủi ro. Cứ phải là vua mãi hay sao !

ĐÔN RICACĐÔ, nói riêng. — Xì, hoàng đế hay không, ta đây cũng là đại khanh Tây Ban Nha.

ĐÔN CACLÔX. — Bầu xong hoàng đế Đức, họ sẽ dùng tín hiệu gì để thông báo tên tuổi cho thành phố biết ?

ĐÔN RICACĐÔ. — Nếu là quận công Xăcxơ, chỉ một phát súng thần công. Hai phát nếu là vua Pháp, ba phát nếu là điện hạ.

ĐÔN CACLÔX. — Lại còn nàng Đônha Xon ấy nữa!... Mọi chuyện đều làm cho ta bực tức và khó chịu! Bá tước ơi, nếu may ra ta được làm hoàng đế, chạy đi tìm nàng cho ta. Biết đâu người ta bằng lòng một vị Xêda !...

ĐÔN RICACĐÔ, mỉm cười. — Điện hạ tốt quá !

ĐÔN CACLÔX, khinh khỉnh ngắt lời gã. — Hừ ! Về chuyện này, cấm hé răng ! Ta chưa hề nói ta muốn mọi người nghĩ như thế nào. Bao giờ biết tên người trúng cử ?

ĐÔN RICACĐÔ. — Theo kẻ hạ thần, một giờ nữa là cùng.

ĐÔN CACLÔX. — Ôi ! Ba phiếu ! Chỉ ba phiếu ! Nhưng trước hết phải bóp chết cái bè lũ mưu phản này đã, còn đế quốc về tay ai sau sẽ hay.

Đếm trên đầu ngón tay và giậm chân.

Vẫn thiếu đứt ba phiếu! – Hừ! Đến lọt vào tay bọn chúng mất thôi! Tuy nhiên, lão Cornây Agrippa là tay đoán tài! Trên đại dương không trung, lão đã nhìn thấy mười ba ngôi sao từ phương Bắc lướt vun vút về phía ngôi sao của ta. Vậy, đế quốc về tay ta! Nhưng nghe đâu lại có người đồn rằng tu sĩ Jăng T'ritem tiên đoán sẽ về tay Frăngxoa. Muốn nhìn rõ thời vận của ta hơn, lẽ ra ta phải dùng ít nhiều khí giới hỗ trợ cho lời tiên tri! Mọi lời tiên đoán của tay phù thủy tài giỏi nhất càng được linh ứng và hiệu nghiệm hơn nhiều nếu có một đạo quân tinh nhuệ, với súng ống, giáo mác, bộ binh, kỵ binh, trống giong cờ mở, đóng vai bà đỡ đẻ cho chúng, và sẵn sàng chỉ lối cho số phận khỏi trệch đường. Ai là người đoán giỏi hơn, Cornây Agrippa? Hay Jăng T'ritem? Chính là kẻ có một đạo quân để giải thích lá số, mỗi câu nói đều cắm một mũi giáo, mộ được nhiều lâu la, lính đánh thuê hoặc tướng cướp có lưỡi gươm thay đổi được thời vận trớ trêu, đẽo gọt tình thế theo sở thích của nhà tiên tri. Một lũ điên rồ tội nghiệp! Mắt giương giương, đầu ngẩng cao, lăm le tiến thẳng lên ngôi bá chủ hoàn cầu và nói: Ta có quyền! Chúng nó lắm súng thần công sắp thành dãy dài, hơi nóng bỏng phát ra có thể đốt cháy thành phố: chúng có tầu bè, lính tráng, ngựa nghẽo, ai chẳng tưởng chúng sắp tiến tới đích, giẫm đạp lên trên các dân tộc bị nghiền nát... Nào ngờ! Đến ngã tư lớn những con đường may rủi ở đời là nơi dễ đưa người ta xuống vực thẳm hơn lên ngai vàng, chúng chưa đi được ba bước, đã dùng dằng, lưỡng lự, cố tìm hiểu số trời mà chẳng ăn thua, chúng do dự, thiếu tự tin và trong lúc hoang mang, tìm đến người thầy bói ở góc phố để hỏi đường.

Với Đôn Ricacđô

Ngươi đi đi! Đã đến giờ bọn mưu phản sắp tới. A! Chìa khóa ngôi mộ!

ĐÔN RICACĐÔ, trao một chiếc chìa khóa cho vua. — Tâu điện hạ, Người sẽ nhớ công bá tước đơ Limbua, kẻ coi giữ phần mộ, bá tước đã giao chìa khóa cho kẻ hạ thần và làm tất cả để điện hạ được vui lòng.

ĐÔN CACLÔX, đuổi gã ra. — Hãy làm tất cả những điều ta dặn! Tất cả!

ĐÔN RICACĐÔ, cúi lạy. — Tâu điện hạ, thần xin đi ngay!

ĐÔN CACLÔX. — Cần ba tiếng súng thần công, phải không?

Đôn Ricacđô nghiêng mình và ra. Đôn Caclôx, còn lại một mình, trầm ngâm mơ màng. Tay vua khoanh trước ngực, đầu cúi gục; rồi vua ngẩng đầu lên và quay về phía gôi mộ.

LỚP 2

ĐÔN CACLÔX, một mình.

Saclơmanhơ, xin thứ lỗi! Những trần cuốn cô quạnh này lẽ ra chỉ nên âm vang lại các lời lẽ trang nghiêm: chắc Người rất bực mình về tiếng vo ve này, do dục vọng của chúng tôi gây ra trên lăng mộ của Người. Saclơmanhơ nằm đây! Hỡi nấm mồ âm u, làm sao mi có thể chứa đựng một linh hồn vĩ đại đến thế mà

không vỡ tung ? Hỡi vị khổng lồ của một thế giới sáng tạo, Người nằm đó thật ư và ở đấy Người có thể nằm duỗi thẳng chân ra ư ? A ! Châu Âu như hiện tình bây giờ và do ngài để lại là một quang cảnh đẹp để say lòng người ! Một tòa cung điện với hai người đứng trên nóc, hai vị thủ lĩnh được tuyển lựa mà tất cả các vua chúa bẩm sinh đều thuần phục. Hầu hết các quốc gia, công quốc, vương quốc, hầu quốc, lãnh địa của các tướng lĩnh, tất cả đều cha truyền con nối. Nhưng đôi khi dân chúng có giáo hoàng của mình và Xêda của mình, mọi việc lại trôi chảy, và sự ngẫu nhiên điều chỉnh sự ngẫu nhiên. Do đó, mới có thế quân binh và trật tự luôn luôn được bộc lộ. Các tuyển cử hầu mặc áo dạ vàng, các hồng y giáo chủ mặc áo đỏ tía, các viện nguyên lão tôn nghiêm làm cho trái đất xúc động ấy, chỉ ngồi đó làm vì chứ Thượng đế muốn sao vẫn do Người quyết định. Do nhu cầu của các thời đại, thế nào cũng có ngày một ý chí nảy nở, nó lớn lên, nó đi, nó chạy, xen dự vào mọi việc, trở thành người, chinh phục nhân tâm, tạo một địa vị ; nhiều vua chúa gí nó dưới chân hoặc nhét giẻ bịt miệng nó, nhưng thế nào một buổi sáng kia nó cũng bước vào hội nghị bầu hoàng đế hoặc hội nghị bầu giáo hoàng, và tất cả vua chúa đột nhiên nhìn thấy cái ý chí từ thân phận tôi đòi, vượt lên đè đầu cưỡi cổ họ, quả cầu nằm trong tay hoặc cái mũ ba tầng trên trán. Giáo hoàng và hoàng đế là tất cả. Mọi thứ trên trái đất đều vì hai ngài và do hai ngài. Hai ngài chứa đựng một sự huyền bí vô biên ; hai ngài có đủ mọi quyền hành trên trời, được Trời đem các dân tộc và các vua chúa làm một đại tiệc để khoản đãi, và sắp xếp cho hai ngài ngồi riêng với nhau dưới những từng mây ầm ầm sấm sét, bên bàn tiệc nơi Thượng đế mang món thế giới ra mời.

Hai ngài ngồi tại đấy, đối diện với nhau, cắt xén, thêm bớt, sắp xếp hoàn cầu như người cắt cỏ sửa sang mảnh ruộng. Tất cả diễn ra giữa hai ngài với nhau. Các vua chúa đứng ngoài cửa, hít mùi thơm của các món ăn bưng đến, nghển cổ, kiễng chân, chăm chú, chán chường, nhìn qua ô cửa kính. Bên dưới họ, mọi người tụ họp thành nhóm, theo từng nấc. Hai ngài vun vào và phá ra. Vị này tháo, vị kia cắt. Một vị là chân lý, một vị là sức mạnh. Các vị có cái lý của các vị, trong bản thân các vị, và tồn tại vì các vị đương tồn tại. Khi hai ngài từ trong điện bước ra, bình đẳng với nhau, một vị mặc áo bào đỏ thắm, một vị khoác tấm vải trắng toát, vũ trụ lóa mắt, sợ sệt chiêm ngưỡng hai bản thân đó của Thượng đế : giáo hoàng và hoàng đế. Hoàng đế ! Hoàng đế ! Làm hoàng đế ! Ôi tức điên, không được làm hoàng đế ! Và thấy lòng mình tràn đầy quả cảm ! Sung sướng thay con người đương yên nghỉ trong nấm mồ này ! Con người ấy vĩ đại biết chừng nào ! Vào thời của ngài, còn tốt đẹp hơn ! Giáo hoàng và hoàng đế ! Khi ấy đâu phải là hai người. Pie và Xêda ! Đem hai thành La Mã kết hợp với nhau trong bản thân mình bằng một cuộc hôn nhân thần bí, nhờ lẫn nhau mà sinh sôi nảy nở, ban cho nhân loại một hình thức, một linh hồn, đem các dân tộc và các vương quốc đúc lẫn lộn với nhau thành khối để tạo nên một châu Âu mới, rồi cả hai nặn lại trong khuôn bàn tay mình số đồng đen còn sót lại của thế giới La Mã già nua ! Ôi ! Số phận oanh liệt biết bao ! Dẫu sao, nấm mộ này là mộ của ngài. Mọi sự đều vô nghĩa đến nỗi ai cũng đi tới chốn này ư ? Ô hay ! Đã từng làm hoàng tử, làm vua, làm hoàng đế ! Đã từng là thanh gươm, đã từng là luật pháp ! Đấng khổng lồ lấy nước Đức làm bệ kê chân ! Sao ! Có danh

hiệu là Xêda, và có tên là Salomanhơ! Đã từng vĩ đại hơn Anniban, hơn Attila, vĩ đại ngang với thế giới!... Thế mà tất cả nằm gọn nơi kia! A! Các người cứ mưu bá đồ vương đi! Và hãy nhìn xem cát bụi còn lại của một vị hoàng đế! Cứ làm náo động âm ĩ khắp trái đất. Cứ xây cứ đắp đế quốc của mình và đừng bao giờ nói: Thế là đủ! Cứ đẽo gọt một tòa cung điện nguy nga! Các người có biết một ngày kia còn lại gì không? Ôi! Điên rồ thay! Phiến đá này! Và tên tuổi, chức tước hiển hách! Mấy con chữ cho lũ trẻ tập đánh vần! Lòng kiêu hãnh của các người khát vọng cao xa đến đâu chăng nữa, kết cục vẫn là đây! Ôi! Đế quốc! Đế quốc! Có gì đâu! Ta với tay đến nó, và thấy nó hợp sở thích của ta. Như có cái gì bảo ta: Anh sẽ có đế quốc! Ta sẽ có đế quốc. Giá mà ta có nó!.. Trời ơi! Đứng đầu cả nhân loại (1)! Một mình sừng sững trên chót vót tòa loa thành đồ sộ! Trở thành cái vòm trần cuốn của một đống các quốc gia xếp chồng chất lên nhau, nhìn xuống dưới chân thấy các vua chúa đứng dàn hàng, và chùi dép lên trên đầu họ; mê dưới các vua chúa lại nhìn thấy các dòng họ phong kiến, các quan trấn thủ, các vị giáo chủ, các ngài thống lĩnh, các quận công áo mũ xêng xang; dưới nữa đến các vị giám mục, các tu sĩ, các tù trưởng bộ lạc, các vị chức sắc, rồi đến tăng lữ và lính tráng; dưới nữa, xa cái đỉnh chỗ chúng ta đứng, ở trong bóng tối, tận cùng dưới đáy vực thẳm, dân chúng! Dân chúng! Nghĩa là một đám đông, một biển khơi, một tiếng huyên náo; những tiếng khóc và những tiếng kêu, đôi khi một tiếng cười chua chát; lời than vãn làm cho trái đất cũng phải kinh hoàng choàng tỉnh dậy, vượt qua bao nhiêu âm

---

1) Nguyên văn: *Được là cái nó bắt đầu.*

hanh, vang đến tai chúng ta râm ran! Dân chúng! Những đô thị, những tháp canh, một đám đông nghìn nghịt, những gác chuông nhà thờ cao vút để rung chuông nguy biến!

Mơ màng.

Nền móng của quốc gia, mang trên vai cái kim tự tháp khổng lồ tì vào hai địa cực, những lớp sóng ào ạt đêm ngày vây riết lấy nó, làm cho nó chòng chành, chao đảo, làm cho mọi vật đều thay đổi chỗ, và những ngai vàng, ở tít trên cao cũng lung lay như những chiếc ghế đẩu, đến nỗi các vua chúa phải gác lại những cuộc tranh cãi không đâu, ngước mắt nhìn lên trời... Các vua chúa! Hãy nhìn xuống dưới mà xem! A! Nhân dân! Đại dương! Sóng dào dạt không ngừng! Chẳng có vật gì ném xuống mà không khuấy động tất cả! Sóng đập nát ngai vàng và ru êm nấm mộ! Một mảnh gương ít khi vua chúa soi vào thấy mình là đẹp! A! Nếu đôi khi nhìn xuống lớp sóng tối om đó, người ta sẽ thấy vô vàn đế quốc chìm sâu dưới đáy, như những con tàu lớn bị đắm, xô đi xô lại theo ngọn nước triều, làm vướng đường sóng biển mà sóng biển cũng không biết đến nữa. Thống trị tất cả những cái đó? Nếu được bầu thì leo lên cái đỉnh ấy ư? Leo lên đấy, và biết rằng mình chỉ là một con người! Dưới kia là vực thẳm!... Miễn sao trong lúc ấy ta đừng có hoa mắt! Ôi! Tòa kim tự tháp lắc lư làm bằng các quốc gia và các vua chúa kia ơi, đỉnh của mi hẹp quá chừng! Vô phúc cho kẻ nào bước chân run rẩy! Ta sẽ bấu víu vào ai?... Ôi! Nhờ trong khi cảm thấy thế giới dưới chân ta rung chuyển! Cảm thấy trái đất cựa quậy, nảy sinh, phập phồng mà ta sẩy chân ngã xuống thì sao! Rồi, đến khi nắm được quả cầu trong tay, ta

sẽ làm gì với nó ? Liệu ta có mang nổi nó không đã ? Bản thân ta có tài cán gì ? Là hoàng đế ư ? Trời ơi ! Ta làm vua cũng quá lắm rồi ! Quả thật, chỉ có ai thuộc nòi xuất chúng, tâm hồn mới lớn lên theo kịp với vận mệnh. Còn như ta đây ! Ai sẽ làm cho ta thành vĩ đại ? Ai sẽ hướng dẫn ta (1). Ai sẽ khuyên bảo ta ?...

Sụp xuống quỳ trước ngôi mộ-

Saclơmanhơ ! Chính là Người ! Ôi ! Thượng đế vốn không biết trở ngại là gì, đã đem hai bậc đế vương chúng ta đặt đối diện với nhau, vì vậy, xin Người hãy rót vào trong lòng tôi, từ dưới đáy ngôi mộ này, một cái gì vĩ đại, cao siêu và mỹ lệ ! Ôi ! Người hãy làm cho tôi thấy được mọi sự vật qua mọi khía cạnh của chúng ! Hãy chứng tỏ cho ta thấy thế giới là nhỏ bé, bởi vì tôi không dám động đến nó. Hãy chứng tỏ cho tôi thấy trên tháp Baben kia, từ chỗ tên mục đồng lên đến chỗ Xêda đứng cao vút tận trời, ai ở thứ bậc nào cũng đều lấy làm hài lòng, tự chiêm ngưỡng, nhìn kẻ đứng bên dưới và cố nhịn cười. Hãy bảo cho tôi những bí quyết dễ chiến thắng và trị vì của Người, và hãy nói với tôi rằng nên trừng phạt hơn là tha thứ ! Có phải thế không ? Nếu quả thật một linh hồn vĩ đại yên nghỉ trong cái giường cô quạnh, thỉnh thoảng cũng thức dậy vì tiếng động do trái đất gây nên, và trong đêm tối, ngôi mộ rộng rãi, sáng sủa bỗng hé mở ra, rọi vào thế gian một ánh chớp ; nếu quả thật như vậy, hỡi hoàng đế Đức ! Ôi ! Hãy nói cho tôi biết sau Saclơmanhơ người đời có thể làm được gì nữa ! Người nói đi ! Cho dù trong khi nói, hơi thở đế vương của Người làm cho cái cửa bằng đồng đen này gãy ụp xuống đầu tôi chăng nữa ! Hoặc tốt hơn, hãy để tôi được trông thấy

1) Nguyên văn : *Ai sẽ là quy luật của ta.*

dung nhan giá lạnh của Người, đừng xua đuổi tôi bằng một trận cuồng phong ; cứ ngồi tựa khuỷu tay vào chiếc gối đá của Người ở đầu giường. Chúng ta trò chuyện, vâng, dù Người sẽ nói với tôi bằng một giọng khủng khiếp toàn những chuyện làm chồ mắt mờ và mặt mày xanh xám, Người cũng cứ nói đi và xin đừng làm lóa mắt đứa con hoảng sợ của Người, vì chắc nấm mộ của người tràn đầy ánh sáng ! Hay nếu Người không nói gì, thì trong khi yên giấc ngàn thu, hãy để cho Caclôx nghiên cứu cái đầu của Người như một thế giới ; hãy để cho tôi thung dung lấy kích thước của Người, hỡi đấng khổng lồ ! Bởi dưới trần gian này không có gì vĩ đại như cái hư không của Người ! Hãy để cho thi hài khuyên bảo tôi, vì linh hồn nín tiếng !

Đưa chìa vào gần ổ khóa.

Nào ta vào !

Lùi lại.

Trời ! Nhỡ ngài nói vào tai ta ! Nhỡ ngài đương ở trong đó, đi đứng khoan thai ! Nhỡ ta trở ra với đầu tóc bạc phơ ! Ta vẫn cứ vào !

Có tiếng chân bước.

Có người đến ! Trừ ta, ai là kẻ giờ này dám khuấy động nơi an nghỉ của một người chết như ngài ? Ai thế ?

Tiếng chân người lại gần.

À ! Ta quên ! Đó là những kẻ mưu sát ta ! Nào ta vào !

Đôn Caclôx mở cửa ngôi mộ, bước vào trong rồi khép lại. Nhiều người vào, chân bước rón rén, mặc áo khoác liền mũ trùm kín toàn thân.

LỚP 3

NHỮNG NGƯỜI MƯU SỰ

Họ bước lại gần nhau, nắm tay nhau và thì thầm trao đổi mấy lời.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT, người duy nhất cầm một cây đuốc sáng. – Ad augusta.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ HAI. – Per angusta (1).

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. – Các thần thánh che chở chúng ta.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ BA. – Các người chết giúp đỡ chúng ta.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. – Thượng đế phù hộ chúng ta.

Tiếng bước chân trong bóng tối.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ HAI. – Ai, đứng lại?

TIẾNG NÓI TRONG BÓNG TỐI. – Ad augusta.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ HAI. – Per angusta.

Nhiều người mưu sự nữa bước vào. Tiếng chân bước.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT với người thứ ba – Kia, Lại có ai đến.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ BA. – Ai, đứng lại?

---

1) *Ad augusta per angusta*: Tiếng La Tinh trong nguyên bản có nghĩa là: *Tiến tới những đỉnh cao bằng những con đường nhỏ hẹp.*

TIẾNG NÓI TRONG BÓNG TỐI.—Ad augusta.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ BA.—Per angusta.

Nhiều người mưu sự nữa bước vào, giơ tay làm hiệu trao đổi với tất cả những người khác.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. — Tốt lắm. Chúng ta đã đông đủ... Gôta, báo cáo đi. Anh em ơi, bóng tối chờ đợi ánh sáng.

Mọi người mưu sự ngồi quây thành hình bán nguyệt trên các ngôi mộ. Người mưu sự thứ nhất lần lượt đi đến trước mặt từng người, và ai nấy cầm nến châm vào ngọn đuốc của chàng. Rồi người mưu sự thứ nhất lẳng lặng đến ngồi trên ngôi mộ ở chính giữa vòng tròn, và cao hơn các ngôi mộ khác.

QUẬN CÔNG ĐƠ GÔTA, đứng dậy. — Hỡi các anh em tên Saclơ nước Tây Ban Nha (1) về họ mẹ là người ngoại bang, dám lăm le ngôi bá chủ đế quốc (2).

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT.— Hắn sẽ được ngôi mộ.

QUẬN CÔNG ĐƠ GÔTA, ném cây đuốc của mình xuống đất và đi chân lên. — Đầu hắn sẽ như cây đuốc này!

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH. — Như cây đuốc ấy!

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. — Hắn phải chết!

QUẬN CÔNG ĐƠ GÔTA. — Phải chết!

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH. — Giết chết hắn đi!

ĐÔN JOĂNG ĐƠ HARÔ. — Cha hắn là người Đức.

QUẬN CÔNG ĐƠ LUYTDENBUA.— Mẹ hắn là người Tây Ban Nha.

---

1) Caclôx.

2) Nguyên văn :... *mơ tưởng đế quốc thần thánh.*

QUẬN CÔNG ĐƠ GÔTA. — Hắn không còn là người Tây Ban Nha mà cũng chẳng phải là người Đức. Phải chết!

MỘT NGƯỜI MƯU SỰ. — Nếu các tuyển cử hầu lúc này sắp bầu hắn làm hoàng đế thì sao?

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. — Họ! Hắn! Không đời nào!

ĐÔN GIN TELÊ GIRÔNG. — Có gì đâu! Anh em ơi! Cứ đập vỡ đầu là vương miện cũng chết!

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. — Nếu hắn có đế quốc thần thánh dù là thế nào, hắn cũng trở thành chí tôn, và chỉ một mình Thượng đế có thể chạm ngón tay vào hắn!

QUẬN CÔNG ĐƠ GÔTA. — Chắc chắn nhất, là hắn chết đi trước khi trở thành chí tôn!

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. — Họ sẽ không bầu hắn được nữa!

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH. — Hắn sẽ không có đế quốc nữa!

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. — Cần bao nhiêu cánh tay để khâm liệm hắn?

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH. — Chỉ một.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. — Cần đâm bao nhiêu nhát vào tim?

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH. — Chỉ một.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. — Ai sẽ đâm?

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH. — Tất cả chúng ta!

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. — Vật tế thần là một tên phản nghịch. Họ bầu một vị hoàng đế. Còn chúng ta, hãy chọn một viên chủ tế. Ta cùng rút thăm.

Tất cả những người mưu sự viết tên mình vào một mảnh giấy, cuộn tròn lại và lần lượt đem

bỏ vào bình đựng di hài của một ngôi mộ. Rồi người mưu sự thứ nhất nói:

Chúng ta hãy cầu nguyện.

Mọi người quỳ xuống. Người mưu sự thứ nhất lại đứng dậy và nói:

Người được tuyển lựa hãy tin ở Thượng đế, hãy trừng trị như một người La Mã, hãy chết như một người Hêbrơ! Người đó phải biết coi thường mọi nhục hình kìm kẹp, hát dưới giá treo cổ, cười trên lò thần rực, và làm bất cứ việc gì để giết và để chết nhẫn nhục!

Chàng nhặt ở trong bình ra một lá thăm.

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH. — Tên ai?

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. nói to. — Hecnani.

HECNANI, từ trong đám đông những người mưu sự bước ra. — Ta được rồi! Hỡi nàng báo thù! Theo đuổi nàng mãi, ta đã túm được nàng!

ĐÔN RUY GÔMÊ, lách đám đông và kéo riêng Hecnani ra một nơi. — Ôi! Anh nhường ta nhát dao đó!

HECNANI. — Không, không đời nào! Ôi! Thưa ngài, xin ngài đừng ghen với vận may của tôi! Đây là lần đầu tiên tôi gặp may mắn!

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Anh chẳng có gì hết. Thế này nhé! Tất cả thái ấp, lâu đài, bồi thần, trăm nghìn nông dân trong ba trăm làng của ta, để được đâm nhát dao ấy, ta cho anh đấy, anh bạn ạ!

HECNANI. — Không!

QUẬN CÔNG ĐƠ GÔTA. — Cánh tay của lão đâm không được vững lắm đâu, lão ơi!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Thôi đi! Các ông! Cánh tay tôi yếu nhưng tôi có gan dạ. Đừng thấy vỏ gươm han gỉ mà tưởng lưỡi gươm cùn (1).

Với Hecnani.

Anh thuộc quyền ta!

HECNANI. – Đời tôi thuộc quyền ngài, đời hắn thuộc quyền tôi.

ĐÔN RUY GÔMÊ, lôi chiếc tù và ở thắt lưng ra. – Nàng! Ta nhường nàng cho anh đó, và trả anh chiếc tù và này (2).

HECNANI, giao động. – Sao? Cuộc sống và Đônha Xon ư! Không! Tôi nắm lấy sự báo thù! Trong chuyện này tôi nhất trí với lòng Trời run rủi. Tôi phải trả thù cho cha tôi!... Có lẽ còn hơn thế nữa!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Nàng! Ta trao nàng cho anh đó, và ta trả anh chiếc tù và này.

HECNANI. – Không!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Hãy suy nghĩ đi, cháu ơi!

---

1) Nguyên văn: *Đừng xét đoán lưỡi gươm qua lớp han gỉ của vỏ gươm.*

2) Đoạn này có bản chép khác như sau:

ĐÔN RUY GÔMÊ, *lôi chiếc tù và ở thắt lưng ra.* – Này! Anh hãy nhận lời đi. Ta trả anh chiếc tù và này.

HECNANI, *giao động.* – Sao! Cuộc đời ư! Ô! Tôi cần quái gì! Tôi nhất định báo thù! Trong chuyện này, tôi nhất trí với lòng Trời run rủi. Tôi phải trả thù cho cha tôi!... Có lẽ còn hơn thế nữa! Nàng, ngài có trả nàng lại cho tôi không?

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Không đời nào! Ta trả chiếc tù và này.

HECNANI. – Không!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Hãy suy nghĩ đi, anh ạ!

HECNANI. – Thưa quận công! Hãy để con mồi lại cho tôi!

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Thôi được! Nguyền rủa ngươi đã tước mất của ta niềm vui này.

Lão lại giắt tù và vào thắt lưng.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT, với Hecnani. – Người anh em, ngay tối hôm nay, trước khi họ kịp bầu hắn, ta nên đứng đợi Caclôx ở...

HECNANI. – Đừng lo ngại gì cả! Tôi biết cách phải xô một đứa xuống mồ như thế nào.

NGƯỜI MƯU SỰ THỨ NHẤT. – Cầu cho mọi sự phản phúc lại rơi xuống đầu tên phản nghịch, và cầu Chúa phù hộ cho anh! Còn chúng ta, hỡi các vị công hầu bá tử (1), nếu anh bạn đây ngã xuống mà chưa giết được, chúng ta sẽ tiếp tục! Chúng ta hãy thề sẽ lần lượt và không một ai trốn tránh, đâm tên Caclôx kỳ cho đến chết.

MỌI NGƯỜI, rút kiếm ra và đồng thanh. – Xin thề!

QUẬN CÔNG ĐƠ GÔTA, với người mưu sự thứ nhất. – Lấy gì ra mà thề, người anh em?

ĐÔN RUY GÔMÊ, quay ngược thanh kiếm, cầm đằng mũi nhọn và giơ lên đầu. – Chúng ta hãy thề trước cây thánh giá này!

MỌI NGƯỜI, đều giơ kiếm lên và đồng thanh. – Hắn phải chết không kịp sám hối!

Người ta nghe thấy một tiếng súng thần công xa xa. Tất cả mọi người đều đứng lặng im. Cửa ngôi mộ hé mở và Đôn Caclôx xuất hiện ở ngưỡng cửa, tái nhợt, lắng tai nghe. Tiếng súng

---

1) Nguyên văn: *các vị bá tước và nam tước.*

thứ hai. Tiếng súng thứ ba. Đôn Caclôx mở toang cửa ngôi mộ, nhưng không tiến một bước nào mà vẫn đứng sững ở ngưỡng cửa.

LỚP 4

NHỮNG NGƯỜI MƯU SỰ, ĐÔN CACLÔX, rồi ĐÔN RICACĐÔ, CÁC NHÀ QUÝ PHÁI CÁC LÍNH CẬN VỆ VUA BÔHÊM, QUÂN CÔNG ĐƠ BAVIE, rồi ĐÔNHA XON

ĐÔN CACLÔX.—Các ngươi, hãy đứng xa nữa ra! Hoàng đế nghe các ngươi đây.

Tất cả các ngọn đuốc cùng tắt phụt một lúc, lặng lẽ như tờ. Đôn Caclôx tiến lên một bước trong bóng tối dầy đặc đến nỗi người ta chỉ nhìn thấy lờ mờ những người mưu sự nín lặng và không nhúc nhích.

Im lặng và tối đen! Một bầy trong đó chui ra rồi lại biến vào trong đó! Các ngươi tưởng rằng chuyện này sẽ qua đi như một giấc mơ, và không có những bó đuốc của các ngươi nữa, ta sẽ nhầm các ngươi là những pho tượng đá ngồi trên mộ hay sao? Các pho tượng của ta ơi! Ban nãy, bọn ngươi nói khá to đấy! Nào! Hãy ngẩng những cái đầu ủ rũ lên, bởi vì Saclơ Canh đây! Đàm đi! Tiến lên một bước đi! Xem nào: các ngươi có dám không? Không, các ngươi sẽ không dám. Đuốc của các ngươi đã cháy đỏ rực như máu dưới các vòm cuốn này; hơi thở của ta đã đủ làm cho chúng tắt ngấm hết! Nhưng hãy nhìn đây, và hãy quay những con mắt

lơ láo của các ngươi đi, ta tắt đuốc đi đã nhiều, ta châm đuốc lên còn nhiều hơn!

Đôn Caclôx lấy chiếc chìa khóa sắt gõ lên cửa ngôi mộ bằng đồng. Thấy hiệu lệnh đó, lính tráng kéo vào đầy các gian hầm, cầm đuốc và đoản kích. Dẫn đầu là quận công đơ Ancala, hầu tước đơ Anmuynhăng, vân vân.

Mau tới đây, các chim ưng của ta, ta đã được tổ chim, ta đã được con mồi!

Với những người mưu sự.

Đến lượt ta thắp sáng. Hầm mộ cháy bừng bừng! Hãy nhìn mà xem!

Với lính tráng.

Chúng bay vào cả đây, vì tội trạng đã rành rành!

HECNANI, nhìn lính tráng. — Thế mà hay! Ban nãy có một mình, hắn có vẻ lớn lao quá. Được lắm! Mới đầu ta cứ ngỡ Saclơmanhơ. Té ra chỉ là Saclơ Canh.

ĐÔN CACLÔX, với quận công đơ Ancala. — Đại nguyên soái Tây Ban Nha!

Với hầu tước đơ Anmuynhăng.

Thủy sư đô đốc Caxti, lại đây! Tước khí giới bọn chúng đi!

Họ vây quanh những người mưu sự và tước khí giới.

ĐÔN RICACDÔ, chạy tới và cúi lạy sát đất. — Muôn tâu bệ hạ!...

ĐÔN CACLÔX. — Ta phong người làm pháp quan đô chính.

ĐÔN RICACDÔ, lại cúi lạy. — Hai vị tuyển cử hầu thay mặt Thượng hội nghị đến chúc mừng bệ hạ tôn nghiêm!

ĐÔN CACLÔX.—Cho họ vào!

Nói nhỏ với Ricacđô.

Đônha Xon.

Ricacđô chào và ra. Vua Bôhêm và quận công đơ Bavie vào, mặc áo dạ vàng, đầu đội mũ miện, đèn đuốc, chiêng trống tưng bừng. Theo sau là một toán đông các nhà quý phái Đức mang cờ hiệu đế quốc, thêu con chim ưng hai đầu, ở giữa có phù hiệu Tây Ban Nha. Lính tráng đứng giãn ra, sắp thành hàng rào, lấy lối cho hai tuyển cử hầu tiến đến cúi chào hoàng đế rất cung kính, và hoàng đế nhấc mũ đáp lễ lại.

QUẬN CÔNG ĐƠ BAVIE.—Saclơ! Vua của những người La Mã, đức Bệ hạ chí tôn, đức hoàng đế! Thế giới giờ đây ở trong tay ngài, vì ngài có đế quốc. Chiếc ngai vàng mà mọi đấng quân vương đều khao khát, nay là của ngài! Thoạt tiên, quận công Xăcxơ là Frêđêric được bầu; nhưng xét thấy ngài xứng đáng hơn, ông đã từ chối. Vậy xin ngài đến tiếp nhận vương miện và quả cầu. Hỡi đức vua! Đế quốc Thần thánh khoác cho ngài tấm áo bào, võ trang cho ngài thanh đoản kiếm, và ngài trở thành cực kỳ vĩ đại.

ĐÔN CACLÔX. — Khi nào trở về, ta sẽ đến cảm ơn Thượng nghị hội. Các ngươi hãy ra về. Xin cảm ơn người anh em xứ Bôhêm của ta, người anh em xứ Bavie của ta, các ngươi hãy ra về! Ta sẽ thân hành đến.

VUA BÔHÊM.—Saclơ, tổ phụ chúng ta xưa kia là bạn thân. Thân phụ tôi yêu mến thân phụ ngài, và ông thân sinh ra các người yêu mến nhau. Saclơ, còn trẻ thế mà đã trải qua bao bước gian truân, xin ngài cho biết có vui lòng nhận tôi vào hàng anh em của ngài hay không?

Tôi đã được trông thấy ngài từ khi ngài còn nhỏ xíu, và không sao quên được...

ĐÔN CACLÔX, ngắt lời.—Ừ được rồi! Hỡi vua Bôhêm, người là chỗ thân thích!

Đôn Caclôx đưa tay cho vua Bôhêm cũng như cho quận công đơ Bavie hôn; rồi truyền cho hai tuyền cử hầu đi ra, họ cúi chào rất cung kính.

Các người về đi!

Hai tuyền cử hầu cùng đoàn tùy tùng ra.

QUẦN CHÚNG.—Vạn tuế!

ĐÔN CACLÔX, nói riêng. — Ta tới đích rồi! Và tất cả đã tránh đường cho ta đi! Lên ngôi hoàng đế! Vì Frêdêric Hiền nhân khước từ!

Ricacđô đưa Đônha Xon vào.

ĐÔNHA XON. — Lính tráng! Hoàng đế! Trời ơi! Thật bất ngờ! Anh Hecnani!

HECNANI.—Đônha Xon!

ĐÔN RUY GÔMÊ, bên cạnh Hecnani, nói riêng.—Nàng không hề nhìn thấy ta!

Đônha Xon chạy đến với Hecnani. Chàng đưa mắt nhìn có vẻ nghi ngại khiến nàng lùi lại.

HECNANI.—Thưa cô nương!

ĐÔNHA XON, rút ở trong áo ra một con dao nhọn. — Em vẫn giữ con dao nhọn của hắn đây!

HECNANI, giơ hai tay về phía nàng.—Em!

ĐÔN CACLÔX. — Tất cả yên lặng!

Với những người mưu sự.

Các ngươi đã hoàn hồn lại chưa? Ta cần cho đời một bài học. Lara người Caxtit và Gôta người Xăcxơ, và tất cả các ngươi! Các ngươi đến đây làm gì? Nói đi!

HECNANI, tiến lên một bước.—Thưa ngài, chuyện hoàn toàn đơn giản và có thể nói để ngài biết được. Chúng tôi khắc lời tuyên án lên bức tường của vua Bantada.

Chàng rút dao nhọn ra và vung lên.

Chúng tôi trả lại cho Xêda những gì của Xêda.

ĐÔN CACLÔX.—Im!

Với Đôn Ruy Gômê

Người cũng phản bội ư, Xinva?

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Kẻ nào trong hai chúng ta, thưa ngài?

HECNANI, quay về phía những người mưu sự. — Đầu chúng ta và đế quốc! Hắn ao ước gì đều được cả.

Với hoàng đế.

Chiếc áo bào xanh của các quận vương có thể đã làm vướng bước chân ngài. Chiếc áo bào đỏ thắm thích hợp với ngài hơn. Máu dây ra không nhìn thấy.

ĐÔN CACLÔX, với Đôn Ruy Gômê. —Người anh em đơ Xinva của ta, đây là một sự phản nghịch đáng đem xóa bỏ tước hiệu của nhà ngươi đi! Đây là tội đại nghịch, Đôn Ruy, ngươi nhớ kỹ lấy!

ĐÔN RUY GÔMÊ.—Có những vua Rôđrigơ mới có những bá tước Juyliêng (1).

ĐÔN CACLÔX, với quận công đơ Ancala.—Chỉ những ai có thể là quận công hoặc bá tước, khanh hãy bắt giữ. Số còn lại!...

Đôn Ruy Gômê, quận công đơ Luytdenbua quận công đơ Gôla, Đôn Joăng đơ Harô, Đôn

---

1) Bá tước Juyliêng bị vua Rôđrigơ sỉ nhục, đã kêu gọi những người A Rập sang Tây Ban Nha để báo thù.

Guydơman đơ Lara, Đôn Telê Girông, nam tước đơ Hôhênbua tách ra khỏi nhóm những người mưu sự, còn Hecnani ở lại. Quận công đơ Ancala bố trí lính cận vệ vây chặt lấy họ.

ĐÔNHA XON. — Chàng thoát rồi!

HECNANI, từ trong nhóm những người mưu sự bước ra. — Tôi yêu cầu tính cả tôi nữa!

Với Đôn Caclôx.

Vì đây là chuyện búa riu, vì Hecnani, gã mục phu vô danh tiểu tốt, có lẽ sẽ lọt qua chân mi không bị trừng phạt, vì đầu hắn chẳng tới được ngang tầm thanh đoản kiếm của mi, vì phải lớn lao mới có thể chết được, ta đứng lên vậy. Thượng đế là đấng ban quyền trượng và đem nó ban cho mi, cũng đã phong ta làm quận công đơ Xêgorbơ và quận công đơ Cacđôna, hầu tước đơ Môngroa, bá tước đơ Anbatêra, tử tước đơ Go, lãnh chúa của những miền không sao đếm xuể. Ta là Jăng đơ Aragông, cung trưởng Avi, sinh ra trong cảnh tù đầy, đứa con bị trục xuất của một người cha bị cha mi tuyên án sát hại, hỡi vua Caclôx xứ Caxti! Dâm chém nhau là việc riêng trong dòng họ giữa chúng ta. Bọn mi có đài xử chém, bọn ta có mũi dao nhọn. Đấy. Trời đã cho ta làm quận công, còn cảnh đầy ải khiến ta thành kẻ lục lâm. Song, ta mài gươm trên đá núi và tôi lại gươm trong thác nước đã chẳng ăn thua gì.

Chàng đội mũ. Với những người mưu sự khác.

Chúng ta hãy đội mũ vào, hỡi các quan đại khanh Tây Ban Nha!

Tất cả những người Tây Ban Nha đội mũ. Với Đôn Caclôx.

Đúng, đầu chúng tao, hỡi vua, có quyền đội mũ khi rơi xuống trước mặt mi!

Với những người bị bắt.

Xinva! Harô! Lara! Những bậc có tước vị và dòng dõi, xin dịch chỗ cho Jăng đơ Aragông! Hỡi các vị quận công và bá tước, để chỗ cho tôi!

Với bọn triều thần và lính cận vệ.

Hỡi vua, hỡi các đao phủ và lính hầu, ta là Jăng đơ Aragông! Nếu đài xử chém của bọn mi bé quá thì thay đi!

Chàng đến đứng cùng với các nhà quý phái bị bắt.

ĐÔNHA XON. — Trời ơi!

ĐÔN CACLÔX. — Quả thực ta quên bẵng chuyện đó.

HECNANI. — Sườn ai đổ máu, người ấy có trí nhớ tốt hơn. Kẻ xúc phạm thường điên dại quên đi điều sỉ nhục, nhưng người bị xúc phạm ghi khắc mãi trong lòng (1)!

ĐÔN CACLÔX. — Vậy ta là con cháu những người cha đã làm rơi đầu cha các ngươi, còn danh hiệu nào đáng ao ước hơn!

ĐÔNHA XON, Quỳ phục xuống trước mặt hoàng đế. — Xin bệ hạ tha thứ! Rủ lòng thương! Xin bệ hạ mở lượng khoan hồng! Hoặc giết cả hai chúng tôi, vì chàng là người yêu của tôi, là chồng tôi! Chỉ có chàng tôi mới sống nổi. Ôi! Tôi run sợ quá. Xin bệ hạ rủ lòng thương giết chúng tôi cùng với nhau! Tâu hoàng đế! Tôi lệ mình dến dưới chân tôn nghiêm của bệ hạ! Tôi yêu

---

1) Nguyên văn: *Điều sỉ nhục mà kẻ xúc phạm thường điên dại quên đi, vẫn sống và cựa quậy trong tim người bị xúc phạm.*

chàng! Chàng đối với tôi cũng như đế quốc đối với bệ hạ! Ôi! Xin gia ơn!

Đôn Caclôx nhìn nàng, không hề nhúc nhích.

Bệ hạ mải nghĩ điều gì khủng khiếp thế?...

ĐÔN CACLÔX. — Thôi được, đứng dậy, quận công phu nhân đơ Xêgrbrơ, bá tước phu nhân đơ Anbatêra, hầu tước phu nhân đơ Môngroa...

Với Hecnani.

Còn những tên gì khác nữa, Đôn Joăng?

HECNANI. — Ai nói thế vậy? Vua ư?

ĐÔN CACLÔX. — Không, hoàng đế.

ĐÔNHA XON. đứng dậy. — Trời đất!

ĐÔN CACLÔX, chỉ nàng và nói với Hecnani. — Quận công, đây là vợ ngươi!

HECNANI, mắt ngước lên trời và hai tay ôm Đônha Xon. — Thượng đế công minh!

ĐÔN CACLÔX, với Đôn Ruy Gômê. — Này người anh em của ta, dòng máu quý phái của nhà ngươi ghen tức đấy, ta biết. Nhưng Aragông có thể kết hôn với Xinva được.

ĐÔN RUY GÔMÊ, buồn rầu. — Đâu phải dòng máu quý phái của kẻ hạ thần!

HECNANI, ôm Đônha Xon trong tay và nhìn nàng âu yếm. — Ôi! Lòng căm hờn của anh bay biến hết!

Chàng quăng dao nhọn của mình đi.

ĐÔN RUY GÔMÊ, nhìn cả hai người, nói riêng. — Ta nổi lôi đình lên chăng? Ồ! Không. Tình yêu cuồng si! Nỗi đau rồ dại! Hỡi mái đầu già nua Tây Ban Nha, mi làm cho chúng động lòng thương hại mất thôi! Lão ơi, hãy cháy âm ỉ, hãy yêu và đau đớn một cách âm thầm, cứ

để mặc trái tim mòn héo! Đừng một lời than vãn. Thiên hạ cười cho!

ĐÔNHA XON, trong cánh tay Hecnani. — Ôi, quận công của em!

HECNANI. — Trong tâm hồn anh chỉ còn toàn yêu đương.

ĐÔNHA XON. — Ôi, hạnh phúc quá!

ĐÔN CACLÔX, đặt tay lên ngực, nói riêng. — Hãy tắt ngấm đi, hỡi trái tim trẻ trung và rừng rực lửa! Lâu nay mi làm cho lý trí rối loạn, giờ hãy để cho nó ngự trị. Những mối tình của mi, những tình nương của mi, từ nay, chao ôi, là Đức, là Flăngđrơ, là Tây Ban Nha.

Mắt nhìn chăm chú lên lá cờ hiệu.

Hoàng đế giống như con chim ưng, bạn đời của mình: ở vị trí của trái tim, chỉ có một chiếc phù hiệu.

HECNANI. — A! Ngài là Xêda!

ĐÔN CACLÔX, với Hecnani. — Đôn Joăng, trái tim khanh xứng đáng với dòng họ cao quý của khanh.

Chỉ Đônha Xon.

Nó cũng xứng đáng với nàng. Quỳ xuống, quận công!

Hecnani quỳ xuống. Đôn Caclôx tháo huân chương Lông cừu vàng của mình quàng lên cổ chàng.

Khanh nhận chiếc vòng này.

Đôn Caclôx rút kiếm ra đập ba lần lên vai chàng.

Hãy trung thành! Có thánh Êchiên chứng giám, quận công, ta phong khanh làm hiệp sĩ.

Đôn Caclôx nâng chàng đứng dậy rồi ôm hôn.

Nhưng chiếc vòng cổ êm ái nhất, xinh đẹp nhất khanh có, còn ta không có, địa vị tối cao mà lại thiếu nó, hai cánh tay của một người phụ nữ mình yêu và được nàng yêu lại! A! Khanh sắp được sung sướng; còn ta, ta là hoàng đế.

Với những người mưu sự.

Ta không cần biết tên các ngươi nữa. Thù hằn và giận giữ, ta muốn quên hết. Thôi, ta tha tội cho các ngươi! Đó là bài học ta thấy nên dạy cho đời (1).

Những người mưu sự quỳ sụp xuống.

NHỮNG NGƯỜI MƯU SỰ. — Vinh quang thay Caclôx!

ĐÔN RUY GÔMÊ, với Đôn Caclôx. — Riêng kẻ hạ thần chịu hình phạt.

ĐÔN CACLÔX. — Cả ta!

HECNANI. — Ta không hằn thù nữa. Caclôx đã tha thứ. Ai đã làm cho tất cả chúng ta đổi thay như thế! (2)

TOÀN THỂ, lính tráng, những người mưu sự, các nhà quý phái. — Nước Đức muôn năm! Vinh dự thay Saclơ Canh!

---

1) Có bản đoạn này thêm một số câu như sau:

... Đó là bài học ta thấy nên dạy cho đời. Hoàng đế Saclơ Canh kẻ tục vua Saclơ đệ nhất đâu phải là vô tích sự; có một quyền lực đã thay đổi vua Tây Ban Nha mộ đạo thành hoàng đế tôn nghiêm trước con mắt của châu Âu mò côi rầu rĩ, đâu phải chuyện hoài công.

2) Có bản đoạn này chép khác như sau:

ĐÔN CACLÔX. — Cả ta nữa!

ĐÔN RUY GÔMÊ. *nói riêng.* — Nhưng ta không tha thứ như nhà vua đâu!

HECNANI. — Ai đã làm cho tất cả chúng ta đổi thay như thế không biết?

TOÀN THỂ ...

ĐÔN CACLÔX, quay về phía ngôi mộ. – Vinh dự thay Saclơmanhơ! Các ngươi hãy để cho hai chúng ta ở lại riêng với nhau!

Mọi người ra.

LỚP 5

ĐÔN CACLÔX, một mình.

Đôn Caclôx nghiêng mình trước ngôi mộ.

Người có hài lòng về tôi không? Tôi đã rũ bỏ hẳn những cái nhỏ nhen của một ông vua chưa? Hỡi Saclơmanhơ! Là hoàng đế, tôi đã thật sự thành một người khác chưa? Tôi có thể phối hợp được chiếc mũ nhà binh của tôi với chiếc mũ hành lễ của La Mã không? Tôi có quyền đụng chạm đến những cơ nghiệp của thế gian không? Bước chân tôi liệu đã vững chắc và có thể đi trên con đường nhỏ hẹp ngổn ngang cảnh hoang tàn mà đôi dép to rộng của Người đã nện cho chúng tôi hay chưa? Tôi đã châm được cây đuốc của mình vào ngọn lửa của Người chưa? Tôi đã nghe hiểu lời nói vang lên trong mộ của Người chưa? A! Tôi đã từng đơn độc, lọt thỏm, đơn độc trước một đế quốc, cả một thế giới đương gầm thét, đương hăm dọa, đương âm mưu; phải trừng trị dân Đan Mạch, phải hối lộ đức giáo hoàng, lại còn Vơnidơ, Xôlimăng, Luyte, Frăngxoa

đệ nhất, hàng nghìn con dao găm đố kỵ đã loang loáng trong bóng tối, những cạm bẫy, những đá ngầm, những kẻ thù nhiều vô kể, hai mươi dân tộc, mà chỉ một có lẽ cũng đủ làm cho hai mươi ông vua phải lo sợ, tất cả đều cấp bách, tất cả đều dồn dập, tất cả đều phải làm đồng thời một lúc. Tôi đã kêu lên với Người: Tôi phải bắt đầu từ đâu? Và Người đã trả lời tôi: Con ơi, từ lòng độ lượng!

HỒI V

LỄ CƯỚI

XARAGÔX

Một khoảng sân lát của lâu đài Aragông. Phía cuối sân khấu, tay vịn của một chiếc cầu thang đi vào vườn. Bên phải và bên trái, hai cửa thông với sân, cuối sân, phía trong cùng, là một hàng lan can trên có hai dãy cửa tò vò theo lối kiến trúc Môrexcơ, nhìn phía bên trên và nhìn qua các cửa ấy thấy các khu vườn của lâu đài, các vòi phun nước trong bóng tối, các vòm cây ánh sáng chập chờn, cuối vườn là các nóc nhà kiểu gôtich và Ả Rập của tòa lâu đài đèn thắp sáng rực. Ban đêm. Xa xa nghe có tiếng kèn sáo tưng bừng. Những người đeo mặt nạ, những người mặc quần áo khiêu vũ hóa trang, rải rác, từng cá nhân hoặc từng nhóm đi qua sân. Phía trước sân khấu, một tốp thanh niên quý phái tay cầm mặt nạ, cười nói âm ĩ.

LỚP I

ĐÔN XĂNGSÔ XĂNGSÊ ĐƠ DUYNIGA (bá tước đơ Môngt'rê).

ĐÔN MATIAX XĂNGTUYRIÔNG (hầu tước đơ Anmuynhăng),

ĐÔN RICACĐÔ ĐƠ RÔXAX (bá tước đơ Cadapanma).

ĐÔN FRĂNGXIXCÔ ĐƠ XÔTÔMAYO (bá tước đơ Valancada).

ĐÔN GACXI XUYARÊ ĐƠ CACBAGIAN (bá tước đơ Pênanve).

ĐÔN GACXI. — Chà chà, vui vẻ muôn năm và cô dâu muôn năm!

ĐÔN MATIAX, nhìn ra ban công. — Cả Xaragôx tối nay ra đứng ở cửa sổ.

ĐÔN GACXI. — Thế là phải! Thiên hạ chưa bao giờ thấy hôn lễ nào trong ánh đuốc vui vẻ hơn, và đêm tối nào êm ả hơn, và cô dâu chú rể nào xinh đẹp hơn!

ĐÔN MATIAX. — Hoàng đế phúc đức quá!

ĐÔN XĂNGSÔ. — Hầu tước ơi, vào một buổi chiều trời sâm sẩm tối, khi hai chúng mình cùng đi theo ngài tìm cơ hội tiến thân, có ai ngờ một ngày kia mọi việc lại kết thúc như vậy?

ĐÔN RICACĐÔ, ngắt lời y. — Trong số đó có tôi nữa đấy.

Với những người khác.

Chuyện như thế này, các ngài ạ: ba chàng si tình, một tên tướng cướp mà đài xử chém đương đòi, rồi một ông quận công, rồi một ông vua, cùng bao vây một trái tim phụ nữ. Sau đợt tấn công, ai chiếm được? Chính là tên tướng cướp.

ĐÔN FRĂNGXIXCÔ. — Nhưng thế thì thường quá. Tình yêu và chuyện làm giầu, ở những nơi khác cũng như ở Tây Ban Nha, đều là trò thò lò bịp bợm. Quân trộm cắp bao giờ cũng thắng.

ĐÔN RICACĐÔ. — Còn tôi đã xem người ta tình tự mà làm nên sự nghiệp. Thoạt đầu là bá tước này, rồi quan đại khanh này, rồi pháp quan đô chính này. Tôi đã dùng thời giờ của tôi rất tuyệt chẳng ai ngờ.

ĐÔN XĂNGSÔ. – Bí quyết của tiên sinh là săn đón trên đường vua đi...

ĐÔN RICACĐÔ. – Nhắc nhở những quyền lợi của tôi, những công lao của tôi...

ĐÔN GACXI. – Tiên sinh đã lợi dụng những lúc vua đãng trí.

ĐÔN MATIAX. – Ông quận công già bây giờ ra sao? Lão sai đóng đinh quan tài cho mình chứ?

ĐÔN XĂNGSÔ. – Chớ cười cợt, hầu tước ơi. Vì đó là một tâm hồn cao thượng. Lão yêu nàng Đônha Xon. Sáu mươi năm trời đã làm tóc lão hoa râm, một ngày khiến chúng thành bạc trắng!

ĐÔN GACXI. – Nghe đâu lão chưa xuất hiện lại ở Xaragôx?

ĐÔN XĂNGSÔ. – Ngài còn muốn lão đem quan tài về dự đám cưới hay sao?

ĐÔN FRĂNGXIXCÔ. – Còn hoàng đế đương làm gì?

ĐÔN XĂNGSÔ. – Hoàng đế hôm nay buồn. Gã Luyte làm cho ngài bực mình.

ĐÔN RICACĐÔ. – Gã Luyte ấy, nguyên nhân lo lắng và hốt hoảng hay ho nhỉ! Tôi chỉ cần bốn cảnh sát là giải quyết được hắn ngay!

ĐÔN MATIAX. – Xôlimăng cũng khiến cho ngài băn khoăn.

ĐÔN GACXI. – Ồ! Luyte, Xôlimăng, Nepluynuyx, quỷ sứ và Juypite, những quân đó can hệ gì đến tôi? Phụ nữ xinh đẹp, hội hóa trang hiếm có và tôi đã nói trăm điều nhảm nhí!

ĐÔN XĂNGSÔ. – Đó là cái cốt yếu.

ĐÔN RICACĐÔ. — Gacxi không lầm. Như tôi đây không còn là tôi nữa trong ngày hội hè và tưởng chừng khi đeo mặt nạ, đầu tôi cũng biến thành một cái đầu khác, thật thế!

ĐÔN XĂNGSÔ, nói nhỏ với Đôn Matiax. — Thì ngày nào mà không phải là hội hè?

ĐÔN FRĂNGXIXCÔ, chỉ cái cửa bên phải. — Các ngài ơi, có phải phòng cô dâu chú rể đó không?

ĐÔN GACXI, gật đầu. — Chúng ta sắp thấy họ đến bây giờ đấy.

ĐÔN FRĂNGXIXCÔ. — Chắc không?

ĐÔN GACXI. — Ồ! Chắc chứ!

ĐÔN FRĂNGXIXCÔ. — Càng hay. Cô dâu đẹp lắm kia!

ĐÔN RICACĐÔ. — Hoàng đế phúc đức quá! Hecnani, tên phiến loạn thế mà được huân chương Lông cừu vàng! Được cưới vợ này! Được tha tội này! Hoàng đế mà nghe theo tôi thì khác lắm, có lẽ ngài đã ban chiếc giường đá cho gã trai lơ, chiếc giường đệm lông cho vị công nương.

ĐÔN XĂNGSÔ, nói nhỏ với Đôn Matiax. — Tôi muốn đâm cho hắn một nhát quá! Một gã quý phái giả hiệu với cái vẻ hào nhoáng rợ rẫm bên ngoài! Khoác áo bá tước, nhưng bên trong đầy những ý nghĩ đê tiện (1)!

ĐÔN RICACĐÔ, sán lại gần. — Ông nói chuyện gì thế?

ĐÔN MATIAX, nói nhỏ với Đôn Xăngsô. — Bá tước ơi, chớ gây sự ở đây!

Với Đôn Ricacđô

---

1) Nguyên văn: .... *nhưng bên trong đầy những lời khuyến dụ của cảnh sát.*

Ông ấy hát cho tôi nghe một bài đoản ca của Pêt'rac tặng người đẹp.

ĐÔN GACXI. – Các ông ơi, có nhìn thấy, giữa đám hoa lá, phụ nữ, và quần áo muôn mầu muôn sắc, cái thây ma đứng tựa vào lan can mặc bộ *dôminô* (1) đen làm bần cả hội hóa trang kia không?

ĐÔN RICACDÔ. – Ờ nhỉ!

ĐÔN GACXI. – Ai thế?

ĐÔN RICACDÔ. – Đúng người hắn, bộ điệu hắn, chính là Đôn Prăngcadio, thống lĩnh hải quân.

ĐÔN FRĂNGXIXCÔ. – Không phải.

ĐÔN GACXI. – Anh chàng chưa bỏ mặt nạ ra.

ĐÔN FRĂNGXIXCÔ. – Hắn cố ý đấy. Quận công đơ Xôma muốn cho mọi người chú ý đến mình đấy mà. Có gì đâu.

ĐÔN RICACDÔ. – Không phải. Quận công vừa nói chuyện với tôi.

ĐÔN GACXIA. – Vậy cái mặt nạ ấy là ai? Kìa, hắn kia kìa!

Một người mặc bộ *dôminô* đen vào và chậm chạp đi vào mé cuối sân khấu. Ai nấy quay đầu lại đưa mắt nhìn theo, nhưng y có vẻ chẳng để ý.

ĐÔN XĂNGSÔ. – Người chết mà đi được thì cũng đi như thế.

ĐÔN GACXI, chạy theo người mặc *dôminô* đen. – Ông mặt nạ tuyệt đẹp kia ơi!

Người mặc *dôminô* đen dừng bước và quay đầu lại. Gácxi bước lùi. Thề có linh hồn, các ngài ơi, trong mắt hắn tôi thấy lóe lên một ánh lửa.

---

1) Một kiểu áo trong hội khiêu vũ hóa trang.

ĐÔN XĂNGSÔ. — Nếu là ma quỷ, hắn sẽ biết tay tôi!

Y tiến về phía người mặc *dôminô* vẫn không nhúc nhích.

Ma quỷ kia! Mi từ địa ngục lên đấy ư?

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Ta không từ đó lên, ta đi xuống đó đây.

Hắn lại bước đi và khuất vào sau chiếc tay vịn của cầu thang. Mọi người sợ hãi đưa mắt nhìn theo.

ĐÔN MATIAX. — Giọng nói rờn rợn như từ dưới mồ vọng lên.

ĐÔN GACXI. — Chà! Cái gì làm cho sợ hãi ở chỗ khác thì trong cuộc khiêu vũ lại mua vui!

ĐÔN XĂNGSÔ. — Thằng cha nào khôi hài dở thế!

ĐÔN GACXI. — Hay đấy là Ma vương đến xem ta nhảy múa trong lúc chờ đợi địa ngục, ta nhảy múa đi thôi!

ĐÔN XĂNGSÔ. — Nhất định tay nào làm trò vè đấy mà.

ĐÔN MATIAX. — Mai chúng ta sẽ biết.

ĐÔN XĂNGSÔ, với Đôn Matiax. — Ông hãy nhìn hộ xem. Hắn ra sao rồi?

ĐÔN MATIAX, ở ngoài lan can. — Hắn đã xuống cầu thang. Có thế thôi.

ĐÔN XĂNGSÔ. — Thằng cha nhộn thật đấy!

Mơ màng.

Lạ lùng quá!

ĐÔN GACXI, với một bà phu nhân đi qua. — Nữ hầu tước ơi, chúng ta nhảy với nhau bài này chứ?

Y cúi chào và giơ tay ra mời.

BÀ PHU NHÂN. — Bá tước thân mến, ngài cũng biết, tôi nhảy với ngài bài nào, chồng tôi đều đếm cả đấy.

ĐÔN GACXI. – Thì càng nên nhảy. Ông nhà chắc vui vẻ lắm. Ông thích thú như thế kia mà. Ông cứ đếm còn chúng ta cứ nhảy.

Bà phu nhân đưa tay cho Đôn Gacxi và họ ra.

ĐÔN XĂNGSÔ, tự lự. – Lạ lùng quá, thật thế!

ĐÔN MATIAX. – Cô dâu chú rể kia rồi. Yên lặng.

Hecnani và Đônha Xon cầm tay nhau bước vào. Đônha Xon mặc áo cưới lộng lẫy. Hecnani mặc đồ nhung đen, cổ đeo Lông cừu vàng. Theo sau họ là đám đông các người đeo mặt nạ, các bà phu nhân và các nhà quý phái. Bốn thị đồng đi trước họ và hai người lính mang đoản kích, mặc hiệu phục rất đẹp theo sau. Ai nấy đứng dàn thành hàng và cúi chào khi hai người đi qua. Âm nhạc rộn rã.

LỚP 2

Vẫn các nhân vật trên HECNANI, ĐÔNHA XON, TÙY TÙNG

HECNANI, chào. – Chào các bạn!...

ĐÔN BICACĐÔ, bước đến trước mặt chàng và cúi chào. – Hạnh phúc của ngài tạo nên hạnh phúc của chúng tôi, thưa ngài!

ĐÔN FRĂNGXIXCÔ, ngắm Đônha Xon. – Lạy chúa! Chàng đang dắt tay nữ thần Vênuyx!

ĐÔN MATIAX. – Khỏi phải nói, một đêm như đêm nay thì sung sướng thật!

ĐÔN FRĂNCXIXÔ, chỉ cho Đôn Matiax phòng tân hôn. — Trong kia sắp diễn ra nhiều chuyện thơ mộng lắm nhé! Được làm tiên nữ thấy hết mọi điều trong lúc đóng cửa, tắt đèn thì thú vị quá nhỉ ?

ĐÔNXĂNGSÔ, với Đôn Matiax. — Khuya rồi. Chúng ta đi thôi chứ ?

Ai nấy đến chào cô dâu chú rể rồi ra, người ra lối cửa, người đi xuống cầu thang ở cuối sân khấu.

HECNANI, tiễn chân mọi người. — Chúa phù hộ cho các bạn !

ĐÔN XĂNGSÔ, ở lại sau cùng, bắt tay chàng. — Chúc ngài hạnh phúc !

Y ra.

Hecnani và Đônha Xon còn lại với nhau. Tiếng chân đi và tiếng người nói nghe mỗi lúc một xa rồi im hẳn. Trong suốt phần đầu của lớp kịch tiếp theo, tiếng âm nhạc và ánh đèn xa xa tắt dần. Đêm tối và im lặng dần dần trở lại.

LỚP 3

HECNANI, ĐÔNHA XON

ĐÔNHA XON. — Thế là họ đi cả rồi !

HECNANI, cố kéo Đônha Xon, vào lòng. — Em yêu quí !

ĐÔNHA XON, thẹn đỏ mặt và lùi lại. — Hình như... khuya lắm, thì phải.

HECNANI. – Em yêu! Để ngồi riêng với nhau, bao giờ cũng là khuya quá!

ĐÔNHA XON. – Cái ồn ào vừa qua làm em mệt lắm! Vui đùa như thế chỉ quấy rầy hạnh phúc thôi, có phải thế không, ngài thân mến của em?

HECNANI. – Em nói đúng. Hạnh phúc là một cái gì nghiêm trang, em ạ. Nó ưa những trái tim sắt đá và từ từ khắc sâu vào đấy. Cảnh vui thú hoa ném hoa tung làm cho nó ghê sợ. Nụ cười của nó gần với nước mắt hơn tiếng cười.

ĐÔNHA XON. – Trong đôi mắt anh, nụ cười ấy là ánh sáng.

Hecnani cố kéo nàng về phía cửa. Nàng thẹn đỏ mặt. Chốc nữa đã.

HECNANI. – Ôi! Anh là nô lệ của em! Được rồi, cứ đứng lại đây, cứ đứng lại đây! Em muốn làm gì thì làm. Anh không đòi hỏi chi hết. Em hiểu điều em làm! Điều em làm là phải! Nếu em muốn, anh sẽ cười, anh sẽ hát. Tâm hồn anh bừng bừng... Này! Em cứ bảo hỏa diệm sơn tắt lửa đi, hỏa diệm sơn sẽ khép những vực thẳm hé mở của nó và trên sườn nó sẽ chỉ còn toàn hoa và bãi cỏ xanh tươi! Bởi vì tên khổng lồ đã bị khuất phục, núi Vêduyvơ giờ là nô lệ, còn như tim nó bị chất dung nham gặm mòn có can hệ gì đến em? Em muốn hoa ư? Được rồi! Núi lửa đang rừng rực phải cố hết sức bình sinh bừng nở hoa trước mắt!

ĐÔNHA XON. – Ôi! Anh thật là tử tế đối với một người phụ nữ khốn khổ, anh Hecnani của lòng em!

HECNANI. – Tên ấy là thế nào, thưa cô nương? Ôi! Hãy thương tình đừng gọi anh bằng tên ấy nữa! Em làm cho anh nhớ ra rằng mình đã quên hết tất cả! Anh

biết ngày xưa, trong mộng, có một Hecnani, mắt sáng quắc như ánh gươm, một người của đêm tối và của núi rừng, một người bị đầy ải, khắp thân thể chỗ nào cũng thấy chữ báo thù ! Một kẻ bất hạnh kéo lê sự nguyền rủa theo sau ! Nhưng anh không còn biết Hecnani ấy nữa. Anh, anh yêu những cánh đồng cỏ, yêu hoa, yêu rừng cây, yêu tiếng chim họa mi ca hót. Anh là Jăng đơ Aragông, chồng của Đônha Xon ! Anh sung sướng !

ĐÔNHA XON. — Em sung sướng !

HECNANI. — Những manh áo rách anh vứt lại ngoài cửa khi vào nhà có can hệ gì đến anh ! Anh nay trở lại tòa cung điện tiêu điều của anh. Một vị thiên thần của Chúa trời chờ đón anh ở ngưỡng cửa. Anh vào nhà và xếp dựng lại những chiếc cột đổ gãy, anh nhóm lại lửa, anh lại mở các cửa sổ, anh sai nhổ cỏ trên nền gạch lát ngoài sân, anh chỉ còn toàn là vui vẻ, hoan lạc, yêu đương. Người ta cứ trả lại cho anh các tòa tháp, các vọng lâu, các thành quách, chùm lông trên mũ, địa vị ở triều đình Caxti, và khi em Đônha Xon của anh đến, mặt đỏ bừng cúi gằm xuống đất, mọi người hãy để cho hai chúng ta riêng với nhau, anh sẽ bỏ qua mọi chuyện còn lại ! Anh chưa hề nhìn thấy gì, chưa từng nói gì, chưa từng làm gì, anh làm lại từ đầu, anh xóa bỏ hết, anh quên ! Dù là khôn ngoan hay điên dại thì anh cũng đã có em, anh yêu em và em là của anh !

ĐÔNHA XON, ngắm huân chương Lông cừu vàng của chàng. — Huân chương vàng này đi với bộ đồ nhung đen này nổi quá !

HECNANI. — Em đã thấy nhà vua trang phục như thế trước anh kia mà.

ĐÔNHA XON. – Em không để ý. Mọi người khác có can hệ gì đến em! Hơn nữa nào phải vấn đề ở chỗ nhung hay lụa? Không, quận công của em. Cổ anh mới thật phù hợp với huân chương vàng! Anh cao thượng và dũng cảm, quận công ạ.

Chàng muốn kéo nàng đi.

Rồi đã anh! Một lát nữa! Anh thấy không? Em khóc đấy, vì vui sướng, ra xem đêm đẹp đi anh!

Nàng ra bao lơn.

Quận công của em ơi, chỉ một lát nữa thôi! Đủ thời gian để hít thở và để xem thôi mà! Đèn đuốc và âm nhạc hội hè tắt hết cả rồi. Chỉ còn lại đêm tối và chúng ta! Diễm phúc hoàn toàn! Anh không tin như thế ư, anh ơi? Thiên nhiên trong lúc ngủ vẫn chập chờn âu yếm chăm sóc chúng ta. Trên trời duy nhất chỉ có vầng trăng, cũng nghỉ ngơi như chúng ta, và cùng với chúng ta hít thở bầu không khí ngát mùi hoa hồng (1)! Anh hãy xem: không còn ánh lửa, không còn tiếng động. Tất cả đều im lìm. Vầng trăng lúc nãy mọc ở chân trời, trong lúc anh nói, ánh trăng sáng rung rinh và giọng nói của anh, cả hai cùng thấm vào tim em. Em cảm thấy vui sướng và thành thản, hỡi anh yêu, và chỉ ước gì được chết ngay lúc đó.

HECNANI. – A! Nghe giọng nói thần tiên này, ai không quên hết sự đời! Lời ăn tiếng nói của em là một khúc ca trong đó không còn sót lại một chút gì trần tục. Và, như một du khách đi thuyền trên sông, lướt theo

---

1) Câu này, có bản chép khác như sau: *Trên trời không có một bóng mây. Vạn vật đều nghỉ ngơi như chúng ta. Anh lại đây, cùng em hít thở bầu không khí ngát mùi hoa hồng!*

dòng nước vào một buổi chiều mùa hạ đẹp trời, nhìn thấy trước mắt hàng ngàn cánh đồng hoa nở theo nhau trốn miết, anh say mê thả tâm hồn theo những điều mơ tưởng của em !

ĐÔNHA XON. — Cái yên lặng này u ám quá ! Cảnh êm đềm này sâu lắng quá ! Thế nào, anh muốn nhìn thấy một ngôi sao ở cuối trời kia không ? Hoặc một thanh âm của đêm tối, dịu dàng và êm ái, thình lình cất lên lời ca ?...

HECNANI, mỉm cười.—Rõ là thất thường ! Vừa mới lúc nãy chạy trốn ánh sáng và lời ca tiếng hát !

ĐÔNHA XON. — Cuộc khiêu vũ ! Nhưng giá như một con chim líu lo ngoài cánh đồng ! Một con họa mi ẩn mình trong bóng tối và trong khóm rêu, hoặc tiếng tiêu dìu đặt ở nơi xa xa !... Bởi vì âm nhạc vốn dịu dàng, làm cho tâm hồn hòa điệu, và, như một đội hợp xướng thần tiên, rung lên trong lòng mình muôn ngàn lời ca giọng hát ! Chao ôi ! Như thế thú vị biết chừng nào ?

Nghe có tiếng tù và xa xa trong bóng tối.

Trời ! Em được chấp thuận rồi !

HECNANI, rùng mình, nói riêng. — Ôi ! Khổ thân em tôi !

ĐÔNHA XON. — Một vị thiên thần đã hiểu tâm tư của em, vị phúc thần của anh đấy chắc ?

HECNANI, chua xót. — Đúng đấy, vị phúc thần của anh !

Lại có tiếng tù và. Nói riêng.

Lại nữa !...

ĐÔNHA XON, mỉm cười. — Anh Đôn Joăng, em nhận ra tiếng tù và của anh.

HECNANI. — Thật thế không ?

ĐÔNHA XON. – Anh có góp phần trong cuộc hòa nhạc ấy ư ?

HECNANI. – Góp phần, đúng như em nói

ĐÔNHA XON. – Cuộc khiêu vũ khó chịu! Ồ! Em ưa tiếng tù và trong rừng sâu hơn nhiều!... Vả lại, tù và của anh thì cũng như tiếng nói của anh

Lại có tiếng tù và.

HECNANI, nói riêng. – A! Con hổ hiện ở dưới kia đương gầm lên đòi mồi!

ĐÔNHA XON. – Anh Đôn Joăng, bản hòa âm ấy làm cho lòng người chan chứa niềm vui...

HECNANI, đứng dậy, dữ dội. – Cứ gọi tôi là Hecnani! Em cứ gọi tôi là Hecnani! Tôi chưa đoạn tuyệt được với cái tên oan nghiệt ấy đâu.

ĐÔNHA XON, run sợ. – Làm sao thế, anh ?

HECNANI. – Lão già!

ĐÔNHA XON. – Trời ơi! Mắt nhìn ảo não chưa kìa! Anh làm sao thế ?

HECNANI. – Lão già đương cười rũ trong bóng tối! Em không nhìn thấy ư ?

ĐÔNHA XON. – Anh nói gì huyên thuyên thế ? Lão già ấy là thế nào ?

HECNANI. – Lão già!

ĐÔNHA XON, quỳ khuỵu xuống. – Em quỳ gối van anh ôi! Anh nói đi, có điều gì bí ẩn vò xé lòng anh ? Anh có chuyện gì thế ?

HECNANI. – Anh đã thề với lão điều đó.

ĐÔNHA XON. – Đã thề!

Nàng lo lắng theo dõi mọi cử chỉ của chàng. Bỗng chàng dừng lại và đưa bàn tay lên trán.

HECNANI, nói riêng. — Ta vừa định nói gì? Chớ để nàng đau khổ đấy.

Nói to.

Anh có gì đâu, anh vừa nói với em thế nào nhỉ?

ĐÔNHA XON. — Anh nói là...

HECNANI. — Không, không... Đầu óc anh bị rối loạn đấy... Anh hơi mệt một chút, em thấy đấy. Đừng có hoảng lên.

ĐÔNHA XON. — Có cần thứ gì không anh? Anh cứ sai bảo con hầu của anh đi!

Lại có tiếng tù và.

HECNANI, nói riêng. — Lão muốn thế! Lão muốn thế! Lão được lời thề của ta rồi!

Tìm ở thắt lưng không đeo gươm và không có dao nhọn.

Chẳng có gì hết. Lẽ ra đã phải giải quyết xong! A!..

ĐÔNHA XON. — Anh đau lắm ư?

HECNANI. — Một vết thương cũ, tưởng đã kín miệng, nay lại toác ra...

Nói riêng.

Phải để nàng xa mình ra mới được.

Nói to.

Đônha Xon, em yêu, nghe anh nói: cái hộp mà trước kia trong những ngày vất vả, anh vẫn mang theo bên mình...

ĐÔNHA XON. — Em biết anh muốn gì rồi. Này! Anh cần cái hộp ấy làm gì?

HECNANI. — Trong hộp có một cái lọ đựng thứ thuốc sẽ chữa khỏi được nỗi đau đớn đương hành hạ anh... Đi đi em!

ĐÔNHA XON. — Em đi ngay đây, thưa anh.

Nàng ra lối cửa phòng tân hôn.

LỚP 4

HECNANI, một mình

Hạnh phúc của ta mà lão tới làm ra nông nỗi ấy! Ngón tay định mệnh lóe sáng trên tường đây rồi! Than ôi! Sao mà số phận giễu cợt ta chua chát thế!

Chàng lặng người đi mơ màng quằn quại, rồi bỗng nhiên quay phắt lại.

Ơ này!... Mà tất cả đều im lìm. Ta chẳng nghe thấy tiếng ai đến cả. Hay là ta nhầm...

Người đeo mặt nạ mặc bộ *dôminô* đen xuất hiện ở phía trên cầu thang. Hecnani dừng lại sững sờ.

LỚP 5

HECNANI, NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — « Dù sự thể ra sao, hễ khi nào ông bác muốn, bất cứ ở đâu và vào giờ nào, ông bác

ạ, nếu sực nghĩ đã đến lúc tôi phải chết, ông bác cứ đến, cứ rúc chiếc tù và này lên, và không cần bận tâm làm gì nữa. Đàu sẽ vào đấy ». — lời giao ước ấy đã được những người chết chứng giám. Này! Thế đàu đã vào đấy cả chưa ?

HECNANI, nói nhỏ. — Chính lão !

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Ta đến nhà ngươi và ta bảo cho ngươi biết đã đến lúc rồi. Giờ này là của ta. Ta thấy ngươi chậm trễ đấy.

HECNANI. — Được. Ông bác ưng thế nào? Ông bác sẽ làm gì cháu! Xin cứ nói !

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Ngươi có thể chọn dao hay thuốc độc. Cần thứ nào, ta đưa cho. Cả hai ta sẽ cùng đi.

HECNANI. — Được.

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Chúng ta cầu nguyện chứ ?

HECNANI. — Cần gì!

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Ngươi dùng thứ nào ?

HECNANI. — Thuốc độc.

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Được! Đưa bàn tay của ngươi đây cho ta.

Lão đưa một cái lọ con cho Hecnani, chàng nhận lấy và tái người đi.

Uống đi, để cho ta uống nốt.

Hecnani kề cái lọ lên môi, rồi rụt tay lại.

HECNANI. — Ôi! Xin thương tình, đến mai! Ôi! Thưa quận công, nếu trong người ông bác còn sót lại một trái tim, hay ít ra một linh hồn, nếu ông bác không phải là một quái tượng từ hỏa ngục thoát ra, một người chết bị đầy đọa từ này thành ra yêu ma hoặc quỷ quái; nếu

Thượng đế chưa khắc lên trán ông bác mấy chữ: «Không bao giờ»; nếu ông bác biết thế nào là hạnh phúc tuyệt đỉnh được yêu đương, được ở lứa tuổi đôi mươi, được cưới người mình yêu; nếu đã từng có người phụ nữ được yêu run rẩy trong cánh tay ông bác, xin ông bác đợi cho đến mai. Đến mai ông bác sẽ trở lại!

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Nói dễ nghe nhỉ! Đến mai! Đến mai! Ngươi đùa đấy chứ! Chuông báo tử đã khua vang trong ngươi sáng nay rồi! Và ta, ta biết làm gì đêm nay? Có lẽ ta đến chết vì thế mất. Sau đó ai đến bắt và lôi ngươi đi được! Một mình xuống mồ ư! Này anh ơi, phải theo ta đi thôi.

HECNANI. — Hừ! Không được, tôi rẫy ra khỏi lão đấy, đồ quỷ ạ, tôi sẽ không tuân theo đâu.

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Ta biết mà! Khá lắm! Thế ngươi đã lấy gì ra thề với ta? À! Một thứ vô giá trị! Xét cho cùng! Nào có đáng là bao! Cái đầu của cha ngươi quên đi cũng được thôi. Tuổi trẻ vẫn vô tư lự.

HECNANI. — Cha tôi! Cha tôi!... Trời ơi! Tôi đến phát điên lên mất!

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Không, đó chỉ là một lời thề giả dối và một sự phản bội.

HECNANI. — Thưa quận công!...

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Bởi vì những người con trưởng trong các gia tộc Tây Ban Nha ngày nay lấy chuyện nuốt lời thề làm một trò đùa...

Lão đi một bước ra phía cửa.

HECNANI. — Đừng bỏ đi vội.

NGƯỜI ĐEO MẶT NẠ. — Vậy thì...

HECNANI. — Ác nghiệt quá, lão ơi!

Chàng cầm lấy cái lọ.

Ta quay trở lại cửa thiên đường.

Đônha Xon vào, không nhìn thấy người đeo mặt nạ đứng gần cái lan can ở cuối sân khấu.

LỚP 6

Vẫn các nhân vật trên, ĐÔNHA XON

ĐÔNHA XON. — Em tìm không ra cái hộp ấy đâu!

HECNANI, nói riêng. — Trời ơi! Nàng! Đương lúc này ư!

ĐÔNHA XON. — Chàng làm sao thế? Mình làm cho chàng sợ hãi, chàng lảo đảo khi nghe tiếng mình! Tay anh cầm cái gì đấy? Đáng ngờ quá! Tay anh cầm cái gì đây? Trả lời đi.

Người mặc áo *dôminô* lại gần và tháo mặt nạ ra. Nàng kêu thét lên và nhận ra Đôn Ruy.

Thuốc độc rồi!

HECNANI. — Trời đất ơi!

ĐÔNHA XON, với Hecnani. — Nào em đã làm gì anh? Sao bỉ ẩn khủng khiếp thế này!... Anh đã lừa dối em, anh Đôn Joăng!...

HECNANI. — Ôi! Anh đã buộc lòng giấu em chuyện này. Anh đã hứa với quận công, người đã cứu sống anh. Aragông phải trả món nợ ấy cho Xinva!

ĐÔNHA XON. — Anh không phải là của quận công mà là của em. Tất cả những lời hứa hẹn khác của anh, có can hệ gì đến em!

Với Đôn Ruy Gô mê.

Quận công ạ, tình yêu làm cho tôi mạnh mẽ. Tôi sẽ đương đầu với ngài, đương đầu với tất cả, quận công ạ, để bảo vệ chàng.

ĐÔN RUY GÔMÊ, không nhúc nhích. — Nếu được thì cô cứ việc bảo vệ hắn chống lại lời hứa đã thề thốt.

ĐÔNHA XON. — Lời hứa nào ?

HECNANI. — Anh đã thề.

ĐÔNHA XON. — Không, không; không có gì ràng buộc anh cả; không thề như thế được! Tội ác, mưu sát, điên cuồng!

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Nào, quận công!

Hecnani định nghe theo. Đônha Xon cố ngăn chàng lại.

HECNANI. — Để mặc tôi, Đônha Xon, đành phải thế. Tôi đã hứa với quận công, và có cha tôi ở trên cao kia!

ĐÔNHA XON, với Đôn Ruy Gômê. — Ông đi mà giằng lũ con của hổ mẹ còn hơn là giằng người yêu của tôi. Ông có biết Đônha Xon là thế nào không? Từ lâu, do thương hại ông già cả, thương hại ông sáu chục tuổi đầu, tôi đã làm ra bộ con gái hiền từ, ngây thơ và nhút nhát; nhưng có nhìn thấy con mắt này nhòa lệ cặm hờn hay không?

Nàng rút ở trong người ra một con dao găm.

Ông có trông thấy con dao găm này không? A! Lão già rồ dại, nhìn mắt đã long lên như thế này mà ông không sợ lưỡi dao hay sao? Đôn Ruy, ông hãy coi chừng! Chú ơi, cháu cũng là người trong họ! Chú hãy

nghe cháu, dù cháu là con đẻ của chú đi nữa, nhưng nếu động đến chồng cháu thì cũng khốn cho chú đấy!

Nàng quăng dao găm đi và quỳ phục xuống trước mặt quận công.

Ôi! Tôi phủ phục dưới chân ngài! Xin ngài rủ lòng thương chúng tôi! Xin buông tha! Chao ôi! Thưa ngài, tôi chỉ là phận đàn bà, tôi yếu đuối, sức lực suy sụp trong tâm hồn tôi, tôi đến kiệt sức mất, tôi phủ phục dưới chân ngài! Ôi! Tôi van ngài, xin ngài rủ lòng thương chúng tôi!

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Đônha Xon!

ĐÔNHA XON. — Chú tha lỗi cho! Phụ nữ Tây Ban Nha chúng cháu, khi đau đớn thường hay nặng lời, chú cũng biết đấy... Chao ôi! Chú vốn không phải là người ác nghiệt! Xin rủ lòng thương! Chú ơi, chạm đến chàng, tức chú giết cháu đó! Xin rủ lòng thương! Cháu yêu chàng lắm kia!

ĐÔN RUY GÔMÊ, buồn rầu. — Nàng yêu hắn quá đấy!

HECNANI. — Em khóc à?

ĐÔNHA XON. — Không, không, anh yêu của em, em không chịu để anh chết đâu! Không, em không chịu để thế đâu.

Với Đôn Ruy.

Xin tha cho ngày hôm nay; rồi ngài, tôi cũng sẽ yêu cả ngài nữa.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Sau hắn! Với chút tình yêu thừa, tình bạn ế, còn kém cả thế nữa, nàng tưởng có thể làm dịu cơn khát dương giày vò ta hay sao?

Chỉ Hecnani.

Hắn là duy nhất! Hắn là tất cả! Còn ta, thương hão! Tình thân hữu của nàng có ích gì cho ta? Ôi điên lên

mất! Hắn sẽ chiếm được trái tim, tình yêu, người đẹp(1) và bố thí cho ta một cái nhìn của nàng! Và nếu cần phải nói một lời những ước vọng điên cuồng của ta, chính là hắn sẽ bảo nàng: Cứ nói thế, đủ rồi đấy! Và thầm nguyền rủa cái tên ăn mày tham lam hắn vừa phải vứt cho một chút cặn của chiếc cốc rỗng! Nhục nhã lắm! Lố bịch lắm! Không được, phải dứt khoát cho xong. Uống đi!

HECNANI. — Lão được lời hứa của anh và anh phải giữ lời.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Nào!

Hecnani đưa cái lọ lên môi. Đônha Xon lao vào giật tay chàng ra.

ĐÔNHA XON. — Khoan đã! Cả hai hãy hạ cố nghe tôi nói.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Mộ đã mở ra rồi, ta không đợi được nữa.

ĐÔNHA XON. — Một lát thôi, quận công ơi, anh Đôn Joăng ơi! Chao ôi, các người cả hai đều độc ác quá! — Tôi đòi hỏi ở họ cái gì? Một lát thôi! Tôi chỉ đòi hỏi tất cả... tất cả có thể! Vả lại, cũng phải để cho người đàn bà khốn khổ này giãi bày ruột gan của mình chứ!... Ôi! Để cho tôi nói đã nào...

ĐÔN RUY GÔMÊ, với Hecnani. — Ta vội.

ĐÔNHA XON. — Các ngài làm tôi sợ run lên thế này! Nào tôi đã làm gì các ngài?

HECNANI. — Ôi! Tiếng kêu khóc của nàng làm tôi đứt từng khúc ruột.

ĐÔNHA XON, vẫn giữ lấy tay chàng. — Anh cũng biết là em có cả ngàn điều muốn nói.

---

1) Nguyên văn: *Ngai vàng*.

ĐÔN RUY GÔMÊ, với Hecnani. — Phải chết.

ĐÔNHA XON, vẫn níu lấy cánh tay Hecnani. — Anh Đôn Joăng, em nói xong đã, rồi anh muốn làm gì thì làm.

Nàng giằng lấy cái lọ.

Được, nó đây rồi!

Nàng giơ cái lọ ra trước mắt của Hecnani và của ông lão ngơ ngác.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Bởi vì ở đây chỉ gặp chuyện với hai mụ đàn bà, Đôn Joăng ạ, nên ta đành đi tìm những tâm hồn ở nơi khác vậy. Ngươi viện dòng máu cha ông ra để thề thốt quàng xiên, ta sẽ đi kể lại cho cha ngươi dưới âm phủ biết! Vĩnh biệt...

Lão bước mấy bước ra phía cửa. Hecnani ngăn lại.

HECNANI. — Quận công, dừng lại đã!

Với Đônha Xon.

Khổ quá! Anh van em, em muốn anh là kẻ thề gian, và lật lọng, và bội lời thề hay sao? Em muốn anh đi đâu cũng mang theo dấu ấn phản bội trên trán hay sao? Vì tình thương, trả thuốc độc ấy cho anh! Hãy vì tình yêu, hãy vì tấm linh hồn bất tử của chúng ta...

ĐÔNHA XON, sa sầm. — Anh muốn à?

Nàng uống.

Giờ thì cầm lấy.

ĐÔN RUY GÔMÊ, nói riêng. — Trời! Thứ đó dành cho nàng ư!

ĐÔNHA XON, trả lại Hecnani lọ thuốc đã uống hết một nửa. — Cầm lấy nhé.

HECNANI, với Đôn Ruy. — Thấy chưa, hỡi lão già khốn nạn!

ĐÔNHA XON.—Đừng oán trách em, em đã dành phần cho anh đấy.

HECNANI, cầm lấy cái lọ. — Trời!

ĐÔNHA XON. — Anh có lẽ chẳng để dành phần cho em như thế đâu. Anh!... Anh không có tấm lòng của một người vợ ngoan đạo, anh không biết yêu như một người con gái dòng họ Xinva. Nhưng em đã uống trước rồi nên em yên tâm. Đấy! Anh muốn uống thì uống đi!

HECNANI. — Chao ôi! Em làm cái gì thế, rõ khổ!

ĐÔNHA XON. — Chính anh muốn thế chứ.

HECNANI. — Một cái chết khủng khiếp lắm đấy!

ĐÔNHA XON. — Không. Sao vậy?

HECNANI. — Thứ thuốc ấy đưa người ta xuống mồ.

ĐÔNHA XON. — Chẳng phải đêm nay chúng ta ngủ cùng với nhau ư? Ngủ giường nào mà chẳng thế!

HECNANI. — Cha ơi cha, cha hành phạt con là kẻ đã quên cha!

Chàng đưa lọ thuốc lên miệng.

ĐÔNHA XON, lao vào chàng. — Trời! Đau đớn kinh khủng!... Chao ôi! Anh vứt xa lọ thuốc ấy đi!... Em phát điên lên mất. Khoan đã! Trời ơi! Anh Đôn Joăng, thứ thuốc độc ấy nhậy lắm, thứ thuốc độc ấy làm xuất hiện trong gan ruột một con giao long hàng nghìn nanh nọc nó cắn, nó xé! Ôi! Em có tưởng đâu lại đau đớn đến như thế! Nó là cái gì thế này? Là lửa! Anh chớ có uống! Ôi anh sẽ quá đau đớn!

HECNANI, với Đôn Ruy.—A! Tâm hồn mi độc ác lắm! Mi không thể chọn cho nàng thứ thuốc độc nào khác hay sao?

Chàng uống và vứt lọ đi.

ĐÔNHA XON. — Anh làm gì thế?

HECNANI. — Em đã làm gì thế?

ĐÔNHA XON. — Lại đây, hỡi tình nhân trẻ trung của em, trong cánh tay em.

Họ ngồi bên nhau.

Đau đớn dữ dội lắm phải không anh?

HECNANI. — Không.

ĐÔNHA XON. — Đêm tân hôn của chúng ta bắt đầu rồi đây! Cô dâu như em xanh xao quá có phải không anh?

HECNANI. — Ôi!

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Định mệnh báo ứng.

HECNANI. — Ôi tuyệt vọng! Ôi khổ tâm! Đônha Xon đau đớn, còn ta đứng nhìn!

ĐÔNHA XON. — Anh bình tĩnh lại đi. Em đỡ hơn rồi. Một lát nữa thôi, chúng ta sắp cùng nhau giương cánh bay về những miền ánh sáng mới. Chúng ta hãy bay sóng đôi đến một thế giới tốt đẹp hơn. Hôn em một cái thôi, hôn em đi!

Họ ôm hôn nhau.

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Ôi đau đớn!

HECNANI, giọng thều thào. — Ôi! Xin tạ ơn Trời tuy đã bắt anh phải sống cuộc đời đầy những vực thẳm vây quanh và những bóng ma theo gót, nhưng nay cho phép anh, sau khi chán ngán trên con đường đầy khổ ải được ngủ thiếp đi, đôi môi trên bàn tay của em!

ĐÔN RUY GÔMÊ. — Chúng thật là hạnh phúc!

HECNANI, giọng mỗi lúc một yếu hơn. — Lại đây... lại đây, Đônha Xon, tất cả đều tối sầm... Em có đau đớn không?

ĐÔNHA XON, giọng cũng thều thào. – Không, không chút nào nữa.

HECNANI. – Em có nhìn thấy ánh lửa trong bóng tối không?

ĐÔNHA XON. – Chưa thấy.

HECNANI, thở dài. – Đây này...

Chàng ngã xuống.

ĐÔN RUY GÔMÊ, nâng đầu chàng lên, nhưng đầu lại lả xuống. – Chết rồi!

ĐÔNHA XON, đầu tóc rũ rượi, và nhổm người lên. – Chết à! Không phải đâu!.. Chúng ta ngủ đấy. Chàng đương ngủ, chồng ta đấy, mi thấy không, chúng ta yêu nhau, chúng ta nằm ở đây. Đây là đêm tân hôn của chúng ta.

Giọng thều thào.

Này đừng có đánh thức chàng dậy, ngài quận công đơ Măngdòx, chàng đương mỏi mệt đấy.

Nàng quay mặt Hecnani lại.

Anh của em, quay mặt lại đây với em. Gần chút nữa.. gần thêm chút nữa...

Nàng lại ngã xuống.

ĐÔN RUY GÔMÊ. – Chết rồi!.. Ôi! Khốn khổ thân tôi!

Lão tự sát.

HẠ MÀN

MARIÔNG ĐƠ'LORMƠ

KỊCH 5 HỒI

ĐỖ ĐỨC HIỂU dịch

NHÂN VẬT

MARIÔNG ĐƠLORMƠ
ĐIDIÊ
LUI XIII
HẦU TƯỚC ĐƠ XAVECNI
HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI
LĂNGGIƠLI
ÔNG ĐƠ LAPHƠMA
QUẬN CÔNG ĐƠ BELƠGACĐƠ
HẦU TƯỚC ĐƠ BRISĂNGTÔ
BÁ TƯỚC ĐƠ GAXÊ
TỬ TƯỚC ĐƠ BUSAVAN
HIỆP SĨ ĐƠ RÔSƠBARÔNG
BÁ TƯỚC ĐƠ VILĂC
HIỆP SĨ ĐƠ MÔNGPƠDA
XCARAMUSƠ
GRAXIƠ
TAYƠBRA
VIÊN TRUYỀN LỆNH
ĐẠI ÚY CẢNH VỆ TRƯỞNG KHU PHỐ
THUỘC THÀNH PHỐ BLOA
MỘT CAI NGỤC
MỘT LỤC SỰ
MỘT QUAN CẬN THẦN
BÀ RÔĐƠ
CÁC TRIỀU THẦN
CÁC NGƯỜI THỢ
CÁC DIỄN VIÊN TỈNH LẺ
LÍNH CẢNH VỆ, DÂN CHÚNG
CÁC NHÀ QUÝ TỘC, CÁC THỊ VỆ

Pháp – 1638

HỒI I

HẸN HÒ

BLOA (1)

Một phòng ngủ. Phía cuối, một cửa sổ mở ra ban công. Bên phải, một cái bàn với một cây đèn và một ghế bành. Bên trái, cửa ra vào, buông một bức rèm thêu. Trong bóng tối, một cái giường.

LỚP 1

Mariông Đơlormơ, bận một bộ áo mặc nhà, thêu rất đẹp, ngồi cạnh bàn, đang thêu một tấm khăn. Hầu tước Đơ Xavecni, một thanh niên rất trẻ, tóc vàng nâu, không ria mép, ăn vận theo kiểu mới nhất của năm 1638.

XAVECNI, đến gần Mariông tìm cách hôn nàng. — Nào, em Mari bé bỏng, xin dàn hòa, em nhé.

---

1) Một thành phố trên bờ sông Loa, cách Pari trên 170 km về phía Tây-Nam.

MARIÔNG, đẩy anh chàng ra. — Dàn hòa, nhưng xin ông đừng sát quá thế.

XAVECNI, năn nỉ. — Hôn một cái thôi mà!

MARIÔNG, giận dữ. — Ngài hầu tước!

XAVECNI. — Nàng giận dữ thế! Trước đây, đôi khi miệng nàng đã có những ham muốn dịu dàng hơn,

MARIÔNG. — Ngài quên...

XAVECNI. — Không tôi nhớ chứ, người đẹp của tôi ạ.

MARIÔNG, nói riêng. — Cái thằng khó chịu! Thằng cha quấy rầy!

XAVECNI. — Cô nương nói đi. Đột nhiên cô rời bỏ Pari như thế, chúng tôi phải nghĩ sao về chuyện ấy? Vì lý do gì khi người ta đang tìm cô ở Quảng trường Hoàng gia, thì tôi lại thấy cô lẩn trốn ở thành phố Bloa này. Trời! Con người thiếu trung thực! Cô đến làm gì ở đây từ hai tháng trời nay!

MARIÔNG. — Tôi làm cái tôi muốn và tôi muốn cái tôi phải làm. Tôi tự do, thưa ngài.

XAVECNI. — Tự do! Thế cô nương thử nói, những người say mê cô nương thì có tự do không? Tôi, Gôngđi ngày nọ, ngay trước mắt chúng ta, bỏ dở nửa cuộc lễ *mixa* để quyết đấu vì cô nương, Nexmông lơ Prexinhi, Đackiêng, hai anh em Cơxadơ, tất cả đều tức giận cáu kỉnh vì cô nương bỏ đi, đến mức vợ các chàng, cũng như các chàng, đều muốn cô nương ở lại Pari để dẫu sao, cũng làm cho những anh chồng đỡ rầu rĩ.

MARIÔNG, mỉm cười. — Còn Bơlivanh?

XAVECNI. — Anh chàng vẫn yêu cô.

MARIÔNG — Còn Xêrextơ?

XAVECNI. — Chàng ta tôn thờ cô.

MARIÔNG. – Còn Pông?

XAVECNI. – Cái anh chàng đó thì ghét cô.

MARIÔNG. – Chỉ mình anh ta là kẻ thật yêu. Còn lão chưởng ấn già? (Cười). Tên lão là gì nhỉ? (Cười to hơn). Lơlu (1).

XAVECNI. – Thế nhưng trong khi chờ lợi cô, ông ta vẫn giữ bức chân dung của cô và vẫn soạn vô khối bi ca.

MARIÔNG. – Đúng lão ta yêu tôi qua bức ảnh của tôi đã hai năm rồi.

XAVECNI. – Ôi chao! Ông ta mong ước đốt cháy cô kia! Lạ thật! Sao cô có thể bỏ trốn bấy nhiêu bè bạn?

MARIÔNG, nghiêm nghị, mắt nhìn xuống. – Thưa hầu tước, chính như vậy. Nói thật, chính họ là nguyên nhân tôi phải bỏ trốn. Tất cả những tội lỗi hào nhoáng đó, khi tôi còn trẻ, đã cám dỗ tôi, bây giờ chỉ để lại trong lòng tôi những hối tiếc khôn nguôi. Tôi đến một nơi ẩn náu, có lẽ một nhà tu kín, để sám hối quãng đời nhơ nhớp, sa ngã.

XAVECNI. – Đánh cuộc, lại giấu giếm một chuyện yêu đương lăng nhăng gì đây.

MARIÔNG. – Có thể ngài nghĩ..

XAVECNI. – Rằng đời thuở nào lại thấy cùng một lúc một cái mạng che mặt và bấy nhiêu tia lửa dưới hàng mi một con mắt đen huyền. Không thể được. Thôi, nàng lại yêu dương nơi tỉnh lẻ! Một cuốn tiểu thuyết hay nhường ấy mà lại kết thúc tầm thường đến thế!

MARIÔNG. – Quyết không phải như vậy.

---

1) Danh từ chung nghĩa là chó sói.

XAVECNI. – Cuộc nào!

MARIÔNG. – Bà Rôđơ, mấy giờ rồi?

BÀ RÔĐƠ, từ bên ngoài. – Sắp nửa đêm!

MARIÔNG, nói riêng. – Nửa đêm!

XAVECNI. – Quanh co, tế nhị đấy, để bảo: Thôi ông cút đi!

MARIÔNG. – Tôi sống xa lánh hẳn mọi người... Không tiếp một ai, mà cũng không một ai biết tới. Vả lại khuya khoắt thế này, ông có thể gặp những rủi ro... Phố này vắng tanh, lại đầy trộm cướp.

XAVECNI. – Được, tôi sẽ bị cướp.

MARIÔNG. – Có khi chúng còn giết người nữa!

XAVECNI. – Thì chúng cứ giết tôi.

MARIÔNG. – Nhưng...

XAVECNI. – Nàng tuyệt diệu quá! Nhưng trước khi đi, tôi muốn chính nàng cho biết anh chàng nào có diễm phúc kế chân tất cả chúng tôi như vậy.

MARIÔNG. – Không ai hết.

XAVECNI. – Tôi xin sẽ giữ kín lời nàng. Những triều thần như chúng tôi, ai cũng tưởng là những kẻ bông lông, hay nói xấu, tò mò, thóc mách, gây gổ, nhưng chúng tôi chỉ huyên thuyên chứ không bao giờ hở chuyện. Nàng lặng thinh? (Ngồi xuống). Vậy, tôi ở lại.

MARIÔNG. – Thế thì phải, vậy đã sao? Tôi yêu và đang đợi một người.

XAVECNI. – Nàng nói thế có hơn không! Hay lắm. Nàng đợi anh chàng ở đâu?

MARIÔNG. – Ở ngay đây.

XAVECNI. – Vào lúc nào?

MARIÔNG. — Chỉ lát nữa. (Mariông ra ngoài ban công nghe ngóng.) Có lẽ chàng đây rồi. (Trở vào.) Không phải. (Nói với Xavecni.) Ông được hài lòng rồi đấy.

XAVECNI. Chưa hài lòng lắm.

MARIÔNG. — Xin ngài, ngài đi cho!

XAVECNI. — Vâng, nhưng cho tôi biết tên cái gã phong tình đã đuổi [illegible] khỏi nơi đây, đã làm tôi bị mời đi như thế này

MARIÔNG. — Tôi mới chỉ biết tên chàng là Điđiê, còn chàng mới chỉ biết tên tôi là Mari.

XAVECNI, phá lên cười. — Thật không?

MARIÔNG. — Thật!

XAVECNI, cười. — Trời đất ơi! Yêu như thế thật là một thiên tình ca kiểu Racăng và Xơgre (1) không hơn không kém. Anh chàng sẽ trèo bức tường này mà vào đây chứ!

MARIÔNG. — Có lẽ. Bây giờ ngài đi ngay cho. (Nói riêng) Thằng cha làm mình bực quá.

XAVECNI, giọng nghiêm trang. — Ít ra nàng có biết anh ta là một chàng quý tộc hẳn hoi chứ?

MARIÔNG. — Tôi không rõ.

XAVECNI. — Lạ chưa! (Nói với Mariông đang khẽ đẩy hắn ra.) Tôi đi đây. (Quay trở lại.) Một lời này nữa, tôi quên mất: một tác giả chẳng đến nỗi là một nhà văn quên. (Rút ở túi ra một quyển sách, đưa cho Mariông.) Đã vì nàng viết cuốn sách này. Gây dư luận ồn ào.

---

1. *Racăng* (1589 – 1670) — một nhà thơ Pháp, tác giả những bài tình ca mơ mộng. *Xơgre* (1624–1701) — tác giả những bài mục ca.

MARIÔNG, đọc nhan đề quyển sách. — « Chùm hoa tình yêu, tặng Mariông Đơlormơ. »

XAVECNI. — Hiện nay, ở Pari, người ta chỉ nói đến « Chùm hoa tình yêu » cùng với vở kịch « Lơ Xit »; tập sách này là thành công lớn của thời đại.

MARIÔNG, đặt cuốn sách xuống. — Thật tình tứ! Thôi chào ngài.

XAVECNI. — Nổi danh thế để làm gì? Để đến Bloa kết mối tơ tình với một gã phàm phu!

MARIÔNG, gọi bà Rôdơ. — Bà Rôdơ liệu cần thận dẫn ngài hầu tước ra về.

XAVECNI, chào. — Mariông! Mariông! Trời ơi, nàng không phải là nàng nữa!

LỚP 2

MARIÔNG, rồi ĐIĐIÊ

MARIÔNG, giật mình, nàng khép cửa. Xavecni vừa ra. — Thôi gắng lên, gắng lên! Xéo đi! Lúc nãy mình sợ rằng Điđiê... (Tiếng chuông báo nửa đêm.) Chuông nửa đêm đang điểm. (Sau khi đếm từng tiếng chuông). Nửa đêm. Lẽ ra chàng đã phải đến rồi. (Nàng ra ban công nhìn xuống đường.) Chẳng có bóng ai! (Trở vào buồn bực ngồi xuống.) Trễ giờ. Đến nỗi thế rồi!

Một chàng trẻ tuổi xuất hiện sau bức song ban công, lanh lẹ vượt qua, bước vào, rồi đặt xuống ghế bành chiếc áo choàng và một thanh

kiếm ngắn. Bộ y phục đúng thời trang toàn đen. Giầy cao cổ. Chàng tiến lên một bước, dừng lại, rồi nhìn một lát. Mariông đang ngồi, mắt cúi nhìn xuống.

MARIÔNG, bất giác ngẩng nhìn lên, mừng rỡ. — A ! (Giọng trách móc.) Để em phải đếm từng tiếng chuông chờ đợi !

ĐIĐIÊ, nghiêm nghị. — Lúc nãy anh do dự chưa muốn lên.

MARIÔNG, chợt động lòng. — Ô ! Thưa ông !

ĐIĐIÊ, không chú ý. — Lúc nãy, đứng dưới chân bức tường này, anh bỗng thấy xúc động tận đáy lòng, phải vì anh thương em. Anh, một kẻ xấu số, bị nguyền rủa trước khi cất bước lên đây, anh tự nhủ : Trên kia, trong trinh khiết, trong nhan sắc đầu xuân, một thiên thần chan hòa ánh sáng đang thức, chưa gợn vết nhơ, một con người trinh bạch, dịu hiền, mà những kẻ qua đường phải chắp tay quỳ xuống. Còn ta, than ôi ! Ta là ai, một kẻ đang bò rạp trong đám người phàm tục ? Tại sao lại khuấy đục làn nước đẹp đang chảy trôi ấy ? Tại sao lại hái bông huệ ấy ? Tại sao lại thổi một luồng uế khí làm vẩn đục bầu trời xanh biếc của tâm hồn trong sáng ấy ? Nàng thơ ngây, nàng hồn nhiên tin vào lòng trung thực của ta, khiến ta phải tôn thờ, như vậy ta có quyền nhận mối tình của nàng ban cho, đem sương mù và đêm tối của đời ta hòa vào cuộc đời xán lạn của nàng không ?

MARIÔNG, nói riêng. — Kìa, hình như chàng thuyết lý về thần học. Hay chàng là tín đồ Tân giáo ?

ĐIĐIÊ. — Nhưng, ma thuật dịu hiền của tiếng em nói bay qua đêm tối, đến với anh đã làm hết do dự và đưa anh đến bên em.

MARIÔNG. — Sao ? Anh nghe tiếng em nói ? Lạ nhỉ !

ĐIĐIÊ. – Cùng với một tiếng nói khác.

MARIÔNG, hấp tấp – Tiếng bà Rôdơ đấy. Có phải như tiếng đàn ông không anh ? Tiếng bà ta đã ồm ồm, lại to. Nhưng anh đã ở bên em, em chả giận anh nữa. Mời anh ngồi xuống đây. (Chỉ một chỗ bên nàng.) Đây !

ĐIĐIÊ. – Không, dưới chân em. (Chàng ngồi xuống một ghế đẩu dưới chân Mariông, rồi ngây ngất nhìn nàng một hồi lâu, không nói.) Mari, em nghe anh. Tên anh chỉ là Điđiê gọn lỏn. Anh chưa hề biết cha, biết mẹ. Lúc anh còn bé thơ, người ta đã đặt anh trần truồng trên bậc thềm một ngôi nhà thờ. Một bà, tuổi đã già, và là dân thường có chút từ tâm, đã mang anh về nuôi. Bà vừa là nhũ mẫu, vừa là mẹ anh, nuôi dạy anh theo đạo Cơ đốc, rồi bà mất đi, để lại của cải cho anh, tất cả vào khoảng chín trăm *livrơ* niên kim, để anh sinh sống. Tuổi hai mươi, sống cô độc, đời thật là đắng cay, buồn bã. Anh đi đây, đi đó, mắt thấy mọi người, căm ghét một số nhỏ, còn lại bao nhiêu thì thấy khinh bỉ, bởi trên cái gương hoen mờ, người ta gọi là khuôn mặt, anh chỉ thấy kiêu ngạo, hèn mọn và đau khổ. Thành ra anh, anh tuy tuổi còn trẻ, mà đã già nua, anh chán nản cuộc sống, như người ta chán nản lúc rời bỏ cõi đời. Anh chẳng va chạm vào đâu mà lòng anh không tan nát, thấy đời đã xấu, mà người đời còn xấu hơn. Đấy, anh đang sống như thế, nghèo khổ, u sầu, cô độc, thì em đến, em đã an ủi anh. Anh không quen biết em. Chính một buổi tối ở Pari, ở một góc phố, em đã xuất hiện với anh. Thế rồi đôi khi, lại được gặp em và lần nào anh cũng thấy đôi mắt em dịu hiền, lời nói êm ái. Anh sợ là đã yêu em : anh chạy trốn. Một sự tình cờ lạ kỳ ! Anh lại gặp em ở đây, ở khắp nơi, như một vị thần hộ mệnh. Thế là cuối cùng, anh đã bối rối vì

tình yêu, đã phân vân, bất định. Anh muốn nói chuyện với em, em đã vui lòng. Bây giờ thì trái tim anh, cuộc đời anh tùy em định đoạt. Em muốn anh làm gì giúp được em ? Có kẻ nào hoặc cái gì làm phiền em không ? Em có muốn gì không ? Có cần kẻ nào phải chết để em đạt ý muốn đó không ? Chết mà không nói một lời và thấy một nụ cười của em thừa trả giá tất cả máu mình đã đổ ra. Em có cần kẻ ấy không ? Em nói đi, em ra lệnh đi, có anh đây.

MARIÔNG, mỉm cười. — Anh lạ lùng quá, nhưng em lại yêu anh vì thế.

ĐIĐIÊ. — Em yêu anh ? Em hãy dè chừng. Một lời như vậy, than ôi, đâu có thể nói ra một cách nông nổi. Em yêu anh ! Em có biết thế nào là tình yêu không ? Một tình yêu trở thành máu thịt ta, một tình yêu lâu ngày bị dập vùi, bỗng cháy bùng lên, ngọn lửa không ngừng bốc to, làm cho tâm hồn trong sạch ! Một tình yêu ở đáy lòng, đốt cháy hết những tàn tích hão huyền của bao nhiêu dục vọng khác chứa chất trong trái tim, một tình yêu sâu xa và sầu thảm, tồn tại ngay cả khi hạnh phúc không còn. Em ơi, có phải em nói thứ tình yêu ấy không ?

MARIÔNG, xúc động. — Đúng như thế...

ĐIĐIÊ. — Ôi ! Em không biết, anh yêu em nồng thắm ! Từ buổi thấy em, đời anh đang tối tăm, bỗng thắm tươi, mắt em chiếu sáng anh trong bóng tối. Từ đấy, tất cả đã đổi thay. Anh thấy em sáng ngời trước mắt như một con người xa lạ, như người trên cõi tiên. Cuộc đời này, bấy lâu trái tim nổi loạn của anh rên xiết, bây giờ anh thấy nó hầu như đẹp đẽ. Bởi vì, cho tới khi gặp em, than ôi ! Anh cô độc, lang thang, bị chèn ép, anh đã chiến đấu, đã đau khổ... Anh chưa từng yêu

MARIÔNG. – Anh Điđiê tội nghiệp!

ĐIĐIÊ. – Mari!...

MARIÔNG. – Vâng, anh ạ, em yêu anh. Vâng, em yêu anh. Em yêu anh như anh yêu em. Có lẽ còn hơn thế. Chính em đã theo tất cả những bước anh đi, tất cả em là của anh.

ĐIĐIÊ, phục quỳ xuống. – Trời ơi! Em đừng lừa dối anh. Mối tình trong trắng của anh, mong được tình yêu của em đáp lại, hạnh phúc của anh có thể làm giàu cho cả thế gian và những ngày của đời anh, quỳ dưới chân em, sẽ chỉ là tình yêu, lạc thú và hân hoan. Ôi! Nếu em mà lừa dối anh!

MARIÔNG. – Phải làm gì để anh tin ở tình yêu của em? Em nghe anh đây.

ĐIĐIÊ. – Một bằng chứng.

MARIÔNG. – Anh nói đi. Bằng chứng thế nào?

ĐIĐIÊ. – Chắc em còn tự do?

MARIÔNG, bối rối. – Vâng...

ĐIĐIÊ. – Em hãy coi anh như người anh, nơi nương tựa, em hãy lấy anh.

MARIÔNG, nói riêng. – Tại sao ta lại không xứng với chàng?

ĐIĐIÊ. – Thế nào?

MARIÔNG. – Nhưng...

ĐIĐIÊ. – Anh hiểu. Anh là kẻ không cha, không mẹ, không tiền của. Anh đã táo bạo chưa từng thấy, kỳ lạ, anh làm em phiền lòng. Thôi để mặc anh với tang tóc đau thương cô quạnh. Xin vĩnh biệt!

Chàng tiến ra một bước, thì Mariông giữ lại

MARIÔNG. — Điđiê ! Anh Điđiê ! Anh nói gì vậy ? (Nàng khóc).

ĐIĐIÊ trở lại. — Xin lỗi em ! Nhưng sao em còn đắn đo ? (Đến bên nàng.) Mari, em có hiểu không ? Chúng ta sẽ cùng với nhau là cả một thế giới, một giang sơn, một bầu trời !... Sẽ sống không ai biết tới, ở nơi tùy em lựa chọn, chúng ta sẽ ấp ủ một hạnh phúc khiến vua chúa cũng phải ước ao...

MARIÔNG. — Ôi ! Thật là một thiên đường !

ĐIĐIÊ. — Em có muốn thế không ?

MARIÔNG, nói riêng. — Khốn khổ thân tôi. (Nói to). Em không thể. Không bao giờ. (Nàng rời khỏi tay Điđiê ngồi xuống một ghế bành.)

ĐIĐIÊ, lạnh lùng. — Phần anh hiến dâng chẳng được bao nhiêu. Thôi thế là đủ. Anh chẳng nói đến nữa. Nào !

MARIÔNG, nói riêng. — Trời, cái ngày ta làm đẹp lòng chàng mới đáng nguyền rủa làm sao ! (Nói to.) Điđiê ! Để em nói với anh.... Anh làm tan nát lòng em... em sẽ giảng giải anh nghe...

ĐIĐIÊ, lạnh nhạt. — Thưa bà, lúc nãy, khi tôi đến, bà đọc sách gì ? (Chàng cầm quyển sách trên bàn đọc) : « Chùm hoa tình yêu ! Tặng Mariông Đơlormơ » (Chua chát.) Phải, nhan sắc của thời đại ! (Vứt mạnh quyển sách xuống đất.) Chà. Một con người hèn mạt, một con người nhơ nhớp trong giới đàn bà !

MARIÔNG, run rẩy. — Thưa ông...

ĐIĐIÊ. — Bà dùng những cuốn sách xấu xa này làm gì ? Những loại sách này sao lại ở đây ?

MARIÔNG, nói khe khẽ, mắt nhìn xuống. — Tình cờ...

ĐIĐIÊ. — Con mắt bà trong sáng như thế, vầng trán bà dịu hiền như thế, bà có biết Mariông Đơlormơ là

ai không? Một người đàn bà thân hình diễm lệ, nhưng tâm hồn gớm ghiếc. Một Phrinê (1), bạ ai và bất cứ nơi đâu cũng bán cái tình yêu ô nhục và khủng khiếp,

MARIÔNG, hai tay ôm lấy đầu. – Trời đất ơi!

Bên ngoài, có tiếng chân người, tiếng kiếm khua động, rồi tiếng kêu,

TIẾNG NGOÀI PHỐ. – Ối, giết người!

ĐIĐIÊ, ngạc nhiên. – Sao ngoài quảng trường bên cạnh lại có tiếng ầm ầm thế? (Vẫn có tiếng kêu.)

TIẾNG NGOÀI PHỐ. – Cứu tôi với! Nó giết tôi!

ĐIĐIÊ, nhìn ra ban công. – Có người bị giết. (Chàng cầm thanh kiếm, vượt song ban công. Mariông đứng dậy, chạy theo cố níu lấy áo chàng.)

MARIÔNG. – Điđiê! Nếu anh yêu em... Chúng giết anh mất! Anh ở lại đây!

ĐIĐIÊ, nhảy ra ngoài đường. – Nhưng chúng giết kẻ tội nghiệp kia mất! (Ở bên ngoài, nói với những người đánh nhau.) Dừng lại! Thưa ngài, ngài cầm cự cho vững. (Tiếng kiếm chan chát.) Đánh đi! Này, quân khốn kiếp! (Tiếng kiếm, tiếng nói tiếng chân người.)

MARIÔNG, ở ban công, khủng khiếp. – Ơi trời! Sáu người đánh hai người!

TIẾNG NGOÀI PHỐ. – Cái tay ấy thật là con quỷ!

Tiếng vũ khí thưa dần rồi im hẳn. Tiếng chân bước xa dần. Lại thấy Điđiê leo lên ban công.

ĐIĐIÊ, vẫn ở ngoài ban công, quay ra phố. – Thế là ngài thoát nạn. Thôi ngài đi đi.

---

1) Một cô gái giang hồ Hy Lạp, thế kỷ IV trước Công nguyên

XAVECNI, ở bên ngoài. – Tôi chẳng thể đi mà chưa bắt tay ngài, chưa cảm tạ ngài.

ĐIĐIÊ, khó chịu. – Ngài mau đi đi! Còn cảm tạ thì tôi miễn cho ngài.

XAVECNI. – Tôi phải cảm tạ ngài. (Leo lên ban công.)

ĐIĐIÊ. – Ô kìa! Ngài chẳng thể ở dưới ấy, không cần trèo lên đây mà nói: «Cảm ơn lắm lắm» hay sao?

LỚP 3

MARIÔNG, ĐIĐIÊ, XAVECNI

XAVECNI, nhảy vào phòng, tay cầm kiếm. – Trời ơi! Cứu sống tôi rồi lại tống tôi ra khỏi cửa, cửa đây, tức là cửa sổ, thì thật là tàn ác lạ lùng, quá đỗi! Không, không thể nào một người dòng dõi như tôi, được một vị quý tộc dũng cảm cứu sống, mà không được nói: «Thưa hầu tước, thưa ngài, xin ngài cho biết quý danh».

ĐIĐIÊ. – Điđiê.

XAVECNI. – Điđiê đơ... gì ạ?

ĐIĐIÊ. – Điđiê chẳng đơ gì hết. Chúng nó giết ngài, còn tôi, tôi cứu ngài; việc có thế thôi. Được, ngài đi đi!

XAVECNI. – Ngài thật lạ lùng! Sao ngài chẳng để cho bọn phản tặc ấy giết chết tôi bên dưới cửa sổ của ngài đi cho xong! Thà như thế còn hơn, bởi không có ngài, tất tôi đã chết. Sáu thằng gian phi, sáu thằng cướp, đánh một mình tôi! Chỉ có chết. Sáu lưỡi dao găm lớn

chọi một lưỡi kiếm mảnh! (Thấy Mariông từ nãy vẫn cố tránh con mắt của hắn) Nhưng tâm hồn ngài còn đang bận rộn, tôi hiểu. Tôi quấy rầy một cuộc chuyện trò vô cùng êm ái. Xin lỗi ngài. (Nói riêng). Nhưng xem ý trung nhân ra sao đã. (Hắn đến gần Mariông đang run rẩy, nhận ra nàng, nói khẽ.) Hử? Nàng đấy ư? (Chỉ Điđiê.) À ra đó là chàng.

MARIÔNG, nói khẽ. — Trời! Ngài giết tôi.

XAVECNI, chào. — Kính thưa bà...

MARIÔNG, nói khẽ. — Lần đầu tiên tôi yêu.

ĐIĐIÊ, nói riêng. — Lạ thật! Cái thằng ấy nhìn nàng bằng con mắt táo tợn! (Lấy tay hắt đổ cây đèn.)

XAVECNI. — Ấy chết, sao ngài lại tắt đèn?

ĐIĐIÊ. — Tôi bảo rằng cả hai chúng ta cùng ra đi là hơn.

XAVECNI. — Được, tôi theo gót ngài. Chào cung kính (Mariông, nói với nàng.) Kính chào bà.

ĐIĐIÊ, nói riêng — Cái gã công tử bột này là thế nào? (Nói với Xavecni). Nào đi!

XAVECNI. — Ngài tính khí thật đột ngột, nhưng ngài đã cứu sống tôi, đó là một món nợ, có bao giờ cần hy sinh, nhiệt tâm, hăng hái, tình nghĩa anh em, thì xin hỏi hầu tước đơ Xavecni, Pari, dinh Nexlơ.

ĐIĐIÊ, nói riêng. — Thấy một gã hợm đời, chòng chọc nhìn nàng như thế! (Hai người ra ngoài ban công. Nghe thấy tiếng Điđiê ở bên ngoài.) Ngài đi đường kia. Tôi, đường này.

LỚP 4

MARIÔNG, bà RÔDƠ

Mariông ngồi mơ màng một lúc, rồi cất tiếng gọi.

MARIÔNG. — Bà Rôdơ. (Bà Rôdơ ra, Mariông chỉ cái cửa sổ). Bà đóng lại.

BÀ RÔDƠ, đóng cửa sổ xong, quay lại thấy Mariông đang lau một giọt nước mắt. Nói riêng. — Bà ấy khóc hay sao ấy. (Nói to). Thưa bà, đã đến giờ đi nghỉ.

MARIÔNG. — Phải, đến giờ bà đi nghỉ rồi. (Buông xõa mái tóc xuống). Bà đỡ tôi một tay.

BÀ RÔDƠ, cởi áo cho nàng. — Thưa bà, cái ông ban tối có khá không ạ? Có giàu không?

MARIÔNG. — Không.

BÀ RÔDƠ. — Có lịch thiệp không?

MARIÔNG. — Không, (quay lại bà Rôdơ.) Bà Rôdơ ạ, ông ấy không hôn đến cả tay ta nữa.

BÀ RÔDƠ. — Thế bà định thế nào với ông ấy?

MARIÔNG, mơ màng. — Ta yêu chàng.

HỒI II

GẶP GỠ

BLOA

Cảnh một quán rượu. Một quảng trường. Phía cuối nhìn thấy thành phố Bloa hình vòng cung có bậc lên cao dần, và những tháp chuông nhà thờ thánh Nicôla trên một quả đồi san sát nhà cửa.

LỚP I

BÁ TƯỚC ĐƠ GAXÊ, HẦU TƯỚC ĐƠ BRISĂNGTÔ, TỬ TƯỚC ĐƠ BUSAVAN, HIỆP SĨ ĐƠ RÔ SƠ-BARÔNG. Tất cả ngồi ở các bàn trước cửa quán, kẻ hút thuốc lá, người chơi bài và uống rượu. Sau đó HIỆP SĨ ĐƠ MÔNGPƠDA, BÁ TƯỚC ĐƠ VILĂC; rồi LĂNGGIƠLI, VIÊN TRUYỀN LỆNH và ĐÁM ĐÔNG DÂN CHÚNG

BRISĂNGTÔ, đứng dậy, nói với Gaxê đang bước ra. — Gaxê! (Hai người bắt tay nhau). Anh đến Bloa bắt liên lạc với

trung đoàn phải không? (Chào.) Khá khen cho đám tang của anh. (Ngắm bộ y phục.) À!

GAXÊ. — Đúng thời trang. Màu da cam, có dải lụa xanh. (Khoanh hai tay lại, vuốt bộ ria mép.) Các anh có biết là Bloa cách Pari bốn mươi dặm không?

BRISĂNGTÔ. — Xa thật, chẳng kém gì Trung Quốc.

GAXÊ. — Thảo nào các bà kêu như cháy đòi! Muốn theo chồng phải bỏ cả quê hương!

BUSAVAN, đang chơi bài, quay lại. — Ngài ở Pari tới?

RÔSƠBARÔNG, bỏ ống tầu xuống. — Có tin gì không?

GAXÊ, chào. — Không! Cornây vẫn làm cho mọi người ngây ngất. Ghisơ được huân chương. Axtơ được phong tước quận công. Còn những việc không đâu thì vô số. Ba mươi tín đồ Tân giáo bị treo cổ. Còn đấu kiếm thì rất nhiều. Ngày ba, Đănggien đấu với Ackiêng vì mang đăng ten đô thành Giênơ; ngày mười, Lavacđanh gặp Pông vì đã cướp của Pông vợ anh chàng Xuôcđixơ; Xuôcđixơ đấu với Đayi vì một cô ả ở rạp hát đơ Môngđri. Ngày chín, Nôjiăng gặp Lacatori vì đã viết sai ba câu thơ của Côlơtê; Giordơ đấu với Macgayăng vì chuyện giờ giấc; Đuymie gặp Gôngđi vì chuyện đi trước đi sau ở nhà thờ. Rồi, tất cả dòng họ Brixăc đấu với tất cả dòng họ Xubidơ, do chuyện đánh đổ đổi một con ngựa lấy một con chó. Sau cùng là Côxat đấu với Latuôcnen, chẳng vì sao cả, đấu chơi thôi. Côxat đã giết chết Latuôcnen.

BRISĂNGTÔ. — Pari sung sướng thật! Thế ra đấu kiếm lại thịnh hành hơn xưa.

GAXÊ. — Đúng là cái mốt.

BRISĂNGTÔ. — Lúc nào cũng tiệc tùng, yêu đương, giao chiến. Chỉ ở Pari mới có thể vui chơi và sống. (Ngáp.)

Ở đây thì buồn như trấu cắn. (Nói với Gaxê). Anh bảo Côxat đã giết chết Latuôcnen phải không?

GAXÊ. — Phải, một mũi đâm thẳng. (Ngắm nhìn ống tay áo của Rôdơbarông). Kìa anh có cái gì thế kia? Đừng tưởng như thế là hợp thời trang nhé! Dải tua, khuy áo! Nói thật, dơ ra tuồng! Nào nơ, nào ruy băng!

BRISĂNGTÔ. — Hãy kể lại danh sách các cuộc đấu kiếm xem đức vua bảo sao?

GAXÊ. — Hồng y giáo chủ ngài nổi cơn thịnh nộ và muốn có phương thuốc chấm dứt tai họa ngay tức khắc.

BUSAVAN. — Không có tin gì ngoài mặt trận à?

GAXÊ. — Hình như đã đột kích chiếm được Phighero, hay là ta bị chiếm mất cũng chẳng rõ. (Suy nghĩ). Chính họ chiếm mất của ta.

RÔSƠBARÔN. — Về biến cố ấy, Đức vua bảo sao?

GAXÊ. — Đức hồng y giáo chủ chẳng hài lòng tý nào.

BRISĂNGTÔ. — Triều đình ra làm sao? Chắc Đức vua vẫn an khang?

GAXÊ. — Không. Hồng y giáo chủ bị sốt và cúm, đi đâu cũng ngồi kiệu.

BRISĂNGTÔ. — Anh chàng này mới kỳ chứ? Cứ hỏi Đức Vua là nói hồng y giáo chủ.

GAXÊ. — Ay đấy là cái mốt.

BUSAVAN — Như vậy không có gì mới chứ!

GAXÊ. — Mình vừa nói gì nhỉ? Không có tin gì mới à? Nhưng này một việc kỳ lạ, một việc phi thường làm cả Pari say mê hai tháng nay. Trốn mất, bỏ đi, mất tích.

BRISĂNGTÔ. — Ai?

GAXÊ. – Mariông Đơlormơ, bậc tuyệt thế giai nhân.

BRISĂNGTÔ, sốt ruột. – Đến lượt cậu, nghe tin này nhé. Cô nàng ở đây.

GAXÊ. – Thật không? Tại Bloa?

BRISĂNGTÔ. – Hoàn toàn bí mật.

GAXÊ, nhún vai. – Mariông! Thưa ngài đơ Brisăngtô, ngài nói đùa! Nàng ở đây! Mariông! Con người sáng tạo ra thời trang kia mà! Cái đất Bloa này trái ngược hẳn với Pari! Nhìn xem cái gì cũng xấu xí, cũng cồ lỗ, cũng chẳng ra sao! (Chỉ những tháp chuông nhà thờ thánh Nicôla). Ngay những tháp chuông cũng có vẻ vụng về) quê mùa.

RÔSƠBARÔNG. – Đúng thế!

BRISĂNGTÔ. – Cậu có ngờ rằng Xavecni đã gặp nàng không? Ẩn náu ở đây. Lại có một gã tình nhân ra phết! Gã ta vừa cứu Xavecni thoát khỏi tay bọn cướp đêm đã tóm cổ anh chàng, bọn cướp tốt bụng muốn nhân cuộc gặp gỡ này bố thí bằng túi tiền của anh chàng và muốn xem giờ bằng chính cái đồng hồ của anh chàng

GAXÊ. – Thật là cả một thiên tiểu thuyết!

RÔSƠBARÔNG, nói với Brisăngtô. – Cậu có biết chắc không?

BRISĂNGTÔ. – Như thế là có sáu vòng bạc trên nền xanh của gia huy minh đây này! Thành thử, từ ngày ấy Xavecni chỉ có mỗi ước ao là tìm xem kẻ đã cứu mạng cu cậu là ai.

BUSAVA N. – Thì cu cậu cứ việc đến cô nàng mà tìm.

BRISĂNGTÔ. – Không được. Từ hôm ấy, cô nàng đã chuyển đi ở nơi khác và đổi tên rồi. Thế là mất tung tích.

Mariông và Didiê ở phía cuối, đang từ từ đi ngang qua đám người đang trò chuyện, không

trông thấy; hai người cùng vào chiếc cửa nhỏ ở dãy nhà ngang.

GAXÊ. – Thế ra mình phải về tận Bloa mới tìm thấy Mariông ở giữa một tỉnh lẻ.

Đơ Vilăc và đơ Môngpơda vừa bước vào cửa vừa tranh cãi với nhau, tiếng nói to.

VILĂC. – Mình bảo cậu là không phải.

MÔNGPƠDA. – Mình lại bảo là phải.

VILĂC. – Anh chàng Cornây tồi!

MÔNGPƠDA. – Lại đánh giá Cornây như thế! Cornây dẫu sao cũng là tác giả *Lơ Xit* và *Mêlit!*

VILĂC. – *Mêlit* được! Mình phải thú nhận là có giá trị, nhưng từ đó Cornây đã đi xuống; cũng như tất cả bọn họ! Đối với cậu thì mình hết sức cố gắng. Cứ nó cho mình nghe về *Mêli* với phòng trưng bày nơi Cungi điện! Nhưng còn *Lơ Xit* là cái gì kia chứ?

GAXÊ, nói với đơ Môngpơda. – Ngài thì ôn hòa!

MÔNGPƠDA. – *Lơ Xit* hay!

VILĂC. – Tồi! Vở *Lơ Xit* của cậu, Xquyđêri mà động tới là nghiền nát ngay! Văn chương lạ đời! Toàn những câu kỳ cục, lời ăn tiếng nói thấp hèn, suồng sã. Lúc nào cũng gọi sự vật bằng cái tên trần tục của nó. *Lơ Xit* lại tục tĩu và vi phạm các quy tắc nữa. *Lơ Xit* không có quyền lấy người yêu của gã. Này, cậu này, cậu đã đọc *Piramơ* và *Bradamăngtơ* chưa? Đấy, bao giờ Cornây viết được những vở như thế thì cậu hãy đưa cho mình xem.

RÔSƠBARÔNG, nói với Môngpơda. – Ngài cứ đọc *Người cuối cùng và vĩ đại của dòng họ Xôlimăng* của Merê mà xem. Đấy mới là vở bi kịch lớn. Còn *Lơ Xit*?

VILĂC. – Lão ta lại kiêu căng, táo tợn. Cứ tưởng mình cũng sánh được với các ông Boarôbe, Sapơlanh, Merê, Gôngbô, Habe, Bêt'ơruy, Giri, Pharê, Đêmarê, Malơvin, Đuyriê, Sơridi, Côlơtê, Gôngbecvin.

BRISĂNGTÔ, cười thương hại rồi nhún vai. – Thật tuyệt!

VILĂC. – Rồi, ngài còn muốn sáng tạo nữa chứ, muốn phát minh! Tay xấc xược! Sáng tạo sau Gacniê! Sau Têôphin! Sau Hacđi! Rõ hợm! Sáng tạo dễ quá nhỉ! Làm như những tài hoa lỗi lạc kia còn để lại cái gì chưa sử dụng đến mòn đi. Cho nên Sapơlanh đã chế giễu anh chàng đến có duyên!

RÔSƠBARÔNG. – Cornây! Là một gã vô danh tiểu tốt.

BUSAVAN. – Nhưng Đức giám mục Graxơ, ngài Gôđô, bảo tôi Cornây rất tài hoa.

MÔNGPƠDA. – Tài hoa lắm!

VILĂC. – Giá thử ông ta viết khác ông ta đã viết, giá thử ông ta tuân theo Arixtôt và phương pháp tốt...

GAXÊ. – Thưa các ngài, các ngài hãy dàn hòa. Cornây đang được hoan nghênh. Ông ấy thừa kế Gacniê, cũng như ngày nay mũ dạ rộng vành kế tục mũ nhung tròn.

MÔNGPƠDA. – Tôi, tôi cũng đứng về phía Cornây và mũ dạ.

GAXÊ, nói với Môngpơda. – Cậu đi xa quá. (Nói với Vilăc). Gacniê hay tuyệt, tôi thì đứng trung lập, nhưng đôi khi Cornây cũng khá.

VILĂC. – Tán thành!

RÔSƠBARÔNG. – Tán thành! Một anh chàng tài hoa mà tôi đánh giá cao!

BRISĂNGTÔ. – Nhưng tay Cornây ấy chẳng qua là một gã quý tộc quên.

RÔSƠBARÔNG. – Cái tên sặc mùi trưởng giả, nghe đến khó chịu.

BUSAVAN. – Dòng dõi áo dài thâm, thầy kiện thầy cáo, bòn mót từng xu bằng cách cắt xén những đồng tiền vàng.

Lăngglơli vào, ngồi một mình yên lặng ở một cái bàn, bận đồ nhung đen, ghệt thêu kim tuyến.

VILĂC. – Thưa ngài, nếu công chúng mà thưởng thức những bài vở lủng củng của hắn thì thôi, đi đời nghệ thuật bi–hài – kịch! Tôi thề rằng nền kịch sẽ tiêu ma. Đấy là điều mà Risơliơ...

GAXÊ, liếc nhìn Lăngglơli. – Phải nói: đức ông hoặc nói khẽ hơn...

BRISĂNGTÔ. – Hừ! Cần cóc gì đức ông! Nắm trong tay đủ mọi quyền về quân đội và tài chính chưa đủ hay sao, còn định khóa miệng chúng ta nữa ư?

BUSAVAN. – Cái lão Risơliơ phá hoại và nịnh hót, con người bàn tay đẫm máu, áo dài đỏ lòm ấy, hãy chết quách đi.

RÔSƠBARÔNG. – Thế nhà vua dùng để làm gì?

BRISĂNGTÔ. – Dân chúng lần bước trong đêm tối, mắt chăm chú nhìn vào ngọn lửa rực cháy. Lão ta là ngọn lửa. Vua thì là cái đèn xách, mà những tấm kính hơi xin cứu cho ngọn lửa khỏi tắt.

BUSAVAN. – Ôi ước gì một ngày kia – cái ngày tươi đẹp biết bao – chúng ta sẽ tắt được ngọn lửa ấy bằng luồng gió thanh kiếm của chúng ta.

RÔSƠBARÔNG. – Ồ! Nếu với lão ta, ai cũng nghĩ như tôi!...

BRISĂNGTÔ. – Chúng ta sẽ họp nhau lại. (Nói với Busavan.) Tử tước, anh nghĩ sao?

BUSAVAN. – Chúng ta sẽ cho lão một đòn chí tử bất ngờ.

LĂNGGIƠLI, đứng dậy, giọng ghê rợn. – Một vụ âm mưu! Những chàng trai kia, hãy nhớ tới Mariăc (1)!

Mọi người rùng mình, quay cả lại, họ thất kinh không nói một lời, mắt nhìn chằm chằm Lănggiơli, đang lặng lẽ ngồi xuống.

VILĂC, kéo Môngpơda ra một chỗ. – Hiệp sĩ, lúc nãy về vấn đề Cornây, mi đã ăn nói giọng chướng tai với ta. Đến lượt ta, ta muốn nói chuyện với mi vài lời.

MÔNGPƠDA. – Bằng kiếm?

VILĂC. – Được!

MÔNGPƠDA. – Mi có muốn dùng súng ngắn không?

VILĂC. – Cả hai đều được.

MÔNGPƠDA, nắm lấy tay Vilăc. – Ta sẽ tìm một nơi hẻo lánh trong thành phố.

LĂNGGIƠLI, đứng dậy. – Một vụ quyết đấu! Các người hãy nhớ tới lão đơ Butơvin.

Mọi người lại hết hồn. Vilăc và Môngpơda rời nhau, mắt chằm chằm nhìn Lănggiơli.

RÔĐƠBARÔNG.—Trời ơi! Cái thằng cha mặc đồ đen làm chúng mình khiếp sợ ấy là ai thế?

LĂNGGIƠLI. – Tên ta là Lănggiơli. Ta là hề của Đức vua.

BRISĂNGTÔ, cười. – Thảo nào vua buồn thế, ta chả lấy làm lạ nữa.

---

1) Hai anh em Mariăc âm mưu sát hại Risơliơ, việc không thành, anh chết trong ngục; em bị chặt đầu.

BUSAVAN, cười. — Thật nực cười! Một thằng hề là kẻ cuồng tín theo phái Hồng y giáo chủ!

LĂNGGIƠLI, đứng dậy. – Thưa các ngài, các ngài hãy liệu! Tể tướng có quyền thế; ngài đã làm máu chảy thành sông, thế rồi ngài lấy áo giáo sĩ đỏ của ngài phủ lên, thế là xong. (Yên lặng).

GAXÊ. — Mẹ kiếp!

RÔSƠBARÔNG. – Mình khiếp quá, cứng cả người!

BRISĂNGTÔ. – Bên cạnh thằng hề này, Diêm vương xem còn vui hơn.

Từ các phố, các nhà, một làn sóng công chúng đổ vào và đứng chật quảng trường. Ở giữa, viên truyền lệnh cưỡi ngựa với bốn lính hầu mặc đặc chế phục, một người thổi kèn, một người khác đánh trống.

GAXÊ. – Dân chúng đến làm gì thế này? A, viên truyền lệnh! Nó sắp sửa tụng bài kinh gì thế?

BRISĂNGTÔ, nói với một người làm xiếc rong đang len trong đám đông, cõng con khỉ trên lưng. – Này chú mình, chú với khỉ, chú nào cho chú kia ra làm trò thế?

MÔNGPƠDA, nói với Rôsơbarông. – Thử xem cỗ bài có đủ quân không nào. (Chỉ bốn lính hầu mặc đặc chế phục). Mình đoán rằng những tên lính hầu kia là lấy ở một trong những cỗ bài ra.

VIÊN TRUYỀN LỆNH. – « Dụ chỉ. Lui, nhờ ân điển của Chúa... ».

BUSAVAN, nói khẽ với Brisăngtô. — Sau chiếc áo bào thêu hoa huệ, ẩn nấp Risơliơ...

LĂNGGIƠLI. – Các ngài, nghe đây!

VIÊN TRUYỀN LỆNH, tiếp tục. – « Vua nước Pháp và xứ Nova... »

BRISĂNGTÔ, nói khẽ với Busavan. — Có vị tể tướng nào dè xẻn tiếng dùng danh hiệu đẹp đẽ ấy đâu.

VIÊN TRUYỀN LỆNH, tiếp tục. — « Thân ái chào tất cả thần dân xem dụ chỉ này. (Viên truyền lệnh chào). Xét rằng Đức vua nào cũng muốn tiêu diệt tệ quyết đấu bằng những hình phạt nghiêm khắc: và mặc dù các đấng tiên đế đã ký nhiều pháp lệnh, các vụ quyết đấu hiện nay xảy ra nhiều hơn bao giờ hết. Trẫm xuống chỉ và thông tri, muốn rằng từ nay những kẻ quyết đấu, nghịch thần giết hại thần dân của Trẫm, dù một kẻ hay cả hai kẻ còn sống sót, đều phải truy tố trước triều đình để chịu tội. Và, dù quý tộc hay thường dân đều phải treo cổ tức khắc. Để pháp lệnh có hiệu lực về mọi mặt, Trẫm không ân xá về tội này. Đó là lệnh của Trẫm. Ký: Lui. Bên dưới: Risơliơ ».

Những người quý tộc tỏ vẻ bất bình.

BRISĂNGTÔ. — Chúng ta bị treo cổ, như bọn vai u thịt bắp.

BUSAVAN. — Treo cổ chúng ta! Nói xem cái nơi nào mà lại tìm được sợi dây treo cổ một người quý tộc!

VIÊN TRUYỀN LỆNH, tiếp tục. — « Ta, pháp quan, truyền lệnh cho dán pháp lệnh này tại quảng trường, để ai ai cũng coi như đã biết ».

Hai lính hầu dán một tờ cáo thị to vào một cái giá treo cổ bằng sắt, đóng vào một bức tường bên phải.

GAXÊ. — Khá lắm, ít nhất là phải treo cổ cái pháp lệnh ấy đi.

BUSAVAN, lắc đầu. — Phải bá tước ạ! Trong khi chờ đợi kẻ đã làm ra pháp lệnh.

Viên truyền lệnh vào. Công chúng tản đi. Xaveeni ra. Trời bắt đầu tối.

LỚP 2

Các nhân vật trên, HẦU TƯỚC XAVECNI

BRISĂNGTÔ, đến bên Xavecni. – Kìa ông anh Xavecni! Thế nào, có tìm thấy người đêm nọ đã cứu anh khỏi tay bọn cướp không?

XAVECNI.– Không. Mình đã tìm và hỏi tin khắp thành phố, không ăn thua. Bọn cướp, anh chàng trẻ tuổi và cả Mariông Đơlormơ, tất cả đều tan biến như một giấc mơ.

BRISĂNGTÔ. – Nhưng lúc anh ta lôi anh đi, như một tín đồ bị kéo khỏi tay kẻ dị giáo, hẳn anh đã trông thấy anh chàng chứ!

XAVECNI. – Anh ta đã lấy nắm tay lật đổ cây đèn còn đâu!

GAXÊ. – Lạ quá!

BRISĂNGTÔ. – Thế gặp lại anh ta, anh nhận được ra chứ?

XAVECNI. – Không, nào tôi đã trông thấy nét mặt anh ấy đâu.

BRISĂNGTÔ. – Anh có biết tên anh ta không?

XAVECNI. – Đidiê.

RÔSƠBARÔNG. – Không phải tên dòng quý tộc, mà tên một kẻ trưởng giả.

XAVECNI. – Chàng xưng tên là Didiê. Lắm kẻ dòng dõi, dương dương tự đắc, tên họ thì có lừng lẫy hơn nhiều đấy nhưng quyết chẳng có tâm hồn cao thượng hơn. Lúc ấy, tôi có sáu thằng kẻ cướp, chàng ta thì có

Mariông Đơlormơ, và chàng ta đã bỏ người yêu để cứu tôi. Trời! Món nợ to lớn quá! Tôi sẽ trả chàng món nợ ấy bằng tất cả máu của tôi, tôi xin thề với bạn như vậy.

VILĂC. – Thưa hầu tước, ngài bắt đầu trả món nợ của ngài từ bao giờ?

XAVECNI, kiêu hãnh. – Xưa nay, những món nợ phải trả bằng máu, bao giờ tôi cũng đã trả. Máu của tôi là thứ tiền tệ duy nhất của tôi.

Trời tối hẳn. Các cửa sổ trong thành phố lần lượt lên đèn. Một nhân viên thắp đèn ra, thắp ngọn đèn trên bảng cáo thị rồi đi. Cái cửa Mariông và Đidiê vừa vào, nay lại mở. Đidiê bước ra khỏi cửa, mơ màng, đi chậm rãi, hai tay khoanh dưới áo choàng.

LỚP 3

Các nhân vật trên, DIDIÊ

Didiê, từ phía cuối, chậm rãi tiến lên, không a trông thấy hay nghe thấy.

DIDIÊ. – Hầu tước đơ Xavecni! Ước gì gặp lại cái thằng cha hợm hĩnh tối hôm nọ đã trâng tráo bên cạnh nàng. Mình còn ghi nhớ kỹ hình dáng nó.

BUSAVAN, nói với Xavecni đang chuyện trò với Brisăngtô. – Xavecni!

ĐIDIÊ, nói riêng. — Người mà ta đang tìm đây rồi!

Chàng từ từ tiến bước, mắt nhìn bọn quý tộc, rồi đến ngồi bên cái bàn kê dưới chiếc đèn chiếu sáng tấm bảng, cách Lănggioli vài bước. Lúc ấy Lănggioli cũng ngồi yên lặng.

BUSAVAN, nói với Xavecni đang quay lại. — Cậu biết pháp lệnh chưa?

XAVECNI. — Pháp lệnh nào?

BUSAVAN. — Pháp lệnh bắt bọn ta phải bỏ quyết đấu.

XAVECNI. — Như thế là phải chứ sao?

BRISĂNGTÔ. — Phải, nhưng bằng hình phạt treo cổ kia.

XAVECNI. — Hừ, cậu đùa! Không đời nào! Treo cổ bọn dân đen là chi phải.

BRISĂNGTÔ, chỉ cái bảng. — Thì cậu đọc đi. Pháp lệnh ở trên tường ấy.

XAVECNI, thấy Didiê. — A! Cái anh chàng mặt vàng khè kia có thể đọc ta nghe. (Cao giọng, nói với Didiê) — Này, ơ này, gã khoác áo choàng kia! Anh bạn! Cậu cả (Nói với Brisăngtô). Brisăngtô, gã ta điếc chắc.

ĐIDIÊ, vẫn nhìn Xavecni không chớp mắt, từ từ ngửng đầu lên. — Ngài bảo tôi?

XAVECNI. — Phải! Đọc cho chúng tớ cái bảng trên đầu ấy, rồi ta sẽ có thưởng hậu.

DIDIÊ. — Tôi ấy à?

XAVECNI. — Đúng, chú. Có đánh vần được chữ không thế?

DIDIÊ, đứng dậy. — Đó là pháp lệnh treo cổ bất cứ kẻ nào quyết đấu, dù quý tộc hay bình dân.

XAVECNI. — Nhầm rồi, chú mình ạ. Chú mình nên biết là không thể treo cổ một người quý tộc ở trên cái

thế gian mà mọi đặc quyền phải dành cho chúng tớ, chỉ có những kẻ bình dân mới sinh ra để bị treo cổ thôi. (nói với những người quý tộc.) Đám bình dân hỗn xược lắm. (nói với Didiê, chế giễu.) Thầy đọc sai rồi. Hay tại mắt thầy kèm nhèm! Bỏ mũ ra, chắc đọc rõ hơn Bỏ ra!

DIDIÊ, lật đổ cái bàn trước mặt chàng. — Hừ, ngài liệu hồn! Ngài chửi tôi. Ta đã đọc rồi, món thưởng hậu phải trả ta. Hầu tước, trả bằng máu mi, bằng đầu mi!

XAVECNI, mỉm cười.—Tước vị của hai đứa chúng mình hẳn xứng cả. Mình đoán anh ta là bình dân, anh ta đánh hơi thấy mình là hầu tước.

DIDIÊ. — Bình dân với hầu tước vẫn có thể chơi nhau một trận! Hầu tước, nếu ta đem hòa máu, mi nghĩ sao?

XAVECNI, nghiêm trang lại. — Thưa ông, ông quá vội, đã xong đâu. Tôi tên gọi Gaxpa, hầu tước đơ Xavecni

DIDIÊ. — Ta cần gì.

XAVECNI, lạnh lùng. — Đây hai nhân chứng của tôi! Bá tước đơ Gaxi, không ai chê trách được về phần bá tước, và ông đơ Vilăc, thuộc dòng họ La Phơiet, dòng họ có hầu tước Đôbuyxông. Thế ngài có là quý tộc không?

DIDIÊ. — Mi cần gì điều ấy? Ta chỉ là một đứa trẻ lượm được trên bậc cửa, và ta không có tên họ. Nhưng ta có máu để đổ ra đánh đổi lấy máu của mi, thế là đủ.

XAVECNI. — Thưa ông, không, như thế chưa đủ, một đứa trẻ lượm được, cũng đương nhiên là quý tộc vì hắn có thể là quý tộc; nhưng giáng chức một lãnh chúa tai hại hơn phong tước cho một bồi thần. Tôi sẽ quyết đấu với ông, ông chọn giờ nào?

ĐIĐIÊ. – Ngay tức khắc.

XAVECNI. – Được. Ông không mạo nhận tước vị quý tộc ấy chứ?

ĐIĐIÊ. – Đưa đây thanh kiếm!

XAVECNI. – Anh chàng không có đến kiếm nữa! Trời đất ơi! Bậy quá. Người ta có thể cho ông là một kẻ thuộc dòng dõi ti tiện. (đưa kiếm của mình cho Điđiê) – Ông có ưng thanh kiếm này không? Kiếm đã trung tính lại tôi kỹ.

Lănggiơli đứng dậy, rút kiếm ra và trao cho Điđiê.

LĂNGGIƠLI. – Ông bạn, để làm một việc điên rồ, xin hãy cầm lấy kiếm của một gã hề điên. Ngài dũng cảm lắm và sẽ làm vinh dự cho thanh kiếm. (cười nhạo). – Ngài ạ, để trao đổi, ngài sẽ cho phép tôi xin một mẩu dây thừng của ngài, để lấy khước.

ĐIĐIÊ, chua chát, cầm lấy kiếm. – Được! (Nói với hầu tước). – Bây giờ cầu Chúa thương những kẻ lương thiện.

BRISĂNGTÔ, nhảy lên vì sung sướng. – Một cuộc đấu kiếm rất hay. Thú lắm!

XAVECNI, nói với Điđiê. – Đấu ở đâu?

ĐIĐIÊ. – Dưới cái đèn kia.

GAXÊ. – Kìa, thưa các ngài, các ngài điên hay sao? Tối mò, trông thấy gì đâu; đến chọc vào mắt nhau mất thôi, thế có thánh Giorgiơ!

ĐIĐIÊ. – Đủ trông rõ để thọc cổ nhau.

XAVECNI. – Hay!

VILĂC. – Không trông thấy gì đâu!

ĐIĐIÊ. – Tôi đã bảo thấy khá rõ mà! Trong bóng tối, mỗi lưỡi kiếm là một tia chớp. Nào, hầu tước!

Hai người vứt bỏ áo choàng, bỏ mũ chào nhau, ném mũ phía sau, rồi rút kiếm ra.

XAVECNI. – Thưa ngài, chờ lệnh ngài!

ĐIĐIÊ. – Thế thủ!

Hai người chạm kiếm chan chát, yên lặng và dữ dội. Bỗng cái cửa nhỏ mở. Mariông mặc áo dài trắng hiện ra.

LỚP 4

Các nhân vật trên, MARIÔNG

MARIÔNG. – Chuyện gì ồn ào thế nhỉ? (Thấy Điđiê dưới ánh đèn.) Điđiê! (Nói với hai người đấu kiếm.) Dừng lại! (Hai người vẫn tiếp tục.) Ôi cảnh vệ!

XAVECNI. – Người đàn bà nào thế?

ĐIĐIÊ, quay lại. – Ôi trời!

BUSAVAN, chạy tới nói với Xavecni. – Hỏng cả rồi! Người đàn bà kia kêu, ở xa nghe thấy rồi. Tôi đã thấy lấp loáng bóng gươm của lính cảnh vệ ban đêm.

Đội cảnh vệ ra, cầm đuốc.

BRISĂNGTÔ, nói với Xavecni. – Giả vờ chết đi, không thì chết thật.

XAVECNI, ngã vật xuống. – Trời! (Nói khẽ với Brisăngtô đang cúi trên mình hắn). Những hòn đá chết tiệt.

Điđiê tưởng đã giết được hắn, dừng lại.

ĐẠI ÚY CẢNH VỆ TRƯỞNG KHU PHỐ. — Vì Đức vua!

BRISĂNGTÔ, nói với những người quý tộc. — Cứu lấy hầu tước. Nếu để bị bắt thì ắt phải chết. (Những người quý tộc vây quanh Xavecni).

ĐẠI ÚY CẢNH VỆ TRƯỞNG KHU PHỐ. — Dừng lại, các ngài! Hừ! Giỏi thật! Đến ngay dưới cái đèn của tờ pháp lệnh mà dấu kiếm. (Nói với Didiê) — Hàng đi! (Cảnh vệ giữ lấy Didiê, tước kiếm chàng còn lại một mình. Chi Xaxecni nằm sóng sượt dưới đất, có những người quý tộc vây quanh) — Còn người mắt lờ đờ kia là ai? Tên gì?

BRISĂNGTÔ. — Gaxpa hầu tước đơ Xavecni. Chàng đã chết.

ĐẠI ÚY. — Chết à? Thế thì việc truy tố đã xong. Ông ta cũng khôn hồn. Cái chết này còn hơn cái chết kia.

MARIÔNG, khiếp sợ. — Ông ta bảo gì?

ĐẠI ÚY, nói với Didiê. — Bây giờ là việc của ông. Mời ông đi!

Cảnh vệ dẫn Didiê đi một phía, những người quý tộc khiêng Xavecni đi về phía khác.

DIDIÊ, nói với Mariông im sững vì khiếp sợ. — Thôi, vĩnh biệt em Mari, quên anh đi. Vĩnh biệt!

Mọi người vào.

LỚP 5

MARIÔNG, LĂNGGIƠLI

MARIÔNG, chạy theo giữ chàng lại. — Anh Didiê! Sao lại vĩnh biệt? Sao lại quên anh? (Cảnh vệ đẩy nàng ra,

nàng trở lại phía Lăngglơli, kinh hoàng.) Có phải vì việc này mà chàng phải chết không? Thưa ông, chàng đã làm gì, và người ta muốn làm gì chàng?

LĂNGGIƠLI, cầm lấy tay nàng, lặng lẽ dắt nàng đến cái bảng. — Bà đọc đi.

MARIÔNG, đọc rồi lùi lại, khủng khiếp. — Trời! Trời đất ơi! Chết à? Chúng cướp mất chàng của tôi rồi! Chúng sẽ giết chàng! Vì tôi kêu mà tôi hại chàng. Tôi kêu cứu, nhưng nghe tiếng tôi thảm thiết. Cái chết đã rảo bước đến trong đêm tối. Không thể được! Một cuộc đấu kiếm! Một tội to đến thế ư? (Nói với Lăngglơli) — Có phải người ta không thể kết án chàng được không?

LĂNGGIƠLI. — Có chứ!

MARIÔNG. — Nhưng chàng có thể trốn?

LĂNGGIƠLI. — Tường cao lắm!

MARIÔNG. — Ôi! Chính vì lỗi lầm của tôi đã khiến chàng phạm tội! Vì tôi mà Trời hại chàng! Anh Didiê của em ơi! (Nói với Lăngglơli). — Ông có biết rằng, với chàng, tôi thấy cái gì cũng không đủ êm ái? Trời! Ngục tối! Cái chết! Có lẽ cả nhục hình...

LĂNGGIƠLI. — Có lẽ. Nếu họ muốn.

MARIÔNG. — Nếu may ra tôi gặp được Đức vua nhỉ? Lòng Ngài thật quảng đại, Ngài ân xá được chứ?

LĂNGGIƠLI. — Đức vua, được! Hồng y giáo chủ thì không.

MARIÔNG, mê dại. — Thế, thưa ông, làm thế nào?

LĂNGGIƠLI. — Việc vô cùng hệ trọng. Chàng phải lăn xuống cái dốc khốc hại mà thôi.

MARIÔNG. — Khủng khiếp quá! (Nói với Lăngglơli). Thưa ông, ông làm tôi lạnh toát cả người. Ông là ai?

LĂNGGIƠLI. – Tôi là hề của Đức vua.

MARIÔNG. – Anh Điđiê hỡi! Em không xứng đáng, em đê tiện, ô nhục. Nhưng trời cho bàn tay đàn bà làm được những gì, em quyết làm. Em xin theo anh. (Nàng vào lối Điđiê đã vào).

LĂNGGIƠLI, còn lại một mình. – Có Trời biết theo đi đến đâu. (Nhặt thanh kiếm Điđiê để lại dưới đất.) Đấy, ai dám bảo ở đây ta là thằng điên?

Vào.

HỒI III

HÀI KỊCH

LÂU ĐÀI NĂNGGI

Một công viên kiểu Hăngri IV. Phía trong cùng, trên một nền cao, thấy lâu đài Năngggi, nửa mới, nửa cũ. Cũ là một vọng lâu có những vòm nhọn và chòi nhỏ; mới là một ngôi nhà cao bằng gạch, cạnh xây đá đẽo, mái nhọn. Cổng vọng lâu cũ căng vải đen, từ xa thấy một huy chương của hai dòng họ đơ Năngggi và đơ Xavecni.

LỚP I

Ông ĐƠ LAPHƠMA bận bộ đồ phán quan thời đó; HẦU TƯỚC ĐƠ XAVECNI cải trang làm sĩ quan thuộc trung đoàn Ăngggiu mang bộ râu và bộ ria mép đen, mắt dán một lá thuốc cao.

LAPHƠMA. — Thưa, lúc bấy giờ, ngài có mặt tại cuộc ầu đả chứ?

XAVECNI, vuốt ria mép. – Thưa ngài, tôi có vinh dự là bạn ông ta. Ông ta đã chết.

LAPHƠMA. – Hầu tước đơ Xavecni ấy à?

XAVECNI. – Chết hẳn! Một đường kiếm đâm xuyên, thoạt tiên thủng áo. Sau xuyên qua sườn, qua phổi, thấu đến tận gan, máu chảy lênh láng như ngài đã biết, vết thương trông thật khủng khiếp!

LAPHƠMA. – Ông ta chết ngay tức khắc?

XAVECNI. – Hầu như thế. Quằn quại không mấy chốc. Sau cơn mê hoảng là cơn giật; sau cơn giật là chứng rung cơ khủng khiếp, và sau cơn giật phía sau là cơn giật phía trước.

LAPHƠMA. – Kinh thật!

XAVECNI. – Thấy không, theo đó, tôi tính ra rằng không phải máu chảy qua cổ họng; và lẽ ra, phải trừng trị Pêchkê và các nhà bác học đã mổ chó còn sống để xem phổi.

LAPHƠMA. – Đã chết! Tội nghiệp hầu tước!

XAVECNI. – Một đường kiếm giết người!

LAPHƠMA. – Thưa ngài, vậy ngài là bác sĩ y khoa?

XAVECNI. – Không.

LAPHƠMA. – Nhưng ngài đã học qua?

XAVECNI. – Chút ít. Trong Arixtôt

LAPHƠMA. – Thảo nào ngài nói được như thế, Trời ạ!

XAVECNI. – Thú thật, tôi là con người thích hiểm ác; chỉ thích hại người. Tôi thú làm điều ác; tôi thích giết người. Bởi thế tôi đã có dự định đến năm hai mươi tuổi ra lính hay làm thầy thuốc. Tôi lưỡng lự mãi. Rồi tôi chọn lưỡi kiếm, kém chắc chắn nhưng mau lẹ hơn. Cũng một thời, tôi vẫn vơ muốn làm kép hát, làm thi

sĩ và làm trò biểu diễn gấu; nhưng ngày nào tôi cũng cứ thích chè chén no say; thế là đi đời cả gấu ghiếc, thơ thần!

LAPHƠMA. — Tính ngài ngông như vậy, chắc ngài đã học làm thơ?

XAVECNI. — Chút ít. Trong Arixtôt.

LAPHƠMA. — Và hầu tước quen biết ngài?

XAVECNI. — Tôi chỉ là một anh lính mà lên. Hồi hầu tước là trung úy, thì tôi mới lính trơn.

LAPHƠMA. — Thật à?

XAVECNI. — Đầu tiên, tôi thuộc ông đơ Côxađơ: ông này tặng tôi cho vị đại tá của hầu tước. Một tặng phẩm chẳng mấy giá trị. Nhưng có gì tặng nấy mà! Các ngài phong tôi làm sĩ quan; tôi có bộ ria mép đen; vả tôi cũng chẳng thua kém ai, và lịch sử của tôi là như thế.

LAPHƠMA. — Thế ngài được giao cho đến lâu đài để báo tin cho ông chú?

XAVECNI. — Đi cùng với người anh họ của hầu tước là Brisăngtô, tôi đã xe quan tài đến, để chôn cất tại đây, như giá có cử hôn lễ ngài thì cũng ở đây thôi.

LAPHƠMA. — Khi được tin cháu chết, cụ hầu tước đơ Năngghi ra sao?

XAVECNI. — Không ầm ĩ, không khóc than, không kêu la.

LAPHƠMA. — Thế nhưng cụ yêu quý cháu lắm kia mà.

XAVECNI. — Yêu quý như thế bản mệnh cụ. Cụ không con, chỉ có một tình yêu, một ước mong, một hy vọng, đó là người cháu ấy mà cụ hết lòng thương yêu, tuy đã năm năm nay, cụ chưa được gặp lại.

Phía trong, lão hầu tước đơ Năngghi đi qua. Tóc bạc phơ, mặt xanh xao, tay khoanh trước ngực.

Bộ đồ kiểu Hăngri IV. Đồ tang. Đeo bài và dải huy chương Xanh-Expri. Lão bước thong thả, đi ngang sân khấu. Chín vệ binh mặc đồ tang, vai phải vác kích, vai trái vác súng hỏa mai, bước theo sau, thành ba hàng cách xa lão một chút, khi hầu tước dừng lại, thì họ dừng lại, khi hầu tước đi, họ đi.

LAPHƠMA, nhìn hầu tước đi qua. — Tội nghiệp! (Đi về phía trong, mắt nhìn hầu tước.)

XAVECNI, nói riêng. — Chú tôi tốt quá!

Brisăngtô ra, đi về phía Xavecni.

LỚP 2

Các nhân vật trên, BRISĂNGTÔ

BRISĂNGTÔ. — A! (Nói thầm với cậu mấy tiếng. Cười). Từ khi chết, anh chàng lại khỏe mạnh gớm!

XAVECNI, nói khẽ, chỉ lão hầu tước đang đi qua. — Nhìn kìa, Brisăngtô. Tại sao chú lại bắt tôi làm cho cụ đau đớn vì tưởng tôi đã chết? Hay nói tất cả sự thật? Tôi thử xem sao, được không?

BRISĂNGTÔ. — Ấy chớ! Cụ phải thật sự đau khổ. Cụ phải khóc như mưa trước mắt mọi người. Sầu tang tóc của cụ là một mặt của việc cải trang đấy!

XAVECNI. — Tội nghiệp chú tôi!

BRISĂNGTÔ. — Rồi sắp tới, cụ có thể gặp anh.

XAVECNI. – Nếu không chết vì đau đớn, cụ sẽ chết vì sung sướng thôi. Tuổi già chịu sao nổi những trận mãnh liệt như vậy!

BRISĂNGTÔ. – Anh ạ, phải thế!

XAVECNI. – Thấy thỉnh thoảng cụ mỉm cười chua cay, cụ yên lặng, cụ khóc lóc, tôi khổ tâm quá. Cụ hôn cỗ quan tài, tôi đứt từng khúc ruột.

BRISĂNGTÔ. – Một cỗ quan tài không xác chết.

XAVECNI. – Phải, nhưng trong trái tim cụ, tôi chết thật và máu me lênh láng. Cái xác chết ở nơi đó.

LAPHƠMA, trở lại. – Trời! Tội nghiệp đức ngài quá, ngần ấy tuổi. Trong mắt ngài, người ta nhìn thấy nỗi buồn đang làm ngài hao mòn!

BRISĂNGTÔ, nói khẽ với Xavecni. – Cái thằng cha đen ngòm, mặt quàu quạu kia là ai thế?

XAVECNI, một cử chỉ tỏ không biết. – Chắc một bạn nào đó ở lâu dài.

BRISĂNGTÔ, nói khẽ. – Quạ cũng đen như thế và cũng đánh hơi thấy cái chết thì đến. Bây giờ hơn lúc nào hết, giữ mồm giữ miệng. Bộ mặt ấy bất nhân, gian hiểm, đến một thằng điên cũng phải khôn ngoan như Xôcrat.

Hầu tước đơ Nănggi lại ra, vẫn trầm ngâm trong mơ màng. Như không trông thấy ai, lão chậm rãi đến ngồi ở một cái ghế trên thảm cỏ, phía trước sân khấu.

LỚP 3

Các nhân vật trên, hầu tước ĐỜ NĂNGGI

LAPHƠMA, đến trước mặt lão hầu tước. — Trời ơi! Ngài hầu tước! Thật là một tổn thất lớn. Đó là một người cháu hiếm có, có thể làm tuổi già của ngài được sung sướng. Xin cùng ngài khóc kẻ bạc mệnh. Đẹp trai, trẻ tuổi, không thể có con người nào tốt hơn. Tận tụy thờ Chúa, thận trọng với phụ nữ, lúc nào cũng giữ đúng mực trong mọi hành động, ăn nói khôn ngoan. Một vị lãnh chúa thập toàn, dũng cảm, ai ai cũng ca ngợi! Thế mà vội chết sớm!

Lão hầu tước gục đầu vào lòng bàn tay.

XAVECNI, nói khẽ với Brisăngtô — Quỷ mà lại đọc điếu văn! Hắn ca tụng tôi mà thật ra lại càng làm cụ thêm buồn! Còn chú, để an ủi cụ, chú hãy nói xấu tôi đi.

BRISĂNGTÔ, nói với Laphơma. — Thưa ngài, ngài lầm rồi. Tôi cùng cấp với Xavecni. Một người bạn tồi, một con người hoàn toàn hư hỏng, gần đây ngày càng hư đốn. Ở tuổi hai mươi thì ai mà chẳng dũng cảm, nhưng dù sao, cái chết của anh cũng chả đáng thương tiếc.

LAPHƠMA. — Một vụ đấu kiếm! Xem đấy! Một đại ác! Một trọng tội! (Nói với Brisăngtô, vẻ nhạo báng, chỉ thanh kiếm của Brisăngtô). — Ngài là sĩ quan?

XAVECNI, nói khẽ. — Nói nữa đi.

BRISĂNGTÔ. — Anh ta tính cáu gắt, điêu toa, bạc bẽo. Nói cho cùng, chẳng có gì đáng thương tiếc lắm. Anh ta có đi nhà thờ chỉ cốt để liếc các cô gái Xiđalidơ. Một gã đàng điếm, một thằng điên, một tay phóng đãng.

XAVECNI, nói khẽ. — Được, được lắm!

BRISĂNGTÔ. — Đối với trên thì cứng đầu cứng cổ và bướng bỉnh. Trước kia đẹp trai là thế, thế mà bây giờ chẳng ra hồn, đi thì khập khà khập khễnh, mắt đeo một cái kính to tướng, trước kia tóc vàng nâu, bây giờ đỏ hoe, trước hơi khom khom bây giờ như thằng gù.

XAVECNI, nói khẽ. — Đủ rồi!

BRISĂNGTÔ. — Rồi thì cờ bạc, ai cũng thấy cả. Chơi xúc xắc thì đến mang cả linh hồn mà đặt; tôi cuộc rằng anh ta đã ngốn cả thái ấp trong sòng bạc. Đêm đêm, tiền của cứ đội nón ra đi.

XAVECNI, kéo ống tay áo Brisăngtô, nói khẽ. — Thôi, quỷ, thôi! An ủi cụ quá nhiều rồi.

LAPHƠMA, nói với Brisăngtô. — Nói xấu một người bạn đã chết đến thế, không tha thứ được.

BRISĂNGTÔ, chỉ Xavecni. — Ngài cứ hỏi ông này mà xem.

XAVECNI. — Ấy, tôi, tôi xin khước từ.

LAPHƠMA, thân ái nói với lão hầu tước. — Thưa đức ngài, chúng tôi sẽ an ủi ngài. Tóm được thằng sát nhân rồi. Phải, chúng tôi sẽ treo cổ nó! Đã cho canh gác cẩn thận, về vấn đề nó thì đã rành rành. (Nói với Brisăngtô và Xavecni.) Ai hiểu được hầu tước Xavecni ra thế nào? Tôi đoán rằng có những cuộc đấu kiếm không ai có thể từ chối, nhưng đằng này lại đánh nhau với không biết một thằng Didiê nào đó.

XAVECNI, nói riêng. — Didiê!

Lão hầu tước, từ nãy vẫn yên lặng, không nói, đứng dậy, từ từ bước sang phía đối diện với phía ông vừa đứng. Vệ binh theo sau.

LAPHƠMA, lau giọt nước mắt, nhìn theo ông già. — Thật thấy ông cụ đau đớn mà tôi mủi cả lòng.

MỘT GIA NHÂN, chạy vào. — Bẩm đức ngài!

BRISĂNGTÔ. — Để cho ngài yên.

GIA NHÂN. — Việc đám tang hầu tước Gaxpa đã quá cố mà. Định vào giờ nào ạ?

BRISĂNGTÔ. — Rồi sẽ biết.

GIA NHÂN. — Với lại, có những con hát ở tỉnh về, xin trú ngụ đêm nay ở đây.

BRISĂNGTÔ. — Việc con hát đến đây, chọn không đúng ngày rồi, nhưng đãi khách vẫn là một nghĩa vụ. (Chỉ một cái kho để lúa phía trái.)—Cho họ cái kho lúa kia.

GIA NHÂN, cầm một phong thư. — Một bức thư cấp tốc. (Đọc) « Ông đơ Laphơma ».

LAPHƠMA. — Đưa đây, thư gửi cho tôi.

BRISĂNGTÔ, nói khẽ với Xavecni đang tư lự trong một xó. — Mau lên Xavecni, đi sửa soạn cho đám tang anh. (Kéo ống tay áo Xavecni.) Kia, mơ ngủ đấy à?

XAVECNI, nói riêng. — Didiê!

Hai người vào.

LỚP 4

LAPHƠMA, một mình

Quốc tỷ đây mà. Phải, cái ấn lớn lằng xỉ đỏ. Nào xem! Có việc gì đây! Mở mau xem. (Đọc.) — « Gửi pháp quan hình sự. Báo tin ông biết tên Didiê, kẻ giết cố

hầu tước Gaxpa đã trốn mất». Trời đất ơi! Một tai họa tầy trời! «Một người đàn bà, nghe nói là Mariông Đơlormơ đi cùng với hắn. Ông trở về càng sớm càng hay». Mau! Ngựa đâu! Ta tưởng đã nắm được nó. Hừ! Lại một vụ hỏng to, điều khiển không khéo. Khổ chưa! Hai đứa, mà chẳng được một: một thì chết, một thì tẩu thoát! Được! Ta sẽ tóm lại được nó!

Hắn vào. Một đoàn con hát thôn quê ra, gồm nam, nữ, trẻ em, mặc quần áo tùy vai đóng. Trong bọn họ có Mariông và Didiê vận quần áo Tây Ban Nha: Didiê đội mũ dạ to, khoác một áo choàng.

LỚP 5

Con hát, MARIÔNG, DIĐIÊ

MỘT GIA NHÂN, dẫn đám con hát vào kho lúa. — Nhà cửa các ông, các bà đây. Đây là lâu đài của hầu tước đơ Nãnggi. Các ngài phải gìn giữ lễ độ, chớ ồn ào, vì ở đây có người chết, mai sẽ chôn cất. Nhất là chớ hát hỏng ầm ĩ vào lúc hát cầu kinh cho vong hồn người chết đêm nay.

GRAXIƠ, nhỏ người và gù. — Chúng tôi sẽ không làm ồn bằng lũ chó săn của ông, cứ quần chân mà sủa khi có khách qua đường.

GIA NHÂN. — Nhưng cái anh này, chó có phải là hề rong đâu!

TAYƠBRA, nói với Graxio. — Câm đi, mày lại làm chúng tao ngủ ngoài trời bây giờ.

Gia nhân vào.

VAI HỀ, nói với Mariông và Didiê, từ nãy vẫn đứng im một xó. — Nào, bây giờ ta nói chuyện. Hai anh chị thế là thuộc đoàn chúng tôi rồi. Tại sao ông lại cắp bà mà chạy? Hai vợ chồng hay tình nhân tha thiết; trốn cảnh binh hay bọn đồng cốt độc ác giam giữ bà, những cái ấy chẳng liên quan đến tôi. Ông bà đóng vai gì, tôi chỉ muốn biết có thế. Cô nàng mắt đen này sẽ đóng vai Simen nhé. (Mariông cúi chào).

DIĐIÊ, bất bình, nói riêng. — Nhìn một thằng hề ti tiện nói với nàng như vậy!

VAI HỀ, nói với Didiê. — Còn anh chàng này, nếu muốn thủ một vai ra trò thì chúng tớ đang thiếu một vai hảo hán đây. Xoạc cẳng như chân chiếc compa, lớn tiếng đe dọa, bước đi dõng dạc. Rồi khi chiếm được vợ hay cô con gái của Orgông thì về cuối vở, sẽ giết chết thằng Mirơ. Một vai bi kịch. Vai ấy có thể hợp với cậu hơn vai khác.

DIDIÊ. — Tùy ý ông.

VAI HỀ, nói với các con hát khác. — Thôi, đi nấu xúp đi, rồi ôn lại các vai.

Mọi người vào nhà kho, trừ Mariông và Didiê.

LỚP 6

MARIÔNG, ĐIĐIÊ, rồi GRAXIƠ, XAVECNI, rồi LAPHƠMA

ĐIĐIÊ, sau một hồi yên lặng, cười chua chát. — Mari, thế nào, vực thẳm đủ sâu chưa? Anh khốn khổ đã đưa em tới đây, đủ chưa em. Em cứ muốn theo anh? Than ôi, bánh xe số mệnh anh cứ lăn đi, làm tan nát đời em, cột em vào đây. Xem chúng ta đến bước đường nào rồi? Anh đã bảo em mà?

MARIÔNG, run rẩy, hai tay chắp vào nhau. — Điđiê, anh trách em đấy ư?

ĐIĐIÊ. — Ôi, nếu tự lòng anh, vốn chỉ có một em là tất cả niềm tin, lại thốt một lời trách em, thà anh là một kẻ bị nguyền rủa, bị Trời hành phạt hơn tất cả, bị loài người đầy đọa hơn tất cả, như chưa ai bị đầy đọa thế, hơn là chúng ta đang bị đầy đọa bây giờ, khi mà tất cả vùi dập anh, xua đuổi anh, đày ải anh, em chẳng là cứu tinh, là hy vọng, là nơi nương thân của anh sao? Ai đã đánh lừa thằng cai ngục? Ai đã giũa đứt xiềng xích cho anh? Ai đã từ trên trời cao xuống để theo anh sa địa ngục? Ai đã vào ngục chịu giam với kẻ tù đồ? Ai đã cùng đào vong với kẻ đào vong? Hỏi còn người phụ nữ nào có tấm lòng ấy, vừa đầy mưu kế, đầy tình yêu như thế, khi giải phóng, khi nâng đỡ, khi an ủi. Anh là kẻ xấu số, tàn ác, em, nữ nhi yếu đuối, em đã chả cứu anh khỏi số mệnh và, than ôi! Khỏi linh hồn anh! Em đã chẳng thương xót kẻ bị chà đạp tội nghiệp này sao? Anh, mà mọi người ghét bỏ, em đã chẳng yêu anh đó sao?

MARIÔNG. khóc. — Điđiê, yêu anh, theo anh là tất cả hạnh phúc của em.

ĐIĐIÊ. — Ôi! Hãy để, hãy để cho anh say đắm trong mắt em! Thượng đế đã muốn mang trộn một tâm hồn với bùn nhơ của anh, muốn những ngày anh sống có một thiên thần và một quỷ sứ; nhưng cảm tạ Người, ân đức kỳ diệu của Người đã che khuất quỷ sứ, mà cho tôi nhìn thấy thiên thần!

MARIÔNG. — Anh là anh Didiê của em, chủ nhân, vị chúa tể của em.

ĐIĐIÊ. — Chồng của em, có phải không?

MARIÔNG, nói riêng. — Than ôi!

ĐIĐIÊ. — Bao hạnh phúc, khi rời bỏ được mảnh đất cay nghiệt và ghét ghen này để có được em, được nhận em là người yêu, là người vợ! Em có muốn thế không? Trả lời đi em!

MARIÔNG. — Em sẽ là em gái anh, anh sẽ là anh trai em.

ĐIĐIÊ — Ôi, không! Niềm hạnh phúc được có em là vợ của anh, trước Thượng đế rất thiêng liêng, em chớ chối từ lòng khao khát của anh! Nào, em cứ mạnh dạn đến với anh, vì người yêu sẽ trân trọng gìn giữ sự trong trắng của em cho người chồng.

MARIÔNG, nói riêng. — Than ôi!

ĐIĐIÊ. — Em có biết lòng anh bị dằn vặt đến thế nào không? Chịu cho một thằng hề nói với em, làm nhơ bẩn em! Trời! Không phải là một nỗi khổ cực nhỏ giữa bao nỗi khổ cực, là phải thấy em sống giữa phường hát rong hạ tiện ấy. Em, một đóa hoa trinh

bạch, cao quý, bị vứt vào giữa đám đàn bà ấy, những kẻ vũ phu ô trọc, xấu xa ấy!

MARIÔNG.—Anh Didiê, anh nên thận trọng!

DIDIÊ. – Trời! Anh đã cố nén cơn giận dữ của anh. Cái thằng kia bảo em là cô nàng, trong khi anh, anh, chồng của em, đã dám đâu suồng sã, sợ làm mất đi chút gì trên vầng trán kia.

MARIÔNG. – Anh phải sống tử tế với họ. Quan hệ đến đời sống của anh đấy, và đời sống của em nữa.

DIDIÊ. – Nàng nói phải, bao giờ nàng cũng nói phải! Ôi! Dù mỗi lúc số mệnh sầu thảm của ta tái hiện, em mang lại cho ta trái tim của em, hạnh phúc của em, tuổi hoa niên của em! Biết vì sao bao nhiêu bảo vật ấy đã đến với anh, có lẽ phải trả giá cả một vương quốc của một nhà vua còn chưa xứng. Để đền bù, anh chỉ dâng em có nghèo nàn và điên dại. Trời ban em cho anh, địa ngục buộc em vào anh. Thử hỏi hai chúng ta hưởng mỗi người một phần bất công như vậy, anh đã làm những việc phúc đức gì, và em đã gây những tội ác nào?

MARIÔNG. – Trời ơi! Tất cả hạnh phúc của em là do anh mang lại.

DIDIÊ, trở lại u sầu. – Em nghe này: miệng em nói vậy và lòng em hẳn cũng nghĩ thế. Nhưng anh phải báo với em, đúng thế, số mệnh anh chẳng ra gì. Anh không biết từ đâu anh đến, anh cũng không biết anh sẽ đi đâu. Bầu trời anh đen tối. Em Mari, em hãy nghe lời anh cầu khẩn. Bây giờ còn kịp, em sẽ quay trở lại. Để mặc anh theo con đường bi thảm của anh. Than ôi! Sau cuộc phiêu lưu gian khổ, khi anh đã mệt mỏi,

cái giường nhỉ chờ anh, lạnh băng giá, chật hẹp quá, chẳng chia nổi hai người. Em đi đi!

MARIÔNG. – Điđiê, em mong trong bóng tối không ai hay, được cùng anh chia sẻ, ôi, ít ra là cái giường đó!

ĐIĐIÊ.– Thế em muốn gì? Em có biết rằng theo anh là dấn thân vào tù đầy, nghèo đói không, hỡi con người rồ dại? Và em, em nghe chưa, có lẽ là những đau khổ triền miên, đến đôi mắt yêu dấu kia sẽ tắt đi trong nước mắt. (Mariông gục đầu vào lòng bàn tay.) Trời ơi! Cảnh ấy là cảnh thật, anh thề với em như thế. Em khiến anh thương em quá, tương lai em làm anh khiếp sợ. Em đi đi!

MARIÔNG, òa khóc. – Trời! Anh còn nói thế nữa, thà anh giết ngay em đi. (Khóc.) Trời đất ơi!

ĐIĐIÊ, ôm nàng vào lòng. – Mari châu báu của anh! Biết bao nhiêu nước mắt! Anh vui lòng đổi máu của anh chỉ lấy một giọt! Em muốn làm gì thì làm! Em cứ theo anh, em hãy là số mệnh của anh, là vinh quang, là tình yêu, là của cải, là đạo đức của anh! Mari, trời! Trả lời anh đi. Anh nói, em có nghe thấy không? (Nhẹ nhàng đặt Mari ngồi xuống bãi cỏ).

MARIÔNG, rời khỏi tay chàng. – Trời! Anh làm em đau đớn.

ĐIĐIÊ, quỳ xuống, cúi mình trên tay nàng. – Ô, anh là người có thể chết vì em!

MARIÔNG, mỉm cười trong nước mắt. – Anh độc ác quá, anh làm em khóc.

ĐIĐIÊ. – Em đẹp quá. (Ngồi xuống ghế bên cạnh nàng.) Chỉ một cái hôn trên trán thôi, một cái hôn trong sạch như mối tình của đôi ta! (Hôn trên trán nàng. Cả hai ngồi

nhìn nhau đắm đuối). — Mari, em nhìn anh đi, nữa, như thế, mãi mãi.

GRAXIƠ, ra. — Trong nhà kho đang gọi Simen công nương đấy. (Mariông ở bên cạnh Điđiê, vội vã đứng dậy. Lúc vai Graxiơ ra, Xavecni cùng ra, nhưng dừng lại ở phía cuối, chăm chú nhìn Mariông, không thấy Điđiê ngồi ở ghế, có bụi rậm che khuất.)

XAVECNI, ở cuối sân khấu, không ai thấy, nói riêng. — Hừ! Mariông! Sự tình cờ mới lạ lùng chứ! (Cười.) — Simen!

GRAXIƠ, nói với Điđiê muốn đi theo nàng. — Ngài ơi, ngài cã ghen ơi, ngài ngồi lại. Tôi muốn ghẹo ngài chơi.

ĐIĐIÊ — Trời đất!

MARIÔNG, nói khẽ với Điđiê. — Anh cố chịu đựng. (Điđiê lại ngồi xuống. Mariông vào kho lúa.)

XAVECNI, ở cuối sân khấu, nói riêng. — Ai làm cho cô ả phải phiêu bạt trên đất này như thế! Phải chăng gã tình nhân hôm nọ đã giúp sức và cứu mình? Điđiê của cô ả rồi! Đích thị!

Laphơma ra.

LAPHƠMA, bận quần áo du lịch, chào Xavecni. — Thưa ngài, xin cáo từ ngài.

XAVECNI, chào. — Kìa lại ngài rồi! Ngài bỏ chúng tôi. (Cười.)

LAPHƠMA. — Ngài cười gì thế?

XAVECNI, cười. — Một câu chuyện kỳ cục, có thể nói ngay với ngài. Trông đám con hát vừa chân ướt chân ráo đến đây, kia kìa, ngài thử đoán xem, tôi vừa thấy ai nào?

LAPHƠMA. — Trong đám con hát à?

XAVECNI.—Phải. (Càng cười khỏe.) Mariông Đơlormơ!

LAPHƠMA, giật mình.—Mariông Đơ'ormơ!

DIDIÊ, từ khi thấy họ đến, vẫn nhìn theo họ chằm chằm — Hử? (Hơi đứng dậy.)

XAVECNI, vẫn cười. — Phải loan báo cho cả Pari biết mới được. Ngài có về phía ấy không, thưa ngài?

LAPHƠMA.—Sự việc sẽ báo cáo về Pari một cách trung thực. Nhưng ngài có chắc đã nhận ra thật không?

XAVECNI.—Thiên địa ơi! Còn không biết Mariông của mình! (Lục túi.) Tôi có mang bức chân dung cô ả đây, vật bảo chứng tình yêu của cô do họa sĩ của Đức vua vẽ. (Đưa cho Laphơma một tấm bội hoàn.) Ngài so sánh xem. (Chỉ cái cửa kho lúa.) Trông vào cái cửa mở này thì thấy cô ả.. vận đồ Tây Ban Nha, váy xanh lá cây...

LAPHƠMA, hết nhìn bức chân dung lại nhìn vào nhà kho. — Đích thị rồi! Mariông. Đơlormơ! (Nói riêng.) Tóm được thằng cha rồi! (Nói với Xavecni). Thế cô ta có ông bạn nào trong bọn tà đạo ấy không?

XAVECNI.—Tôi không thấy, nhưng hẳn phải có. Hừ! Những cô ả chẳng quá e lệ như thế, đời nào chịu phiêu bạt một mình!

LAPHƠMA, nói riêng.—Mau mau cho canh cửa. Mình phải truy cho ra cái thằng kép hát giả mạo, nhất định tóm được. Vào.

XAVECNI, nhìn Laphơma đi vào, nói riêng. — Mình vừa làm một điều ngu dại. Chà! (Kéo Graxiơ ra một nơi, anh này từ nãy vẫn ở một xó, vừa làm điệu bộ vừa lầm bầm trong miệng vai trò của mình.) Cái cô kia là ai thế, đây này, trong bóng tối ấy, đang ngồi đấy? (Chỉ cửa kho).

GRAXIƠ.—Nàng Simen ấy à? (Trịnh trọng.) Bẩm đức ngài, kẻ này không biết tên. (Chỉ Didiê.) Ngài hỏi đức ông kia là bạn cao quý của cô nàng. (Vào lối công viên).

LỚP 7

XAVECNI, quay về phía Didiê. — Ông đấy ạ, ông cho tôi... Nhưng ông ta nhìn mình kỳ cục quá. Chính anh ta, chính anh chàng của mình rồi. (Nói to với Didiê.) Nếu anh ta không ở trong ngục thì, thưa ông, ông giống như...

ĐIDIÊ.—Còn ông, nếu gã ta không chết, thì trông ông như hệt một kẻ—thằng cha chết tiệt đó — mà ta đã cho mấy nhát xuống âm ti.

XAVECNI.—Suỵt! Ngài là Didiê?

ĐIDIÊ.—Ngài là hầu tước Gaxpa?

XAVECNI.—Thế ra buổi tối hôm ấy chính ngài đã ở đấy. Vậy là tôi chịu ơn ngài cứu mạng...(Anh ta đến gần, hai tay dang ra, Didiê lùi lại).

ĐIDIÊ.—Thưa hầu tước, ngài thứ lỗi, tôi ngạc nhiên, tôi tưởng tôi đã lấy mạng ngài rồi.

XAVECNI.—Không. Ngai đã cứu tôi, chứ không giết tôi. Bây giờ ngài có cần đến một người trợ lực, một người anh em, một người phò tá không? Ngài muốn gì ở tôi đây? Của cải? Tính mệnh, linh hồn?

ĐIDIÊ. — Không, những cái ấy, không! Nhưng tấm chân dung người đàn bà kia. (Xave ni đưa cho chàng bức

chân dung. Nhìn bức chân dung, chua chát.) Phải, cái vầng trán đẹp, con mắt đen, cái cổ trắng ngần, nhất là vẻ ngây thơ của nàng, bức chân dung giống hệt.

XAVECNI. – Ngài thấy thế?

ĐIĐIÊ. – Có phải nàng cho họa bức chân dung này vì ngài?

XAVECNI, gật đầu chào Điđiê. – Bây giờ ngài được nàng yêu mến, được nàng yêu là lựa chọn trong số biết bao nhiêu tình nhân. Con người sung sướng!

ĐIĐIÊ, cười phá lên, tuyệt vọng. – Có phải tôi thật sung sướng không?

XAVECNI. – Xin mừng ngài. Một cô ả khá lắm, bao giờ cũng chỉ yêu những con nhà dòng dõi. Có một tình nhân như thế, người ta có quyền tự hào, vinh dự lắm, và rồi lại tôn vẻ người lên, biết thưởng thức đấy. Và, nếu có ai hỏi thăm ngài, người ta sẽ lớn tiếng nói: Tình nhân của Mariông Đơlormơ. (Điđiê muốn trả lại bức chân dung, Xavecni từ chối không nhận.) Không, ngài giữ lấy. Nàng là của ngài, lẽ đương nhiên, bức chân dung này thuộc về ngài. Ngài giữ lấy!

ĐIĐIÊ. – Cảm ơn. (Cất bức chân dung nơi ngực).

XAVECNI. – Ngài có biết là nàng rất mỹ lệ trong bộ đồ Tây Ban Nha không? Thế là ngài kế vị tôi. Thật tình mà nói, cũng gần như thế, vua Lui thừa kế Pharamông. Còn tôi, tôi bị hai anh em Brivăc, phải, cả hai, hạ bệ. (Cười.) Ngài có tin được không?... Cả hồng y giáo chủ nữa. Rồi đứa con của Epphia rồi ba anh chàng Xanhtơ Memơ rồi bốn cậu Ănggiơtô... Trong trái tim nàng, ngài có bè bạn lịch sự cả. (Cười.) Nhưng hơi nhiều.

ĐIĐIÊ, nói riêng. — Khủng khiếp!

XAVECNI—Ngài sẽ kể cho tôi nghe... Còn tôi chả giấu gì ngài, ở đây, tôi là một người đã chết, mai đem chôn. Ngài, chắc ngài đã đánh lừa bọn cảnh binh và pháp quan, sau đó chắc Mariông đã mở ngục cho ngài; dọc đường, chắc ngài đã nhập vào gánh hát rong, phải không? Phải là một câu chuyện tuyệt thú!

ĐIĐIÊ. — Cả một câu chuyện!

XAVECNI. — Hẳn cô ả đã vì ngài mà liếc mắt đưa tình với một gã cảnh binh nào?

ĐIĐIÊ, giọng như sấm. — Liệu cái mạng! Ngươi tưởng thật thế không?

XAVECNI. —Sao? Ngài ghen ư? (Cười). Ồ, lỗ bịch nào bằng! Ghen với ai, chứ ghen với Mariông Đơlormơ! Con bé tội nghiệp! Ngài chớ trách móc cô nàng nhé.

ĐIĐIÊ. — Ngài yên tâm! (Nói riêng). Trời ơi! Ra thiên thần vốn là một quỷ sứ.

Laphơma và Graxiơ, Điđiê vào. Xavecni bước theo sau.

LỚP 8

LAPHƠMA, GRAXIƠ

GRAXIƠ, nói với Laphơma. — Thưa quý ngài, tôi không hiểu ngài muốn gì. (Nói riêng). Chà chà! Y phục pháp quan mà diện mạo tuần cảnh! Mắt ti hí điểm bộ lông mày to tướng. Hẳn là hắn đóng vai mật thám ở đây.

LAPHƠMA, rút ra một túi tiền.—Anh bạn!

GRAXIƠ, lại gần, nói khẽ với Laphơma. – Ngài băn khoăn về nàng Simen của chúng tôi phải không, và ngài muốn biết...

LAPHƠMA, mỉm cười nói khẽ. – Phải, chàng Rôđrigơ của nàng đâu?

GRAXIƠ. – Chàng trai của nàng ấy à?

LAPHƠMA. – Phải.

GRAXIƠ. – Anh chàng rên xiết dưới uy quyền của nàng chứ gì?

LAPHƠMA, nóng ruột. – Nó có đấy không?

GRAXIƠ. – Hẳn là có.

LAPHƠMA, – hăng hái tiến lại gần. – Nào, chỉ ta xem!

GRAXIƠ, vái dài. – Chính tôi đây. Tôi đang điên dại vì nàng đây.

Laphơma thất vọng giận dỗi lui ra xa, rồi lại tiến đến gần, giơ túi bạc trước mặt Graxiơ, lắc leng keng bên tai anh chàng.

LAPHƠMA. – Anh có nghe tiếng những đồng tiền vàng không?

GRAXIƠ. – Trời! Cả một điệu nhạc mê hồn!

LAPHƠMA, nói riêng. – Thế là được anh chàng Điđiê của mình rồi. (Nói với Graxiơ). Anh có trông thấy túi bạc này không?

GRAXIƠ. – Bao nhiêu?

LAPHƠMA. – Hai mươi đồng *Giênôvin* vàng.

GRAXIƠ. – Chà chà!

LAPHƠMA, lắc túi bạc leng keng trước mặt anh ta. — Anh có muốn không?

GRAXIƠ, giật túi bạc. — Muốn lắm chứ. (Nói giọng tuồng với Laphơma, anh này vừa nghe vừa lo lắng). Bẩm đức ngài, nếu ở ngay chính giữa lưng ngài, có một cái bướu to bằng cái bụng phệ của ngài, nếu ngài nhét hai cái túi ấy đầy những đồng *đuyca*, đồng *lui*, đồng *dublông* và đồng *xơcanh*... thì trong trường hợp ấy...

LAPHƠMA, hăng hái. — Anh sẽ bảo sao?

GRAXIƠ, nhét bạc vào túi. — Tôi sẽ nhét bạc vào túi và tôi sẽ thưa. (Vái dài). Xin đa tạ, ngài thật tốt bụng.

LAPHƠMA, giận dữ, nói riêng. — Thằng khỉ con chết tiệt!

GRAXIƠ, nói riêng, cười. — Con mèo già Trời đánh!

LAPHƠMA, nói riêng. —Chúng nó đã bảo nhau khi có người tìm bắt thằng kia, một âm mưu có sắp đặt trước. Chúng nó sẽ câm cả như thế. Hừ! Lũ ma vương lông bông của xứ Ai Cập, và Bôhem này! (Nói với Graxiơ đang bỏ đi vào). Này, ít nhất phải trả túi bạc đây chứ!

GRAXIƠ, quay lại, giọng bi kịch. — Bẩm đức ngài, ngài cho tôi là hạng người nào? Rồi thiên hạ sẽ nói chúng tôi ra sao? Ngài thì mưu sự, còn chúng tôi thì làm cái việc ô nhục bán cho ngài một cái thủ cấp và linh hồn tôi lấy những đồng tiền vàng. (Định vào).

LAPHƠMA, giữ anh ta lại. — Được lắm, nhưng hãy trả tiền đây!

GRAXIƠ, vẫn giọng ấy. —Thưa đức ngài, tôi giữ danh dự của tôi và tôi không có nhiệm vụ báo cáo gì với ngài. (Chào, rồi trịnh trọng bước vào kho lúa).

LỚP 9

LAPHƠMA, một mình

Thằng hề hèn mạt! Những tâm hồn đê tiện như thế mà cũng kiêu hãnh! Nếu một ngày kia, mày rơi vào tay tao và nếu tao không đang săn một con mồi quý giá hơn... Làm thế nào tìm được Điđiê trong cả cái đám này. Bắt cả lũ chúng nó, rồi cho tra tấn, không thể được. Khó quá! Khác nào đáy biển mò kim! Có lẽ phải cần đến cái lò của nhà luyện đan có ma quỷ cho ăn mòn dần chất đồng, chất chì, rồi cái vảy vàng ấy ẩn náu trong một hợp kim sẽ lộ ra. Trở về tay không trước đức ông hồng y giáo chủ! (Gõ tay vào trán). Nhưng, ừ... một ý nghĩ tuyệt diệu! Ồ! May quá!... Bắt được nó rồi! (Gọi cửa kho lúa). Này! Các ông trong gánh hát ơi, hỏi mấy câu nào. (Một đám đông con hát ở kho lúa ra).

LỚP 10

Các nhân vật trên, các con hát trong đó có MARIÔNG và ĐIDIÊ, rồi XAVECNI, rồi HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI

XCARAMUSƠ, nói với Laphơma.—Ngài hỏi gì chúng tôi?

LAPHƠMA.—Chẳng nói xa xôi, việc như thế này: Đức hồng y giáo chủ ủy nhiệm cho ta việc tìm xem ở các tỉnh nhỏ có những đào kép giỏi có thể diễn các vở kịch

Người sáng tác những lúc nhàn rỗi mà Đức vua dành cho Người. Bởi vì mặc dù Người đã cố gắng, đoàn kịch của Người quá tồi, không làm danh dự bao nhiêu cho một vị quận công hồng y giáo chủ.

Tất cả mọi con hát vội sán lại gần. Xavecni tò mò nhìn cảnh tượng đang xảy ra.

GRAXIƠ, nói riêng, tay đếm những đồng tiền vàng của Laphơma. – Mười hai, thế mà lão ta bảo hai mươi! Đồ ăn cắp! Thằng già không ra gì!

LAPHƠMA. – Mỗi người lần lượt xướng cho ta nghe một đoạn vai kịch. Tất cả, để ta lựa chọn và định đoạt. (Nói riêng). Didiê mà thoát được phen này thì nó quả là tài giỏi. (Nói to). Các người đầy đủ cả đấy chứ?

Mariông lên đến gần Didiê, cố kéo chàng đi. Didiê lùi lại, đẩy nàng ra.

GRAXIƠ, đến gần hai người. – Nào, hai cô cậu lại đây!

MARIÔNG. – Trời ơi! (Didiê rời nàng, lẫn vào đám con hát, nàng đi theo).

GRAXIƠ. – Nhập bọn với chúng tớ, thật đã sướng chưa? Quần áo mới này, ngày nào cũng tiệc tùng này, và tối nào cũng đọc thơ của hồng y giáo chủ! Thật là tốt số!

Tất cả con hát sắp hàng trước Laphơma. Cả Mariông và Didiê nữa. Didiê không nhìn Mariông, cúi gằm mặt xuống, tay khoanh trong áo choàng, Mariông đăm đăm nhìn Didiê, lo lắng.

GRAXIƠ, đứng đầu đoàn, nói riêng. – Ai ngờ đâu cái con quạ thảm đạm này lại tuyển mộ hề cho tể tướng hồng y giáo chủ.

LAPHƠMA, nói với Graxiơ. – Anh này trước tiên. Vai gì?

GRAXIƠ, chào trịnh trọng và xoay một vòng, lộ rõ cái bướu. — Tôi là Graxiơ của đoàn, tôi thuộc nhất đoạn này. Hát.

Quan tòa là người đeo sau gáy
Bộ tóc giả to gớm to ghê.
Cứ trông chùm lông, thấy ra đầy dẫy,
Nào tra khảo, treo cổ, bánh xe,
Tiền phạt, vô vàn những của ấy.
Ai đeo bộ tóc to nhất đời,
Đích thị là ông Chánh nhất đấy.

Thấy cãi là những trận mưa rào,
Những tiếng trút lên đầu chánh án,
Là sự hỗn hợp quỷ quyệt tào lao
Tiếng La Tinh cũng là thổ ngữ...

LAPHƠMA, ngắt lời. — Anh hát sai bét, làm loài ưng cũng phải ghen tức, im ngay đi.

GRAXIƠ, cười. — Điệu hát sai nhưng lời hát đúng.

LAPHƠMA, nói với Xcaramusơ. — Lượt anh.

XCARAMUSƠ, chào. — Bẩm đức ngài, tôi là hề Xcaramusơ. Tôi mở đầu vở *« Bà bảo mẫu danh dự »* như sau.

Ngâm to.

Một bà hoàng Tây Ban Nha có nói :
Có gì đẹp hơn Đức Giám mục cầu kinh,
Đang xông pha chiến trận một hiến binh,
Nếu chẳng phải là một bà trên giường ngủ,
Thằng kẻ trộm trên giá treo cổ...

LAPHƠMA, ra hiệu cho anh ta thôi, bảo anh Tayơbra xướng. Tayơbra cúi rạp xuống chào rồi đứng thẳng dậy.

TAYƠBRA, giọng khoa trương. – Còn tôi, tôi là Tayơbra. Tôi từ Tibe tới, tôi đã trừng trị Khan Đại đế, đã bắt giam tên Mông Cổ loạn tặc.

LAPHƠMA. – Bài khác! Nói khẽ với Xaveeni đang đứng cạnh hắn. Quả thật Mariông đẹp quá!

TAYƠBRA. – Bài ấy hay nhất đấy. Nhưng ngài đã muốn thì tôi sẽ đóng vai Saclơ Đại đế, hoàng đế phương Tây. Ngâm, giọng khoa trương:

Ôi số mệnh lạ lùng, Trời đất hỡi!
Chứng giám cho ta nỗi lòng da diết!
Ta tự tay vứt bỏ cả giang san,
Dâng kẻ địch mối tình tha thiết!
Cả tình yêu và bao nỗi hân hoan!
Lòng ta nuốt bao cay đắng, tủi hờn,
Hỡi chim muông chẳng làm tổ trong rừng,
Hỡi ong mật, chẳng xây tổ trên đồng bát ngát,
Hỡi cừu ơi, len chẳng có trên lưng,
Hỡi bò mộng chẳng vẫy vùng nơi đồng ruộng!
Hỡi lòng ta cũng chỉ thế mà thôi.

LAPHƠMA. – Hay! (Nói với Xaveeni). Cha cha! Thơ hay tuyệt! Trong vở *Bradamăngtơ* của Gacniê đấy! Nhà thơ tuyệt diệu! (Nói với Mariông). Đến lượt nàng xinh đẹp. Tên cô là gì?

MARIÔNG, run rẩy. – Tôi, tôi đóng vai Simen.

LAPHƠMA. – Thật à! Nàng Simen! Thế thì cô nương có một người yêu đã giết người trong cuộc đấu kiếm..

MARIÔNG, khủng khiếp. – Tôi!

LAPHƠMA, cười nhạo. – Tôi nhớ rõ lắm, anh chàng đã chạy trốn...

MARIÔNG, nói riêng. – Trời!

LAPHƠMA. — Cô nương kể câu chuyện cho chúng tôi nghe đi!

MARIÔNG, nửa quay về phía Didiê:

Bởi chưng cuộc đời, danh dự của chàng,
Chẳng thể giữ chàng trên cuộc đời đau khổ,
Thì Rôđrigơ hỡi! Vì mối tình của thiếp,
Chàng hãy chiến đấu cho em thoát khỏi Đôn Xăngsơ!

Chàng hãy ra tay giải nguy cho thiếp,
Khỏi tay người thiếp oán ghét không nguôi!
Em còn biết nói chi nữa, chàng ơi!
Hãy chiến đấu để cho em bặt im tiếng nói!
Nếu chàng còn yêu em tha thiết,
Hãy chiến thắng để lấy được Simen!

Laphơma tình tứ đứng dậy và hôn tay nàng. Mariông tái nhợt nhìn Didiê, vẫn đang ngồi yên, mặt cúi gằm xuống.

LAPHƠMA.—Quả vậy, chẳng có giọng nào bằng giọng của cô nương, làm chúng tôi rung động tận đáy lòng; cô nương thật đáng tôn thờ! (Nói với Xavecni). Không cãi được, Cornây dù sao cũng không bằng Gacniê. Nhưng từ ngày có vinh dự thuộc về đức ông, ông ta làm thơ đã chắc tay hơn. (Nói với Mariông). Tài hoa ấy ai bằng! Đôi mắt tuyệt đẹp! Thế mà tự chôn vùi như thế! Thưa bà, nơi đây không phải là nơi của bà, xin mời bà ngồi xuống đây. (Hắn ngồi xuống và ra hiệu cho Mariông ngồi cạnh hắn. Nàng lùi lại).

MARIÔNG, khiếp sợ, nói khẽ với Didiê. — Trời đất ơi, hai chúng ta đừng rời nhau!

LAPHƠMA, mỉm cười. — Kìa mời bà lại đây, ngồi cạnh tôi. (Didiê đẩy Mariông ra, nàng khiếp sợ ngồi xuống cái ghế bên cạnh Laphơma).

LAPHƠMA, mỉm cười với Mariông vẻ trách móc. — Dấy... (Nói với Didiê). Anh kia, tên anh là gì?

Didiê tiến một bước lại gần Laphơma, ném cái áo khoác và ấn sâu mũ xuống.

DIDIÊ, giọng trang nghiêm. — Ta là Didiê.

MARIÔNG, LAPHƠMA, XAVECNI — Didiê!

Ngạc nhiên và sửng sốt.

DIDIÊ, nói với Laphơma đang cười nhạo một cách đắc thắng. — Ông có thể đuổi mọi người ra ngoài! Ông đã tóm được mồi! Nó sẽ lại vào xiềng xích. Hừ! Kể cũng khá khó nhọc ông mới được mẻ vui như bây giờ.

MARIÔNG, chạy lại bên chàng. — Didiê!

DIDIÊ, con mắt lạnh lùng. — Thưa bà, bà chớ ngăn tôi trở lại với ông này.

Nàng lùi lại, rồi khủng khiếp ngã xuống ghế. Didiê nói với Laphơma.

Ta thấy ngươi quanh quẩn bên ta. Đồ quỷ sứ! Ta đã thấy trong con mắt của ngươi tia lửa thảm đạm của địa ngục làm rực sáng tâm hồn ngươi. Ta có thể trốn thoát lưới của ngươi, chăng ra cũng chẳng ích gì. Nhưng ta thương hại ngươi đã tốn bao công sức! Bắt ta đi, để lập công bằng tâm địa bất nghĩa của ngươi!

LAPHƠMA, nén cơn giận dữ, cố gượng cười. — Thưa ngài, thế ra ngài không đóng kịch à?

DIDIÊ.—Chính ngươi đã đóng kịch!

LAPHƠMA. — Ồ! Tôi đóng kịch vụng lắm. Nhưng tôi đang làm ra một vở với đức hồng y giáo chủ, một bi kịch trong đó ngài thủ một vai. (Mariông thét lên một tiếng khủng khiếp. Didiê khinh bỉ quay đi). Xin ngài chớ xoay cái đầu tròn trên vai như vậy. Chúng tôi sẽ

hưởng thức vai của ngài đến phút chót. Nào, nào, ngài cầu Thượn đế đi!

MARIÔNG. – Trời!

Lúc ấy hầu tước đơ Nănggi lại đi qua phía cuối sân khấu, vẫn như trước, với nửa tiểu đội kích thủ. Nghe thấy tiếng Mariông kêu, ông dừng lại, quay nhìn mọi người, tái xanh, không nói một lời, không nhúc nhích.

LAPHƠMA, nói với hầu tước đơ Nănggi. – Bẩm hầu tước, tôi xin được trợ lực. Tin mừng, nhưng tôi xin ngài cho tôi mượn đội bảo vệ của ngài. Kẻ sát nhân đã giết hầu tước Gaxpa, đã bỏ trốn, nhưng chúng tôi đã tóm lại được.

MARIÔNG, quỳ xuống dưới chân Laphơma. – Thưa ngài, xin ngài rủ lòng thương lấy chàng.

LAPHƠMA, tình tứ. – Thưa bà, bà quỳ dưới chân tôi! Tôi phải quỳ dưới chân bà mới phải.

MARIÔNG, vẫn quỳ, hai tay chắp lại. – Trời ơi, thưa quan tòa! Hãy thương ly kẻ khác, rồi một ngày kia, một vị quan tòa cay nghiệt hơn, lúc nào cũng sẵn sàng trừng phạt, sẽ thương đến ngài.

LAPHƠMA, mỉm cười. – Kìa bà cho tôi một bài thuyết giáo rồi! Ô! Thưa bà, bà là bà chúa của những dạ hội lộng lẫy những ngày hội hè, nhưng bà đừng thuyết giáo chúng tôi. Tôi có thể vì bà mà làm tất cả, nhưng tên này đã giết người, đây là một vụ giết người...

DIDIÊ, nói với Mariông. – Đứng dậy!

MARIÔNG, run run đứng dậy, nói với Laphơma. – Ngươi nói láo! Đó chỉ là một cuộc đấu kiếm.

LAPHƠMA. – Thưa ngài..

ĐIDIÊ. – Ta bảo ngươi nói láo!

LAPHƠMA. – Im! (Nói với Mariông). Máu phải trả máu. Cái điều khắc nghiệt ấy, tôi cũng lấy làm đau lòng. Hắn đã giết, giết ai? Hầu tước Gaxpa đơ Xavecni. (Chỉ hầu tước đơ Nănggi). Cháu của vị lão trượng đáng tôn kính đây, một chàng quý tộc trẻ tuổi, tài đức vẹn toàn. Một tổn thất lớn cho nước Pháp và cho Đức vua!... Giả thử ông ấy không chết, tất nhiên tôi không bảo... lòng tôi đâu phải là sắt đá, và nếu...

XAVECNI, tiến lên một bước. – Kẻ người ta tưởng chết, chưa chết! Kẻ ấy đây! (Toàn thể ngạc nhiên).

LAPHƠMA, rùng mình. – Gaxpa đơ Xavecni! Nhưng ít nhất phải là một phép kỳ diệu. Có quan tài ông ta kia mà!

XAVECNI, giật bộ ria giả, lá thuốc cao và bộ tóc đen giả. – Anh ta chưa chết, tôi đã bảo ngài mà! Ngài có nhận ra tôi không?

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI, như tỉnh mộng, hét lên một tiếng và lao vào tay cháu. – Gaxpa của ta, cháu ta! Con ơi! (Hai người ôm chặt lấy nhau).

MARIÔNG, quỳ xuống, ngước mắt lên trời. – Trời! Didiê được cứu sống! Thượng đế công minh!

DIDIÊ, lạnh lùng nói với Xavecni. – Có ích gì, tôi muốn chết.

MARIÔNG, vẫn quỳ dưới đất. – Thượng đế che chở cho chàng!

DIDIÊ, nói tiếp, không nghe nàng. – Nếu không, tưởng dễ mà hắn bắt được tôi, tôi lại chẳng đã hích một cái, làm cái mạng nhện chăng lưới bắt ruồi kia tan nát? Từ nay, tôi chỉ ao ước một điều duy nhất là cái chết.

Ngài được tôi cứu sống, mà trả ơn tôi vụng về đến thế!

MARIÔNG.—Chàng nói gì? Anh sẽ sống!

LAPHƠMA. — Kìa, đã xong xuôi đâu. Có chắc thật là Gaxpa đơ Xaveeni không?

MARIÔNG.—Đúng!

LAPHƠMA.—Cần làm sáng tỏ việc này ngay tức khắc!

MARIÔNG, chỉ cho hắn hầu tước đơ Nănggi vẫn ôm Xaveeni trong lòng. — Ngài thử nhìn ông cụ vừa cười lại vừa khóc xem.

LAPHƠMA. — Có phải Gaxpa đơ Xaveeni thật không?

MARIÔNG. — Hai người ôm hôn nhau như thế kia mà sao ngài còn nghi hoặc được?

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI, quay lại. — Phải cháu ta! Gaxpa của ta! Con trai ta! Dòng giống ta! Linh hồn ta! (Nói với Mariông). Có phải ông ta vừa hỏi có phải chính cháu tôi không, thưa bà?

LAPHƠMA, nói với hầu tước đơ Nănggi. — Thế ngài quả quyết đây là ông cháu Gaxpa đơ Xaveeni?

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI, quả quyết. — Đúng!

LAPHƠMA. — Theo lời thú nhận này, (nói với Xaveeni) theo lệnh Đức vua, thưa hầu tước Gaxpa, tôi bắt giữ ngài. Đưa kiếm của ngài đây.

Mọi người kinh ngạc

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI.—Con ôi!

MARIÔNG. — Trời ơi!

DIDIÊ. — Một cái thủ cấp nữa! Sự thật thì cần hai cái. Hắn ta trở về dàng hồng y giáo chủ La Mã ít nhất phải hai thủ cấp, mỗi tay xách một.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI.—Theo luật lệ nào?

LAPHƠMA. – Xin ngài hỏi đức ông. Mọi người sống sót sau cuộc đấu kiếm đều rơi vào vòng pháp lệnh. (Nói với Xaveeni). Ngài đưa kiếm cho tôi.

ĐIĐIÊ, nhìn Xaveeni. – Thật khờ!

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI, ngăn lại. – Khoan! Trước mặt ta, không ai là đức ông ở lâu đài này. Ở đây chỉ có một mình ta nắm cả pháp quyền thượng hạ, dù Đức vua có ở đây cũng chỉ là khách của ta mà thôi. (Nói với Xaveeni). Cháu hãy trao kiếm của cháu cho mình ta. (Xaveeni đưa kiếm cho ông và ôm lấy ông)

LAPHƠMA. – Bẩm đức ngài, đấy là một luật lệ phong kiến đã bị phế bỏ từ lâu. Đức hồng y giáo chủ có thể sẽ khiển trách tôi. Nhưng tôi thì tôi không muốn làm phiền ngài.

ĐIĐIÊ. – Quân xấu xa!

LAPHƠMA, nghiêng mình trước hầu tước. – Tôi tuân theo. Nhưng ngược lại, bây giờ tôi mượn ngài đội bảo vệ và ngục của ngài, có lý do.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI, nói với vệ binh. – Ông cha các ngươi đã là bồi thần của gia tiên ta. Ta cấm tất cả không được tiến lên một bước.

LAPHƠMA, hét to. – Các ngươi! Nghe ta! Ta là chánh án pháp viện cơ mật, là hình sự pháp quan của Đức ông hồng y giáo chủ. Lôi ngay cả hai tên này vào ngục. Cần bốn đứa canh một cửa. Các ngươi phải chịu trách nhiệm. Không tuân lệnh ta, thì quá táo bạo đấy. Vì nếu ta bảo kẻ nào phải đi, thì chớ hé miệng, nếu kẻ đó trù trừ thì hẳn vì kẻ đó thấy đầu quá nặng trên cổ.

Lính bảo vệ khiếp đảm, lặng lẽ kéo hai người tù đi. Hầu tước đơ Năngggi tức giận, quay đi, hai tay che mắt.

MARIÔNG. – Thôi hỏng cả. (Nói với Laphơma). Thưa ngài, nếu tâm ngài.

LAPHƠMA, nói khẽ với Mariông. – Tối nay, nếu nàng tìm đến tôi, tôi sẽ nói điều này.

MARIÔNG, nói riêng. – Hắn muốn gì mình? Hắn có những nụ cười chết chóc. Thật là một tâm địa sâu thẳm, dày đặc bóng tối. (Chạy theo Điđiê). Điđiê!

ĐIĐIÊ, lạnh lùng. – Vĩnh biệt bà!

MARIÔNG, nghe giọng chàng, rùng mình. – Kìa anh! Em làm gì nên tội? Trời! Khốn khổ thân tôi! (Ngã vật xuống ghế).

ĐIĐIÊ. – Phải, khốn khổ thật!

XAVECNI, hôn âu tước đơ Nănggi, rồi quay về phía Laphơma. – Thưa ngài, hai cái đầu thì có được trả gấp đôi tiền công không?

MỘT GIA NHÂN, ra nói với hầu tước. – Tang lễ ngài Gaxpa đã sẵn sàng. Để làm tang lễ, xin lệnh ngài cho biết ngày giờ.

LAPHƠMA. – Một tháng nữa, ngươi sẽ trở lại đây.

Lính bảo vệ dẫn Điđiê và Xaveeni đi

HỒI IV

NHÀ VUA

SĂNGBO

Phòng vệ binh tại lâu đài Săngbo

LỚP I

Quận công đơ Benlogacđơ, mặc bộ trào phục trang lệ với tất cả hoa thêu và đăng ten, đeo dải Xanh — Expri và huy chương trên áo khoác. Hầu tước đơ Nănggi, đồ tang, vẫn có tiểu đội vệ binh đi kèm. Cả hai đi ngang qua phía cuối sân khấu.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLOGACĐƠ. — Bị kết án?

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI. — Bị kết án!

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLOGACĐƠ. — Được. Nhưng Đức vua ân xá. Đấy là một quyền của vương vị và một nhiệm

vụ của vương tộc. Ngài cứ yên tâm. Người là con của Hăngri đệ tứ, về tên tuổi cũng như về đức độ.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI. — Tôi là bạn chiến đấu của Đức Hăngri.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Chà chà! Chúng ta đã vì vua cha mà vui vẻ dùng mòn nhiều áo giáp, chứ không phải áo lụa. Hầu tước, ngài cứ đến với người con, đưa mái tóc bạc ra: và để biện luận, ngài chỉ cần nói: Nhìn đây, mẹ kiếp! Rồi lão Risơliơ cứ việc viện lý lẽ nào mạnh hơn! Nhưng ngài hãy ẩn một nơi đã. (Mở một cái cửa ngách cho hầu tước). Người sắp sửa đến. Mà nói thật, bộ cánh của ngài cắt kiểu trông đến buồn cười.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI. — Cười tang phục của tôi?

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Hừ! Cái bọn công tử bột ấy nói làm gì? Bác ạ, bác đứng kia. Tôi chắc Đức vua sắp tới. Tôi sẽ làm thế nào cho Người chống lại hồng y giáo chủ đã. Rồi khi nào tôi giậm chân một cái, nghe hiệu ấy thì bác vào.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI, xiết chặt tay quận công. — Trời sẽ đền ơn ngài!

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, nói với một pháo thủ đang đi lại trước một cái cửa nhỏ dát vàng. — Kìa ngài Jơ Nacvai, Đức vua đang làm gì?

PHÁO THỦ. — Bẩm quận công, Hoàng thượng đang làm việc, (Hạ thấp giọng) Với một người quần áo đen.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, nói riêng. — Chắc đúng lúc này, Người đang ký một lệnh án tử hình (Vừa bắt tay vừa nói với lão hầu tước). Gắng lên! (Dẫn lão vào hành lang bên cạnh). Trong lúc chờ tôi ra hiệu, xin ngài

xem những bức tranh trên trần của Primatix. (Cả hai người cùng vào. Mariông mặc tang phục ở một cái cửa lớn cuối sân khấu thông với cầu thang, bước ra).

LỚP 2

MARIÔNG, VỆ BINH

VỆ BINH KÍCH THỦ, nói với Mariông. — Thưa bà, không vào được.

MARIÔNG, tiến lên. — Thưa ông...

VỆ BINH, lấy kích chắn ngang cửa. — Không vào được mà...

MARIÔNG, kiêu kỳ. — Ở đây người ta cấm giáo để chĩa ra chống một phụ nữ à? Ở nước khác thì...

LÍNH PHÁO THỦ, cười, nói với vệ binh kích thủ. — Trúng mũi tên chưa?

MARIÔNG, giọng cương quyết. — Thưa ông vệ binh, tôi cần nói chuyện với quận công Đơ Benlơgacđơ ngay bây giờ.

VỆ BINH KÍCH THỦ, hạ kích xuống, nói riêng. — Hừ! Tất cả bọn đàng điếm ấy!

LÍNH PHÁO THỦ. — Thưa bà, mời bà vào. (Nàng vào, bước quả quyết).

VỆ BINH KÍCH THỦ, nói riêng, lườm nàng. — Thật rõ! Lão già quận công này cũng chẳng già lắm như vẻ

ngoài. Ngày xưa thì Đức vua đã tống giam vào tháp canh lâu đài Luvrơ vì đã hẹn hò nhau ngay trong hoàng cung.

LÍNH PHÁO THỦ, ra hiệu cho vệ binh kích thủ.—Mở cửa!

Cửa nhỏ dát vàng mở. Laphơma bước vào, tay cầm một cuộn giấy da, có treo một ấn xi đỏ có những tua lụa.

LỚP 3

MARIÔNG, LAPHƠMA

Cả hai người đều có cử chỉ ngạc nhiên. Mariông khủng khiếp quay đi.

LAPHƠMA, chậm rãi tiến đến gần Mariông, nói khẽ.—Bà làm gì ở đây?

MARIÔNG. — Còn ngai?

LAPHƠMA, mở cuộn giấy, trải trước mặt nàng.—Đức vua đã ký.

MARIÔNG, đưa mắt nhìn qua, rồi lấy hai tay che mặt.—Trời!

LAPHƠMA, ghé vào tai nàng.—Nàng ưng chứ? (Mariông rùng mình nhìn thẳng vào mắt hắn. Hắn nhìn vào mắt Mariông, hạ thấp giọng). Em ưng chứ?

MARIÔNG, đẩy hắn ra. — Quỷ quyến rũ! Mặc tao!

LAPHƠMA, đứng thẳng dậy, cười nhạo. — Vậy ra bà không ưng?

MARIÔNG. — Lão tưởng tao sợ lão phải không? Đức vua có thể ân xá, Đức vua là người trị vì.

LAPHƠMA. — Bà thử xem. Bà cứ việc sử dụng hảo ý của Đức vua. (Hắn quay lưng đi, rồi bỗng nhiên trở lại, khoanh hai tay rồi ghévào tai nàng). Liệu, có một ngày kia tôi không muốn nữa đâu. (Vào, Quận công đơ Benlơgacđơ ra).

LỚP 4

MARIÔNG, ĐƠ BENLƠGACĐƠ

MARIÔNG, đến gần quận công.—Bẩm quận công, ở đây ngài là người chỉ huy.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Kìa! Mỹ nhân đấy à? Nữ hoàng của tôi, nàng muốn gì? (Chào).

MARIÔNG. — Yết kiến Đức vua.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Bao giờ?

MARIÔNG. — Ngay bây giờ.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Hừ! Mệnh lệnh gọn lỏn. Để làm gì?

MARIÔNG. — Có việc.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, phá lên cười. — Nào, gọi Đức vua ra đây. Sao mà tưởng dễ thế!

MARIÔNG. — Ngài từ chối?

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Tôi thuộc về nàng. (Mỉm cười). Chúng ta có bao giờ từ chối nhau cái gì đâu.

MARIÔNG. — Đúng như thế, thưa đức ông, nhưng tôi có được hầu chuyện Đức vua không?

QUẬN CÔNG ĐƠ BELƠGACĐƠ. — Hãy nói với quận công trước đã. Tôi cam đoan với bà lát nữa bà sẽ gặp Đức vua đi qua đây. Nhưng trò chuyện với nhau đã. Kia, cô bé, dạo này cô ngoan ngoãn không? Nàng mà mặc đồ đen! Như một thị nữ ấy! Xưa kia nàng thích vui cười là thế!

MARIÔNG. — Bẩm đức ông, tôi không vui cười nữa.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Ôi trời! Hình như nàng khóc! Bà!

MARIÔNG, lau những giọt nước mắt, giọng quả quyết. — Thưa quận công, tôi muốn hầu chuyện Đức vua ngay tức khắc.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Nhưng với mục đích gì?

MARIÔNG — Để... để...

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Cũng để chống Hồng y giáo chủ ư?

MARIÔNG. — Thưa quận công, phải.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, mở cửa hành lang. — Bà vào đây. Tôi xếp những người bất bình vào hành lang này. Xin bà chớ ra, trước khi có hiệu báo. (Mariông ra. Cửa đóng lại). Việc giúp hầu tước, thật mình đã liều lĩnh quá, giúp hai người cũng chẳng tốn kém gì hơn.

Dần dần căn phòng đầy ứ những quần thần đang nói chuyện với nhau. Quận công đơ Benlơgacđơ đi tới người này, rồi người khác. Lănggibli ra

LỚP 5

TRIỀU THẦN

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, nói với quận công đơ Bôprêô. — Chào quận công!

QUẬN CÔNG ĐƠ BÔPRÊÔ. — Chào quận công!

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Nói chuyện gì đấy?

QUẬN CÔNG ĐƠ BÔPRÊÔ. — Về một hồng y giáo chủ mới.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Ai? Tổng giám mục Daclơ à?

QUẬN CÔNG ĐƠ BÔPRÊÔ. — Không. Giám mục Đôtong. ít ra toàn thể Pari cũng tin là ngài sẽ được đội mũ đỏ.

TU VIỆN TRƯỞNG ĐƠ GÔNGĐI. — Ngài có quyền giữ chức ấy. Chính ngài đã chỉ huy pháo binh trong trận vây hãm La Rôsen!

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Ừ nhỉ!

LĂNGGIƠLI. — Tôi tán thành, tán thành. Một hồng y giáo chủ ít ra phải hành động theo thánh quy hay thần công chứ!

TU VIỆN TRƯỞNG ĐƠ GÔNGĐI, cười. — Cái thằng hề điên rồ Lăngglơli!

LĂNGGIƠLI, chào. — Ngài biết gọi đủ các tên của tôi.

Laphơma ra. Quần thần tranh nhau vây lấy hắn, xun xoe quanh hắn. Quận công đơ Benlơgacđơ khó chịu nhìn họ.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, nói với Lăngglơli. — Hề này, người nào mặc bộ áo cổ lông chuột hương thế?

LĂNGGIƠLI. — Mà đến đâu ai cũng ra vẻ hớn hở đón tiếp?

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Phải. Ta chưa hề thấy người ấy ở đây. Có phải là người của đức ông Đorlêăng không?

LĂNGGIƠLI. — Phải thì người ta đã chẳng vồ vập đến thế!

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, mắt nhìn Laphơma đang vênh vênh tự đắc. — Vênh váo kiểu đại quý tộc Tây Ban Nha.

LĂNGGIƠLI, nói khẽ. — Đấy là tay Laphơma, thanh tra xứ Săngpanhơ, pháp quan hình sự.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, nói khẽ. — Pháp quan địa ngục! Người mà thiên hạ mệnh danh là đao phủ của hồng y giáo chủ ấy à?

LĂNGGIƠLI, nói khẽ. — Vâng.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ. — Thứ người ấy mà cũng dự triều!

LĂNGGIƠLI. — Sao lại không, thưa ngài? Chỉ thêm một con mèo rừng nữa trong vườn thú! Để tôi giới thiệu ông ta với ngài chăng.

QUẬN CÔNG ĐƠ, BENLƠGACĐƠ vẻ kiêu kỳ. — Hừ! Hẽ!

LĂNGGIƠLI. — Tình thực, nếu tôi là quan đại thần, tôi sẽ kiêng nể ông ta. Ngài nên đánh bạn với ông ta. Ngài xem, mọi người đều hoan hỉ tiếp ông ta. Ông ta mà không nắm tay ngài, thì ông ta sẽ lấy đầu ngài. (Bỏ đi, tìm Laphơma giới thiệu với quận công. Quận công nghiêng đầu chào. Khá bất đắc dĩ.)

LAPHƠMA, chào. — Ngài quận công...

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ chào. — Thưa ngài, tôi sung sướng... (Nói riêng). Trời đất! Sao đến nông nỗi này!... Đức ông Risơliơ (Láphơma bỏ đi).

TỨ TƯỚC ĐƠ RÔHANG, ở cuối sân khấu giữa một nhóm triều thần. — Tuyệt diệu!

LĂNGGIƠLI. — Sao?

TỨ TƯỚC ĐƠ RÔHANG. — Mariông kia, trong hành lang kia!

LĂNGGIƠLI. — Mariông?

TỨ TƯỚC ĐƠ RÔHANG. — Tôi vừa nói đùa thế này: Mariông tại nhà Đức vua Lui tinh khiết, tuyệt diệu!

LĂNGGIƠLI. — Úi chà! Bẩm ngài, quả rất ý nhị!

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, nói với bá tước Sacnaxê. — Kìa quan giữ việc săn sói, có được con mồi nào không? Săn khá chứ?

BÁ TƯỚC ĐƠ SACNAXÊ. — Chẳng có gì. Hôm qua mình được bữa mừng hụt. Đàn sói ăn thịt mất ba người nhà quê. Thoạt tiên mình cứ tưởng vớ được rất nhiều sói ở Săn gbo. Mà lùng khắp rừng, không một chú, không một dấu vết! (Nói với Lănggiơli). Hê! Mày có tin gì vui không?

LĂNGGIƠLI. — Chẳng có việc gì xảy ra. À, có! Hình như người ta sắp mang treo cổ tại Bôjăngxi hai người vì đấu kiếm

TU VIỆN TRƯỞNG ĐƠ GÔNGĐI. — Hừ! Chỉ vì có thế thôi?

Cửa nhỏ dát vàng mở.

QUAN HOÀNG MÔN. — Hoàng thượng!

Nhà vua ra. Mặc toàn đen, tái xanh, mắt nhìn xuống đất, đeo huân chương Xanh-Expri ở áo

và ở áo choàng, Đội mũ. Quân thần bỏ mũ và lặng lẽ xếp thành hai hàng. Vệ binh hạ giáo hoặc bồng súng chào.

LỚP 6

Các nhân vật trên, NHÀ VUA

Nhà vua, đầu không ngẩng lên, bước từng bước chậm rãi qua đám triều thần, rồi dừng lại phía trước sân khấu, mơ màng và yên lặng một lát. Triều thần lui cả về phía cuối sân khấu.

VUA.—Tất cả đều ngày càng tồi tệ... Tất cả! (Gật đầu và nói với triều thần)— Các ngài, cầu Thượng đế phù hộ cho các ngài! (Ngồi phịch xuống một ghế bành to, thở dài não nuột). A, tôi khó ngủ quá, ngài Benlogacđơ ạ.

QUẬN CÔNG, tiến lên vái ba vái dài.—Nhưng tâu hoàng thượng, bây giờ có ai ngủ được nữa đâu.

VUA, nói mạnh.—Phải chăng Quốc gia đang đi xuống vực thẳm và với những bước dài vội vã như thế!

QUẬN CÔNG.—Tâu hoàng thượng, Quốc gia được một bàn tay mạnh mẽ và to lớn dẫn dắt.

VUA.—Phải, ngài hồng y giáo chủ quận công gánh vác một nhiệm vụ nặng nề!

QUẬN CÔNG.—Tâu hoàng thượng...

VUA.—Lẽ ra ta phải miễn cho những bàn tay già nua ấy, nhưng quận công ạ, sống mà không trị vì, ta chán lắm rồi.

QUẬN CÔNG.—Tâu hoàng thượng. Đức hồng y giáo chủ không già...

VUA.—Benlogacđơ ! Nói thật đi, đây chẳng có ai nghe và nhìn thấy. Ngài nghĩ về ông ta thế nào ?

QUẬN CÔNG.—Ai ạ, tâu hoàng thượng ?

VUA.—Ông ta.

QUẬN CÔNG. — Đức ông ấy ạ ?

VUA.—Chính thế !

QUẬN CÔNG.—Mắt tôi lóa, khó mà nhìn rõ được.

VUA.—Đấy là lòng thật của ngài ? (Nhìn xung quanh). Nào có giáo chủ nào đâu, hồng y hay xám y, không có thám tử nào ! Ngài cứ nói, ngài sợ gì ? Nhà vua muốn biết ý kiến thật thẳng thắn của ngài về hồng y giáo chủ.

QUẬN CÔNG. — Sao, thật thẳng thắn ư, tâu hoàng thượng ?

VUA.—Thật thẳng thắn.

QUẬN CÔNG, mạnh dạn.—Thế thì... con người vĩ đại.

VUA—Nếu cần, ngài có thể nói như thế với cả thiên hạ chứ ? Ngài hiểu chưa ? Quốc gia đau khổ, ngài nghe rõ chứ ? Giữa ông ta nắm hết quyền hành và ta đây, chẳng là gì cả...

QUẬN CÔNG.—A !

VUA. — Ông ta đã chẳng quy định hết : hòa bình, chiến tranh, ngoại giao, tài chính ? Ông ta đã chẳng làm ra tất cả luật lệ, pháp lệnh, chỉ dụ, chỉ thị đấy ư ? Ông ta là vua, ta bảo thế ? Ông ta đã phản bội giải tán Thánh hội, ông ta đã đánh vào dòng họ Ôt'riso muốn điều tốt lành cho ta, dòng họ của hoàng hậu.

QUẬN CÔNG. – Tâu hoàng thượng! Người đã để cho hoàng thượng dựng một khu rừng săn thỏ ngay ở Luvrơ. Hoàng thượng có phần của hoàng thượng đấy chứ!

VUA. – Ông ta âm mưu với Đan Mạch!

QUẬN CÔNG. – Người đã để cho hoàng thượng ấn định chuẩn mức bạc cho thợ kim hoàn.

VUA, càng bực bội. – Ông ta gây chiến sự với La Mã!

QUẬN CÔNG – Người đã để mình hoàng thượng mới đây ra pháp lệnh cấm một người trưởng giả, dù có muốn cũng không được, ăn quá một *êquy* một đầu người ở quán ăn!

VUA. – Và tất cả những hiệp ước đẹp đẽ ông ta dàn xếp giấu giếm!

QUẬN CÔNG. – Còn chỗ Hội săn ở Plăngsel của Hoàng thượng?

VUA. – Một tay ông ta làm tất cả. Bao đơn thỉnh cầu, bao sớ tâu đổ dồn dập về ông ta. Ta, đối với mọi người Pháp, chỉ là một cái bóng. Có một ai đến tìm ta để thỉnh cầu điều gì không?

QUẬN CÔNG. – Tâu hoàng thượng, chỉ khi người ta mắc bệnh tràng nhạc!

Cơn giận dữ của nhà vua càng tăng.

VUA. – Ông ta muốn tặng huân chương của ta cho em trai ông ta là đức ông Liông nhưng không được, ta phải chống lại.

QUẬN CÔNG. – Nhưng...

VUA. – Họ đã làm ta chán ngấy họ hàng ông ta.

QUẬN CÔNG. — Tâu hoàng thượng, đấy chỉ là ghen ghét!

VUA. — Cháu gái ông ta là Côngbalê sống xa hoa!

QUẬN CÔNG. — Lời gièm pha!

VUA. — Ông ta có hai trăm bộ binh hầu cận.

QUẬN CÔNG. — Nhưng Người chỉ có một trăm kỵ binh.

VUA. — Thật khốn nạn!

QUẬN CÔNG. — Tâu, Người cứu nước Pháp.

VUA. — Đúng thế, quận công ạ. Ông ta làm ta đến mất linh hồn! Một tay, ông ta tuyên chiến với những thân quyến của ta, quân đê tiện! Tay kia lại ký hiệp ước với các tín đồ Tân giáo Thụy Điển. (Nói thầm vào tai Benlogacđơ). Rồi nếu ta có can đảm đêm trên ngón tay những dầu đã rụng ở Grevơ! Toàn những đầu bè bạn ta! Áo đỏ của ông ta nhuộm bằng những giọt máu của họ. Chính ông ta khoác bộ áo tang cho ta!

QUẬN CÔNG. — Bạn bè thân thích của Người, Người có đối xử tốt hơn không? Người có kiêng nể Xanh-Prơi đâu!

VUA. — Nếu ông ta yêu những ai cũng trìu mến cay đắng như thế, thì hẳn ông ta yêu ta nồng nàn quá. (Sau một lát yên lặng, hai tay khoanh lại, giọng đột nhiên). Ông ta đã đày ta xa thân mẫu ta!

QUẬN CÔNG. — Nhưng tâu hoàng thượng, Người tưởng bao giờ cũng làm theo ý thích của hoàng thượng. Người trung thành, đáng tin cậy, tận tụy...

VUA. — Ta oán ghét lắm. Ông ta làm ta khó chịu, ông ta chèn ép ta. Có lẽ ta cũng là một cái gì chứ, thế mà ta chẳng là người chủ, cũng không có tự do. Ông ta giầy xéo mãi lên ta, ông ta không sợ cuối cùng đánh

thức nhà vua dậy hay sao? Bởi ở bên ta, ta ốm o thế này, số phận của ông ta dù chói lòa đến đâu, bao giờ chẳng luôn phải lung lay trước hơi thở của ta, và tất cả sẽ sụp đổ nếu chỉ bằng một lời, ta nói to lên điều bây giờ ta chỉ nói khẽ. (Yên lặng một lát). Con người ấy biến tốt thành xấu và xấu thành xấu hơn nữa. Quốc gia, cũng như nhà vua, đã ốm càng thêm ốm nặng. Hồng y giáo chủ ở bên ngoài, hồng y giáo chủ ở bên trong, không bao giờ thấy nhà vua! Ông ta tha hồ ngoạm cắn nước Áo, mặc kẻ nào chiếm chiến thuyền ta ở vịnh Gaxcô thì chiếm, liên minh ta với Guyxtavơ Adônphơ. Và còn những gì nữa! Ở đâu ông ta cũng như linh hồn nhà vua, đầy ắp khắp vương quốc của ta, gia đình ta, cả ta nữa! Ôi ta đáng phàn nàn biết chừng nào! (Ra phía cửa sổ). Và vẫn cứ mưa hoài.

QUẬN CÔNG. — Vậy ra hoàng thượng đau khổ lắm ư?

VUA.—Ta buồn bực. (Yên lặng một lát). Ta đây, nguyên thủ nước Pháp, mà hóa người bét cùng nước Pháp. Ta vui lòng đánh đổi số phận của ta lấy số phận một kẻ săn trộm trong rừng! Ôi! Suốt ngày săn bắn, bộ điệu đường hoàng, không gì ngăn trở, ngủ dưới cành lá! Cười mũi lính nhà vua! Ca-hát khi trời sấm sét và sống tự do trong rừng, như con chim trong bầu trời. Kẻ cùng khổ ít ra còn là vua, là chúa trong căn nhà tồi tàn của mình. Đằng này, dưới mắt ta, lúc nào cũng có con người đỏ lòm ấy, lúc nào cũng đứng đấy, khắc nghiệt, tàn nhẫn, không ngớt bảo ta: «Tâu hoàng thượng! Cái này phải là ý của hoàng thượng». Mỉa mai thay! Con người ấy cướp ta ra khỏi dân chúng. Ông ta quấn ta trong áo, như thể người ta quấn đứa con nít và, khi có khách qua đường hỏi: «Có cái gì đấy bên dưới hồng y giáo chủ?», mọi người sẽ đáp: «Vua

đấy mà!». Thế rồi ngày nào cũng có vài ba bản danh sách mới. Hôm qua là những tín đồ Tân giáo, hôm nay là những người đấu kiếm mà hắn phải lấy đầu. Đấu kiếm! Tội mới to làm sao! Nhưng lúc nào cũng thủ cấp! Ông ta dùng làm gì vậy?

Benlogacđơ giậm chân. Hầu tước đơ Nănggi và Mariông vào.

LỚP 7

Các nhân vật trên, MARIÔNG, HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI

Hầu tước đơ Nănggi cùng với lính tùy tùng tiến lên, cách nhà vua vài bước, quỳ một gối xuống đất. Mariông phủ phục dưới đất, ở cửa.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI.—Xin công lý!

VUA.—Chống ai?

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI.—Chống một kẻ bạo ngược độc địa, tên gọi Acmăng, ở đây gọi là hồng y giáo chủ—tể tướng.

MARIÔNG. — Xin ân xá!

VUA. — Cho ai?

MARIÔNG.—Didiê.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI. — Cho hầu tước Gaxpa đơ Xavecni.

VUA. — Ta đã thấy hai cái tên ấy ở đâu đó.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI. – Tâu hoàng thượng, xin ân xá và công lý!

VUA.—Lấy tư cách gì?

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI. – Tôi là chú ruột một người.

VUA.—Còn ba?

MARIÔNG, quả quyết. – Tôi là em gái người kia.

VUA.—Vậy ông chú và cô em gái, các người muốn gì?

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI, lần lượt chỉ hai tay nhà vua. — Tay này, xin hoàng thượng công lý, tay kia, xin hoàng thượng ân xá. Tôi, Ghiôm, hầu tước đơ Nănggi, chỉ huy đoàn Một trăm quân cầm giáo, lãnh chúa chốn sơn lâm chống Acmăng Đuyphexix, Hồng y giáo chủ Risơliơ, kêu lên hai đấng chúa tể, Vua nước Pháp và Thượng đế. Tôi đến đây tìm công lý. Xin soi xét cho cháu tôi là Gaxpa đơ Xavecni.

MARIÔNG, nói khẽ với hầu tước. — Xin ngài nói cho cả hai.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI, tiếp tục. — Tháng trước, cháu tôi đã có vấn đề danh dự với một chàng công tử, một võ quan, một chàng tên gọi Điđiê, mà dòng dõi quý tộc chưa rõ. Đó là một tội lỗi. Cả hai đều xử sự ra người dũng cảm. Nhưng tể tướng đã sắp đặt lính rình mò...

VUA. – Ta biết việc này. Thôi. Các ngươi có gì nói với ta?

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI, đứng dậy.—Tâu hoàng thượng, tôi xin nói đã đến lúc hoàng thượng nghĩ lại, hồng y giáo chủ quận công có những ý đồ ám muội và đang uống máu ưu tú nhất của thần dân hoàng thượng. Đức thái thượng hoàng Hangri, Người không bao giờ nộp

những người dòng dõi quý tộc và trung nghĩa của Người như vậy. Người không bao giờ đánh vào họ mà chẳng xem xét kỹ càng. Và được họ hết lòng bảo vệ, Người cũng biết bảo vệ họ. Người biết có thể sử dụng những tay cung kiếm vào việc gì tốt hơn là những đầu đã chặt. Họ là những tay thiện chiến. Đức thái thượng hoàng hiểu như thế, vì áo của Người đã thủng nhiều vết đạn. Thời đại ấy là thời đại tốt đẹp. Tôi đã sống thời đại ấy và tôn kính nó. Vào thời bấy giờ, còn thoi thóp đôi chút uy quyền của lãnh chúa, không bao giờ một thầy tu lại dám động đến lãnh chúa. Thời đó, đầu người chẳng rẻ mạt. Tâu hoàng thượng, trong những ngày đen tối như những ngày chúng ta đang sống, hoàng thượng hãy tin một kẻ già nua, hoàng thượng hãy gìn giữ lấy ít người quý tộc. Có lẽ rồi ra hoàng thượng cần đến họ. Than ôi! Có lẽ một ngày kia hoang thượng sẽ kêu than rằng cái quảng trường Grevơ đã quá tưng bừng và bao lãnh chúa gan dạ, bất khuất đã chết từ lâu rồi, mà không phải chết vì tuổi già, hoàng thượng sẽ thương tiếc không nguôi. Bởi chúng tôi còn nóng hổi trong cuộc nội chiến và tiếng mõ hôm qua còn rền vang trong thành phố. Xin hoàng thượng hãy bắt dè dặt hơn nữa những hành động của tên đao phủ. Chính hắn mới phải giữ gươm trong vỏ, chứ không phải chúng tôi. Xin Người hãy tằn tiện hơn việc dựng những đoạn đầu đài. Hoàng thượng dè chừng một ngày kia sẽ phải khóc thương một người dũng cảm nào đó, mà bây giờ đây, bộ xương đang phơi trắng nơi dây xiềng ở giá treo cổ. Tâu hoàng thượng, máu dân đâu phải những giọt sương tốt lành. Ở quảng trường Grevơ đẫm máu, đâu có một mùa thu hoạch. Và dân chúng sẽ tránh xa ban công của nhà vua, khi người ta dồn dân đến khu Môngphôcông khiến người ở Luvrơ thưa

thớt. Những kẻ triều thần mua vui cho hoàng thượng, trong khi đao phủ hoành hành, những kẻ ấy phải chết đi. Tiếng nói ấy của những kẻ nịnh thần tâu với hoàng thượng mọi việc đều tốt đẹp và, dù sao hoàng thượng cũng là con đẻ của thái thượng hoàng Hăngri đệ tứ và là dòng dõi Buôcbông, tiếng nịnh hót ấy, dù to đến đâu cũng khó át nổi tiếng đầu người âm thầm rơi. Tôi xin tâu hoàng thượng rõ, chớ đùa giỡn trò chơi ấy, hỡi đấng Quân vương, một ngày kia, Người sẽ diện đối diện với Thượng đế. Vậy trước khi có việc gì xảy ra, tôi xin tâu rằng dù sao thì đi chiến đấu cũng hơn chịu nhục hình và một quốc gia mà kẻ đao phủ có nhiều việc làm hơn binh sĩ thì chẳng vui sướng và vinh dự gì. Và có một kẻ chăn dắt là một thầy tu bắt nộp thuế bằng thủ cấp thì thật khắc nghiệt cho nước Pháp của hoàng thượng, con người trứ danh trong bọn người vô nhân đạo mó vào chiếc vương trượng của hoàng thượng có bàn tay vấy máu.

VUA.—Ngài ạ, Đức hồng y giáo chủ là bạn ta. Ai yêu ta phải yêu Người.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI.—Tâu hoàng thượng!...

VUA. — Thôi. Người cũng chính là ta mà thôi!

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI.—Tâu hoàng thượng!...

VUA.—Đừng dài lời nữa làm trí ta rối loạn. (Chỉ vào mái tóc hoa râm). Chính những kẻ dài lời làm tóc ta điểm bạc.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI. — Nhưng, tâu hoàng thượng, một lão trượng và một phụ nữ đang khóc! Giờ phút này là giờ phút quyết định cái sống và cái chết!

VUA.—Vậy các ngươi cần gì?

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI.—Ân xá cho Gaxpa!

MARIÔNG. – Ân xá cho Điđiê !

VUA. – Cái gì nhà vua ân xá thường là tổn thất cho công lý.

MARIÔNG. – Ôi! Tâu hoàng thượng, xin hoàng thượng động lòng thương xót cảnh tang tóc của chúng tôi. Hoàng thượng có biết chuyện như thế nào không? Hai thanh niên trẻ dại đang bị đầy xuống tận đáy vực thẳm vì đấu kiếm! Trời ơi! Chết! Chết trên một giá treo cổ ô nhục! Người thương lấy hai chàng! Tôi phận đàn bà, chẳng biết nói với Đức vua như thế nào. Khóc có lẽ không hay, nhưng cái ông hồng y giáo chủ của hoàng thượng thật là một con quái vật. Tại sao ông ta thù ghét hai người ấy? Họ đã làm gì nên tội? Ông ta cũng chưa từng nhìn thấy anh Điđiê của tôi. Than ôi! Ai đã thấy hai chàng trai, cũng phải yêu. Ở tuổi họ, cả hai! Giết cả hai vì một cuộc đấu kiếm! Còn những bà mẹ! Xin hoàng thượng nghĩ xem! Trời! Thật khủng khiếp! Hoàng thượng không muốn thế!... Đàn bà chúng tôi không biết ăn nói khéo như đàn ông, chúng tôi chỉ có khóc, có kêu và hai đầu gối, chỉ một cái nhìn của nhà vua đủ làm khuỵu ngã. Họ có tội, đúng thế! Nhưng dù lỗi họ phạm đến hoàng thượng, cũng xin hoàng thượng xá cho họ. Hoàng thượng biết không? Tuổi thanh niên! Trời, những người trẻ tuổi có biết họ làm gì không? Chỉ vì một cử chỉ, một cái nhìn, một lời nói—mà thực ra, nào có gì đâu—họ cũng xúc phạm, tức giận nhau rồi nổi xung lên. Ngày nào không xảy ra những chuyện như thế. Mỗi người trong các ngài đây đều biết cả. Tâu hoàng thượng, Người cứ hỏi họ xem. Phải thế không, các ngài? Ôi Trời! Tai họa khủng khiếp! Nghĩ rằng chỉ một lời của hoàng thượng cứu sống được hai mạng người! Ân xá! Ân

xá! Ôi trời ơi! Giả thử tôi biết cách nói, hoàng thượng sẽ thấy, sẽ bảo: Phải an ủi người đàn bà này, đó là một người bé bỏng, tội nghiệp, Điđiê của cô ta, chính là cả tâm hồn cô ta... Tôi nghẹn lời. Xin hoàng thượng rủ lòng thương.

VUA. – Phu nhân là ai?

MARIÔNG. – Một người em gái, tâu hoàng thượng, đang run rẩy dưới chân Người. Hoàng thượng phải nghĩ đến dân chúng.

VUA. – Phải, ta phải nghĩ đến tất cả. Chưa bao giờ nạn đấu kiếm gây tác hại rộng lớn như bây giờ.

MARIÔNG. – Tâu hoàng thượng, phải có lòng thương.

VUA. – Phải có những bài học.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI. – Tâu hoàng thượng, hai đứa trẻ hai mươi tuổi đầu, xin hoàng thượng nghĩ lại. Trời! Cả hai tuổi ấy cộng lại mới bằng nửa tuổi tôi!

MARIÔNG. – Tâu hoàng thượng, Người có một người mẹ, một người vợ, một người con trai, vâng, nói cho cùng, một người nào hoàng thượng yêu đấu, một người anh. Xin hoàng thượng thương lấy một người em gái.

VUA. – Một người anh? Thưa bà, không. (Suy nghĩ một lát. À! Có! Ta có Đức ông. (Thấy lính tùy tùng của hầu tước). Kìa hầu tước đơ Năngggi, cái đội binh kia là thế nào? Chúng ta bị bao vây chăng? Hay chúng ta làm một cuộc Thập tự chinh, để ngài dẫn đội vệ binh trước mặt ta như vậy? Ngài có là quận công hay khanh tướng không?

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI. – Tâu hoàng thượng, không. Tôi hơn cả quận công và khanh tướng được đào tạo

cho những nghi lễ. Tôi là nam tước của bốn thái ấp xứ Brơtanhơ.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, nói riêng — Kiêu ngạo hơi quá và vụng về càng quá.

VUA. — Được. Xin ngài mang cái quyền lực ấy trở về lâu đài của ngài. Còn ngài để lại cho ta quyền lực của ta trên đất đai của ta. Ta có quyền xét xử.

HẦU TƯỚC ĐƠ NĂNGGI, run sợ. — Tâu hoàng thượng, nhân danh các bậc tiên đế, xin Người xét lại tuổi của những đứa trẻ và tội chúng phải đền, (sụp xuống) và lòng kiêu hãnh của một lão trượng gục quỳ dưới chân hoàng thượng xin ân xá! (Vua bỗng có một cử chỉ giận dữ, chối từ. Hầu tước từ từ đứng dậy). Trước kia, tôi là bạn chiến đấu của đức Hăngri phụ thân của hoàng thượng và của chúng tôi, và tôi có mặt lúc thằng — thằng quỷ xứ kia — cầm lưỡi dao găm... Cho đến tối, tôi canh giữ thi hài Đức vua đã băng hà, vì đấy là nhiệm vụ của tôi. Tâu hoàng thượng, tôi đã thấy thân sinh tôi và than ôi! Sáu anh em trai tôi lần lượt ngã xuống trong các cuộc giao tranh giữa các phe phái đối lập. Người vợ đã yêu tôi cũng không còn nữa. Bây giờ, lão già mà hoàng thượng thấy đây, giống như một tội phạm bị tên đao phủ trớ trêu, cả một ngày trời bị trói trên bánh xe. Thượng đế đã lần lượt quật gãy từng cánh tay, cẳng chân tôi bằng thanh roi sắt. Đây ngày đã tàn, (đặt tay lên ngực) và tôi chịu đòn quất cuối cùng. Tâu hoàng thượng, cầu Thượng đế phù hộ Người.

Hầu tước chào cung kính rồi vào. Mariông nặng nhọc đứng dậy và tới khuôn cửa dát vàng của căn phòng nhà vua thì ngã gục xuống.

VUA, lau một giọt lệ, đưa mắt nhìn theo hầu tước, nói với Benlơgacđơ. — Một ông vua muốn khỏi vấp ngã, phải tự

cữ. Làm điều tốt thật khó khăn quá. Ông cụ ấy đã làm ta xúc động... (Mơ màng một lúc, chợt nhà vua phá tan yên lặng). Hôm nay không ân xá; hôm qua ta đã đắc tội quá nhiều (Tiến gần đến đơ Benlơgacđơ). Còn quận công, trước cả ông cụ, ngài đã nói với tôi lắm điều táo bạo có thể hại cho ngài khi chiều nay ta sẽ nói lại với hồng y giáo chủ câu chuyện vừa trao đổi. Ta lấy làm buồn cho ngài. Từ nay, hãy liệu coi chừng! Ngáp. Ôi, ngài Benlơgacđơ tội nghiệp ạ, ta đã kém ngủ quá! (Lấy tay xua thị vệ và triều thần ra ngoài). Các ngài, hãy để chúng ta một mình. Đi đi! (Nói với Lăngglơli). Còn ngươi, ngươi ở lại.

Mọi người vào, trừ Mariông vua không trông thấy. Quận công đơ Benlơgacđơ thấy nàng phủ phục nơi bậc cửa, liền đến bên nàng.

QUẬN CÔNG ĐƠ BENLƠGACĐƠ, nói khẽ với Mariông. — Nàng không thể ở lại nơi cửa phòng vua. Nàng làm gì ở đấy, dán mình xuống như một bức tượng? Cô nàng thân mến đi đi cho!

MARIÔNG. — Tôi sẽ chờ cho người ta giết tôi ở đây.

LĂNGGIƠLI, nói khẽ với quận công. — Quận công, để cô ta đấy! (Nói khẽ với Mariông). Bà cứ ở đây. (Anh ta đến bên nhà vua đang ngồi ở ghế bành lớn, chìm đắm trong mơ màng.)

LỚP 8

VUA, LĂNGGIƠLI

VUA, thở dài não nuột. — Lăngglơli Lăngglơli! Lại đây. Lòng ta thương đau và đầy nỗi đắng cay. Miệng ta

không hề mỉm cười, đôi mắt ta khô khan không một giọt lệ. Chỉ mình ngươi đôi khi làm ta hết cau nét mặt, lại đây! Ngươi, kẻ không bao giờ e sợ uy quyền của ta, hãy làm cho tâm hồn ta rạng một tia sáng vui tươi! (Im lặng).

LĂNGGIƠLI. – Cuộc đời là một sự đắng cay, có phải không, tâu hoàng thượng?

VUA. – Than ôi!

LĂNGGIƠLI. – Và con người là một hơi gió thoảng?

VUA. – Một hơi thở, không gì khác.

LĂNGGIƠLI. – Muôn tâu, xin hoàng thượng cho biết, có phải đã làm người, và lại làm vua, là rất khổ?

VUA. – Gánh nặng gấp hai lần.

LĂNGGIƠLI. – Và thà một nấm mộ đầy bóng tối âm u còn hơn sống trên đời?

VUA. – Ta vẫn luôn nói thế!

LĂNGGIƠLI. – Tâu hoàng thượng, hoặc đã chết, hoặc không sinh ra, đó là hạnh phúc duy nhất. Nhưng con người bị đọa đầy.

VUA. – Ngươi ăn nói như vậy làm ta thú vị. (Im lặng).

LĂNGGIƠLI. – Một khi đã ở dưới mồ, hoàng thượng có nghĩ rằng người ta chui lên được không?

VUA, càng nghe lời của anh hề, càng thêm buồn bã. – Sau này chúng ta sẽ rõ. Ta ước gì đến được nơi ấy. (Im lặng). Hề ơi! Ta đau khổ! Ngươi đã nghe rõ điều ấy chưa?

LĂNGGIƠLI. – Tôi đã thấy rõ điều ấy. Con mắt hoàng thượng nhìn, nét mặt hốc hác, vẻ tóc tang...

VUA. – Vậy ngươi bảo ta cười làm sao được. (Đến gần anh hề). Và, với ta, có thấy không, ngươi phí công vô ích! Còn ngươi, ngươi sống để làm gì? Cái nghề mới đẹp đẽ làm sao! Hề của vua! Cái lục lặc lạc điệu, con rối bị vứt đi rồi lại nhặt lên, nét cười cũ rích chỉ còn là nhăn nhó! Ngươi chỉ độc biết pha trò, ngươi làm gì trên thế gian này? Tại sao ngươi sống?

LĂNGGIOLI. – Tôi sống vì tò mò. Còn Đức vua, sống có ích gì? Ôi, trong thâm tâm, tôi thương hại hoàng thượng. Làm Vua như hoàng thượng, thà làm một người đàn bà còn hơn. Tôi chỉ là một con rối, Người nắm sợi dây. Nhưng áo bào của hoàng thượng cũng che giấu một sợi dây tinh tế hơn, do một cánh tay mạnh hơn, nắm giữ; tôi thì tôi thích là con rối trong tay một ông vua, tâu hoàng thượng, hơn là trong tay một thầy tu. (Im. lặng).

VUA, mơ màng, ngày càng thêm buồn bã. – Ngươi cười, nhưng ngươi nói đúng. Đấy là một con người của địa ngục. Quỷ Xa tăng chẳng có thể biến thành hồng y giáo chủ được sao? Hay chính linh hồn ta bị quỷ Xa tăng ám ảnh? Ngươi nghĩ thế nào?

LĂNGGIOLI. – Tâu hoàng thượng, tôi vẫn thường có ý nghĩ ấy.

VUA. – Hay đừng nói như vậy nữa. Đó hẳn là một tội lỗi. Ngươi thử xem, bất hạnh bám chặt lấy ta như thế nào! Ta đến đây, trước kia, ta có những con chim cốc Tây Ban Nha, không một giọt nước để câu! Ở cái vùng Săngbo quái ác này, thôn quê không có lấy cái ao khá rộng đủ cho một con mọt gạo có thể đứng trên bờ soi mình! Ta muốn đi săn; biển nước. Ta muốn đi câu; cánh đồng. Ta đã khổ chưa?

LĂNGGIƠLI. — Vâng, cuộc đời hoàng thượng chứa chất đau buồn khủng khiếp!

VUA. — Ngươi an ủi ta cách nào được?

LĂNGGIƠLI. — Hoàng thượng ạ, còn một đau buồn khác. Hoàng thượng rất đúng khi coi nghệ thuật bẫy chim đa đa bằng chim cắt là một tài năng. Hoàng thượng là một nhà thiện xạ, biết quý trọng người dạy chim câu.

VUA, hăng hái. — Ngươi dạy chim săn là thánh là thần!

LĂNGGIƠLI. — Ấy thế mà có hai người dạy chim săn sắp chết đến nơi!

VUA. — Cùng chết một lúc ư?

LĂNGGIƠLI. — Vâng.

VUA. — Ai thế?

LĂNGGIƠLI. — Hai người nổi tiếng.

VUA. — Ai, nói đi nào!

LĂNGGIƠLI. — Hai thanh niên mà người ta vừa đến xin hoàng thượng ân xá.

VUA. — Gã Gaxpa ấy ư? Gã Didiê ấy ư?

LĂNGGIƠLI. — Có lẽ đúng; hai người này đấy.

VUA. — Thật là tai hại! Thật thế! Hai tay dạy chim săn! Cái ấy làm cho nghệ thuật tổn thất xiết bao! Ôi cuộc đấu kiếm tai hại! Ta mà chết đi thì nghệ thuật ấy cũng chấm dứt, như tất cả những cái khác. Nhưng tại sao mà đấu kiếm?

LĂNGGIƠLI. — Vì anh nọ quả quyết với anh kia rằng, chim cắt không bì được với chim ưng về tài bay.

VUA – Anh ta lầm. Nhưng đâu phải trường hợp đáng treo cổ (Im lặng). Nhưng dẫu sao quyền ân xá của ta không thể mất được. Thường ta quá mềm yếu thể theo ý hồng y giáo chủ. (Im lặng, nói với Lăngglơli). – Risơliơ muốn họ chết.

LĂNGGIƠLI. – Tâu hoàng thượng, hoàng thượng muốn gì ?

VUA, sau khi nghĩ ngợi và yên lặng.–Họ sẽ chết !

LĂNGGIƠLI. – Đúng thế !

VUA. – Tội nghiệp cho cái nghề dạy chim săn !

LĂNGGIƠLI, đi đến bên cửa sổ. – Hoàng thượng, Người xem kia !

VUA, giật mình quay lại. – Cái gì ?

LĂNGGIƠLI. – Xin hoàng thượng nhìn xem !

VUA, đứng dậy và đi đến bên cửa sổ. – Gì kia ?

LĂNGGIƠLI, chỉ cho vua cái gì đó ở bên ngoài. – Vừa thay phiên gác.

VUA. – Thế rồi sao ? Hết à ?

LĂNGGIƠLI. – Cái gã lố bịch đeo lon vàng kia là ai ?

VUA. – Có gì đâu ! Chú cai.

LĂNGGIƠLI. – Gã đặt một người thay chỗ cho gã. Gã nói thầm gì với anh chàng kia !

VUA. – Khẩu lệnh. Hề, ngươi muốn dẫn đến chuyện gì ?

LĂNGGIƠLI. – Đến chuyện này. Những nhà vua ở trần gian này cũng thay nhau phiên gác. Không phải cây giáo, mà mang nặng một vương trượng. Khi các nhà vua đã ngự ngai vàng chê chán suốt thời gian của họ thì thần chết, ông cai của các nhà vua, đặt vào chỗ họ một kẻ mang vương trượng khác và thay mặt Thượng đế truyền cho ông ta khẩu lệnh và khẩu lệnh ấy là : Đại lượng !

VUA. – Không. Chính là Công lý. Trời! Hai người dạy chim săn, tổn thất vô cùng to lớn! Họ sẽ chết!

LĂNGGIƠLI. – Cũng như hoàng thượng, cũng như tôi. Lớn, bé, cái chết đều ngốn ngấu ngon lành như nhau. Nhưng, có vội vã đến đâu, những người chết cũng ngủ thoải mái. Ngài hồng y giáo chủ ám ảnh và trĩu đè lên hoàng thượng, tâu hoàng thượng. Người cứ đợi chờ! Một ngày, một tháng, một năm tròn, khi thời gian ấn định đã trôi qua, cả ba người chúng ta, tôi–thằng hề, hoàng thượng–ông vua, ông ta–chúa tể, đã làm xong việc, chúng ta sẽ ngủ yên và con người ta dù kiêu hãnh đến đâu, dù tự cao đến đâu, cũng chẳng chiếm được trong quan tài quá sáu bộ! Ông ta, hoàng thượng xem, người ta đã bắt đầu khiêng ông ta trên kiệu như thế nào!..

VUA. – Phải, cuộc đời thật âm u và nấm mồ mới trong sáng. Nếu ta không có ngươi để làm ta vui đôi chút...

LĂNGGIƠLI. – Tâu hoàng thượng, tôi đến chính là để vĩnh biệt hoàng thượng.

VUA. – Ngươi nói gì?

LĂNGGIƠLI. – Tôi xin từ giã hoàng thượng.

VUA. – Kia, điên thật à? Chỉ cái chết mới giải phóng được ngươi khỏi phải phục vụ nhà vua.

LĂNGGIƠLI. – Bởi thế, tôi sắp chết.

VUA. – Ngươi điên thật hay sao? Hử?

LĂNGGIƠLI. – Chính hoàng thượng, vua nước Pháp dòng dõi Buôcbông, đã kết án tôi.

VUA. – Nếu ngươi nói giỡn, hãy bảo ta câu chuyện đến đâu nhỉ.

LĂNGGIƠLI. — Tâu hoàng thượng, tôi đã tham dự cuộc đấu kiếm của hai chàng quý tộc kia. Nếu không phải chính tôi, thì ít ra là thanh kiếm của tôi. Xin trả lại kiếm hoàng thượng. (Rút kiếm ra và quỳ một đầu gối xuống, dâng vua.)

VUA, cầm kiếm, xem xét. — Đúng một thanh kiếm! Phải! Thật rồi! Sao ngươi lại có thanh kiếm này?

LĂNGGIƠLI. — Tâu hoàng thượng, vì người ta là quý tộc. Hoàng thượng đã không ân xá cho phạm nhân. Toi cũng thuộc số đó.

VUA, nghiêm trang và u uất. — Thế thì được. Chào ngươi. Hề tội nghiệp, hãy để ta hôn cổ ngươi trước khi nó bị cắt đứt. (Hôn Lănggiơli)

LĂNGGIƠLI, nói riêng. — Người tin là chuyện thật rồi!

VUA, sau một lát im lặng. — Một ông vua chân chính không bao giờ chống lại công lý. Nhưng hồng y giáo chủ Acmăng, người rất mực tàn ác! Hai người dạy chim săn có tài và anh hề của ta vì một vụ đấu kiếm! (Vua đi đi lại lại, bị kích thích mạnh, tay đặt trên trán. Rồi quay trở lại với Lănggiơli đang lo âu). Thôi, thôi, ngươi hãy tự an ủi, đời lắm nỗi đắng cay, nấm mồ còn hơn, con người là một hơi gió thoảng.

LĂNGGIƠLI. — Quỷ!

Vua tiếp tục đi đi lại lại, có vẻ bị kích động kịch liệt.

VUA. — Hề tội nghiệp, thế ngươi tin là họ sẽ treo cổ ngươi?

LĂNGGIƠLI, nói riêng. — Người tiến nhanh quá, mình toát cả mồ hôi trán! (Nói to.) Trừ khi có tiếng nói của hoàng thượng...

VUA. — Vậy còn ai làm ta cười? Nếu người ta ở dưới mộ mà chui lên được, ngươi sẽ đến bảo ta biết. Đấy cũng là một dịp.

LĂNGGIƠLI. — Số mệnh mới thú vị làm sao!

Vua vẫn tiếp tục đi lại những bước dài, thỉnh thoảng nói với Lănggiơli.

VUA. — Lănggiơli này, hồng y giáo chủ đắc thắng lớn chừng nào! (Khoanh tay lại.) Ngươi có tin rằng, nếu ta muốn, ta sẽ là chủ nhân không?

LĂNGGIƠLI. — Môngtenhơ sẽ bảo: « Tôi biết cái gì? » và Rabơle: « Có lẽ ».

VUA, với một cử chỉ cương quyết. — Hê! Một tờ giấy da đây!

Lănggiơli nhanh nhẹn đưa cho Vua một tờ giấy ra có sẵn ở trên bàn, gần một giá viết. Vua vội viết mấy chữ, rồi đưa tờ giấy ra trả cho Lănggiơli.

Ta ân xá cho tất cả.

LĂNGGIƠLI. — Cho cả ba ạ?

VUA. — Phải.

LĂNGGIƠLI, chạy đến Mariông. — Thưa bà, bà lại đây! Bà quỳ xuống. Bà cảm tạ hoàng thượng đi.

MARIÔNG, quỳ xuống run rẩy. — Chúng tôi được ân xá?

LĂNGGIƠLI. — Và chính tôi...

MARIÔNG. — Thế tôi phải hôn đầu gối ai? Đầu gối ông hay đầu gối hoàng thượng?

VUA, ngạc nhiên ngắm kỹ Mariông, nói riêng. — Thế này là nghĩa thế nào? Một cạm bẫy chăng?

LĂNGGIƠLI, đưa tờ giấy da cho Mariông. — Bà cầm lấy tờ giấy này.

Mariông hôn tờ giấy da rồi cất vào ngực.

VUA, nói riêng. – Ta bị đánh lừa chăng? (Nói với Mariông.) Khoan đã, thưa bà, phải trả lại ta tờ giấy kia...

MARIÔNG.—Trời ơi! (Vừa bạo dạn nói với vua vừa đưa ngực ra). Tâu hoàng thượng, ngài đến đây mà lấy. Xin ngài móc cả trái tim tôi nữa. (Vua dừng bước và lúng túng lùi lại.)

LĂNGGIƠLI, nói khẽ với Mariông.—Được, bà cứ giữ lấy. Giữ cho chắc! Hoàng thượng không mó tay đến đấy đâu.

VUA, nói với Mariông. — Đưa đây, ta bảo mà!

MARIÔNG.—Xin người cứ lấy!

VUA, mắt nhìn xuống.—Cô nữ yêu quái này là ai?

LĂNGGIƠLI, nói khẽ với Mariông.—Ngay trong corxê của hoàng hậu, hoàng thương cũng chẳng dám lấy đâu.

VUA, sau một lát do dự, lấy tay xua Mariông ra ngoài và không nhìn nàng, nói. – Được, thôi đi!

MARIÔNG.—cung kính chào vua.—Hãy chạy mau cứu lấy những tù nhân! (Vào.)

LĂNGGIƠLI, nói với vua.—Đấy là cô em gái của Đi-điê một trong hai tay nuôi dạy chim săn.

VUA.—Cô ta muốn là gì thì là... Nhưng, lạ quá, cô ta làm ta cứ phải cúi mắt xuống, ta, một nam nhi! (Im lặng). Hề, ngươi đã đánh lừa ta. Ta lại phải đại xá cho ngươi một lần nữa.

LĂNGGIƠLI.—Tâu hoàng thượng, ngài cứ ban đi! Mỗi ân xá là một vật nặng nhà vua trút được khỏi lòng mình.

VUA.—Ngươi nói đúng. Ta vẫn đau khổ trong những ngày Grevơ; Nănggi nơi phải, một người chết không phụng sự được gì hết. Môngphôcông càng đông đúc

thì Luvrơ càng vắng ngắt. (Đi lại những bước dài). Đến trước mặt con trai vua Hăngri, gạt bỏ quyền ân xá của Người, là một sự phản bội. Như thế, bị phế bỏ, bị truất ngôi, bị tước vũ khí, ta còn làm gì được? Bị giam cầm trong kẻ ấy như trong một nấm mồ, tấm áo của ông ta là vải liệm của ta và thần dân thương khóc ta. Không! Không! Ta không muốn hai trẻ ấy phải chết. Đời sống là của Trời ban, rõ ràng quá và đẹp quá! (Sau một lúc mơ màng). Thượng đế biết người ta đi đâu và có thể mở một nấm mồ; một ông vua thì không. Ta trao lại cả hai đứa cho gia đình chúng. Chúng sẽ sống. Ông già ấy và cô gái ấy sẽ cầu phúc cho ta. Thế là xong. Ta đã ký. Ta là vua, hồng y giáo chủ sẽ điên khùng, nhưng thật tình, mặc kệ, điều đó sẽ làm vui lòng Benlơgacđơ.

LĂNGGIƠLI.—Rất có thể một lần sơ ý, người ta thật sự làm vua.

HỒI V

HỒNG Y GIÁO CHỦ

BÔJĂNGXI

Lầu canh Bôjăngxi. Một sân nhà tù. Phía cuối, lầu canh khắp xung quanh, một bức tường cao. Bên trái, một cổng lớn hình vòm cung nhọn. Bên phải, một cổng nhỏ, thấp, hẹp, đục trong tường. Gần cổng, một cái bàn đá, một ghế dài đá.

LỚP I

Những người thợ

Họ đang ra sức phá đổ góc bức tường phía trong cùng, bên trái. Lỗ hổng đã khá rộng.

THỢ THỨ NHẤT, đang cuốc. — Hừ! Cứng ra trò!

THỢ THỨ HAI, đang cuốc.—Ôn dịch bức tường to tướng phải phá sập!

THỢ THỨ BA, đang cuốc.—Pie này, cậu đã trông thấy máy chém chưa?

THỢ THỨ NHẤT.—Rồi (Đi đến cái cổng lớn và đo). Cổng hẹp quá, không khi nào kiệu của đức ông hay hồng y giáo chủ có thể qua lọt.

THỢ THỨ BA.—Thế kiệu là cả một cái nhà ư?

THỢ THỨ NHẤT làm hiệu tán thành.—Với những bức rèm to tướng. Hai mươi bốn người mới khiêng nổi trên vai.

THỢ THỨ HAI.—Tớ thì trông thấy cái của ấy đang đi, một buổi tối trời mù mịt.. Tưởng chừng như Lêviatăng trong bóng tối ấy.

THỢ THỨ BA.—Ông ta đến đây làm gì với lắm cảnh binh thế?

THỢ THỨ NHẤT.—Xem hành hình hai thanh niên ấy mà. Ông ta ốm, ông ta cần tiêu khiển.

THỢ THỨ HAI.—Nào, làm nốt đi!

Họ lại bắt tay vào việc. Bức tường gần bị phá hết.

THỢ THỨ BA.—Cậu có thấy cái máy chém màu đen không? Đấy, quý tộc thì được thế đấy!

THỢ THỨ NHẤT.—Họ được tất cả mà!

THỢ THỨ HAI.—Để rồi xem họ có làm cho bọn ta một đoạn đầu dài đen và đẹp không.

THỢ THỨ NHẤT.—Thế các tay lãnh chúa đã làm gì mà người ta mang ra giết nhỉ? Này, Môrixơ, cậu, cậu có hiểu việc ấy không?

THỢ THỨ BA. — Không, đấy là công lý.

Họ tiếp tục phá bức tường. Laphơma ra. Những người thợ im lặng. Hắn từ phía sau đi tới, như từ một sân trong cửa nhà lao đi ra. Hắn dừng lại trước đám thợ như xem xét chỗ hỏng và ra mấy mệnh lệnh cho thợ. Khi chỗ hỏng đã đục xong, hắn cho chàng từ đâu dây này sang đầu kia một tấm dạ đen che kín hoàn toàn lỗ hỏng, rồi đuổi họ ra về.

Gần như đồng thời, xuất hiện Mariông, bận đồ trắng, mạng che mặt. Nàng ra bằng cổng lớn, bước nhanh qua cái sân, chạy đến gõ vào cái lỗ nhỏ của cổng bé. Laphơma từ từ tiến về phía ấy. Cánh cửa nhỏ mở. Xuất hiện người giữ cửa nhỏ nhà lao.

LỚP 2

MARIÔNG, LAPHƠMA

MARIÔNG, đưa cho người giữ cổng một tờ giấy da. — Lệnh của hoàng thượng.

NGƯỜI GIỮ CỔNG. — Thưa bà, không vào được.

MARIÔNG. — Thế nào?

LAPHƠMA, đưa cho người giữ cổng một tờ giấy. — Hồng y giáo chủ đã ký.

NGƯỜI GIỮ CỔNG. — Mời ngài vào.

LAPHƠMA, nói với Mariông. — Thế nào thế này, lại là bà! Ở đây! Nơi này đáng nghi ngại lắm.

MARIÔNG, vẻ đắc thắng, đưa tờ giấy ra. — Tôi có lệnh ân xá.

LAPHƠMA, đưa giấy của mình ra. — Còn tôi, tôi có lệnh bác ân xá ấy.

MARIÔNG, kêu lên khủng khiếp. — Lệnh sáng hôm qua!

LAPHƠMA. — Lệnh của tôi, đêm vừa rồi!

MARIÔNG, hai tay che mắt. — Ôi! Không còn hy vọng nữa!

LAPHƠMA. — Hy vọng chỉ là một tia chớp lóe lên, đại độ của nhà vua là một thứ rất mong manh. Đến thì chậm chạp, bỏ chạy thì rất nhanh.

MARIÔNG. — Tuy nhiên, hoàng thượng đã rất xúc động muốn cứu họ.

LAPHƠMA. — Hoàng thượng có thể làm gì, khi hồng y giáo chủ muốn?

MARIÔNG. — Anh Didiê ơi! Hy vọng cuối cùng đã tắt!

LAPHƠMA, nói khẽ. — Chưa phải hy vọng cuối cùng.

MARIÔNG, nói riêng. — Trời!

LAPHƠMA, đến gần nàng, nói khẽ. — Trong khu nhà này, có một người, mà chỉ một lời của bà có thể làm cho sung sướng hơn cả vua và cũng có quyền lực hơn vua!

MARIÔNG. — Ô! Cút!

LAPHƠMA. — Phải đấy là lời cuối cùng không?

MARIÔNG, kiêu hãnh. — Thôi xin ông.

LAPHƠMA. — Đàn bà tính khí bất thường, thật tôi không sao hiểu nổi. Xưa kia bà tình tứ, dễ dãi là thế. Bây giờ, lúc phải cứu người tình của bà...

MARIÔNG, ngắt lời hắn. — Ông hẳn phải là một người xấu xa, đê tiện, nhất định thế, mới tưởng một phụ nữ — chính Mariông Đơlormơ này, sau khi yêu một người, người trong trắng nhất tạo hóa đã sinh ra, sau khi đã gạn đục khơi trong nơi ngọn lửa tinh khiết đó, sau khi đã làm lại một tâm hồn với tâm hồn ấy, có thể từ đỉnh cao của mối tình cao cả và êm đềm ấy, lại có thể rơi xuống quá thấp đến vào tay một người như ông!

LAPHƠMA. — Như vậy, bà cứ yêu anh ta!

MARIÔNG. — Con quỷ! Nó đi từ tội ác đến sa đọa! Để cho ta trong sạch!

LAPHƠMA. — Vậy hiện giờ, chỉ còn mỗi việc tôi giúp được bà.

MARIÔNG. — Việc gì?

LAPHƠMA. — Nếu bà muốn xem, tôi có thể đưa bà vào được. Tối nay đấy.

MARIÔNG, toàn thân run lẩy bẩy. — Trời! Tối nay!

LAPHƠMA. — Vâng, tối nay. Ngài hồng y giáo chủ sẽ đi kiệu đến xem, nhìn qua rèm cửa kiệu.

Mariông chìm đắm trong mơ màng và kinh loạn. Bỗng nàng đưa hai tay lên trán và quay về phía Laphơma như người mất hồn.

MARIÔNG. — Thế ông định làm thế nào để họ trốn thoát?

LAPHƠMA, nói khẽ. — Có cách... bà bằng lòng chứ?... Nếu thế, tôi có thể cho hai người của tôi canh cửa hồng này, lối đức ông sẽ đi qua, (Hắn nghe tiếng động phía cổng nhỏ.) Có tiếng động.. có lẽ họ đến!

MARIÔNG, vặn hai bàn tay. — Và ông sẽ cứu chàng chứ?

LAPHƠMA. — Phải. (Nói khẽ). Đây tai vách mạch rừng, không thể nói hết. Một nơi khác....

MARIÔNG, thất vọng. — Nào đi!

Laphơma tiến về phía cổng lớn và ra hiệu cho nàng đi theo. Mariông ngã khuỵu xuống, mặt quay về phía cổng nhỏ nhà lao. Rồi nàng đứng dậy, kinh loạn, bước khuất sau cổng lớn, theo Laphơma. Cổng nhỏ mở. Xavecni và Điđiê ra giữa một đoàn lính gác.

LỚP 3

ĐIĐIÊ, XAVECNI

Xavecni ăn mặc theo thời trang mới nhất, hăng hái và vui vẻ bước ra. Điđiê mặc toàn đồ đen, nhợt nhạt, bước chậm rãi. Một viên cai ngục đặt hai kích thủ đứng gác gần bức màn đen. Điđiê đến ngồi lặng lẽ trên ghế đá.

XAVECNI, nói với viên cai ngục mở cổng cho chàng. — Cám ơn! Không khí tốt quá!

CAI NGỤC, kéo chàng ra một chỗ, nói khẽ. — Bẩm đức ông, xin thưa với ngài hai tiếng.

XAVECNI. — Bốn cũng được!

CAI NGỤC, hạ thấp thêm giọng. — Ngài có muốn trốn không?

XAVECNI, hấp tấp. — Phải đi lối nào?

CAI NGỤC. — Đó là việc của tôi.

XAVECNI. — Thật không? (Viên cai ngục gật đầu.) Thưa ngài hồng y giáo chủ, ngài muốn cấm tôi quay về cuộc dạ vũ! Chà! Chúng tôi sẽ còn được nhảy! Sống thật vui sướng biết bao! (Nói với cai ngục.) A này, bao giờ?

CAI NGỤC. — Tối nay, lúc đêm xuống hẳn.

XAVECNI, xoa hai tay vào nhau. — Lấy danh dự mà nói, từ giã cái nhà này, ta khoái lắm. Ai cứu ta thế?

CAI NGỤC. — Hầu tước đơ Nănggi.

XAVECNI. — Chú của ta tốt quá. (Nói với cai ngục.) Nhân tiện hỏi, cứu cả hai người chứ?

CAI NGỤC. — Tôi chỉ cứu được một.

XAVECNI. — Thưởng gấp đôi thì sao?

CAI NGỤC. — Tôi chỉ có thể cứu được một.

XAVECNI, lắc đầu. — Một thôi. (Nói khẽ với cai ngục). Thế thì, nghe này, Didiê (chỉ) thế thì phải cứu người kia.

CAI NGỤC. — Ngài nói đùa?

XAVECNI. — Không hề! Cứu người đó!

CAI NGỤC. — Bằm ý nghĩ của ngài kỳ quá. Chứ ngài làm việc ấy cho ngài, đâu phải cho người khác.

XAVECNI. — Nhất định thế à? Vậy ông hãy sửa soạn cho hai tấm vải liệm. (Chàng quay lưng lại cai ngục; cai ngục lạ lùng đi vào. Một viên lục sự ra.) Chà! Một lúc ngồi riêng với nhau cũng không có.

LỤC SỰ, chào các tù nhân. — Thưa các ngài, quan tư nghị của hoàng thượng tại phòng Đại nghị sắp tới. (Lại chào rồi vào.)

XAVECNI. — Được! (Cười.) Mới hai mươi tuổi đầu, được sống tháng chín mà không thấy được tháng mười! Thế có phiền không!

ĐIĐIÊ, ở phía trước, tay cầm tấm ảnh, yên lặng và như triền miên trong chiêm ngưỡng. — Lại đây, lại đây! Nhìn anh đi. Đấy! Mắt em trong mắt anh. Đấy thế! Nàng đẹp quá. Kiều diễm lạ lùng! Có bảo đấy là một phụ nữ không? Ô, không, một vầng trán thiên thần! Ngay cả Thượng đế, khi phú cho con mắt nàng vẻ ngây thơ nếu có tăng thêm ánh lửa, cũng đã tăng thêm vẻ e lệ. Cái miệng trẻ thơ, hé ra chút nũng nịu, vẫn đầy vẻ vô tội. (Ném mạnh tấm ảnh xuống đất). Ôi! Tại sao bà mẹ nuôi ta không đập vỡ đầu ta xuống đường lại nhặt về nhà, đứa trẻ tội nghiệp bị bỏ rơi? Ta làm gì nên tội, để mẹ ta sinh ra ta trên đời? Tại sao trong nỗi đau khổ của người, có lẽ trong tội lỗi của người, người đã đày ta ra khỏi cõi lòng đáng lẽ phải ủ ấp cho ta, mà người lại không có đủ tình mẫu tử để bóp chết ta đi?

XAVECNI, từ cuối sân trở lại. — Anh bạn, nhìn xem con én kia bay thấp làm sao. Chiều nay sẽ mưa.

ĐIĐIÊ, không nghe thấy. — Phụ nữ! Bất tín và điên rồ! Đổi thay, chát đắng, bão táp và hiểm sâu như nước biển khơi. Than ôi, ta đã gửi cánh buồm của ta cho biển đó! Trên vòm trời của ta, chỉ có độc một ngôi sao. Ta đã đi, thuyền ta đắm và bây giờ ta cặp bến ở nấm mồ! Thế mà, ta sinh ra vốn người tốt, tương lai ta đẹp đẽ. Có lẽ ta có cả một ngọn lửa anh linh, một cái gì thiêng liêng trong trái tim. Ôi người đàn bà tệ bạc! Ôi người lừa dối ta như thế mà chẳng run sợ hay sao, khi ta, ta phó thác cả tâm hồn ta cho người!

XAVECNI. — Lại Mariông! Anh có những ý nghĩ riêng của anh về chuyện đó!

ĐIĐIÊ, không nghe Xavecni, nhặt tấm ảnh và nhìn đăm đăm — Sao! Hỡi người đàn bà đã lừa dối ta, phải quăng người vào chỗ rác rưởi sao! Con quỷ có cánh thiên thần che đôi mắt! (Lại để tấm ảnh nơi ngực.) Hãy trở lại đây, nơi của người là ở đây. (Đến gần Xavecni) Một sự kỳ diệu lạ lùng! Bức chân dung này sống. Nó sống, tôi bảo thật mà! Trong lúc anh ngủ, im lặng và không động tĩnh, thì, nghe này, suốt đêm nó tàn phá trái tim tôi!

XAVECNI. — Anh bạn tội nghiệp! Ta hãy nói chuyện đôi câu về cái chết. (Nói riêng) Cái đó làm tôi buồn đôi chút, nhưng lại an ủi chàng ta.

ĐIĐIÊ. — Anh hỏi gì? Tôi có nghe đâu! Bởi từ khi người ta cho tôi biết cái tên đó, thì tôi bị một cơn choáng váng làm tâm hồn tôi rã rời. Tôi không nhớ, tôi không biết, tôi quên hết.

XAVECNI, cầm cánh tay bạn. — Cái chết?

ĐIĐIÊ, vui vẻ. — A!

XAVECNI. — Anh bạn nói về cái chết cho tôi nghe đi. Rút cục, nó là cái gì nhỉ?

ĐIĐIÊ. — Đêm vừa qua, anh ngủ có ngon không?

XAVECNI. — Rất tồi. Giường tôi cứng quá, đụng đến là đau điếng người!

ĐIĐIÊ. — Được. Bạn ạ, khi anh đã chết, giường của anh còn cứng hơn nữa, nhưng anh lại ngủ ngon. Có

thế thôi. Địa ngục có thật đấy, nhưng có thấm gì so với cuộc đời!

XAVECNI. — Ấy, cái sợ của tôi biến rồi. Nhưng, quái! Bị treo cổ, cái ấy làm tôi phiền quá.

ĐIĐIÊ.— Chà! Thì vẫn là cái chết. Đừng đòi hỏi nhiều quá thế.

XAVECNI. — Tùy ý anh! Còn mình, mình không thú! Chết thì mình sợ ít, không khoác lác đâu, khi cái chết là cái chết, chứ không phải giá treo cổ.

ĐIĐIÊ. — Cái chết có trăm ngàn vẻ, giá treo cổ là một vẻ. Chắc hẳn cái lúc đó có khó chịu, khi cái thòng lọng làm anh tắt ngấm như khi người ta thổi một ngọn lửa, rồi thít chặt lấy họng anh và làm linh hồn anh bật ra ngoài! Nhưng, nói cho cùng, có hề chi, và nếu mọi vật đen ngòm, miễn chẳng còn trông thấy gì trên trái đất và dù người ta nằm dưới một nấm mồ đè nặng trĩu lên anh hay tán dương anh, dù gió đêm dằn vặt anh và đùa giỡn cuốn đi những mảnh hình hài của anh, mà đàn quạ đã tha đi từng miếng trên giá treo cổ bằng đá, thì những cái đó đã sao!

XAVECNI. — Anh là một nhà triết học!

ĐIĐIÊ. — Dù mỏ diều hâu có xé tan nát hình hài tôi, hoặc giòi bọ gậm nhấm tôi như gậm nhấm một ông vua, đó là việc của thể xác; nhưng tôi cần gì cái đó; khi nấm mồ nặng nề đã khép chặt mi mắt ta, linh hồn lấy ngón tay nâng nắp đá lên và bay đi.

Một viên tư nghị ra, những kích thủ bận đồ đen đi trước và theo sau.

LỚP 4

Các nhân vật trên, một viên tư nghị phòng đại nghị bận lễ phục, các cai ngục và kích thủ.

CAI NGỤC, cáo thị. — Ngài tư nghị của hoàng thượng.

VIÊN TƯ NGHỊ, lần lượt chào Xavecni và Didiê. — Thưa các ngài, nhiệm vụ của bản chức đau khổ và luật pháp thì nghiêm minh.

XAVECNI. — Tôi hiểu. Không còn hy vọng nữa. Được, ngài nói đi.

VIÊN TƯ NGHỊ, mở một tờ giấy và đọc. — « Trẫm, Lui, Quốc vương Pháp và Navarơ, về căn bản, bác đơn chống án của các phạm nhân đã đệ lên Trẫm; về hình thức, để xót thương gia quyến họ, Trẫm giảm tội của họ xuống án chém đầu.

XAVECNI, mừng rỡ. — May quá!

VIÊN TƯ NGHỊ, lại chào. — Thưa các ngài, xin các ngài sẵn sàng. Chắc hôm nay đó. (Chào và sắp sửa vào.)

ĐIĐIÊ, vẫn mơ màng nói với Xavecni. — Như vậy, tôi vừa bảo rằng, sau khi chết, dù người ta phơi thây trên tấm liếp, dù ở chân tay bị khoét rộng vết thương, dù tay ta bị vặn trẹo, dù xương ta bị dập vỡ, dù thây ta bị nhơ bẩn do bị kéo từ rãnh này qua rãnh khác, thì từ cái đống thịt đã chết, máu me và ô uế ấy, linh hồn bất tử của ta vẫn bay lên, không vết nhơ và không thương tích!

VIÊN TƯ NGHỊ, quay trở lại nói với Điđiê. — Thưa các ngài, các ngài hãy lo cho qua bước khó nhọc này. Xin các ngài để tâm tới điều đó.

ĐIĐIÊ, nhẹ nhàng. — Thưa ngài, ngài chớ ngắt lời tôi.

XAVECNI, vui vẻ nói với Điđiê. — Không phải treo cổ nữa!

ĐIĐIÊ. — Tôi biết. Người ta đã đổi trò vui. Hồng y giáo chủ đi đâu cũng kèm theo cái máy chém; vậy phải dùng chứ, không thì lưỡi dao gỉ mất.

XAVECNI. — Này, anh thờ ơ với việc này lắm nhỉ! Kể ra thì khá đáng quan tâm đấy chứ. (Nói với viên tư nghị.) — Cám ơn về cái tin tốt lành.

VIÊN TƯ NGHỊ. — Thưa, tôi còn muốn tin tốt lành hơn nữa kia. Lòng sốt sắng của tôi...

XAVECNI. — À! Xin lỗi! Lúc mấy giờ nhỉ?

VIÊN TƯ NGHỊ. — Chín giờ tối nay.

ĐIĐIÊ. — Được. Ước gì ít ra trời cũng đen tối như lòng ta.

XAVECNI. — Đoạn đầu đài đặt đâu?

VIÊN TƯ NGHỊ, lấy tay chỉ cái sân bên cạnh. — Đây, ngay trong sân. Đức ông sẽ đến.

Viên tư nghị cùng cả đoàn tùy tùng vào. Chỉ còn hai người tù. Ngày bắt đầu tàn. Chỉ ở phía cuối, mới thấy lấp lánh lưỡi kích của hai người lính đang lặng lẽ đi đi lại lại trước lỗ hổng.

LỚP 5

ĐIDIÊ, sau một lát yên lặng, trịnh trọng. — Trong giờ phút tối hậu này, nên nghĩ đến số phận đang chờ đợi chúng ta. Chúng ta, tuổi xấp xỉ ngang nhau, nhưng dầu sao tôi già dặn hơn anh. Vậy thì tôi phải làm thế nào cho tiếng nói của tôi dìu dắt và khích lệ anh đến phút chót. Vả chính tôi đã giết anh. Chính tôi đã thách thức anh : trước kia, anh sống sung sướng, chỉ cần tôi chạm đến đời anh là, than ôi! Đủ làm đời anh hư hỏng. Số phận của anh bị oằn xuống đến gãy tan dưới số phận của tôi. Thế là cả hai chúng ta đều đi vào đêm tối của nấm mồ. Chúng ta hãy tay cầm tay... (Nghe thấy tiếng búa.)

XAVECNI. — Tiếng gì thế ?

ĐIDIÊ. — Người ta dựng máy chém, hay đóng quan tài cho chúng ta. (Xavecni ngồi xuống ghế dài, Didiê nói tiếp.) Thường thường đến bước cuối cùng, lòng người chùn lại. Cuộc đời còn ràng buộc chúng ta bằng nhiều khía cạnh huyền bí (Đồng hồ điểm một tiếng.) Nhưng hình như có tiếng gọi chúng ta. Anh lắng nghe xem. (Một tiếng nữa.)

XAVECNI. — Không, giờ điểm đấy. (Tiếng thứ ba.)

ĐIDIÊ. — Ồ phải, giờ điểm. (Tiếng thứ tư.)

XAVECNI. — Ở giáo đường. (Bốn tiếng nữa.)

ĐIDIÊ. — Vẫn là tiếng anh em gọi chúng ta.

XAVECNI. — Còn một giờ đồng hồ nữa.

Chàng tỳ khuỷu tay lên bàn đá, hai tay ôm lấy đầu. Người ta đến thay phiên gác của hai kích thủ.

ĐIDIÊ. — Bạn ạ, bạn giữ sao cho chớ nao núng, chớ vấp ngã nơi bậc cuối cùng, chúng ta phải vượt qua!

Chốn mộ địa đẫm máu của đao phủ đang sửa soạn cho chúng ta, cửa thấp lắm và chẳng ai qua đấy mà còn nguyên thủ cấp. Hỡi người anh em, chúng ta hãy vững bước tới những nhát dao của chúng. Máy chém phải run lên chứ không phải chúng ta. Họ muốn lấy đầu chúng ta? Thì đây, để khỏi khiếm khuyết, phải ngẩng cao đầu lên, đưa nó cho tên đao phủ đang đợi chờ. (Đến gần Xaveeni đang im lìm.) Can đảm lên! (Chàng nắm cánh tay bạn, thấy bạn ngủ.) Anh ấy ngủ! Thế mà ta lại thuyết giáo lòng can đảm cho anh ấy! Anh ấy ngủ! Can đảm của ta có nghĩa lý gì bên can đảm của anh! (Ngồi xuống.) Anh hãy ngủ đi khi anh còn có thể ngủ được. Chốc nữa sẽ đến lượt ta ngủ. Ôi! Miễn tất cả đều chết! Miễn trong trái tim bị nhốt dưới mồ không chút gì còn sống để oán hờn người mà nó quá yêu thương.

Đã tối hẳn. Trong khi Didiê ngày càng chìm đắm trong suy tư của chàng, thì Mariông và cai ngục vào bằng lỗ hổng. Cai ngục cầm một đèn che khuất ánh sáng và một cái gói. Hắn đặt cái gói và đèn xuống đất. Rồi hắn thận trọng tiến về phía Mariông đang dừng lại ở bậc thềm, tái nhợt, im lìm, ngơ ngác.

LỚP 6

Các nhân vật trên, MARIÔNG, CAI NGỤC.

CAI NGỤC, nói với Mariông. — Cần nhất là bà phải ở bên ngoài trước giờ đã định. (Hắn lánh ra xa. Từ đấy đến hết cảnh, hắn đi đi lại lại ở phía cuối sân khấu.)

MARIÔNG, nàng lảo đảo tiến lên và như chìm đắm trong một ý nghĩ tuyệt vọng. Thỉnh thoảng nàng đưa tay lên mặt, như tìm cách xóa xóa cái gì. — Môi hắn như một dấu sắt nung đỏ và in hằn vết lên ta! (Bất chợt, trong bóng tối, nàng thấy Didiê, nàng thốt lên một tiếng kêu, chạy vội tới và mệt nhọc ngã trên đầu gối chàng). Didiê! Didiê! Anh Didiê!

DIDIÊ, như giật mình tỉnh lại. — Nàng ở đây! Trời ơi! (Giọng lạnh lùng). Em đấy ư?

MARIÔNG. — Anh còn muốn là ai nữa! Ôi! Mặt em ở dưới chân anh! Em thấy sung sướng quá! Bàn tay, bàn tay yêu quý của anh, đưa đây cho em, bàn tay của anh! Chúng đã làm cho tay anh đau đớn thế này! Xiềng xích phải không anh? Hay củm?.. Quân khốn nạn! Em đây, anh thấy chưa?... Vì rằng... khủng khiếp lắm. (Nàng khóc. Nghe thấy tiếng nàng nức nở.)

DIDIÊ. — Có gì mà em khóc?

MARIÔNG. — Không. Em khóc đâu nào! Không, em cười đấy chứ! Nàng cười. Chốc nữa, chúng ta sẽ bỏ trốn. Em cười, em vui lắm. Anh sẽ sống. Chuyện ấy, đã qua rồi. (Nàng lại ngã xuống đầu gối Didiê và khóc.) Ôi! Tất cả những cái ấy giết chết em và lòng em tan nát.

DIDIÊ. — Thưa bà...

MARIÔNG, nàng đứng dậy, không nghe thấy tiếng chàng nói và chạy đi tìm cái gói rồi mang lại cho Didiê. — Chúng ta phải lợi dụng lúc này. Anh mặc bộ áo cải trang vào đi. Em đã mua chuộc được hai người này. Chúng ta có thể ra khỏi Bôjanxi mà không bị lộ. Chúng ta sẽ đi qua một phố ở cuối lức tường này. Risơliơ sắp đến xem người ta thi hành lệnh của ông ta. Chớ để mất một phút. Súng đại bác sẽ bắn đón ông ta đến. Và nếu chúng ta còn ở đây thì hỏng cả việc.

ĐIĐIÊ. — Được!

MARIÔNG.—Mau lên! Ối! Trời ơi! Chính chàng đây. Được cứu thoát! Anh nói với em đi! Anh Điđiê của em, em yêu anh!

ĐIĐIÊ.—Cô bảo một phố ở chỗ ngoặt bức tường này?

MARIÔNG.— Vâng, em vừa ở đấy lại, em đã thấy tất cả. Một lối đi rất chắc chắn. Em đã nhìn thấy cái cửa sổ cuối cùng đóng lại. Có lẽ chúng ta sẽ gặp ở đấy mấy người đàn bà. Và, người ta sẽ cho anh là một khách qua đường. Như thế! Anh mặc bộ quần áo này đi! Người ta sẽ cười, thấy anh cải trang như thế. Mau lên!

ĐIĐIÊ, lấy chân gạt bộ quần áo. — Không có gì vội cả!

MARIÔNG.—Trời! Cái chết đã ngay ngoài cửa. Chúng ta trốn đi, anh Điđiê! Chính em đến đây mà.

ĐIĐIÊ.— Để làm gì?

MARIÔNG. — Để cứu anh! Trời đất ơi! Anh hỏi em lạ quá! Sao giọng anh lạnh lùng thế?

ĐIĐIÊ, mỉm cười buồn bã.—Cô biết là bọn đàn ông đáng thương hại chúng tôi, lắm khi chúng tôi rất phi lý.

MARIÔNG. — Đi! Ôi! Đi! Thời gian bách thúc. Ngựa đã sẵn sàng. Tất cả những gì anh muốn, anh sẽ nói sau. Nào, đi đã!

ĐIĐIÊ. — Cái người đang nhìn kia, hắn làm gì ở đấy?

MARIÔNG. — Đấy là người cai ngục. Đã mua chuộc được anh ta cũng như người gác. Anh ngờ vực những người ấy ư? Anh có vẻ ngạc nhiên...

ĐIĐIÊ. — Không, chẳng có gì. Là vì nhiều khi người ta có thể bị lừa.

MARIÔNG. — Ôi! Đi! Giá mà anh biết, mỗi phút trôi qua, em chết cả cõi lòng, em tưởng như dằng xa đám đông đang đi tới. Ôi! Mau mau chạy trốn, em quỳ xuống xin anh.

ĐIĐIÊ, chỉ Xaveeni đang ngủ. — Cô nói đi, cô đến vì ai trong hai chúng tôi?

MARIÔNG, sửng sốt một lát, nói riêng. — Gaxpa có tấm lòng hào hiệp, anh ấy đã không nói tên mình ra. (Nói to.) Có phải anh Điđiê nói với người yêu của mình như thế không? Anh Điđiê của em, anh có gì giận em?

ĐIĐIÊ. — Tôi chẳng có gì hết. Nào, cô ngẩng đầu lên, cô nhìn kỹ tôi đi. (Mariông run rẩy, nhìn vào mắt Điđiê.) Phải. Giống lắm.

MARIÔNG. — Anh Điđiê của em, em yêu anh mà, anh đi đi!

ĐIĐIÊ. — Cô có muốn nhìn tôi nữa không? (Nhìn nàng đăm đăm.)

MARIÔNG, khủng khiếp trước cái nhìn của Điđiê, nói riêng. — Trời ơi! Những cái hôn của thằng kia! Chàng có thể trông thấy chăng? (Nói to.) Anh Điđiê, anh nghe em, anh có điều gì bí ẩn giấu em? Anh không tốt với em. Anh biết, người ta thường tưởng tượng cái không hay, thế rồi, vì điều giấu giếm đó, sau này khi tai họa xảy đến, người ta lại giận hờn. Ôi, trước kia em đã được dự phần vào những suy tư của anh. Thế tất cả những chuyện ấy đã qua rồi chăng? Anh không yêu em nữa chăng? Anh có nhớ Bloa không? Có nhớ căn phòng bé nhỏ em sống đạo trước không? Chúng ta yêu nhau trong cảnh yên bình biết mấy. Ta đã quên hết tất cả mọi việc trên đời. Nhưng anh, đôi khi anh lo âu. Em thường nói: Trời ơi! Nếu có ai nhìn

thấy chẳng! Ngày trước, sung sướng là thế! Mất hết trong một ngày! Anh thương yêu của em, biết bao lần, bằng những lời nóng bỏng như lửa, anh đã chẳng nói với em rằng em là tinh yêu của anh, rằng em biết hết những bí ẩn của lòng anh, rằng em muốn làm gì anh cũng được; đã có bao giờ em xin anh ân huệ gì chưa? Anh biết đấy, rất lắm khi em đã theo ý nghĩ của anh, bây giờ xin anh hãy nghe em! Đời sống của anh tùy thuộc lúc này. Ôi, anh sống hay anh chết, bao giờ em cũng sẽ theo anh. Anh Didiê, cái gì được chia sẻ với anh, em cũng thấy êm dịu, trốn chạy hay chết chém!.. Kìa, chàng xua đuổi ta! Hãy để em nắm bàn tay anh, có sao đâu! Trán em đặt trên đầu gối anh đâu có làm anh đau đớn! Em đã chạy đến đây, em mệt lắm. Ôi, những ngày xưa kia thấy em vui vẻ nhường ấy, yêu đời nhường ấy, bây giờ thấy em khóc lóc, họ sẽ nói gì? Anh có điều gì trách em không? Nói đi anh! Than ôi! Anh hãy để cho người đàn bà tội nghiệp này được ở dưới chân anh! Anh ạ, thật đau đớn khi không được nghe lấy một lời của anh! Thôi, có gì thì anh nói đi! Hay là đâm chết em đi là hơn! Anh xem nước mắt em đã khô cạn và em muốn mỉm miệng cười với anh, em muốn anh cười, nếu anh không cười, em chẳng yêu anh nữa. Một thời gian khá lâu này, em đã làm tất cả những điều gì anh muốn. Bây giờ đến lượt anh. Lao tù làm anh trở nên hay giận hờn. Nào, nói chuyện với em đi, nào anh nói đi, hãy gọi em là Mari!..

ĐIĐIÊ. — Mari hay Mariông?

MARIÔNG, kinh khủng, ngã vật xuống đất. — Anh Didiê, xin anh độ lượng!

ĐIĐIÊ, giọng khủng khiếp. — Thưa bà, vào đây không phải dễ dàng. Những trại giam nhà nước đêm ngày

được canh gác, cổng thì bằng sắt, tường cao hai mươi sải. Để nhà ngục mở ra trước bước đi của bà, bà đã bán thân cho thằng nào ở đây?

MARIÔNG. — Anh Điđiê, ai bảo anh thế?...

ĐIĐIÊ. — Không ai bảo, tôi đoán thế.

MARIÔNG. — Điđiê, em xin thề với Trời rằng như thế để cứu anh, cướp anh ra khỏi chốn này, để làm xiêu lòng những tên đao phủ, để cứu anh.

ĐIĐIÊ. — Cám ơn. (Khoanh tay). Hừ! Đến nước ấy, không sỉ nhục, không tâm hồn, thưa bà, quả là một điều hồ thẹn! (Chàng bước những bước dài trong sân, thét lên giận dữ.) Vậy cái thằng con buôn sự ô nhục và khinh miệt nào đã mua đầu ta với giá ấy? Thằng cai ngục ấy đâu? Thằng quan tòa ấy đâu? Thằng cha ấy đâu? Để ta nghiến nát nó ngay đây, như cái này. (Chàng lấy hai tay vò nát bức ảnh.) Quan tòa! Hừ thưa các ngài, các ngài cứ làm ra luật pháp, cứ xử án. Ta có cần chi cái quả cân giả, luôn làm nghiêng cán cân ô nhục của các ngài hoặc là thủ cấp của một người đàn ông, hoặc là danh dự của một người đàn bà. (Nói với Mariông.) Bà đi gặp nó nữa đi!

MARIÔNG. — Ôi! Anh đừng đối xử với em như thế! Mỗi bước đi, lòng khinh bỉ của anh xua đuổi, em run sợ. Anh Điđiê, chỉ một lời nữa là em gục chết. Ôi, nếu trên đời có tình yêu chân thật, say đắm, mãnh liệt, nếu trên đời có một người đàn ông được phụng thờ hơn tất cả mọi người khác, anh Điđiê, anh Điđiê! Chính là anh được thờ phụng.

ĐIĐIÊ. — Hừ! Im đi! Tôi, tôi cũng có thể sinh ra làm kiếp đàn bà, tuy có thua thiệt cho tôi. Tôi có thể, như ai khác, đê tiện, xấu xa, bán thân lấy vàng bạc, có thể

nằm ngủ một tiếng với bất cứ kẻ nào, kiến dâng lõa thể. Nhưng nếu có một người đàn ông tử tế nào đến với tôi–một người đàn bà tốt bụng, dễ dãi, một gã đàn ông lương thiện, mê say một danh dự ngu ngốc; nếu tình cờ qua đường, tôi gặp một tấm lòng còn chứa chan ảo mộng, thì tôi sẽ thích lấy tay mà tự đào huyệt cho mình hơn là không nói cho người chân thật ấy biết: « Tôi là như thế », mà lại làm cho người ấy vui tươi, mà lại không tự mình bảo cho người ấy biết con mắt tinh khiết và trong sáng của tôi chỉ là dối trá mà lại xảo xuyệt, bội bạc và giả dối đến mức ấy!

MARIÔNG. – Ôi!

DIĐIÊ. – Nếu bà có thể tự thấy mình, như trong trái tim tôi, tấm gương lạ lùng ấy, thì bà sẽ tha hồ cười! Thưa bà, bà đã đập nát nó đi, là rất phải. Trước kia, trong tấm gương ấy, bà ngây thơ, trong sạch, trinh khiết! Hỡi người đàn bà kia, người đàn ông đó, kẻ có trái tim sâu thẳm, dịu dàng, kẻ đã từng bao lâu quỳ gối yêu bà, kẻ đó đã làm gì nên tội?

CAI NGỤC. – Giờ phút đang trôi qua.

MARIÔNG. – Ôi! Thời gian đi và khoảnh khắc bay nhanh! Anh Diđiê! Em không có quyền nói một lời, em chỉ là một người đàn bà chẳng ai chịu chút ân huệ gì, anh đã ruồng rẫy em, đã nguyền rủa em, và như thế là đúng. Oán hận và chê cười, thật em còn đáng tội hơn thế. Anh còn quá tốt, và lòng em tan nát xin cầu phước cho anh; nhưng đây, giờ phút tên đao phủ đến; anh quên nó, nhưng nó nhớ đến anh. Em đã bố trí đầy đủ cả. Anh có thể trốn... Anh nghe em, đừng từ chối, anh biết, em đã trả giá như thế nào. Anh đánh

đập em đi, anh để mặc em ở nơi ô nhục, anh hãy lấy chân gạt em đi, giầy xéo lên em, nhưng anh trốn đi!

ĐIĐIÊ. – Trốn! Trốn ai? Ở đời này, tôi chẳng phải trốn cái gì, trừ có bà – và tôi trốn bà – và nấm mồ thì sâu thẳm.

CAI NGỤC. – Giờ phút đang trôi qua!

MARIÔNG. – Lại đây! Trốn đi anh!

ĐIĐIÊ. – Tôi không muốn.

MARIÔNG. – Anh rủ lòng thương.

ĐIĐIÊ. – Thương ai?

MARIÔNG. – Thấy anh bị bắt, trời đất ơi, thấy anh bị trói! Thấy anh... không... chỉ nghĩ thế, em đã chết vì khủng khiếp. Ôi! Nào lại đây, lại đây. Anh có muốn, để em đền tội, thu nhận lấy em, để có cái gì mà giầy xéo không? Người, mà những ngày thử thách, anh đã đoái hoài gọi là vợ...

ĐIĐIÊ. – Vợ! (Có tiếng đại bác xa xa.) Thế thì, đấy, cái làm bà góa bụa.

MARIÔNG. – Anh Đidiê!

CAI NGỤC. – Giờ phút đã trôi qua!

Một hồi trống. Viên tư nghị phòng đại nghị ra cùng với những thầy tu sám hối mang đuốc và tên đao phủ, theo sau là lính tráng và dân chúng kéo ra đầy sân khấu.

MARIÔNG. – Trời ơi!

LỚP 7

Các nhân vật trên, VIÊN TƯ NGHỊ, ĐAO PHỦ, DÂN CHÚNG, LÍNH..

VIÊN TƯ NGHỊ. – Thưa các ngài, tôi đã sẵn sàng.

MARIÔNG, nói với Didie. – Em đã bảo anh là đao phủ sẽ tới!

DIDIÊ, nói với viên tư nghị. – Chúng tôi cũng đã sẵn sàng.

VIÊN TƯ NGHỊ. – Ai là hầu tước đơ Xavecni? (Didie lấy tay chỉ Xavecni đang ngủ. Nói với đao phủ.) Anh đánh thức anh ấy dậy.

ĐAO PHỦ, lay Xavecni. – Ngài ấy ngủ say thế! Kìa đức ông!

XAVECNI, giụi mắt. – Ô hay! Sao ai lại phá mất giấc ngủ của tôi?

DIDIÊ. – Giấc ngủ chỉ bị đứt quãng mà thôi!

XAVECNI, hơi tỉnh, thấy Mariông, chào nàng. – Ô kìa! Thưa phu nhân xinh đẹp, đúng là tôi vừa mơ thấy phu nhân.

VIÊN TƯ NGHỊ. – Ngài đã cầu Thượng đế phù hộ cho linh hồn ngài chưa?

XAVECNI. – Thưa ngài, đã.

VIÊN TƯ NGHỊ, đưa cho chàng một tờ giấy. – Được, xin ngài ký vào giấy này.

XAVECNI, cầm tờ giấy lướt mắt xem qua. – Đây là tờ biên bản. Tường thuật cái chết của ta, lại do chính ta

ký, kể cũng lạ kỳ. (Chàng ký, lại đọc lướt qua tờ giấy, nói với viên lục sư.) Ông ơi, ông viết sai ba lỗi chính tả. (Lại cầm bút chữa các lỗi đó. Nói với đao phủ.) Còn anh, anh đã đánh thức ta dậy, anh sắp làm ta ngủ lại.

VIÊN TƯ NGHỊ, nói với Didiê. — Didiê! (Didiê trình diện. Đưa bút cho chàng.) Ngài ký vào đây.

MARIÔNG, lấy tay che mắt. — Trời ơi! Ta rùng cả mình.

DIDIÊ, ký. — Chưa bao giờ ký tên mà ta vui như thế này.

Vệ binh làm thành hàng rào, lôi cả hai người đi.

XAVECNI, nói với người nào đó trong đám đông. — Kìa ông, ông né sang bên cho chú bé kia xem với.

DIDIÊ, nói với Xavecni. — Anh hỡi, chính vì tôi mà anh phải bước đi bước này. Chúng ta hãy hôn nhau đi! (Chàng ôm hôn Xavecni.)

MARIÔNG, chạy đến bên chàng. — Còn em? Anh không hôn em ư? Didiê, hôn em đi!

DIDIÊ, chỉ Xavecni. — Thưa bà, đây là bạn của tôi.

MARIÔNG, hai tay chắp lại. — Ôi! Sao anh làm cho em đau khổ, đến tàn nhẫn, em, một người đàn bà yếu đuối, lúc nào cũng quỳ gối trước quan tòa, hoặc trước hoàng thượng để xin ân xá cho anh, và trước anh, xin ân xá cho em.

DIDIÊ, chạy đến bên Mariông, thở mạnh, nước mắt giàn giụa. — Không mà! Không, lòng anh tan nát, khủng khiếp quá! Không, ta đã quá yêu nàng! Không thể nào vĩnh biệt nàng như thế này! Không, khi trái tim tan nát, khó lòng mà giữ được vầng trán nghiêm khắc. Em lại đây! Ôi! Em lại đây trong cánh tay anh! (Chàng run rẩy ôm Mariông trong tay.) Anh sắp chết, anh yêu em

Và được nói với em như thế ở đây là hạnh phúc tuyệt vời!

MARIÔNG. — Anh Didiê! (Chàng lại say sưa ôm nàng.)

DIDIÊ. — Lại đây em! Người đàn bà tội nghiệp! Ôi! Các ngài nói đi, có một ai trong các ngài trong giờ phút như thế này, mà có thể từ chối ôm hôn một người phụ nữ bất hạnh đã hoàn toàn và lúc nào cũng xả thân vì mình? Ta đã lầm lỗi! Ta đã lầm lỗi! Thưa các ngài, các ngài muốn tôi chết trước mặt nàng mà không xót thương, không tha thứ hay sao? Ôi, lại đây nghe anh nói! Nội tất cả những người phụ nữ, tất cả những ai có mặt ở đây trong thâm tâm tán thành anh, người mà anh yêu, người mà anh vẫn tin tưởng, mà anh tôn kính, vẫn là em! Bởi vì em tốt, em dịu hiền, yêu thương, tận tụy. Em nghe anh, đời anh đã đến chỗ kết liễu, anh sắp chết, cái chết cho nhìn rõ mọi sự. Em có lừa dối anh, chính là vì quá yêu. Vả lại, sự sa ngã của em, em đã chẳng chuộc lại rồi sao? Có lẽ mẹ em đã bỏ quên em trong nôi, như anh. Em bé tội nghiệp, có lẽ lúc em còn nhỏ dại, họ đã bán rẻ cuộc đời ngây thơ của em... Kia, em ngẩng đầu lên! Tất cả hãy nghe tôi đây: Ở giờ phút này, cả trái đất xóa nhòa đi như một cái bóng và miệng tôi nói chân thành! Lúc này đây, đứng trên đoạn đầu đài, khi kẻ vô tội phải chết thì chẳng có gì cao thượng hơn. Mari, thiên thần mà cõi tục lụy đã làm nhơ bẩn, tình yêu của anh, vợ của anh, Mari, em hãy nghe anh, cái chết sắp lôi anh về nơi Thượng đế, nhân danh Người, anh tha thứ cho em!

MARIÔNG, nghẹn ngào trong nước mắt. — Trời hỡi!

DIDIÊ.—Bây giờ đến lượt em. (Chàng quỳ xuống trước Mariông.) Em hãy tha thứ cho anh!

MARIÔNG.— Anh Điđiê!

ĐIĐIÊ, vãn quỵ. — Em tha thứ cho anh! Anh xin em Chính anh là kẻ độc ác! Thượng đế trừng phạt em, và làm em đau khổ bằng cánh tay anh. Em còn đoái hoài khóc cái chết của anh. Gây cho em nỗi bất hạnh, em ơi, là điều anh vô cùng hối hận. Mari, em đừng để anh phải mang mối ân hận đó trong lòng; em tha thứ cho anh.

MARIÔNG.— Ôi!

ĐIĐIÊ. — Em nói một lời đi, em để tay lên trán anh, anh xin em, hoặc nếu em buồn phiền, nếu em không thể nói nên lời, em hãy làm hiệu cho anh.. anh chết đây, em phải an ủi anh! (Mariông áp chặt hai bàn tay lên trán chàng. Chàng đứng dậy và ôm lấy Mariông, mỉm một nụ cười hân hoan, cao cả). Vĩnh biệt! Đi thôi, các ngài!

MARIÔNG, như người mất trí, lăn vào giữa chàng và bọn lính.— Không! Một sự điên rồ! Nếu họ tưởng dễ dàng giết được anh, họ quên rằng có em đây! Các ngài, các ngài hãy buông tha chúng tôi! Nào, phải nói với các ngài thế nào đây? Quỳ à! Tôi quỳ đây! Bây giờ, nếu trong tâm hồn các ngài còn có cái gì rung động trước tiếng nói của một người đàn bà, thì chớ giết chàng của tôi. (Nói với những người đến xem). Còn các ông, thưa các ông, tối nay khi các ông trở về với gia đình, sẽ chẳng thiếu những bà mẹ, những người con gái bảo các ông: Trời đất! Thật là một việc đại ác. Các ông có thể ngăn chặn được mà các ông đã không làm! Anh Điđiê, người ta phải biết rằng em phải theo anh. Họ sẽ chẳng giết anh, nếu họ muốn cho em sống.

ĐIĐIÊ. — Không, cứ để anh chết. Như thế là hơn, em thấy không? Em ạ, vết thương của anh sâu lắm, biết bao công lao chạy chữa cho được! Anh chết đi là hơn! Song, có bao giờ – em có thấy anh khóc đấy không? – một người nào may mắn hơn, đẹp đẽ hơn, đến với em, em hãy nghĩ đến người bạn bất hạnh của em nằm dưới mộ.

MARIÔNG. — Không! Anh sẽ vì em mà sống. Lòng họ không thể chuyển được ư? Anh sẽ sống.

ĐIĐIÊ.—Em đừng nói những chuyện không thể được. Em hãy nhìn cho quen mắt nấm mồ của anh là hơn. Hôn anh đi. Em thấy không, anh chết, em sẽ yêu anh hơn. Anh sẽ có một chỗ thiêng liêng trong ký ức em. Còn như sống bên em, sống mà tâm hồn nứt rạn. Trời ơi, anh, người chỉ biết có yêu em – ngày này qua ngày khác, em có thể nghĩ như vậy mà không ghê sợ chăng? Anh sẽ làm em khóc, anh sẽ có muôn ngàn ý nghĩ về quá khứ mà anh không nói ra; anh sẽ có vẻ như rình mò, như hoài nghi, như đau đớn, em sẽ khổ sở. Ôi hãy để anh chết!

VIÊN TƯ NGHỊ, nói với Mariông. — Chỉ một lát nữa là Đức hồng y giáo chủ sẽ đi qua. Còn thời gian xin ân xá cho họ.

MARIÔNG. – Hồng y giáo chủ! Đúng thế. Hồng y giáo chủ sẽ tới. Ngài sẽ tới. Thưa các ngài, rồi các ngài thấy hồng y giáo chủ sẽ nghe tôi. Anh Điđiê của em ơi, anh sẽ thấy em nói những gì với Ngài. Ôi, thật phi lý, làm sao anh có thể tin rằng ngài hồng y giáo chủ tốt bụng

ấy, một lão trượng, một tín đồ Cơ đốc giáo, lại không tha thứ cho anh? Anh tha thứ cho em đấy thôi.

Đồng hồ điểm chín giờ. Didiê ra hiệu bảo mọi người im. Mariông lắng nghe, khủng khiếp. Khi chín tiếng đã điểm, Didiê tựa mình vào Xavecni.

DIDIÊ, nói với dân chúng. — Các ông là những người qua đường tới đây để xem chúng tôi! Nếu người ta nói đến chúng tôi, xin các ông làm chứng cho rằng cả hai chúng tôi đều không hề biến sắc mặt khi nghe đồng hồ điểm giờ vĩnh cửu của chúng tôi.

Đại bác nổ ở ngoài lầu canh. Tấm màn đen che khuất chỗ tường hồng, rơi xuống. Xuất hiện cái kiệu to tướng của hồng y giáo chủ, do hai mươi tư thị vệ khiêng, xung quanh có hai mươi tư thị vệ khác cầm kích và đuốc. Chiếc kiệu màu đỏ chói sơn huy chương dòng họ Risơliơ. Rèm kiệu buông kín. Kiệu từ từ đi qua nơi phía sau sân khấu. Đám đông ồn ào.

MARIÔNG, bò lê đến tận kiệu, tay vận lại. — Bẩm đức ông, nhân danh Chúa Giêxu của Người, nhân danh dòng dõi Người, xin ân xá, ân xá cho họ!

MỘT TIẾNG NÓI, từ trong kiệu nói ra. — Không ân xá!

Mariông ngã vật xuống đường. Chiếc kiệu đi qua: đám đông người vây quanh hai tù nhân bắt đầu đi sau kiệu. Đám đông ồn ào ùa theo.

MARIÔNG, một mình. Nàng nhỏm dậy, hai tay chống xuống đất mà lê đi, mắt nhìn xung quanh. — Ông ta bảo gì? Họ đâu rồi? Didiê! Didiê! Chẳng còn gì nữa. Chẳng còn ai ở đây!... Cái đám dân chúng ấy!... Phải chăng một giấc mơ? Hay là ta hóa điên rồi? (Đám dân chúng hỗn

loạn kéo trở ra. Kiệu lại xuất hiện ở cuối sân khấu, phía nó vừa đi khuất. Mariông đứng dậy và thét một tiếng khủng khiếp.—Ông ta trở lại kìa!

THỊ VỆ, giãn dân chúng ra. – Dẹp đường! Dẹp đường!

MARIÔNG, đứng sững, tóc rối bù, chỉ cái kiệu cho dân chúng. — Tất cả hãy trông kìa! Kìa con người đỏ lòm đang đi qua!

Nàng ngã vật xuống đường.

HẠ MÀN

RUY BLAX

KỊCH 5 HỒI

PHAN THỊ MIẾN *dịch*

NHÂN VẬT

RUY BLAX
ĐÔN XALUYXT ĐƠ BADĂNG
ĐÔN XÊĐA ĐƠ BADĂNG
ĐÔN GUYARITĂNG
BÁ TƯỚC ĐƠ CAMPÔRÊAN
HẦU TƯỚC ĐƠ XĂNGTA CRUYĐƠ
HẦU TƯỚC ĐEN BAXTÔ
BÁ TƯỚC ĐANBƠ
HẦU TƯỚC ĐƠ PRIÊGÔ
ĐÔN MANUYEN ARLAX
MÔNGTADƠGÔ
ĐÔN ĂNGTÔNIÔ UYBILA
CÔDAVENGA
GUYĐIEN
MỘT NGƯỜI ĐẦY TỚ
MỘT CẢNH BINH
MỘT MÔN VỆ
MỘT PHÁP QUAN
MỘT THỊ ĐỒNG
ĐÔNHA MARIA ĐƠ NƠBUA (hoàng hậu Tây Ban Nha)
NỮ QUẬN CÔNG ĐANBUYKEC
CADINDA
MỘT BÀ LÃO
NHIỀU NHÀ QUÝ TỘC
BÀ QUÝ TỘC
CỐ VẤN CƠ MẬT
THỊ ĐỒNG
CUNG NỮ
CANH BINH
LÍNH GÁC
MÔN VỆ

Tây Ban Nha thế kỷ XVII

HỒI I

ĐÔN XALUYXT

Phòng khách Danaê trong cung điện nhà vua tại Mađrit. Đồ đạc lộng lẫy theo lối nửa Flamăng dưới triều đại Philip IV. Bên trái một cửa sổ mở rộng, khung mạ vàng với những tấm kính nhỏ. Hai bên, ở mỗi góc chéo, một cửa thấp ăn thông với một phòng nào đấy bên trong. Cuối sân khấu, một bức vách lớn lồng kính, khung mạ vàng, thông ra một dãy hành lang dài bằng một cửa cũng lồng kính. Hành lang này chạy dài dọc suốt sân khấu và bị che khuất sau những bức rèm lớn mắc ở vách lồng kính suốt từ trên xuống dưới. Một cái bàn, một chiếc ghế bành và dụng cụ để viết.

Đôn Xaluyxt từ cửa nhỏ bên trái đi vào, theo sau là Ruy Blax và Guydien. Guydien xách một cái hòm nhỏ và nhiều gói khác như để chuẩn bị cho một cuộc hành trình. Đôn Xaluyxt mặc y phục bằng nhung đen là thứ triều phục dưới thời Saclơ II. Cổ đeo huân chương Lông cừu vàng. Ngoài bộ triều phục màu đen là một áo khoác bằng nhung lộng lẫy, màu sáng, thêu kim tuyến và lót sa tanh đen. Kiếm có đốc lớn. Mũ đính lông chim trắng. Guydien mặc đồ đen, kiếm giắt bên hông. Ruy Blax mặc chế

phục, quần chẽn và áo chẽn nâu. Áo khoác ngoài có ngù vai đỏ và vàng. Đầu trần. Không kiếm.

LỚP I

ĐÔN XALUYXT ĐƠ BADĂNG, GUYĐIEN và chốc chốc thêm RUY BLAX

ĐÔN XALYXT. — Ruy Blax, đóng cửa lại, mở cửa sổ này ra !

Ruy Blax vâng lời, rồi theo hiệu của Đôn Xaluyxt đi ra lối cửa cuối sân khấu. Đôn Xaluyxt đến bên cửa sổ.

Ở đây, họ còn ngủ cả. Trời sắp sáng rồi !

Quay phắt lại phía Guyđien.

Trời ! Thật là một tiếng sét ngang tai !... Phải, thời đại ta đã qua rồi, Guyđien ạ ! Bị thải hồi, thất sủng, bị đuổi ! Trời ơi ! Mất sạch trong một ngày ! Việc này chưa ai biết. Ngươi chớ nên hé miệng. Phải, vì câu chuyện tằng tịu với một con thị nữ, một đứa con gái ti tiện ! Điều đó, ở tuổi ta, là một sự điên rồ và dại dột, ta công nhận. Cô ả bị quyến rũ, ghê gớm chửa ! Vì ả là người của hoàng hậu và từ Nơbua (1) tới đây với hoàng hậu. Ả khóc lóc, kêu ca ta và lôi cả đứa bé vào các viện của hoàng thượng. Có lệnh bắt ta phải lấy ả.

1) Một thành phố xứ Bavie, nằm trên hữu ngạn sông Đanuyp

Ta từ chối. Họ trục xuất ta. Họ trục xuất ta ! Thế là hai mươi năm công lao khó nhọc, hai mươi năm tham vọng, làm việc suốt ngày đêm : vị thủ lĩnh mà các pháp quan trong triều ghen ghét, mà không một ai nói đến tên là không khiếp sợ ; người tộc trưởng và mối kiêu hãnh của dòng họ Badăng ; uy tín của ta, quyền hành của ta, tất cả những điều ta mơ ước, tất cả những việc ta đã làm, tất cả những gì ta đã có, chức tước, địa vị, công danh, tất cả đều sụp đổ trong phút giây giữa tiếng cười vang của thiên hạ.

GUYĐIEN. — Thưa đức ông, việc này chưa ai biết đâu ạ.

ĐÔN XALUYXT. — Nhưng mai đây ! Mai đây, người ta sẽ biết ! Lúc đó chúng ta sẽ lên đường. Ta không muốn ngã, không, ta muốn đi cho mất tích !

Giận dữ cởi áo.

Lúc nào ngươi cũng cài móc áo của ta như cái cho một ông cố đạo. Ngươi thít áo chẽn ta lại, làm cho ta ngạt cả thở.

Ngồi xuống.

Ồ ! Nhưng ta sẽ ngấm ngầm đào một cái hầm sâu, tối tăm và nằm trong lòng đất ấy chứ. Đuổi ta !

Đứng dậy.

GUYĐIEN. — Sự việc tày trời này do ai gây ra, thưa đức ông ?

ĐÔN XALUYXT. — Hoàng hậu ! Ồ ! Ta sẽ trả thù, Guyđien ạ ! Ngươi hiểu chứ ! Ta là đồ đệ của ngươi và từ hai mươi năm nay, ngươi đã giúp đỡ ta, tiếp tay cho ta trong những việc đã qua, ngươi thừa biết những suy nghĩ của ta đi đến tận đâu trong bóng tối cũng

như một nhà kiến trúc sư thiện nghệ, với đôi mắt thành thạo, biết được bề sâu của cái giếng do mình đã đào ra vậy. Ta sẽ đi. Ta sẽ trở về Fanhlax, ở Caxti, trên lãnh địa của ta và về đó, rồi ta sẽ tính ! Vì một con thị nữ ! Về phần ngươi, ngươi hãy chuẩn bị cho cuộc hành trình, vì chúng ta rất vội. Còn ta, ta đi nói mấy lời với thằng cha mà ngươi biết đấy. Cũng cứ thử xem sao. Hắn có giúp gì được ta chăng ? Ta không biết. Từ giờ cho đến chiều, ta còn là ông chủ. Ta sẽ trả thù, nhất định thế ! Bằng cách nào ? Chưa biết. Nhưng ta muốn trả thù một cách thật khủng khiếp ! Ngươi hãy sửa soạn hành lý ngay đi và nhanh lên ! Không được nói gì cả đấy ! Ngươi sẽ đi với ta. Thôi, đi đi !

Guyđien chào và ra, Đôn Xaluyxt gọi.

Ruy Blax !

RUY BLAX, từ cửa ở cuối sân khấu bước vào. — Thưa, đức ông gọi tôi ?

ĐÔN XALUYXT. — Từ nay không phải ngủ trong cung nữa, vậy ngươi cứ để nguyên chìa khóa đấy và đóng cửa chớp lại,

RUY BLAX, nghiêng mình. — Thưa đức ông, vâng !

ĐÔN XALUYXT. — Này, nghe ta bảo. Độ hai giờ nữa, hoàng hậu đi lễ về sẽ đi ngang qua kia, trong hành lang ấy, để về phòng danh dự của người. Ruy Blax, người phải có mặt tại đấy.

RUY BLAX. — Thưa đức ông, tôi sẽ có mặt.

ĐÔN XALUYXT, lại bên cửa sổ. — Ngươi có trông thấy người đàn ông ngoài quảng trường đang trình giấy

cho lính gác, rồi ra đi đó không ? Đừng nói gì cả, ra hiệu cho hắn lên đây, theo lối cầu thang hẻm ấy !

Ruy Blax vâng lời. Đôn Xaluyxt chỉ cánh cửa nhỏ bên phải và nói tiếp.

Trước khi đi, hãy nhìn qua bên phòng cảnh binh xem ba tên lính thường trực thức hay ngủ.

RUY BLAX, đi lại phía cửa, mở hé ra rồi trở lại. — Thưa đức ông, họ ngủ cả.

ĐÔN XALUYXT. — Nói khẽ chứ. Ta sẽ cần đến ngươi, đừng đi đâu xa cả. Ngươi phải đứng canh, đừng để ai đến quấy nhiễu chúng ta.

Đôn Xêda đơ Badăng vào. Mũ bẹp dúm. Áo khoác rộng rách mướp phủ cả áo quần, chỉ để lộ đôi tất nhăn nhúm và đôi giày rách. Kiếm giang hồ. Vừa bước vào, hắn và Ruy Blax nhìn nhau và cả hai đều phác một cử chỉ ngạc nhiên.

ĐÔN XALUYXT, theo dõi hai người, nói riêng. — Chúng nhìn nhau ! Chúng biết nhau sao ?

Ruy Blax ra.

LỚP 2

ĐÔN XALUYXT, ĐÔN XÊDA

ĐÔN XALUYXT. — À ! Ông tướng đã đến !

ĐÔN XÊDA. — Thưa anh vâng, em đây !

ĐÔN XALUYXT. – Được trông thấy một thằng khố rách áo ôm như thế này thật là thích thú !

ĐÔN XÊDA, cúi chào. – Em rất lấy làm vinh dự...

ĐÔN XALUYXT. – Này ông, tôi biết nhiều chuyện về ông lắm đấy.

ĐÔN XÊDA, lễ phép. – Và anh lấy làm thú vị chứ ?

ĐÔN XALUYXT. – Phải. Rất đáng khen. Đêm hôm trước Đôn Saclơ đơ Mira bị mất trộm. Người ta đỡ mất của ông ta thanh kiếm đặt trong một cái bao chạm trổ tinh vi và một cái áo chẽn bằng da trâu. Hôm ấy là trước ngày lễ Phục sinh hai hôm. Nhưng vì ông ta được huân chương thánh Jăc nên bọn trộm đã để lại cho ông ta cái áo khoác.

ĐÔN XÊDA. – Lạy Chúa lòng lành. Sao thế nhỉ !

ĐÔN XALUYXT. – Vì trên áo có thêu huân chương. Sao ! Cái việc nhơ nhuốc đó ông thấy thế nào ?

ĐÔN XÊDA. – Chà ! Quỷ thật ! Em thấy chúng mình sống trong một thời đại khủng khiếp quá ! Trời ơi ! Nếu bọn trộm đến tán tỉnh cả thánh Jăc rồi kéo người về phe chúng thì chúng mình sẽ ra sao ?

ĐÔN XALUYXT. – Hôm ấy cũng có ông trong bọn đó !

ĐÔN XÊDA. – Anh đã hỏi, vậy thì, vâng, em cũng có mặt tại đó. Nhưng em không hề động đến người ông Đôn Saclơ của anh đâu, em chỉ đứng ngoài hiến kế thôi.

ĐÔN XALUYXT. – Hơn thế nữa. Hôm qua khi trăng vừa lặn, ở quảng trường Maydơ, một bọn người đủ các hạng, không mũ, không giày, từ trong một cái quán lụp xụp ùa ra, đánh bọn tuần tra. Cũng có ông trong đó.

ĐÔN XÊDA. – Thưa anh, xưa nay em chả bao giờ thèm chơi với bọn cớm. Em có mặt tại đấy. Chỉ thế thôi. Trong lúc hai bên ẩu đả, em đi dạo dưới mấy cửa tò vò và em làm thơ. Chúng choảng nhau khiếp quá !

ĐÔN XALUYXT. – Chưa hết đâu !

ĐÔN XÊDA. – Thế, còn gì anh nói nốt đi !

ĐÔN XALUYXT. – Ở Pháp, ngoài những tội khác, người ta còn được ông và đồng bọn đã bất chấp pháp luật, nậy cả hòm đựng tiền thuế muối.

ĐÔN XÊDA. – Điều đó em không chối. Nước Pháp là nước thù địch kia mà !

ĐÔN XALUYXT. – Ở Flăngđrơ, gặp cha Pôn Bactêlêmi mang tiền thu nhập của một đồng nho về Mônxơ cho giáo hội, ông đã đỡ nhẹ số tiền đó của nhà thờ.

ĐÔN XÊDA. – Ở Flăngđrơ à ? Cũng có thể. Em đi nhiều nơi lắm. Thế hết rồi chứ ?

ĐÔN XALUYXT. – Đôn Xêda ạ, hễ lúc nào nghĩ đến chú là tôi xấu hổ đến toát mồ hôi.

ĐÔN XÊDA. – Thì anh cứ để cho nó toát !

ĐÔN XALUYXT. – Dòng họ chúng ta...

ĐÔN XÊDA. – Không, vì ở Mađrit chỉ có mình anh biết tên thật của em thôi. Vậy ta chớ nói đến dòng họ làm gì.

ĐÔN XALUYXT. – Hôm nọ, một bà hầu tước lúc ở nhà thờ ra, bảo tôi : thằng kẻ cướp nào đằng kia mà đứng hếch mũi lên trời, trông bộ vênh vênh váo váo, mắt thì lấm lét, ngực thì ưỡn ra, rách rưới hơn Jôp mà kiêu hãnh hơn cả Bragăngxơ (1) thế ? Hắn lên mặt ngạo

---

(1) Tên gọi hoàng gia Bồ Đào Nha.

mạn để che đậy sự đói nghèo, tay áo rách như xơ mướp mà tay lại cứ mân mê một cây kiếm chuôi nặng chình chịch, dài đến tận gót, áo khoác tả tơi, bít tất ùn lại từng đống mà bộ mặt thì ra vẻ kiêu ngạo, ta đây lắm.

ĐÔN XÊDA, liếc nhìn áo quần mình.—Anh trả lời : cái thằng Zafari thân mến ấy đấy !

ĐÔN XALUYXT. — Không, tôi thẹn đỏ mặt, chú em ạ.

ĐÔN XÊDA. — Thế rồi bà ấy cười chứ gì ? Thế đấy ! Em rất thích làm cho phụ nữ cười.

ĐÔN XALUYXT. —Chú chỉ giao du với bọn thích khách bỉ ổi.

ĐÔN XÊDA. — Những nhà trí thức ! Những người học trò hiền lành như những con cừu ấy ư ?

ĐÔN XALUYXT. — Ở đâu người ta cũng gặp chú với những cô gái giang hồ !

ĐÔN XÊDA. — Ôi ! Những cô Luyxanhđơ đa tình, những nàng Idabenlơ hiền dịu ! Sao ! Người ta gọi các cô nương như thế đấy ư ? Hỡi những trang tuyệt thế giai nhân, có đôi mắt nhìn tinh nghịch, cứ chiều chiều tôi đến đọc cho nghe những bài thơ tôi vừa làm ban sáng !

ĐÔN XALUYXT. — Còn Matalôbôx, tên kẻ trộm người Galix đã gieo tai họa khắp Mađrit, bất chấp cả cảnh sát, hắn cũng là bạn bè của chú !

ĐÔN XÊDA.—Xin anh thử lý luận xem. Nếu không có hắn thì đi đâu em cũng trần truồng, như vậy chẳng đẹp tí nào. Thấy em đi ngoài đường, giữa tháng chạp mà không có áo, hắn động lòng thương. Cái lão hay hợm mình, sực nức mùi long diên hương, cái lão bá

tước Đanbơ bị mất trộm tháng trước ấy, cái áo lụa đẹp của lão...

ĐÔN XALUYXT. – Sao ?

ĐÔN XÊDA. – Chính em được mặc, Matalôbôx cho em.

ĐÔN XALUYXT. – Mặc áo của bá tước! Chú không biết thẹn à ?

ĐÔN XÊDA. – Em không bao giờ thẹn vì mặc một cái áo đẹp, có thêu thùa, có dính đăng ten, mùa đông làm cho em ấm, mùa hè làm cho em đẹp, Anh xem, còn mới nguyên nhé !

Hé mở áo khoác và để lộ một cái áo chẽn bằng xa tanh hồng, thêu kim tuyến.

Trong túi áo nhét đầy những bức thư tình người ta gửi cho bá tước có đến hàng trăm. Những lúc không có một xu dính túi, lòng muốn yêu đương và bụng đói meo, em tìm đến một cái bếp, cửa lò đỏ rực và mùi thức ăn bốc lên mũi ngạt ngào. Em ngồi đấy. Em đọc những bức thư tình của bá tước, ngửi mùi yến tiệc và ngắm bóng của ái tình, lừa dối dạ dày và lừa dối cả con tim.

ĐÔN XALUYXT. – Đôn Xêda...

ĐÔN XÊDA. – Thôi, anh đừng rầy la em nữa. Em là một nhà đại quý tộc, đúng, một kẻ họ hàng gần gũi của anh, em tên là Xêda, bá tước đơ Garôpha, nhưng vừa mới sinh ra, số phận đã bắt em làm một thằng rồ dại. Trước kia em giàu, em có lâu đài, có thái ấp, em có thể bao những cô Xêlimen một cách hào phóng. Nhưng chưa hết tuổi hai mươi, em đã xài hết sạch. Tất cả sự sang giàu thực hay hư đó của em chỉ còn lại một tụi chủ nợ chạy theo gót giày em mà gào thét. Thế là em phải trốn đi, đổi tên, đổi họ. Giờ đây, em

chỉ là Zafari, một thằng bạt mạng mà ngoài anh, không ai có thể nhận ra. Thưa anh, anh không cho em xu nào ư ? Em cũng chẳng cần. Tối đến, em gối đầu lên một phiến đá, trước lâu đài cổ kính của các ngài bá tước đơ Tơvê. Từ chín năm nay, đêm đêm em vẫn nằm nghỉ đấy. Em nằm ngủ với trời xanh trên đầu. Và như vậy, em rất lấy làm sung sướng. Trời! Số phận như thế đẹp biết chừng nào ! Thiên hạ đều tưởng em ở đâu bên Ấn Độ, biệt tăm biệt tích, hoặc chết mất rồi. Con suối bên cạnh có nước, em đến đấy uống rồi đi dạo với một vẻ vênh vang, đắc thắng. Lâu đài của em, nơi xưa kia tiền bạc của em đã cất cánh bay đi, giờ đây thuộc về Expinôla, vị đặc sứ của Giáo hoàng. Cũng được. Khi nào tình cờ vào đấy, em lại góp ý với bọn thợ thuyền của vị đặc sứ đang chạm một tượng thần Bacquyt lên cửa. Bây giờ anh có thể cho em mượn mười *êquy* không ?

ĐÔN XALUYXT. — Chú hãy nghe anh...

ĐÔN XÊDA, khoanh tay lại. — Bây giờ xem thử anh nói kiểu gì nào ?

ĐÔN XALUYXT. — Anh gọi chú đến đây là để giúp chú. Chú Xêda ạ, anh không có con, anh giàu, anh lại là vai anh của chú. Thấy chú sa chân mãi vào vực thẳm, anh không thể ngồi yên được, anh muốn kéo chú lên. Chú chỉ khoác lác thế thôi, chứ quả tình chú rất khổ. Anh muốn trang trải nợ nần cho chú, chuộc lại cửa nhà cho chú, đưa chú vào triều trở lại, làm cho chú trở thành một nhà quý phái trang nhã được kẻ yêu người chuộng như xưa. Anh muốn Zafari chết đi và Xêda sống lại. Anh muốn chú tùy tiện lấy tiền trong tủ của anh, không e ngại, lấy tha hồ, không lo lắng đến ngày mai.

Đã là họ hàng thì phải giúp đỡ lẫn nhau, Xêda ạ, và phải biết thương yêu nhau mới được.

Trong lúc Đôn Xaluyxt nói, nét mặt Đôn Xêda càng ngày càng tỏ vẻ ngạc nhiên, vui vẻ và tin tưởng, cuối cùng nói toáng lên.

ĐÔN XÊDA.—Bao giờ anh cũng đi dỏm khiếp lên được và anh nói hùng hồn lắm. Nói tiếp đi!

ĐÔN XALUYXT.—Chú Xêda ạ, anh chỉ ra cho chú mỗi một điều kiện. Anh nói ngay cho chú rõ. Trước hết, chú hãy cầm lấy túi tiền này.

ĐÔN XÊDA, nhấc thử túi tiền vàng đầy ắp trên tay. — Ái chà! Tuyệt quá!

ĐÔN XALUYXT. — Và anh sẽ cho chú thêm năm trăm *duyca* (1).

ĐÔN XÊDA, lóa cả mắt. — Thưa hầu tước...

ĐÔN XALUYXT, nói tiếp. — Ngay hôm nay.

ĐÔN XÊDA.—Trời ơi! Em đã bị anh chinh phục hoàn toàn rồi. Còn điều kiện thì anh ra lệnh đi. Em xin lấy danh dự của một tay đại đởm thề rằng, cây kiếm này là của anh, em là nô lệ của anh. Và nếu anh muốn, thì em xin đi đấu kiếm cả với Đôn Xpaventô, vị anh hùng rơm dưới âm ty kia nữa.

ĐÔN XALUYXT.— Không, Đôn Xêda ạ, anh không cần đến kiếm của chú và như vậy là có lý do.

ĐÔN XÊDA.—Thế anh cần gì? Em có gì khác nữa đâu?

ĐÔN XALUYXT, xích lại gần Xêda và hạ thấp giọng.— Chú quen tất cả những tên khố rách áo ôm ở Madrit, và trong trường hợp này, đó là một điều may mắn.

ĐÔN XÊDA.— Rất hân hạnh.

---

1) Một loại tiền vàng.

ĐÔN XALUYXT.— Bao giờ chú cũng có sau lưng cả một đàn một lũ bọn đó. Anh biết, nếu cần, chú có thể gây nên một cuộc phiến loạn. Điều đó có thể cần đến.

ĐÔN XÊDA, cười phá lên. — Trời ơi! Bộ anh muốn dựng một vở ca kịch chắc! Anh dành cho tài ba của em phần nào trong tác phẩm? Thơ hay nhạc? Anh ra lệnh đi. Làm náo động trước cửa kẻ thù là sở trường của em đấy.

ĐÔN XALUYXT, nghiêm trang. — Anh nói với Đôn Xêda chứ không phải với Zafari.

Càng hạ thấp giọng hơn nữa.

Chú hãy nghe đây. Anh cần có một người bí mật cộng tác với anh và giúp anh dựng lên một việc kinh thiên động địa để đi đến một kết quả ảm đạm. Anh không phải là người ác, nhưng cũng có lúc người cao nhã nhất cũng đành gác lại tất cả mọi liêm sỉ và xắn áo ra tay. Chú sẽ được giàu sang, nhưng chú phải bí mật giúp anh, phải làm như những người bắt chim ban đêm, giăng một cái lưới thật chắc, che lấp dưới một tấm gương sáng chói, một cái bẫy chim chiền chiện hay bẫy các cô con gái. Chú phải có một kế hoạch gì thật khủng khiếp và mầu nhiệm để trả thù cho anh. Theo anh nghĩ thì chú cũng chẳng phải là người hay đắn đo ngần ngại.

ĐÔN XÊDA.— Trả thù cho anh à?

ĐÔN XALUYXT. — Phải!

ĐÔN XÊDA.— Trả thù ai?

ĐÔN XALUYXT. — Một người đàn bà.

ĐÔN XÊDA, đứng thẳng dậy và kiêu hãnh nhìn Đôn Xaluyxt. — Đừng nói thêm một lời nào nữa. Thôi đi! Ông anh ạ, tôi xin thề với ông rằng về việc này tôi nghĩ

như sau: Một người có quyền mang kiếm mà trả thù một cách đê hèn và quanh co, một người quý tộc mà trả thù bằng âm mưu, một kẻ mày râu mà trả thù một người phụ nữ, một người dòng dõi quý phái mà hành động như một tên cảnh binh, dù người đó là một bậc quyền quý ở Caxti, dù người đó đi ra có tiền hô hậu ủng, có huân chương đầy ngực, có đủ thứ trang sức thêu thùa, dù người đó là hầu tước, tử tước hay con cái của các vị dũng sĩ thời xưa đi nữa, tôi cũng xem như một tên vô lại độc ác và ám muội mà tôi mong được thấy bị treo đầu lên bốn cái dinh ở giá treo cổ của thành phố để trừng phạt cái tội hèn mạt nhuốc nhơ của hắn.

ĐÔN XALUYXT. — Đôn Xêda!...

ĐÔN XÊDA. — Ông đừng nói thêm một lời nào nữa. Đừng làm nhục tôi.

Vứt túi tiền xuống chân Đôn Xaluyxt.

Ông hãy giữ lấy điều bí mật của ông và giữ lấy tiền ông. Ồ! Tôi quan niệm được người ta ăn trộm, giết người, cướp phá, lúc đêm tối mịt mù, cầm búa xông lên với một trăm tên cướp, phá cửa một pháo đài, giết những tên đầy tớ mang vũ khí, giết cai ngục, giết gác cổng, tất cả hò hét, đâm chém lẫn nhau, vì đó là những tên cướp, tôi quan niệm người ta ăn miếng trả miếng, được! Nhưng đó là giữa đàn ông với đàn ông. Còn như bí mật làm hại một người đàn bà, đào một cái bẫy dưới chân họ! Và biết đâu đấy? Lợi dụng cả tính tình có lẽ thích mạo hiểm của họ nữa! Sập con chim tội nghiệp đó vào một cái bẫy nhựa xấu xa! Ôi! Thà rằng tôi để chó gặm đầu tôi dưới chân giá bêu tội phạm còn hơn là làm một điều ô nhục, đê hèn, khả ố.

thất đức, khốn nạn và nhuốc nhơ đến như vậy để được giàu sang và danh vọng, và tôi nói như vậy là có Chúa trời chứng giám cho tôi.

ĐÔN XALUYXT. — Chú...

ĐÔN XÊDA. — Tôi không muốn nhận một chút ân huệ nào của ông chừng nào sống cuộc đời tự do của tôi, tôi còn tìm thấy nước ở suối và không khí khoáng đãng ngoài đồng, chừng nào trong thành phố còn có một tên ăn trộm cho tôi quần áo lúc mùa đông, chừng nào lòng tôi có thể quên được cảnh giàu có đã qua, chừng nào trước lâu đài của ông còn có những cánh cổng rộng để lúc ban trưa tôi có thể nằm xuống, đánh một giấc dài, đầu gối trong bóng râm và chân phơi ngoài nắng. Thôi, xin vĩnh biệt. Trong hai chúng ta, Chúa cũng biết ai là người đạo nghĩa. Đôn Xaluyxt, ông hãy ở lại với các quan lại trong triều, những người đồng thuyền đồng hội với ông, còn tôi, tôi trở về với những bạn bè vô lại của tôi. Tôi sống với chó sói chứ không sống với loài rắn.

ĐÔN XALUYXT. — Khoan...

ĐÔN XÊDA. — Ông ạ, ta nên rút ngắn cuộc gặp gỡ này đi thôi. Nếu ông muốn gọi tôi đến để bỏ tù thì hãy làm nhanh lên.

ĐÔN XALUYXT. — Chà! Chú Xêda, anh tưởng chú đã trở thành chai đá hơn kia đấy. Cuộc thử thách chú thế là tốt và thành công. Anh rất bằng lòng chú. Chú đưa tay anh bắt.

ĐÔN XÊDA. — Thế nào?

ĐÔN XALUYXT. — Anh đùa đấy. Những điều anh vừa nói là để thử chú đấy thôi. Không có gì hơn.

ĐÔN XÊDA. – Ơ kia! Anh làm em tưởng như mình nằm mơ giữa ban ngày vậy. Thế người đàn bà, cuộc âm mưu, vụ trả thù...

ĐÔN XALUYXT. – Bịa đặt! Tưởng tượng! Hão huyền tuốt!

ĐÔN XÊDA. – Có thế chứ! Còn việc anh định trả nợ cho em! Ao tưởng? Và số tiền năm trăm *đuyca*! Tưởng tượng!

ĐÔN XALUYXT. – Để anh đi lấy cho chú!

Đi về phía cửa cuối sân khấu và ra hiệu cho Ruy Blax vào.

ĐÔN XÊDA, đứng trước sân khấu, liếc nhìn Đôn Xaluyxt, nói riêng. – Hừm! Cái mặt phản trắc! Miệng thì nói ừ, nhưng con mắt thì nói chưa chắc.

ĐÔN XALUYXT, nói với Ruy Blax. – Ruy Blax! Đứng đấy! (Nói với Đôn Xêda) Anh trở lại ngay!

Đi ra cửa bên trái. Đôn Xaluyxt vừa đi khỏi, Ruy Blax và Đôn Xêda liền chạy lại với nhau.

LỚP 3

ĐÔN XÊDA, RUY BLAX

ĐÔN XÊDA. – Đúng rồi, mình không lầm, Ruy Blax, chính cậu!

RUY BLAX. – Cậu đấy à, Zafari? Cậu đến đây làm gì thế?

ĐÔN XÊDA. — Tớ chỉ ghé ngang qua. Nhưng tớ lại dĩ đây. Tớ là chim, tớ thích không gian. Nhưng còn cậu? Bộ chế phục này? Cải trang à?

RUY BLAX, chua chát. — Không, nếu mình mặc khác mới là cải trang.

ĐÔN XÊDA. — Cậu nói gì thế?

RUY BLAX. — Cậu đưa tay mình nắm như thời kỳ sung sướng, tuy đói nghèo mà vui vẻ trước kia, thời kỳ mình sống không nhà cửa, ngày đói, đêm rét, tóm lại là thời kỳ mình được tự do. Hồi cậu mới biết mình, thì mình còn là một con người. Chúng ta đều gốc gác dân đen. Chao ôi! Hồi đó là buổi bình minh. Chúng ta giống nhau đến nỗi thiên hạ tưởng chúng ta là anh em ruột. Trời vừa rạng sáng, chúng ta đã cất tiếng hát và tối đến, trước mặt Chúa, người cha và người chủ trọ của chúng ta, dưới bầu trời đầy sao, chúng ta nằm ngủ bên nhau. Phải, hồi đó, cái gì chúng ta cũng cùng nhau chia sẻ. Thế rồi đến lúc đau buồn mỗi đứa phải đi một ngả. Sau bốn năm xa cách, mình gặp lại cậu. Cậu vẫn như xưa, vui như đứa trẻ và tự do như một khách giang hồ. Cậu vẫn là anh chàng Zafari giàu có trong nghèo nàn, không bao giờ có gì cả, nhưng vẫn không ước mong gì cả. Nhưng còn mình, mình thay đổi xiết bao! Biết nói gì với cậu đây? Mình là một đứa mồ côi được nuôi làm phúc trong một nhà trường, được học toàn khoa học và kiêu căng tự mãn, ân huệ thật là chua chát! Đáng lẽ đào tạo mình thành một công nhân thì người ta đã biến mình thành một thằng mơ mộng. Cậu này, cậu biết mình đấy. Mình thường tung những tư tưởng và nguyện vọng của mình lên trời thành những bài thơ vô nghĩa. Cậu cười nhạo mình, mình đưa ra hàng trăm lý do để bẻ lại. Lòng mình có những

tham vọng gì ấy, không rõ. Làm lụng để làm gì? Mình bước tới một mục đích vô hình, mình tưởng cái gì cũng thật, cái gì cũng làm được, mình trông chờ tất cả ở số phận! Vả lại, mình thuộc vào hạng những kẻ suốt ngày đứng trầm tư mặc tưởng và lười biếng trước một lâu đài giàu sụ nào đấy, nhìn các bà quận công ra vào. Đến nỗi một hôm đói lả bên vệ đường, mình đã đi nhặt miếng ăn ở bất cứ nơi nào nhặt được, trong lười biếng và trong ô nhục.

Ôi! Khi tuổi mình mới được hai mươi, ngây thơ tin tưởng vào tài ba của mình, mình thường đi chân không trên các nẻo đường, miên man suy nghĩ về số phận của con người. Hồi đó, mình đã đặt kế hoạch cho tất cả mọi sự, cả một núi dự định. Mình thương hại cho nỗi thống khổ của nước Tây Ban Nha. Khờ khạo thay, mình tưởng thế giới rất cần mình. Cậu xem, kết quả, cậu thấy đấy: một đứa ở.

ĐÔN XÊDA. – Phải, tớ biết, đói nghèo là một cái cửa thấp, và khi cần thiết phải chui qua, thì người cao nhất lại là người phải cúi khom lưng nhiều nhất. Nhưng số phận có khi nổi khi chìm, cậu cứ hy vọng.

RUY BLAX, lắc đầu. – Hầu tước đơ Fanhlax là chủ của mình.

ĐÔN XÊDA. – Tớ biết ông ta. Cậu ở trong cung điện này đấy à?

RUY BLAX. – Không, trước sáng hôm nay và cho đến tận bây giờ, mình chưa bao giờ bước qua ngưỡng cửa của nhà này.

ĐÔN XÊDA. – Thật ư? Nhưng chủ cậu, vì chức trách phải ở đấy kia mà?

RUY BLAX. — Phải, vì triều đình cần đến ông ta luôn. Nhưng, ở một nơi nào đấy, cách cung điện này độ một trăm thước, ông ta có một ngôi nhà không ai biết đến, mà có lẽ ban ngày ông ta cũng chẳng đặt chân đến đó bao giờ. Đó là một ngôi nhà kín đáo. Cậu ạ, mình sống trong ngôi nhà đó. Ban đêm, đôi khi ông ta đến, theo sau có mấy người nữa. Ông ta đưa họ vào qua lối cửa bí mật mà chỉ một mình ông ta có chìa khóa. Những người này đều mang mặt nạ và nói thầm. Họ vào nhà, đóng cửa lại, và không ai biết được trong đó xảy ra chuyện gì nữa cả. Ở nhà đó, mình sống với hai gã da đen câm. Đối với chúng, mình là ông chủ. Chúng cũng chẳng biết tên mình.

ĐÔN XÊDA. — Phải, với danh nghĩa là thủ lĩnh các pháp quan, ông ta tiếp những tên mật thám của ông ta ở đấy và đặt chỗ phục kích ở đấy. Ông ta là một người nham hiểm nắm hết mọi sự trong tay.

RUY BLAX. — Hôm qua ông ta bảo mình: ngày mai ngươi phải có mặt tại cung. Trước lúc rạng đông. Ngươi hãy vào lối cửa song mạ vàng ấy. Mình vừa đến, ông ta liền bảo mình mặc chế phục. Cái áo nhục nhã cậu thấy trên người mình đấy, hôm nay là lần đầu tiên mình mặc nó.

ĐÔN XÊDA, xiết chặt tay Ruy Blax. — Cậu cứ hy vọng!

RUY BLAX. — Hy vọng! Nhưng cậu chưa biết gì cả đấy thôi. Phải sống dưới cái áo làm cho mình nhơ nhuốc và nhục nhã này, phải mất hết niềm vui và lòng kiêu hãnh, chẳng hề gì! Làm một tên nô lệ, một kẻ hèn hạ, không sao! Cậu hãy lắng nghe đây! Cậu ạ, mình không cảm thấy bộ chế phục nhơ nhuốc này, vì mình hiện đang có trong lồng ngực một con thuồng luồng, răng

bằng lửa thắt chặt lấy trái tim mình trong những khúc cong nóng bỏng của nó. Cậu ghê sợ cái bề ngoài của mình ư? Nếu cậu thấy được bên trong nhỉ?

ĐÔN XÊDA.—Cậu nói gì thế?

RUY BLAX.—Cho cậu tha hồ phát minh, tưởng tượng, giả thiết. Cậu hãy cố moi óc tìm ra một cái gì thật lạ lùng, vô lý, ghê tởm và phi thường, một tai họa khiến người ta choáng ngợp cả người! Phải, cậu hãy chế ra một thứ thuốc độc hết sức khủng khiếp, đào một cái vực bất hạnh hơn cả bệnh điên và độc ác hơn cả tội ác, cậu cũng chưa tưởng tượng nổi điều bí mật của mình. Cậu không đoán ra ư? Hừ! Ai mà đoán được? Zafari! Trong cái vực sâu thăm thẳm mà số mệnh đẩy mình vào, cậu hãy cố nhìn xem! Mình yêu hoàng hậu!

ĐÔN XÊDA.— Trời!

RUY BLAX. — Cậu ạ, ở Arăngquyêdơ hay ở Exquyrian (1), đôi khi ngay trong cung điện này (2), dưới một cái tàn trang hoàng bằng quả cầu biểu hiệu của vương quyền, có một người mà kẻ dưới không dám ngước mắt nhìn lên, hễ nhắc đến tên là mọi người khiếp sợ. Trước mặt người đó cũng như trước mặt Thượng đế, chúng ta tất cả đều ngang nhau; đó là một người khi nhìn đến, ai nấy phải run lên, khi hầu hạ ai nấy phải quỳ xuống. Đứng trước mặt người đó, được đội mũ là một vinh dự lớn lao (3); người đó chỉ cần ra hiệu là

---

1) Mùa hè vua Tây Ban Nha sống ở điện Arăngquyêdơ, một thành phố ở phía Nam Madrit trên bờ sông Tagiơ. Nhà vua còn có một điện khác nữa ở Exquyrian (cũng gọi là Điện Exquyrian) ở phía Tây-Bắc Madrit.

2) Tức là Madrit.

3) Đội mũ trước mặt vua là một vinh dự chỉ dành riêng cho các nhà quý tộc Tây Ban Nha.

đầu cả hai chúng ta cùng rơi xuống. Đó là người mà mỗi thích thú nhất thời là một việc kinh thiên động địa, một người sống một mình, cao ngạo với sự uy nghiêm ghê gớm của mình, một người mà oai quyền đè nặng lên nửa thế giới. Thế mà mình, một tên đầy tớ, cậu nghe rõ chứ, thế mà, phải, người đó, ông vua đó, mình ghen với ông ta!

ĐÔN XÊDA. – Ghen với vua?

RUY BLAX. – Chứ sao! Ghen với vua! Tất nhiên, vì mình yêu vợ của vua!

ĐÔN XÊDA. – Trời! Khốn khổ!

RUY BLAX. – Cậu ạ, ngày nào mình cũng đợi hoàng hậu đi qua. Mình thật như điên, như dại! Ôi! Cuộc đời của người đàn bà tội nghiệp đó là cả một chuỗi u buồn! Phải, đêm nào mình cũng nghĩ tới điều đó. Phải sống trong cái cung đình đầy ác cảm và giả dối này, kết duyên với một ông vua ngày chỉ biết săn bắn! Một thằng ngốc! Một thằng khờ! Mới ba mươi tuổi đầu đã già khụ. Còn thua cả một người thường! Sống cũng như cai trị đều bất lực. Dòng họ sắp suy vong! Ông bố (1) trước kia yếu đến nỗi cầm một tờ giấy cũng không cầm nổi. – Ôi! Đẹp như vậy, trẻ như vậy mà phải lấy cái ông vua Saclơ II ấy! Nàng! Thật là tội nghiệp! Cậu ạ, chiều nào nàng cũng đi ngược con đường Ortalêda để qua bên các bà phước dòng Rôde. Mối tình điên dại đó chất chứa trong lòng mình bằng cách nào, mình không biết. Nhưng cậu xem, nàng thích một thứ hoa xanh bên Đức... Ngày nào mình cũng đi một dặm đường đến tận Caramăngxen để hái thứ hoa đó. Mình đã tìm khắp

1) Tức vua Philip IV.

nơi, nhưng ngoài nơi ấy, không đâu có cả. Mình hái những bông đẹp nhất, làm thành một bó... Ồ! Nhưng mình nói với cậu toàn những chuyện vớ vẩn, những chuyện điên rồ. Thế rồi, đến nửa đêm, mình lẻn vào vườn hoa của hoàng cung như một thằng kẻ trộm và đem đặt bó hoa ấy lên cái ghế nàng vẫn thường ngồi. Thậm chí đêm qua, mình còn cả gan cài vào bó hoa một bức thư. Cậu, cậu thương hại mình với! Ban đêm, muốn đến được chỗ ghế ấy, mình phải trèo qua mấy bức tường ở vườn hoa và lên đến bờ tường, mình vấp phải những búi sắt người ta lặt trên ấy. Một ngày kia, thế nào mình cũng có lần rách thịt và lòi ruột ra tại đấy. Nàng có được thư và hoa của mình không? Không biết. Cậu, cậu xem đấy, mình thật là một thằng rồ.

ĐÔN XÊDA. — Khiếp! Sự điên rồ của cậu cũng có cái nguy của nó đấy! Cậu hãy coi chừng! Bá tước Đônat cũng yêu hoàng hậu. Lão là quản vệ, lại si tình, nên lão canh hoàng hậu kỹ lắm. Thế nào rồi cũng có hôm, khi bó hoa của cậu chưa tàn, cậu đã bị một tên lính gác cẩn mật dùng thương, cắm nó ngay vào ngực cậu. Nhưng sao cậu lạ đời thế! Đi yêu hoàng hậu! Vì sao? Cậu làm thế quái nào mà kỳ thế?

RUY BLAX, giận dữ. — Mình biết đâu đấy! Ôi! Giá phải bán linh hồn cho quỷ để được làm một trong những chàng thanh niên quý tộc mà hiện giờ, qua cửa sổ này, mình trông thấy đi vào, như một sự lăng nhục bằng xương bằng thịt, với chùm lông trên mũ và niềm kiêu hãnh trên mặt! Phải, mình cam chịu đọa đày xuống địa ngục để vứt bỏ xích xiềng và được như họ, lại gần hoàng hậu với một cái áo không nhục nhã! Nhưng, tức tối thay! Phải cứ thế này bên cạnh nàng! Trước mặt họ! Mặc chế phục! Một tên đầy tớ! Là một

tên đầy tớ đối với nàng! Lạy Chúa, xin thương con với!

Xích lại gần Xêda.

À! Cậu hỏi mình tại sao mình yêu hoàng hậu và yêu từ bao giờ phải không? Một hôm... Nhưng cậu hỏi làm quái gì? Đúng, cậu thì bao giờ cũng vẫn tật ấy! Hỏi căn hỏi vặn làm người ta rối cả ruột! Lúc nào cậu cũng ở đâu? Thế nào? Bao giờ? Tại sao? Máu mình sôi lên rồi đây. Mình yêu nàng như điên như dại! Mình yêu nàng, chỉ có thế!

ĐÔN XÊDA. — Ấy! Cậu đừng giận chứ!

RUY BLAX, ngồi phịch xuống ghế, mệt lả, sắc mặt nhợt nhạt. — Không, mình đau khổ quá. Xin lỗi cậu. Hay tốt hơn là cậu đi đi, xa lánh mình đi. Đi đi, cậu! Hãy từ bỏ cái thằng điên rồ khốn nạn, mình khoác áo tôi đòi nhưng lòng hãi hùng mang dục vọng của một đế vương này đi!

ĐÔN XÊDA, đặt tay lên vai Ruy Blax. — Lánh cậu ư? Tớ, một người không đau khổ vì không yêu ai, tớ, một cái nhạc trống rỗng, thiếu cái làm cho nó kêu, một kẻ đói khổ lang thang đây đó, ăn mày tình yêu, và thỉnh thoảng được số mệnh ném cho chút đỉnh, tớ, một người trái tim đã lạnh và than ôi! Lòng đã tàn như một tờ quảng cáo rách khi buổi kịch đã qua, cậu ạ, trông thấy đôi mắt cậu chan chứa mối tình ấy, tớ ganh với cậu mà cũng thương thay cho cậu! Ruy Blax!

Một lát im lặng. Hai người xiết chặt tay nhau và nhìn nhau, vẻ buồn rầu và thân ái, tin tưởng lẫn nhau. Đôn Xaluyxt vào. Hắn từ từ tiến bước, chăm chú nhìn hai người, nhưng họ không thấy hắn. Một tay hắn cầm một cái mũ và một cây kiếm, đặt lên một chiếc ghế

bành, còn tay kia cầm một túi tiền đặt lên bàn.

ĐÔN XALUYXT, nói với Đôn Xêda. – Tiền đây!

Nghe tiếng Đôn Xaluyxt, Ruy Blax như sực tỉnh, đứng phắt dậy, mắt cúi xuống, diệu bộ cung kính.

ĐÔN XÊDA, liếc nhìn Đôn Xaluyxt, nói riêng. – Hừ! Chết thật! Cái mặt nham hiểm này, nghe trộm ngoài cửa! Chậc! Mặc kệ, cần quái gì!

Nói to với Đôn Xaluyxt.

Đôn Xaluyxt, xin cảm ơn anh.

Mở túi tiền đổ ra bàn, vui vẻ bốc tiền, sắp thành từng chồng một trên tấm thảm nhung. Trong lúc Đôn Xêda đếm tiền. Đôn Xaluyxt đi về phía cuối sân khấu, vừa đi vừa ngoái nhìn xem Đôn Xêda có để ý gì đến mình không. Đôn Xaluyxt mở cửa nhỏ bên phải, ra hiệu. Ba tên cảnh binh mang kiếm, mặc đồ đen, đi ra. Đôn Xaluyxt bí mật chỉ Đôn Xêda cho chúng. Ruy Blax vẫn đứng cạnh bàn, im như pho tượng, không trông thấy và không nghe thấy gì hết.

ĐÔN XALUYXT, nói nhỏ với mấy tên cảnh binh. – Khi nào người đang đếm tiền kia ra về, các ngươi hãy đi theo hắn. Hãy lẳng lặng bắt hắn. Đừng làm dữ. Cho hắn lên thuyền và đưa hắn đến Đênia (1) bằng con đường ngắn nhất.

Đưa cho ba tên cảnh binh một tờ giấy đã đóng dấu.

Đây là tờ lệnh do tự tay ta viết. Cuối cùng, các ngươi đừng nghe những lời oán trách vô cớ của hắn,

---

1) Cửa biển, nằm trên Địa Trung Hải, trong tỉnh Alicăngtơ.

cứ đưa hắn ra khơi và bán đi cho các tàu cướp Phi Châu. Cho các ngươi một nghìn đồng. Bây giờ làm nhanh lên!

Ba tên cảnh binh nghiêng mình chào và ra.

ĐÔN XÊDA, đã sắp xong tiền. — Kể có tiền mà sắp từng chồng thế này cũng thú và vui thật!

Chia ra hai phần bằng nhau rồi quay về phía Ruy Blax.

Này cậu; phần cậu đây.

RUY BLAX. — Sao lại thế?

ĐÔN XÊDA, chỉ cho Ruy Blax một trong hai chồng tiền. — Cậu cầm lấy! Đi với tớ, tự giải phóng đi!

ĐÔN XALUYXT, đứng ở cuối sân khấu chăm chú nhìn hai người, nói riêng. — Quái nhỉ!

RUY BLAX, lắc đầu không nhận. — Không! Chính trái tim mình mới cần được giải phóng. Không, số kiếp của mình là ở đây. Mình phải ở lại đây.

ĐÔN XÊDA. — Thôi được. Tùy thích. Cậu điên chăng? Mình khôn chăng? Có trời biết!

Nhặt tiền vứt vào bao và cho bao vào túi áo.

ĐÔN XALUYXT, vẫn đứng ở cuối sân khấu, chăm chú nhìn hai người, nói riêng. — Diệu bộ, mặt mũi, hao hao giống nhau.

ĐÔN XÊDA, với Ruy Blax. — Vĩnh biệt nhé!

RUY BLAX. — Chào cậu!

Hai người bắt tay nhau. Đôn Xêda đi ra, không để ý đến Đôn Xaluyxt đang đứng riêng một chỗ.

LỚP 4

RUY BLAX, ĐÔN XALUYXT

ĐÔN XALUYXT. – Ruy Blax!

RUY BLAX, quay phắt lại. – Thưa, đức ông gọi tôi!

ĐÔN XALUYXT. – Sáng nay, lúc ngươi đến, chả biết trời sáng chưa ấy nhỉ?

RUY BLAX. – Thưa đức ông, chưa ạ. Tôi đã lẳng lặng trình giấy của đức ông cho người gác cổng rồi lên đây.

ĐÔN XALUYXT. – Lúc đó ngươi mặc áo khoác chứ?

RUY BLAX. – Thưa đức ông, vâng.

ĐÔN XALUYXT. – Nếu vậy thì trong cung, chưa một người nào trông thấy ngươi mặc chế phục chứ?

RUY BLAX. – Ngay trong Madrit cũng chưa có ai trông thấy ạ.

ĐÔN XALUYXT, chỉ cái cửa Đôn Xêda vừa đi ra. – Tốt lắm. Đi đóng cửa kia lại, cởi cái áo ấy ra.

Ruy Blax cởi chế phục, vứt lên một chiếc ghế bành.

Hình như ngươi viết chữ tốt lắm, thì phải. Viết hộ ta cái này.

Ra hiệu bảo Ruy Blax ngồi vào một cái bàn trên có sẵn bút mực. Ruy Blax vâng lời.

Hôm nay ngươi làm thư ký cho ta. Trước hết ngươi viết hộ ta một bức thư tình, ta không muốn giấu ngươi gì cả, viết cho vị nữ chúa của lòng ta, cho bà Praxêdia, một con quỷ mà ta tưởng từ thiên đường giáng xuống. Nào! Ta đọc nhé: «Một tai họa tày trời đang lơ lửng trên đầu tôi. Chỉ có bà hoàng hậu của tôi mới có thể

ngăn được cơn dông tố đó. Tối nay, xin bà quá bộ đến tìm tôi, tại nhà tôi, nếu không thì tôi nguy mất. Cuộc đời, lý trí và trái tim tôi, tôi xin đem dâng dưới chân bà và xin hôn chân bà ».

Cười và ngừng đọc.

Một tai họa! Dùng mẹo ấy để nhử bà ta đến nhà kề cũng hay đấy! Ấy! Ta rất sành về môn đó. Đàn bà họ rất thích cứu những người làm hại họ. Ngươi viết thêm câu này nữa: « Ban đêm, xin bà vào lối cửa ở cuối đường sẽ không bị ai trông thấy. Một người tin cẩn sẽ mở cửa cho bà »! Chà hay lắm! A! Ngươi ký đi!

RUY BLAX. — Thưa ông, ký tên đức ông ấy à?

ĐÔN XALUYXT. — Không, ký Xêda. Đó là biệt hiệu của ta.

RUY BLAX, sau khi đã ký. — Liệu bà ta có nhận ra được chữ không ạ?

ĐÔN XALUYXT. — Chắc! Đóng dấu đủ rồi. Ta vẫn thường viết như vậy. Ruy Blax, tối nay ta đi vắng và sẽ để ngươi ở lại đây. Đối với ngươi, ta có nhiều dự định của một người bạn rất chân thành. Địa vị của ngươi sẽ đổi khác, nhưng ngươi cần phải nhất nhất tuân lệnh của ta. Vì thấy ngươi là một đứa ở kín đáo, trung thành và cẩn thận...

RUY BLAX, nghiêng mình. — Xin đa tạ đức ông.

ĐÔN XALUYXT, nói tiếp. — Ta muốn tạo cho ngươi một số phận dễ chịu hơn.

RUY BLAX, chỉ bức thư vừa viết. — Thưa, phải đem bức thư đến đâu ạ?

ĐÔN XALUYXT. – Việc đó để mặc ta.

Lại gần Ruy Blax, vẻ mặt đầy ý nghĩa.

Ta muốn ngươi được hạnh phúc.

Im lặng một lát. Ra hiệu cho Ruy Blax ngồi lại bàn.

Viết đi: « Tôi, Ruy Blax, đầy tớ của hầu tước đơ Phanhlax bất cứ trong trường hợp nào, dù công khai hay bí mật, cũng xin cam đoan sẽ hầu hạ ngài như một đứa ở trung thành ».

Ruy Blax vâng lệnh.

Ký tên của ngươi vào. Đề ngày đi. Thế! Đưa đây!

Xếp bức thư và tờ giấy Ruy Blax vừa viết bỏ vào ví.

Họ mới đem đến cho ta một thanh kiếm. À! Kia kia! Trên ghế bành ấy!

Chỉ chiếc ghế bành trên đó hắn vừa đặt thanh kiếm và chiếc mũ. Bước đến cầm lấy thanh kiếm.

Dây đeo kiếm làm bằng một thứ lụa vẽ và thêu theo kiểu tối tân nhất đấy.

Hắn giơ cái dây đeo kiếm bằng lụa mềm mại cho Ruy Blax ngắm.

Ngươi sờ xem Ruy Blax, ngươi thấy cái hoa này thế nào? Chuôi kiếm là do Gin, tay thợ chạm trứ danh ấy làm đấy. Hắn là người có thể chiều ý các cô gái, đẽo vào chuôi kiếm một cái hộp đựng kẹo tinh vi nhất.

Khoác dây kiếm vào cổ Ruy Blax. Đầu dây có buộc thanh kiếm.

Mang vào đi. Ta muốn ngươi mang để xem thử ra sao. Nhưng kìa! Ngươi mang kiếm vào trông y hệt một nhà quý phái chính tông vậy!

Nghe ngóng.

Có người đến... đúng. Sắp đến giờ hoàng hậu đi qua rồi. Hầu tước Đen Baxtô!

Cánh cửa thông ra hành lang ở cuối sân khấu mở. Hầu tước Đen Baxtô vừa xuất hiện. Đôn Xaluyxt vội vàng cởi áo khoác của mình, khoác ngay lên vai Ruy Blax. Thế rồi hắn tiến về phía Đen Baxtô và kéo theo cả Ruy Blax đang sửng sốt không hiểu.

LỚP 5

ĐÔN XALUYXT, RUY BLAX, ĐÔN PAMPHILÔ ĐAVALÔX, HẦU TƯỚC ĐEN BAXTÔ, rồi thêm HẦU TƯỚC ĐƠ XĂNGTA CRUYĐƠ, rồi thêm BÁ TƯỚC ĐANBƠ, rồi tất cả các triều thần

ĐÔN XALUYXT, với hầu tước Đen Baxtô. — Thưa hầu tước, xin ngài cho tôi được phép giới thiệu cùng ngài người em họ của tôi là Đôn Xêda, bá tước đơ Garôpha, bên cạnh Vêlancada.

RUY BLAX, nói riêng. — Trời!

ĐÔN XALUYXT, nói nhỏ với Ruy Blax. — Im đi!

HẦU TƯỚC ĐEN BAXTÔ, với Ruy Blax.— Thưa ngài... rất hân hạnh...

Chìa tay cho Ruy Blax. Ruy Blax ngượng nghịu giơ tay ra.

DÔN XALUYXT, nói nhỏ với Ruy Blax. — Ngươi cứ để mặc ta liệu cho. Chào đi!

Ruy Blax chào vị hầu tước.

HẦU TƯỚC ĐEN BAXTÔ, với Ruy Blax. — Trước kia tôi rất mến lệnh mẫu. Chỉ Ruy Blax nói nhỏ với Đôn Xaluyxt.

Thay đổi nhiều quá! Tới suýt không nhận ra nữa kia.

ĐÔN XALUYXT, nói nhỏ với hầu tước.—Vắng mặt mười năm rồi còn gì!

HẦU TƯỚC ĐEN BAXTÔ, cũng nói nhỏ. — Tất nhiên!

DÔN XALUYXT, vỗ vai Ruy Blax

ấy trở về rồi đấy! Hầu tước còn nhớ không? Trời! Thật là một tay phá gia chi tử! Tiêu tiền như nước! Tối nào cũng khiêu vũ, cũng yến tiệc ở hồ Apôlô (1) với cả hàng trăm nhạc sĩ làm ầm mặt nước! Lúc nào cũng dạ hội, hóa trang, hòa nhạc, chơi bời như phá, làm lóa mắt Mađrit với những ảo ảnh bất ngờ. Sau ba năm, gia tài khánh kiệt! Quả là một con sư tử thực sự! Bây giờ thì ông ấy đã từ Ấn Độ trở về với thuyền chở vàng rồi đấy (2)!

RUY BLAX, ngượng nghịu. — Thưa đức ông...

DÔN XALUYXT, vui vẻ. — Gọi tôi là anh chứ, vì chúng ta là anh em họ kia mà Họ Badăng, theo tôi biết, là những nhà quý tộc khá thật tình cơ đấy. Gia

---

1) Nơi gặp nhau của các tay ăn chơi vô công rồi nghề.

2) Thuyền hàng năm chở vàng từ Pêru về.

tiên của chúng ta là Inighê đơ Đivida, Pêđrô đơ Badăng, cháu cụ, lấy Marian đơ Go. Marian sinh ra Jăng, thủy quân đô đốc dưới triều vua Đôn Philip. Cụ Jăng sinh hạ được hai trai và hai người đó đã ghép vào cây phổ hệ cổ xưa của chúng ta hai chiếc gia huy. Tôi là hầu tước đơ Fanhlax, còn chú là bá tước đơ Garôpha. Nếu tính ra thì tôi với chú cũng ngang nhau. Chú Xêda ạ, kể theo bên ngoại thì chúng mình đều ngang nhau về cấp bậc. Chú thuộc nhánh Aragông, còn tôi, Bồ Đào Nha. Nhánh của chú cũng không kém nhánh của tôi. Tôi là quả của nhánh này, còn chú là hoa của nhánh nọ.

RUY BLAX, nói riêng. — Ông ta muốn đưa mình đến tận đâu thế này?

Đôn Xaluyxt vừa nói xong thì hầu tước đơ Xăngta Cruydơ, Đôn Anva đơ Badăng Bênavidex, một ông cụ râu bạc, tóc giả bờm xờm đi đến.

HẦU TƯỚC ĐƠ XĂNGTA CRUYDƠ, với Đôn Xaluyxt. — Tôn huynh giải thích rõ ràng lắm. Nếu ông đây có họ với tôn huynh thì ông ta cũng có họ với cả đệ.

ĐÔN XALUYXT. — Đúng đấy! Vì chúng ta đều cùng một gia môn mà ra cả, bác Xăngta Cruydơ nhỉ!

Giới thiệu Ruy Blax.

Đôn Xêda.

HẦU TƯỚC ĐƠ XĂNGTA CRUYDƠ. — Tôi tưởng ông anh đây không phải là người mà thiên hạ cho là chết rồi chứ?

ĐÔN XALUYXT. — Chính ông ta đấy!

HẦU TƯỚC ĐƠ XĂNGTA CRUYDƠ. — Ra ông ta trở về đấy à?

ĐÔN XALUYXT. – Từ An Độ trở về đấy (1).

HẦU TƯỚC ĐƠ XĂNGTA CRUYĐƠ, chăm chú nhìn Ruy Blax. – Đúng!

ĐÔN XALUYXT. – Quan bác nhận ra rồi chứ?

HẦU TƯỚC ĐƠ XĂNGTA CRUYĐƠ. – Lại còn không nhận ra! Đệ biết ông anh đây từ thuở lọt lòng kia!

ĐÔN XALUYXT, nói nhỏ với Ruy Blax. – Lão ta mù mà muốn làm ra vẻ không mù. Lão ta nhận ra người để tỏ ra mình mắt sáng.

HẦU TƯỚC ĐƠ XĂNGTA CRUYĐƠ, chìa tay cho Ruy Blax. – Bắt tay một cái nào, ông anh...

RUY BLAX, nghiêng mình. – Thưa ngài...

HẦU TƯỚC ĐƠ XĂNGTA CRUYĐƠ, chỉ Ruy Blax nói nhỏ với Đôn Xaluyxt. Hào hoa phong nhã tệ! Với Ruy Blax. Rất sung sướng được gặp lại ông anh!

ĐÔN XALUYXT, kéo hầu tước Xăngta Cruydơ ra một nơi, nói khẽ. – Tôi sẽ trang trải nợ nần cho chú ấy. Còn ở địa vị quan bác, quan bác cũng có thể giúp chú ấy một tay. Hiện nay, nếu trong triều có nơi nào khuyết chỗ, bên thánh thượng hoặc bên hoàng hậu...

HẦU TƯỚC ĐƠ XĂNGTA CRUYĐƠ, nói khẽ. – Thật là một chàng trai đáng yêu. Vâng, tôi xin lưu ý. Vả lại, cũng là chỗ người nhà cả thôi mà.

ĐÔN XALUYXT, nói khẽ. – Quan bác có toàn quyền trong nội các Caxti. Tôi xin ủy thác chú ấy cho quan bác đấy.

Từ giã hầu tước Đôn Xăngta Cruydơ, lại gần những nhà quý tộc khác, giới thiệu Ruy Blax

---

1) Chỉ Tây Mỹ thuộc Tây Ban Nha.

với họ. Trong số những nhà quý tộc đó có bá tước Đanbơ, ăn mặc rất lộng lẫy. Đôn Xaluyxt giới thiệu Ruy Blax với ông ta.

Một người em họ của tôi, ông Xêda, bá tước đơ Garôpha, bên cạnh Vêlancada.

Mấy nhà quý tộc và Ruy Blax nghiêm trang chào nhau. Ruy Blax sững sờ. Đôn Xaluyxt nói với bá tước Ribagorđa.

Hôm qua ngài không đến xem vũ khúc Atalăngtơ ư? Lanhđamia nhảy duyên dáng tuyệt!

Tấm tắc khen cái áo của bá tước Đanbơ. Đẹp quá bá tước Đanbơ ạ!

BÁ TƯỚC ĐANBƠ. — Ồ! Tôi có một cái đẹp hơn nữa kia. Bằng xa tanh hồng với những giải kim tuyến. Matalôbôx ăn trộm mất rồi.

MỘT NGƯỜI MÔN VỆ, từ cuối sân khấu nói ra. — Hoàng hậu sắp đến. Xin mời các ngài đứng vào vị trí.

Mấy bức rèm lớn ở hành lang vén lên. Các nhà quý tộc đứng rải từng chặng gần cửa! Lính gác xếp thành hàng. Ruy Blax hốt hải, cuống cuồng chạy ra trước sân khấu như để trốn. Đôn Xaluyxt chạy theo.

ĐÔN XALUYXT, nói khẽ với Ruy Blax. — Ta nói không phải để trách mắng ngươi đâu, nhưng tại sao khi địa vị ngươi lên thì trí thông minh của ngươi lại tụt xuống? Ruy Blax, hãy tỉnh lại đi. Ta sắp rời Mađrit. Ngôi nhà nhỏ của ta ở cạnh cầu và hiện ngươi đang ở, ta cho ngươi đấy, Ruy Blax ạ. Và ta cho ngươi cả mấy tên câm kia nữa. Ta không muốn lấy lại một vật gì ngoài mấy cái chìa khóa riêng. Rồi đây, ngươi sẽ được lệnh

mới của ta. Vậy ngươi hãy làm theo ý của ta, ta sẽ gây dựng cho ngươi. Ngươi cứ leo lên đi, đừng sợ gì hết, vì cơ hội đã đến rồi. Triều đình là một nơi người ta bước đi mà không nhìn thấy rõ. Ngươi cứ bịt mắt mà đi. Đã có ta nhìn hộ cho ngươi, ông bạn ạ.

Nhiều lính gác nữa xuất hiện ở cuối sân khấu

NGƯỜI MÔN VỆ, truyền. — Hoàng hậu đến!

RUY BLAX, Nói riêng. — Hoàng hậu! Trời!

Hoàng hậu y phục lộng lẫy, xuất hiện giữa một đám cung nữ và thị đồng, dưới một cái tàn bằng nhung đỏ do bốn quan cận vệ đầu trần cầm. Ruy Blax thẳng thốt nhìn hoàng hậu như bị cái hình ảnh lộng lẫy đó thôi miên, tất cả các nhà quý tộc Tây Ban Nha, hầu tước Đen Baxtô, bá tước Đanbơ, hầu tước đơ Xăngta Cruydơ, Đôn Xaluyxt đều đội mũ. Đôn Xaluyxt chạy vội đến chiếc ghế bành lấy mũ đem lại cho Ruy Blax.

ĐÔN XALUYXT, đội mũ cho Ruy Blax nói. — Sao ngươi có vẻ bàng hoàng thế? Đội mũ vào, Đôn Xêda. Ngươi là một nhà đại quý tộc Tây Ban Nha

RUY BLAX, như ngây như dại, nói nhỏ với Đôn Xaluyxt. — Thưa đức ông, bây giờ đức ông ra lệnh cho tôi phải làm gì?

ĐÔN XALUYXT, chỉ hoàng hậu đang thong thả đi qua. — Làm vừa lòng người đàn bà đó và trở thành tình nhân của bà ta.

HỒI II

HOÀNG HẬU TÂY BAN NHA

Một phòng khách thông với phòng ngủ của hoàng hậu. Bên trái, một cửa nhỏ thông sang phòng ngủ Bên phải, ở góc chéo, một cửa khác thông với các phòng ngoài. Cuối sân khấu, những cửa sổ mở rộng. Một buổi chiều hè đẹp trời. Bàn rộng, những chiếc ghế bành. Tranh của một vị nữ thánh lồng trong chiếc khung lộng lẫy để tựa vào vách, dưới có đề chữ Xăngta Maria Exclava. Đối diện, một bức tượng Đức Mẹ trước thắp một cây đèn bằng vàng. Bên tượng Đức Mẹ là bức ảnh toàn thân của vua Saclơ II.

Màn mở, hoàng hậu Đôna Maria đơ Nơbua ngồi ở góc phòng, bên cạnh một cung nữ trẻ và đẹp. Hoàng hậu mặc đồ trắng, áo dạ trắng óng ánh bạc. Hoàng hậu thêu và thỉnh thoảng ngừng tay, nói chuyện. Ở góc đối diện, Đôna Juyana đơ la Quyêva, nữ quận công Đanbuykec, cung nữ thứ nhất, một người đàn bà già mặc đồ đen, ngồi trên một chiếc ghế tựa, tay cầm một tấm thảm. Bên cạnh bà nữ quận công, quanh một cái bàn, nhiều cung nữ khác đang thêu thùa, may vá. Cuối sân khấu, là quan quản vệ Đôn Guyarităng, bá tước Đônat trạc năm

mươi lăm tuổi, cao, gầy, râu mép hoa râm, nét mặt của một binh sĩ lão thành, tuy ăn mặc quá đỏm dáng và thắt giải lụa đến tận giày.

LỚP 1

HOÀNG HẬU, nữ quận công ĐANBUYKEC, ĐÔN GUYARITĂNG, CADINĐA, CÁC CUNG NỮ

HOÀNG HẬU. — Lão ấy đi rồi kia mà! Lẽ ra ta phải thấy nhẹ lòng mới phải. Thế mà không! Cái lão hầu tước đơ Fanhlax ấy cứ ám ảnh ta mãi! Lão ấy ghét ta!

CADINĐA. — Lão ấy há chẳng bị trục xuất như ý muốn của hoàng hậu rồi sao?

HOÀNG HẬU. — Lão ấy ghét ta.

CADINĐA. — Tâu hoàng hậu...

HOÀNG HẬU. — Thực đấy! Cadinda ạ, lạ lắm, đối với ta, lão hầu tước ấy thật y hệt một vị hung thần. Hôm nọ, trước ngày lão đi, lão đến dự lễ hôn tay (1) như thường lệ. Tất cả các nhà quý tộc đều nối đuôi nhau, tiến đến cạnh ngai vàng. Ta cứ mặc, buông tay cho họ. Ta buồn rầu và bình thản nhìn lơ đễnh một bức tranh chiến trận vẽ trên bức vách lớn ở cuối phòng khách tối om. Bỗng, ta đưa mắt xuống bàn, và trông thấy con người khủng khiếp đó tiến lại gần ta! Vừa thấy lão, ta

1) Lễ được tổ chức vào ngày tháng nhất định để tỏ lòng tôn kính đối với vua.

chỉ còn trông thấy có lão. Vẻ nghiêm nghị, đôi mắt nhìn nảy lửa khiến ta choáng ngợp cả người, lão thong thả tiến lại dần dần, tay mân mê cái bao của một con dao găm mà thỉnh thoảng ta thoáng nhìn thấy lưỡi. Bỗng lão cúi xuống, mềm mại như trườn bò... Ta cảm thấy trên tay cái miệng rắn của lão.

CADINĐA. — Lão làm bổn phận của lão. Chúng ta chẳng làm bổn phận của chúng ta đó sao !

HOÀNG HẬU. — Môi của lão không giống môi kẻ khác. Ta trông thấy lão lần ấy là lần cuối cùng. Từ đấy, ta luôn luôn nghĩ đến điều ấy. Ta còn rất nhiều nỗi ưu phiền khác. Dù sao, ta vẫn tự nhủ : địa ngục nằm trong lòng lão ấy. Trước mặt con người đó, ta chỉ là một kẻ đàn bà. Ban đêm, ta mơ thấy gặp con quỷ khủng khiếp hôn tay ta đó giữa đường. Ta thấy đôi mắt hắn lóe lên, đầy vẻ hằn học. Và, như một thứ thuốc độc nhạy bén thấm hết mạch máu này đến mạch máu khác, nhiều khi ta cảm thấy cái hôn lạnh lùng của hắn lan khắp cơ thể, rồi chạy lên đến tim, làm cho tim ta hầu như lạnh buốt. Ngươi nghĩ thế nào về việc đó ?

CADINĐA. — Tâu hoàng hậu, đấy chỉ toàn là ảo tưởng !

HOÀNG HẬU. — Kể ra lòng ta có những mối lo âu thực sự hơn nhiều. Nói riêng. Ôi ! Những điều làm cho ta lo phiền, ta phải giấu họ đi mới được. Nói với Cadinđa. À ! Còn bọn ăn mày không dám đến gần kia...

CADINĐA, lại gần cửa sổ. — Tâu hoàng hậu, tôi biết... Chúng vẫn đứng kia, ngoài quảng trường ấy...

HOÀNG HẬU. — Đây, ngươi vứt túi tiền của ta cho chúng.

Cadinđa cầm túi tiền vứt qua cửa sổ.

CADINĐA. — Tâu hoàng hậu, hoàng hậu bố thí một cách nhân từ như vậy. Chỉ cho hoàng hậu nhìn Đôn Guyarităng đang đứng yên lặng ở cuối phòng và nhìn hoàng hậu với đôi mắt đắm say lặng lẽ. Lẽ nào hoàng hậu không gia ân, vứt cho bá tước Đônat một tí gì cả hay sao? Chỉ một lời nói thôi mà! Một ông lính già dũng cảm, si tình dưới bộ giáp! Cái vỏ bên ngoài càng cứng rắn bao nhiêu thì trong lòng lại càng đa tình đa cảm bấy nhiêu!

HOÀNG HẬU. — Lão ta chán lắm!

CADINĐA. — Có thể thực. Hoàng hậu nói với lão một lời đi!

HOÀNG HẬU, quay lại phía Đôn Guyarităng. — Chào bá tước.

Đôn Guyarităng lại gần, cúi chào ba lần rồi đến xuýt xoa hôn tay hoàng hậu. Hoàng hậu để tay cho lão hôn, vẻ lãnh đạm và lơ đễnh. Xong đâu đấy, lão trở về chỗ cũ, đứng cạnh bà cung nữ thứ nhất.

ĐÔN GUYARITĂNG, trở về chỗ cũ nói nhỏ với Cadinđa. — Hôm nay hoàng hậu tử tế quá!

CADINĐA, nhìn theo Đôn Guyarităng. — Ôi tội nghiệp cho con cò! Đứng bên dòng nước nó thèm thuồng. Chờ đợi suốt ngày trời mới bắt được một tiếng chào, thường là một lời nói khô khan. Thế mà nó cũng hớn hở ra đi với cái mồi kia trong mỏ.

HOÀNG HẬU, mỉm cười buồn bã. — Ngươi im đi.

CADINĐA. — Chỉ được trông thấy hoàng hậu là đủ cho lão ta sung sướng. Được nhìn hoàng hậu đối với lão ta có nghĩa là: vui sướng!

Thấy một cái hộp để trên bàn, trầm trồ khen ngợi.

Ôi ! Cái hộp đẹp quá !

HOÀNG HẬU. — À ! Ta có chìa khóa đây.

CADINĐA. — Thứ gỗ hương này thơm quá nhỉ !

HOÀNG HẬU, đưa chìa khóa cho Cadinđa. — Ngươi mở ra đi. Trông này, ta đã cất vào đấy rất nhiều vật kỷ niệm. Rồi đây, ta sẽ gửi nó về Nơbua cho phụ thân ta. Phụ thân ta sẽ mừng lắm.

Mơ màng một hồi, rồi bỗng như sực tỉnh, nói riêng.

Ta không muốn nghĩ ngợi ! Những gì trong trí óc ta, ta muốn xua đi hết !

Với Cadinđa.

Ngươi vào phòng lấy cho ta cuốn sách... Ta điên lên mất ! Không có một cuốn sách Đức nào ! Chỉ toàn sách tiếng Tây Ban Nha ! Hoàng thượng đi săn. Lúc nào cũng vắng mặt, Ôi ! Buồn quá chừng ! Sáu tháng trời mà ta chỉ mới gần ngài được mười hai ngày.

CADINĐA. — Lấy vua làm gì để phải sống một cuộc đời như thế !

Hoàng hậu lại suy nghĩ mơ màng rồi bỗng như cố hết sức để đừng suy nghĩ nữa.

HOÀNG HẬU. — Ta muốn đi chơi !

Từ nãy đến giờ, nữ quận công Đanbuykec ngồi im lặng trên ghế. Nhưng vừa nghe hoàng hậu nói câu đó một cách cương quyết, bà ta ngẩng đầu lên rồi đứng bật dậy, chào hoàng hậu rất cung kính.

NỮ QUẬN CÔNG ĐANBUYKEC, giọng khô khan và cộc lốc. — Khi hoàng hậu đi đâu, mỗi cửa đều phải do một nhà quý tộc Tây Ban Nha được quyền giữ chìa khóa

mở. Đó là quy định. Nhưng giờ này có lẽ không một vị nào còn có mặt tại cung.

HOÀNG HẬU. — Bà quận công ! Thế họ giam ta à ? Ra họ muốn cho ta chết à ?

BÀ QUẬN CÔNG, lại chào lần nữa. — Tôi là cung nữ thứ nhất, tôi làm nhiệm vụ của tôi.

Lại ngồi xuống.

HOÀNG HẬU, thất vọng, ôm đầu, nói riêng. — Thôi ! Lại suy nghĩ vẩn vơ vậy ! Không !

Nói to.

Nhanh lên ! Đem bài ra đây ! Mời tất cả các bà cung nữ lại đây ! Đưa ra đây một cái bàn, rồi ta đánh bài !

BÀ QUẬN CÔNG, với các cung nữ.—Các bà hãy ngồi yên.

Đứng dậy cúi chào hoàng hậu.

Theo nghi lễ cổ truyền, hoàng hậu chỉ được đánh bài với các vị đế vương hay thân nhân của hoàng thượng.

HOÀNG HẬU, nổi giận. — Vậy thì mời các thân nhân ấy lại đây.

CADINĐA, nhìn bà quận công, nói riêng. — Khiếp ! Cái bà cung nữ này ! Bà quận công.

Làm dấu thánh giá.

Tâu hoàng hậu. Chúa không cho đương kim hoàng thượng một thân nhân nào cả. Hoàng thái hậu đã băng hà. Hiện giờ, chỉ còn lại có một mình hoàng thượng.

HOÀNG HẬU. — Thì dọn cho ta ăn chiều vậy.

CADINĐA. — Phải đấy, như thế vui đấy.

HOÀNG HẬU. — Cadinđa, ta mời người ăn với ta.

CADINĐA, nhìn bà quận công, nói riêng. — Gớm ! Lại còn bà nội đáng kính kia kìa !

BÀ QUẬN CÔNG, cúi chào. — Khi hoàng thượng đi vắng thì hoàng hậu ngự thiện một mình.

Lại ngồi xuống.

HOÀNG HẬU, tức giận đến cực điểm. — Trời ơi ! Vậy thì ta biết làm gì ! Muốn đi chơi, không được ; muốn đánh bài, muốn ăn cũng không được ! Từ một năm nay lên ngôi hoàng hậu, ta thật như đã chết rồi.

CADINĐA, nhìn hoàng hậu, vẻ thương hại, nói riêng. — Tội nghiệp ! Ngày nào cũng sống gò bó, ru rú trong cái cung đình vô vị này ! Tiêu khiển thì chỉ có mỗi một trò là.

Nhìn Đôn Guyarităng vẫn đứng yên lặng ở cuối phòng. Nhìn một ông bá tước già si tình đứng mơ mộng trên một chân, bên cái ao nước đọng và tẻ ngắt này.

HOÀNG HẬU, với Cadinđa. — Làm gì bây giờ ? Nào ! Ngươi hãy nghĩ xem !

CADINĐA. — À ! Thế này nhé ! Khi vua đi vắng thì hoàng hậu cai trị. Vậy hoàng hậu cho mời các quan thượng thư lại cho vui vậy !

HOÀNG HẬU, nhún vai. — Vui ! Để phải nhìn tám cái mặt nham hiểm đó nói về nước Pháp và ông vua già khọm của nước Pháp (1), nói về La Mã và bức chân dung của ông đại quận công (2) được người ta rước ở Buyêcgôx, dưới một cái tàn vàng do bốn pháp quan khiêng và có lính kỵ mã theo hầu ! Ngươi tìm cách gì khác thôi.

CADINĐA. — Vậy thì, để hoàng hậu đỡ buồn, hay là tôi cho gọi lên đây một viên quan hầu trẻ nào vậy.

HOÀNG HẬU. — Cadinđa !

CADINĐA. — Tâu hoàng hậu, tôi chỉ muốn nhìn mặt một chàng thanh niên ! Cái triều đình đáng kính này làm cho tôi chán quá. Tôi cho rằng sự già nua đến với

---

1) Tức vua Lui XIV hồi đó đã già.

2) Tức Jôdep-Saclơ con của hoàng đế Lêôpôn.

ta bằng đường con mắt, và nhìn mãi người già, ta càng chóng già hơn.

HOÀNG HẬU. – Cười mãi ! Đồ điên ! Một ngày kia sẽ đến lúc lòng cô khép lại, cô sẽ mất ngủ cũng như mất cả vui đùa, cô bé ạ.

Trầm ngâm.

Hạnh phúc của ta, đó là cái góc vườn mà ta được quyền đi dạo một mình kia !

CADINDA. — Ôi ! Hạnh phúc mới đẹp đẽ ! Góc vườn mới dễ thương làm sao ! Sau mỗi tượng đá là một cạm bẫy. Ở đấy chẳng trông thấy được gì ! Tường cao hơn cây cối.

HOÀNG HẬU. – Ôi ! Ta muốn thỉnh thoảng được đi chơi quá !

CADINDA. — Đi chơi ư ? Vậy hoàng hậu hãy nghe tôi nói. Ta nói khẽ chứ ! Không có nơi nào thuận lợi bằng một ngục thất rất nghiêm ngặt và âm u để cho ta tìm và tìm thấy trong bóng tối của nó cái vật trang sức lộng lẫy tên gọi là chìa khóa để được tự do kia. Cái chìa khóa ấy, tôi có ! Khi nào hoàng hậu muốn, bất chấp những kẻ độc ác, tôi sẽ đưa hoàng hậu ra ngoài, lúc ban đêm, và chúng ta sẽ đi chơi khắp thành phố.

HOÀNG HẬU. — Trời ! Không bao giờ ta làm thế ! Ngươi im đi !

CADINDA. — Dễ lắm mà !

HOÀNG HẬU. — Thôi đi !

Rồi Cadinda mấy bước rồi lại mơ màng.

Ta, một người sợ tất cả những nhà quý tộc nơi đây, ước gì ta còn được sống bên nước Đức hiền dịu, của ta với hai thân yêu quý của ta ! Trước kia, em gái ta và ta chạy chơi trên đồng cỏ. Thế rồi những người nông dân kéo những bó cỏ đi qua. Chúng ta nói chuyện với họ. Thật là thích ! Nhưng than ôi ! Một buổi chiều

nọ, một người đàn ông đến bảo ta — hắn mặc toàn đồ đen : « Thưa lệnh bà, lệnh bà sẽ là hoàng hậu nước Tây Ban Nha... » Lúc đó, ta đang nắm tay đứa em gái đồng thời là người bạn dịu hiền của ta. Phụ thân ta vui mừng, còn mẫu thân ta thì khóc. Bây giờ cả hai người đều khóc. Ta sẽ bí mật gửi cái hộp này về cho phụ thân ta, phụ thân ta sẽ mừng lắm. Ngươi xem, cái gì cũng làm cho ta thất vọng. Mấy con chim của ta, từ bên Đức đưa sang, đều chết cả.

Cadinda liếc nhìn bà quận công, làm bộ vặn cổ mấy con chim.

Thế rồi, người ta cấm, không cho ta chơi hoa của xứ sở ta. Tai ta không bao giờ được nghe một lời âu yếm. Ngày nay, ta là hoàng hậu. Trước kia, ta được tự do. Ngươi nói đúng, buổi chiều, cái vườn hoa này trông buồn tệ. Còn tường thì cao đến nỗi chẳng trông thấy được gì. Ôi ! Buồn quá sức !

Bên ngoài có tiếng hát xa xa.

Tiếng gì thế nhỉ ?

CADINDA. — Đấy là tiếng hát của các cô thợ giặt đang đi qua cánh đồng thạch thảo ngoài kia.

Tiếng hát rõ dần, nghe được cả lời. Hoàng hậu lắng nghe, khao khát.

Tiếng hát bên ngoài :

Nghe làm gì,
Tiếng chim kêu trên núi ?
Con chim dịu dàng nhất,
Ríu rít trong lời em.

Mặc Thượng đế oai linh.
Cho sao mờ hay tỏ,

Ngôi sao trong sáng nhất,
Lấp lánh trong mắt em.

Dù trong tiết tháng tư,
Đây vườn hoa nở rộ.
Bông hoa tươi thắm nhất,
Vẫn nở trong lòng em.

Con chim liu lo,
Ngôi sao ngời sáng,
Hoa của tâm hồn,
Tên gọi tình yêu !

Tiếng hát nhỏ và xa dần.

HOÀNG HẬU, mơ màng. — Tình yêu ! Phải, những người kia sung sướng thật ! Tiếng hát, lời hát của họ làm cho ta buồn mà cũng an ủi nỗi lòng ta.

BÀ QUẬN CÔNG, nói với các cung nữ. — Bọn đàn bà kia hát làm cho hoàng hậu khó chịu. Đuổi họ đi.

HOÀNG HẬU, hấp tấp. — Đâu ! Họ hát chỉ nghe được loáng thoáng thôi mà ! Tội nghiệp ! Ta muốn cho họ đi qua được yên ổn, bà quận công ạ. Chỉ một cửa sổ ở cuối sân khấu, nói với Cadinda. Nơi này cây cối không rậm lắm. Từ cửa sổ này có thể nhìn ra được ngoài đồng ; lại đây, ta thử cố nhìn họ xem.

Đi lại bên cửa sổ với Cadinda.

BÀ QUẬN CÔNG, đứng dậy cúi chào hoàng hậu. — Một bà hoàng hậu Tây Ban Nha không nên nhìn qua cửa sổ.

HOÀNG HẬU, dừng lại, rồi quay gót. — Thế là hết ! Ánh trời tà rực rỡ tràn ngập khắp núi đồi, đám bụi vàng chiều hôm bốc lên trên đường cái, những tiếng hát xa xa ai nấy đều nghe, đối với ta không còn nữa !

Ta đã vĩnh biệt cõi đời ! Ta không thể nhìn cảnh thiên nhiên của hóa công ! Ta cũng không thể nhìn cảnh tự do của người khác !

BÀ QUẬN CÔNG, ra hiệu cho các cung nữ ra ngoài. — Mời các bà đi ra ngoài cho. Hôm nay là ngày lễ của các thánh truyền đạo (1).

Cadinđa bước mấy bước về phía cửa, hoàng hậu chặn nàng lại.

HOÀNG HẬU. — Ngươi bỏ ta à ?

CADINĐA. — Tâu hoàng hậu, người ta bảo chúng tôi ra.

BÀ QUẬN CÔNG, cúi chào hoàng hậu sát đất. — Phải để yên cho hoàng hậu ngắm nguyện.

Tất cả cung kính và đi ra.

LỚP 2

HOÀNG HẬU, một mình. — Để yên cho hoàng hậu ngắm nguyện ? Hãy nói ngay đi là để bà ta lại một mình với những suy nghĩ của bà ta ! Biết trốn vào đâu để khỏi nghĩ ngợi bây giờ ? Cô quạnh một mình ! Họ đều bỏ ta mà đi. Một linh hồn khốn khổ, không đuốc đèn trên một con đường tối mịt !

Mơ màng.

---

1) Thánh Pic và thánh Pôn (29 tháng 6).

Ôi! Cái dấu bàn tay đẫm máu in trên tường kia! Chàng bị thương sao? Lạy chúa! Nhưng đó cũng là lỗi tại chàng. Cố vượt làm gì một bức tường cao đến thế? Chỉ để mang đến cho ta mấy bông hoa mà ở đây họ không chịu cho ta, chỉ vì thế, vì một việc cỏn con ấy mà mạo hiểm đến thế! Chàng bị thương có lẽ vì đâm phải những gai sắt trên tường. Ở đấy còn mắc lại một mẩu đăng ten. Một giọt máu của người ấy đổ ra vì ta cũng đáng để cho ta rơi bao dòng nước mắt.

Càng đi sâu vào mơ mộng.

Cứ mỗi lần đi đến chiếc ghế đó để lấy hoa, là mỗi lần ta hứa với Đức chúa của ta đã bỏ rơi ta, là ta sẽ không bao giờ trở lại nữa. Nhưng rồi ta vẫn trở lại. Nhưng còn chàng! Đã ba ngày rồi, chàng không đến nữa! Bị thương! Hỡi chàng thanh niên vô danh kia ơi! Thấy ta hiu quạnh một mình và xa hết những kẻ thương yêu ta, chàng đã đến với ta không kể gian nguy, không xin ta một tí gì, thậm chí cũng không hy vọng một tí gì, chàng đã đổ máu, đã liều cả tính mạng của mình để đem đến cho hoàng hậu Tây Ban Nha một bông hoa, hỡi người tri kỷ theo ta như bóng với hình, ta nay vẫn đã đóng thuyền (1), vậy dù chàng là ai chăng nữa, cũng cầu xin cho mẹ chàng yêu chàng và xin nhận lời ban phước của ta.

Bỗng đưa tay lên ngực.

Ôi! Bức thư của chàng đốt cháy da thịt ta!

Lại mơ mộng.

Còn tên kia! Tên Đôn Xaluyxt không đội trời chung với ta kia! Số mệnh che chở ta mà cũng đầy đọa ta.

---

1) Nguyên văn: *trái tim ta đã bị một luật lệ khắc nghiệt trói buộc.*

Cùng lúc với một thiên thần, có một bóng ma khủng khiếp theo ta. Và tuy không nhìn thấy họ, nhưng ta cảm thấy trong đêm tối của ta, có một người ghét ta cử động bên cạnh một người thương ta, có lẽ để đưa ta đến một giờ quyết liệt nào đây. Người này có cứu ta thoát khỏi người kia không ? Ta không biết. Than ôi ! Số phận ta vật vờ giữa hai chiều gió. Một bà hoàng hậu thì yếu ớt, nào có nghĩa lý gì ! Ta cầu nguyện vậy.

Quỳ xuống trước tượng Đức Mẹ.

Lạy Mẹ, xin Mẹ cứu vớt con vì con không dám ngước mắt nhìn lên đến Mẹ.

Ngừng lại.

Ôi, lạy Chúa ! Mẫu đăng ten, bông hoa, bức thư, y như lửa đốt !

Thò tay vào ngực, kéo ra một bức thư đã nhàu nát, một chùm hoa nhỏ, màu xanh, đã khô và một mẫu đăng ten vấy máu, vứt tất cả lên bàn rồi lại quỳ xuống.

Hỡi Đức Mẹ Đồng trinh ! Ngôi sao của biển khơi ! Hỡi Đức Mẹ Đồng trinh ! Hy vọng của những người đau khổ ! Xin cứu giúp con.

Ngừng lại.

Cái thư này !

Hơi quay đầu lại phía bàn.

Nó cứ nằm đấy quyến rũ ta mãi.

Lại quỳ xuống.

Ta không muốn đọc nó nữa ! Hỡi Đức mẹ dịu hiền ! Chúa Giêsu đã cho Mẹ làm một người chị của tất cả

mọi kẻ đau thương ! Mẹ hãy đến với con, con thiết tha gọi mẹ !

Đứng dậy, bước mấy bước về phía bàn, dừng lại, rồi cuối cùng vồ lấy bức thư như không sao cưỡng nổi.

Phải, ta đọc lại một lần cuối cùng nữa ! Sau đó, ta sẽ xé đi.

Mỉm cười buồn bã.

Than ôi ! Từ một tháng nay, ta cứ nói như vậy mãi hoài.

Cương quyết mở thư ra đọc.

« Thưa bà, dưới chân bà, trong bóng tối, có một người yêu bà. Người đó lẫn với bóng đêm bao trùm lấy hắn Người đó đau khổ, một con giun đất đem lòng yêu một ngôi sao. Nếu cần, người đó sẽ vì bà mà hiến dâng cả linh hồn và người đó chết dần mòn dưới đất trong lúc bà lấp lánh trên cao ».

Đặt bức thư xuống bàn.

Khi lòng đã khát thì nó phải uống, dù là thuốc độc !

Lại cất thư và mẫu đăng ten vào ngực.

Ta không có gì trên đời này cả. Vậy thì ta đây, ta cũng phải yêu một người nào chứ ! Ôi ! Nếu hoàng thượng muốn thì có thể ta đã yêu ngài. Nhưng ngài cứ bỏ mặc ta mãi thế này, cô quạnh một mình, không chút tình yêu.

Cửa lớn mở rộng, một người môn vệ mặc lễ phục bước vào.

NGƯỜI MÔN VỆ, truyền. — Có thư của hoàng thượng !

HOÀNG HẬU, như sực tỉnh, sung sướng kêu lên. — Của hoàng thượng ! Ta thoát nạn rồi !

LỚP 3

HOÀNG HẬU, nữ quận công DANBUYKEC CADINĐA, ĐÔN GUYARITĂNG, CUNG NỮ. LÍNH HẦU, RUY BLAX

Tất cả đều đi vào một cách trang nghiêm. Đi đầu là bà quận công rồi đến các cung nữ. Ruy Blax đứng ở cuối sân khấu, ăn mặc rất lộng lẫy. Áo khoác rủ xuống, che lấp cánh tay trái. Hai thị đồng bưng một cái đệm bằng dạ óng ánh vàng trên đặt bức thư của vua, đến quỳ cách vài bước trước mặt hoàng hậu.

RUY BLAX, đứng ở cuối sân khấu, nói riêng. — Ta ở đâu thế này ! Nàng đẹp quá ! Ôi ! Ta đến đây vì ai ?

HOÀNG HẬU, nói riêng. — Thật là trời cứu ta !

Nói to.

Đưa thư mau cho ta !

Quay lại phía chân dung của vua.

Xin cảm ơn hoàng thượng !

Với bà quận công.

Thưa từ đâu gửi đến ?

BÀ QUẬN CÔNG. — Tâu hoàng hậu, từ Arăngguyêđơ, nơi hoàng thượng đang săn bắn.

HOÀNG HẬU. — Ta cám ơn hoàng thượng tận đáy lòng. Hoàng thượng đã hiểu, trong lúc buồn bã, ta cần được nghe một lời âu yếm của ngài. Nào ! Đưa thư mau cho ta.

BÀ QUẬN CÔNG, cúi chào và chỉ bức thư. — Xin hoàng hậu biết cho rằng, theo tục lệ, chính tôi là người bóc và đọc thư này trước.

HOÀNG HẬU. — Lại thế ! Vậy thì ngươi đọc đi !

Bà quận công cầm bức thư thong thả mở ra.

CADINĐA, nói riêng. — Xem bức thư tình viết ra sao nào!

BÀ QUẬN CÔNG, đọc. — « Ái khanh ạ, gió to lắm và ta giết được sáu con chó sói. Ký tên Caclôx ».

HOÀNG HẬU, nói riêng. — Than ôi!

ĐÔN GUYARITĂNG, với bà quận công — Hết rồi à?

BÀ QUẬN CÔNG. — Thưa, bá tước, vâng.

CADINĐA, nói riêng. — Hoàng thượng giết được sáu con chó sói! Một tin làm cho tri tưởng tượng của người ta bị kích thích đến khủng khiếp! Lòng ai có ghen ghét, âu yếm, buồn rầu, đau đớn? Hoàng thượng giết được sáu con chó sói!

BÀ QUẬN CÔNG, đưa thư cho hoàng hậu. — Hoàng hậu có muốn...

HOÀNG HẬU, đẩy tay bà quận công ra. — Thôi...

CADINĐA, nói với bà quận công. — Hết thực rồi à?

BÀ QUẬN CÔNG. — Có lẽ. Còn phải thêm gì nữa? Hoàng thượng của chúng ta đi săn. Trong lúc đi đường, ngài viết thư nói ngài giết được con gì và thời tiết ra sao. Như vậy tốt quá rồi.

Lại ngắm nghía bức thư.

Ngài viết ư? Không phải. Ngài đọc cho người khác viết.

HOÀNG HẬU, giằng lấy bức thư, nhìn chăm chú. — Đúng đấy, không phải chữ hoàng thượng. Ngài chỉ ký thôi. Nhìn bức thư chăm chú hơn và tỏ vẻ ngạc nhiên, nói riêng Ảo tưởng chăng? Cùng một thứ chữ với bức thư này!

Chỉ bức thư vừa mới cất ở ngực.

Ôi! Sao có chuyện lạ lùng thế?

Với bà quận công.

Người mang thư đâu?

BÀ QUẬN CÔNG, chỉ Ruy Blax. — Ông ta kia

HOÀNG HẬU, hơi quay lại phía Ruy Blax. — Chàng thanh niên đó ư?

BÀ QUẬN CÔNG. — Chính ông ta thân hành mang đến. Đó là viên quan hầu hoàng thượng mới ban cho hoàng hậu. Một nhà quý tộc mà ông Xăngta Cruydơ, phụng mệnh hoàng thượng, đã phó thác cho chính tôi.

HOÀNG HẬU. — Tên ông ta là gì?

BÀ QUẬN CÔNG. — Đó là ngài Xêda đơ Badăng, bá tước đơ Garôpha. Theo lời thiên hạ, thì đó là một nhà quý tộc toàn vẹn nhất.

HOÀNG HẬU. — Được. Ta muốn hỏi chuyện ông ta...

Với Ruy Blax.

Ông...

RUY BLAX, giật mình, nói riêng. — Nàng thấy ta rồi! Nàng nói với ta! Trời! Ta run lên!

BÀ QUẬN CÔNG, với Ruy Blax. — Bá tước, lại gần đây.

ĐÔN GUYARITĂNG, lườm Ruy Blax, nói riêng. — Anh chàng đó! Quan hầu! Đó không phải là điều có lợi cho ta.

Ruy Blax chậm rãi lại gần, mặt xám ngắt vẻ bối rối.

HOÀNG HẬU, nói với Ruy Blax. — Ông từ Arăngguyêđơ đến phải không?

RUY BLAX, nghiêng mình. — Tâu hoàng hậu, vâng.

HOÀNG HẬU. — Hoàng thượng bình yên chứ?

Ruy Blax nghiêng mình. Hoàng hậu chỉ bức thư của vua.

Ngài sai viết thư này cho ta phải không?

RUY BLAX.—Hoàng thượng ngồi trên mình ngựa. Ngài đọc thư đó... Lưỡng lự một lúc. Cho một người tùy tùng.

HOÀNG HẬU, nhìn Ruy Blax, nói riêng. — Chàng nhìn như thấu suốt lòng ta. Ta không dám hỏi người đó là ai,

Nói to.

Thôi được cho ông lui. À này!

Ruy Blax vừa đi được vài bước liền quay trở lại.

Ở đấy các quần thần đông lắm phải không?

Nói riêng.

Sao trông thấy chàng thanh niên này ta cảm động thế?

Ruy Blax nghiêng mình. Hoàng hậu lại nói.

Có những ai?

RUY BLAX.—Tôi không biết tên họ. Tôi chỉ ở đó những khoảng thời gian rất ngắn mà thôi. Tôi rời Madrit mới được ba ngày.

HOÀNG HẬU, nói riêng.—Ba ngày!

Nhìn Ruy Blax rất bối rối.

RUY BLAX, nói riêng.—Nàng là vợ của một người khác! Ôi! Ghen tuông bỉ ổi!—Và là vợ của ai kia chứ? Lòng ta như có một vực sâu thăm thẳm.

ĐÔN GUYARITĂNG, lại gần Ruy Blax. — Ông là quan hầu của hoàng hậu phải không? Vậy tôi xin hỏi một lời thôi. Ông biết nhiệm vụ của ông là gì chứ? Đêm nay, ông phải đứng ở phòng ngoài, đợi mở cửa cho hoàng thương, nếu ngài ngự giá đến cung hoàng hậu.

RUY BLAX, giật mình, nói riêng.—Ta! Mở cửa cho hoàng thượng!

Nói to.

Nhưng... hoàng thượng đi vắng kia mà?

ĐÔN GUYARITĂNG.—Thế ngài không thể về bất chợt hay sao?

RUY BLAX, nói riêng.—Trời!

ĐÔN GUYARITĂNG, chăm chú theo dõi Ruy Blax, nói riêng.—Anh chàng làm sao thế nhỉ?

HOÀNG HẬU, đã nghe được câu chuyện giữa hai người và vẫn đăm đăm nhìn Ruy Blax.—Sao ông ta tái xanh đi thế kia?

Ruy Blax lảo đảo dựa vào chiếc ghế bành.

CADINDA, với hoàng hậu.—Tâu hoàng hậu, chàng thanh niên kia khó ở!

RUY BLAX, lả đi.—Tôi ấy à? Không! Nhưng lạ quá, sao không khí khoáng đãng... trời nắng... đường dài...

Nói riêng.

Mở cửa cho hoàng thượng!

Kiệt sức, ngã xuống một chiếc ghế bành, áo khoác hở ra và để lộ bàn tay trái cuốn đầy băng hoen máu.

CADINDA.—Trời ơi! Tâu hoàng hậu, chàng bị thương ở bàn tay kia kia!

HOÀNG HẬU.—Bị thương!

CADINDA.—Mà chàng lại ngất đi nữa rồi kia! Nhanh lên, có dầu gì cho chàng ngửi với!

HOÀNG HẬU, lục tìm trong tấm áo che ngực.—Ta có trong này một cái lọ đựng một thứ dầu...

Liền khi ấy, nhìn xuống ống tay áo giả bên phải của Ruy Blax, nói riêng.

Cũng một thứ đăng ten ấy!

Hoàng hậu lấy lọ dầu ở ngực và trong lúc bối rối, kéo luôn cả mẩu đăng ten ra. Từ nãy đến giờ, mắt vẫn không rời hoàng hậu, Ruy Blax trông thấy mẩu đăng ten đó từ ngực hoàng hậu rơi ra.

RUY BLAX, như điên như dại—Trời ơi!

Mắt hai người gặp nhau, im lặng một lát.

HOÀNG HẬU, nói riêng.—Chính chàng rồi!

RUY BLAX, nói riêng. —Trên tim nàng!

HOÀNG HẬU, nói riêng.—Đích thị là chàng!

RUY BLAX, nói riêng.—Lạy Chúa! Xin cho con chết ngay trong lúc này!

Vì tất cả các bà cung nữ đều bận xúm xít chung quanh Ruy Blax nên những gì xảy ra giữa hoàng hậu và Ruy Blax đều không ai để ý.

CADINĐA, cho Ruy Blax ngửi dầu.—Sao ông bị thương thế? Mới bị à? Không phải à? Vết thương cũ đi đường chảy máu lại à? Thế sao người ta còn cử ông đi đưa thư của hoàng thượng?

HOÀNG HẬU, với Cadinđa.—Hỏi làm gì lắm thế?

BÀ QUẬN CÔNG, với Cadinđa.—Việc đó có quan hệ gì đến hoàng hậu đâu, cô em?

HOÀNG HẬU.—Ông ta đã viết bức thư đó thì ông ta cũng có thể mang nó đi chứ sao?

CADINĐA.—Nhưng ông ta có bảo là chính ông ta viết đâu?

HOÀNG HẬU, nói riêng —Trời!

Nói với Cadinđa.

Ngươi im đi!

CADINĐA, với Ruy Blax.—Ông đã thấy dễ chịu hơn chưa ?

RUY BLAX.—Tôi đã sống lại!

HOÀNG HẬU, với các cung nữ. — Khuya rồi. Ta về đi thôi. Cho người đưa bá tước về nhà ngài.

Với bọn thị đồng đứng ở cuối sân khấu.

Các ngươi cũng biết là đêm nay hoàng thượng không đến. Ngài bận đi săn suốt cả mùa này.

Cùng với các cung nữ ra về.

CADINĐA, nhìn theo hoàng hậu. — Hoàng hậu có cái gì đó trong đầu ấy...

Mang cái hộp đựng vật kỷ niệm đi ra cùng một cửa với hoàng hậu.

RUY BLAX, còn lại một mình. Hình như chàng đang lắng nghe thêm một hồi nữa lời nói sau cùng của hoàng hậu với một niềm vui sướng vô biên. Chàng có vẻ như đang mơ màng trong một giấc chiêm bao. Mẩu đăng ten hoàng hậu để rơi trong lúc bối rối, bây giờ nằm giữa đất, trên thảm. Ruy Blax nhặt lên, ngắm nghía một cách đắm đuối rồi đưa lên môi hôn vồ vập. Thế rồi chàng ngước mắt lên trời. — Lạy Chúa! Xin tha cho con! Đừng làm cho con điên mất!

Nhìn mẩu đăng ten.

Đúng là trên tim nàng!

Cất mẩu đăng ten vào ngực. Đôn Guyarităng đi vào, theo cửa của gian phòng mà ông ta vừa đi ra với hoàng hậu. Ông ta thong thả tiến về Ruy Blax. Đến gần chàng, ông ta lẳng lặng rút kiếm ra đến lưng chừng, đưa mắt đọ xem với cây kiếm của chàng. Hai cây kiếm không bằng nhau. Ông bèn tra kiếm vào bao. Ruy Blax ngạc nhiên nhìn ông.

LỚP 4

RUY BLAX, DÔN GUYARITĂNG

DÔN GUYARITĂNG, dầy kiếm vào bao. — Tôi sẽ đem lại hai cây kiếm bằng nhau.

RUY BLAX. — Thưa ngài, như thế nghĩa là gì...

DÔN GUYARITĂNG, nghiêm trang. — Năm một nghìn sáu trăm năm mươi, tôi yêu rất say đắm. Hồi đó tôi ở Alicăng. Một chàng thanh niên vóc dáng phương phi, đẹp như một vị thiên thần, nhìn người yêu của tôi chăm chú quá và bao giờ cũng đi qua dưới bao lơn nhà nàng, trước mặt nhà thờ, vẻ kiêu hãnh hơn cả một ông thủy quân đô đốc trên kỳ hạm. Tuy hắn là một đứa con hoang, nhưng hắn cũng lấy tên là Vakêđơ. Tôi đã giết hắn.

Ruy Blax muốn ngắt lời, nhưng ông ta ra hiệu ngăn lại và nói tiếp.

Sau đó, năm sáu mươi sáu, ông Gin, bá tước Dixcôla, một viên kỵ sĩ rất đẹp, sai một tên nô lệ là Griphen đơ Vixecla đem đến nhà người yêu của tôi là Angiêlic một bức thư tình. Nàng đưa thư cho tôi xem, tôi liền sai người giết tên nô lệ và tôi đã tự tay giết thằng chủ.

RUY BLAX. — Thưa ngài...

DÔN GUYARITĂNG, vẫn nói tiếp. — Thế rồi đến năm tám mươi, tôi ngờ cô tình nhân của tôi, một người con gái da tình, lừa tôi để yêu Tiêcxô Gamônan, một anh chàng điền trai, có bộ mặt kiêu hãnh và xinh đẹp rất phù hợp với bộ lông sặc sỡ đính trên mũ. Đó là

thời người ta có cái mốt lấy vàng ròng bịt móng cho lừa. Tôi đã giết Đôn Tiêcxô Gamônan...

RUY BLAX. — Nhưng thưa ngài, như thế nghĩa là thế nào?

ĐÔN GUYARITĂNG. — Ông bá tước, như thế có nghĩa rằng: nước trong giếng, nếu người ta múc thì nước sẽ ra, rằng ngày mai, mặt trời mọc lúc bốn giờ, rằng có một nơi hiu quạnh, xa hết mọi nẻo đường, ở sau nhà thờ và rất tiện cho những tay anh hùng vùng vẫy; rằng hình như thiên hạ gọi ông là Xê la còn tôi là Đôn Gaxpa Guyarităng Tatxis I Guecvara, bá tước Đônat.

RUY BLAX, lạnh lùng. — Thưa ngài, tôi sẽ đến.

Từ ban nãy, Cadinda đã tò mò bước nhẹ vào lối cửa nhỏ cuối sân khấu và nghe được những câu sau cùng giữa hai người, nhưng hai người không trông thấy.

CADINDA, nói riêng. — Một vụ đấu kiếm! Ta phải báo ngay cho hoàng hậu mới được.

Đi ra và khuất sau cửa nhỏ.

ĐÔN GUYARITĂNG, vẫn cứng rắn. — Nếu ông muốn học cho rõ tính tôi một chút thì tôi xin nói cho ông biết để ông mở mắt ra rằng: bao giờ tôi cũng rất ít ưa những tên dàng điếm, lúc nào cũng vân vê bộ ria mép, những thằng đĩ trai thường được mắt xanh của các bà chú ý, những đứa khi thì làm ra vẻ ủ rũ âu sầu, lúc thì làm bộ tươi cười hớn hở, vào nhà ai thì mắt liếc như bươm bướm, ngồi trên ghế thì làm duyên làm dáng, và hơi bị sướt da chảy máu một tý đã vội đến ngất lăn ra đấy.

RUY BLAX. — Nhưng tôi chả hiểu gì cả.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Ông hiểu rất rõ, hai chúng ta đều cùng yêu một người. Một trong hai chúng ta là thừa trong nhà này. Ông là quan hầu, tôi là quan vệ. Quyền hạn ngang nhau. Nhưng tôi bị thiệt hơn ông, cuộc đọ sức giữa chúng ta không được bằng nhau; tôi có lợi thế của một người kỳ cựu hơn, nhưng ông lại có lợi thế của một người trẻ hơn. Vì vậy, ông làm cho tôi sợ. Trông thấy một chàng trai chết đói có hàm răng nhọn hoắt ngồi vào mâm cơm mà tôi đang thèm rỏ rãi, với một điệu bộ đắc thắng và cặp mắt nồng nàn, điều đó tôi lo lắm. Còn như vật nhau trên trận địa của ái tình cái trận địa đẹp đẽ luôn luôn rung chuyển ấy thì tôi lại không địch nổi với những điệu bộ uốn éo, lỏ lăng. Tôi bị phong thấp. Vả lại, tôi cũng chẳng dại gì đi tranh giành trái tim của bất cứ một nàng Pênêlốp nào với một anh chàng thanh niên để chết ngất đến như vậy. Vì lẽ đó cho nên, thấy ông rất đẹp trai, rất tình tứ, rất có duyên, rất dịu dàng và rất lý thú, tôi nhất định giết ông.

RUY BLAX. — Vậy thì cứ thử xem.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Bá tước đơ Garôpha, ngày mai, khi trời vừa sáng, ở nơi đã định, không người làm chứng, không kẻ theo hầu, chúng ta sẽ cắt cổ nhau một cách lịch sự với kiếm và dao găm như những nhà quý tộc chân chính, cho xứng danh là những người xuất thân từ những dòng họ như dòng họ của chúng ta.

Chìa tay cho Ruy Blax. Hai người bắt tay nhau.

RUY BLAX. — Xin ngài đừng để hở việc này cho ai biết.

Guyarităng gật đầu.

Hẹn ngày mai sẽ gặp. Ruy Blax ra.

ĐÔN GUYARITĂNG, còn lại một mình. – Không, mình không thấy tay hắn run tí nào cả. Biết chắc mình sắp chết mà được như vậy, thật là một chàng trai gan-dạ.

Có tiếng chìa khóa lách cách ở cửa nhỏ của phòng hoàng hậu. Đôn Guyarităng quay lại.

Ai mở cửa thế?

Hoàng hậu xuất hiện và vội vã đi về phía Đôn Guyarităng. Trông thấy hoàng hậu, lão tỏ vẻ vừa ngạc nhiên, vừa sung sướng. Hoàng hậu cầm trong tay cái hộp nhỏ.

LỚP 5

ĐÔN GUYARITĂNG, HOÀNG HẬU

HOÀNG HẬU, mỉm cười. – Tôi đi tìm ông đấy!

ĐÔN GUYARITĂNG, sung sướng. – Vì đâu mà tôi được cái diễm phúc ấy?

HOÀNG HẬU, đặt cái hộp lên bàn. – Trời! có gì đâu, hay nói cho đúng hơn là có một việc rất nhỏ thôi ông ạ. Cười.

Số là bàn nãy, trong lúc trò chuyện huyên thiên, Cadinđa, ông cũng biết đấy, đàn bà chúng tôi là chúa hay nói nhảm, Cadinđa quả quyết là tôi muốn gì ông cũng làm cho cả.

ĐÔN GUYARITĂNG. – Cô ta nói đúng.

HOÀNG HẬU, cười. – Thế mà tôi nhất quyết là không.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Tâu hoàng hậu, hoàng hậu nói như vậy là sai.

HOÀNG HẬU. — Cô ta bảo rằng, vì tôi, ông sẵn sàng hy sinh cả linh hồn lẫn tính mạng...

ĐÔN GUYARITĂNG. — Cô Cadinđa nói rất đúng.

HOÀNG HẬU. — Tôi thì tôi bảo là không.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Còn tôi, tôi xin thưa là có. Vì hoàng hậu, tôi sẵn sàng làm tất cả mọi việc.

HOÀNG HẬU. — Tất cả à?

ĐÔN GUYARITĂNG. — Tất cả!

HOÀNG HẬU. — Vậy thì ông hãy thề là để cho tôi vui lòng, tôi bảo gì ông cũng sẽ làm ngay tức khắc đi.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Trước thánh Gaxpa, vị thần hộ mệnh tôn kính của tôi, tôi xin thề! Hoàng hậu hãy ra lệnh. Tôi sẽ tuân theo hay là chết.

HOÀNG HẬU, cầm lấy cái hộp. — Tốt lắm. Chốc nữa, ông rời Mađrit đem cái hộp bằng gỗ hương này đến cho phụ thân tôi là tuyển cử hầu Nơbua.

ĐÔN GUYARITĂNG, nói riêng. — Chết mình rồi!

Nói to.

Đi Nơbua!

HOÀNG HẬU. — Đi Nơbua.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Sáu trăm dặm.

HOÀNG HẬU. — Năm trăm năm mươi.

Chỉ cái bao bằng lụa bọc chiếc hộp.

Ông hãy giữ gìn thật cẩn thận mấy giải viền xanh kẻo đi đường phai mất.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Khi nào đi?

HOÀNG HẬU. — Ngay bây giờ.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Ôi! Xin hoàng hậu cho đến ngày mai!

HOÀNG HẬU. — Không được!

ĐÔN GUYARITĂNG, nói riêng. — Chết mình rồi!

Nói to.

Nhưng...

HOÀNG HẬU. — Ông đi đi.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Sao?..

HOÀNG HẬU. — Ông đã thề với tôi rồi đấy nhé!

ĐÔN GUYARITĂNG. — Có một việc...

HOÀNG HẬU. — Không được.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Một vật nhỏ mọn thế này...

HOÀNG HẬU. — Nhanh lên!

ĐÔN GUYARITĂNG. — Một ngày thôi!

HOÀNG HẬU. — Không.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Vì...

HOÀNG HẬU. — Ông hãy làm theo ý tôi.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Tôi...

HOÀNG HẬU. — Không

ĐÔN GUYARITĂNG. — Nhưng...

HOÀNG HẬU. — Ông đi ngay đi!

ĐÔN GUYARITĂNG. — Nếu...

HOÀNG HẬU. — Tôi sẽ hôn ông!

Bà lấy cổ Đôn Guyarităng hôn.

ĐÔN GUYARITĂNG, vừa bực mình, vừa sung sướng, nói to. — Tâu hoàng hậu tôi không cưỡng lại nữa. Tôi xin tuân lệnh hoàng hậu.

Nói riêng.

Chúa đội lốt đàn ông, đúng! Còn quỷ sứ thì đội lốt đàn bà!

HOÀNG HẬU, chỉ cửa sổ. — Dưới kia đã có sẵn một cỗ xe đợi ông!

ĐÔN GUYARITĂNG. — Ra hoàng hậu đã sắp sẵn cả rồi!

Vội vàng lấy giấy viết mấy chữ rồi rung chuông, một thị đồng xuất hiện.

Thị đồng, đưa ngay thư này cho Đôn Xêda đơ Badăng.

Nói riêng.

Cuộc đấu kiếm đó, thế là phải hoãn cho đến lúc mình về. Thế nào mình cũng về.

Nói to.

Tâu hoàng hậu, tôi xin tuân lệnh hoàng hậu đi ngay bây giờ.

HOÀNG HẬU. — Được

Đôn Guyarităng cầm lấy hộp, hôn tay hoàng hậu, cúi chào rất cung kính rồi đi ra. Một lát sau có tiếng xe chuyển bánh.

HOÀNG HẬU, ngồi phịch xuống một chiếc ghế bành. — Hắn không giết chàng được nữa!

HỒI III

RUY BLAX

Một gian phòng gọi là phòng triều chính, trong cung điện nhà vua, tại Mađrit. Cuối phòng, một cửa lớn đứng trên mấy bậc tam cấp. Ở góc trái, một góc chéo có che một tấm thảm. Ở góc đối diện, một cửa sổ. Bên phải, một chiếc bàn vuông trên trải một tấm thảm bằng nhung xanh. Quanh bàn, độ tám hoặc mười chiếc ghế đẩu. Trên bàn, trước mỗi chiếc ghế là một cái giá để viết. Phía bàn trước mặt khán giả, có để một chiếc ghế bành lớn lót bằng dạ óng ánh vàng, trên che một cái tàn cũng bằng dạ óng ánh vàng, có quốc huy Tây Ban Nha và dấu vương miện. Bên cạnh ghế bành là một chiếc ghế tựa. Khi mở màn, Hội đồng cố mật của vua sắp sửa họp.

LỚP I

DÔN MANUYEN ARIAX, tổng trấn Caxti DÔN PÊDRÔ VƠLÊDƠ DƠ GHÊVARA, bá tước dơ Campôrêan, cố vấn tư pháp DÔN FECNĂNGDÊ ĐƠ CORRDÔVA I AGHILA, hầu

TƯỚC ĐƠ PRIÊGÔ, cũng chức vụ ấy ; ĂNGTÔNIÔ UYBILA, lục sự phụ trách về thu nhập của vua ; MÔNGTÀDƠGÔ, cố vấn viện Ấn Độ ; CÔDA-VENGA, thượng thư hụ trách các đảo (1). Nhiều vị cố vấn khác. CÁC PHÁP QUAN mặc áo đen. Các vị khác mặc triều phục. CAMPÔRÊAN, đeo huân chương Calat'rava ở áo khoác. PRIÊGÔ đeo huân chương Lông cừu vàng ở cổ.

Đôn Manuyen Ariax tổng trấn Caxti và bá tước Campôrêan thì thầm nói chuyện với nhau trước sân khấu. Các vị cố vấn khác họp nhau lại thành từng tốp nhỏ, đứng rải rác trong phòng.

ĐÔN MANUYEN ARIAX. — Leo nhanh như vậy là có điều gì bí ẩn đấy.

BÁ TƯỚC CAMPÔRÊAN. — Hắn được huân chương Lông cừu vàng rồi. Đúng một cái, hắn được cử làm đồng lý văn phòng, rồi lên thượng thư, rồi lại thăng quận công Đônmêdô nữa !

ĐÔN MANUYEN ARIAX. — Mới sáu tháng trời thôi đấy !

BÁ TƯỚC CAMPÔRÊAN. — Có người làm tay trong cho hắn đấy mà.

ĐÔN MANUYEN ARIAX, vẻ bí mật. — Hoàng hậu chứ ai !

BÁ TƯỚC CAMPÔRÊAN. — Thực ra, hoàng thượng thì đau yếu và điên dại trong lòng, chỉ sống với nấm mồ của người vợ trước. Ngài cứ sống ru rú ở cung điện Exquyrian của ngài thì có khác gì thoái vị. Thế là hoàng hậu làm hết mọi việc.

---

1) Đảo Balêarơ và Canari.

ĐÔN MANUYEN ARIAX. — Ông Cămpôrêan thân mến ạ, hoàng hậu cai trị chúng ta, còn Đôn Xêda thì cai trị hoàng hậu.

BÁ TƯỚC CAMPÔRÊAN. — Hắn ta sống một cách không được tự nhiên. Trước hết, về phần hoàng hậu thì hắn không bao giờ giáp mặt. Hai người có vẻ như muốn lánh mặt nhau. Chắc quan bác sẽ bảo tôi nói sai, nhưng từ sáu tháng nay, vì tôi theo dõi hai người bởi một lý do riêng, nên tôi biết chắc như vậy. Thế rồi hắn lại dở dở ương ương, đi sống trong một ngôi nhà cửa đóng im ỉm, tối đen như hũ nút, ngay cạnh lâu Tormêđơ với hai thằng đầy tớ da đen, làm nhiệm vụ gác những cái cổng đã đóng rồi. Nếu hai thằng đó không câm thì chúng sẽ nói nhiều chuyện hay lắm đấy.

ĐÔN MANUYEN ARIAX. — Chúng nó câm à ?

BÁ TƯỚC CAPÔRÊAN. — Chúng câm. Còn những tên đầy tớ khác thì ở cả tại ngôi nhà của hắn trong cung ấy.

ĐÔN MANUYEN ARIAX. — Lạ nhỉ !

ĐÔN ĂNGTÔNIÔ UYBILA, lại gần hai người từ hồi nãy. — Kể ra hắn cũng là con nhà đại gia đấy chứ !

BÁ TƯỚC CAMPÔRÊAN. — Có điều lạ là hắn muốn ra cái vẻ ta đây đạo đức.

Với Đôn Manuyen Ariax.

Hắn là em họ của lão hầu tước Xaluyxt bị thải hồi năm ngoái ấy, vì vậy nên lão Xăng la. Cruydơ mới cất nhắc hắn lên đấy chứ ! Cái thằng Đôn Xêda, thượng cấp của chúng mình ngày nay ấy, trước kia là một thằng ngông có một không hai trên cõi đời này. Có nhiều người biết rõ hắn. Đó là một thằng kỳ quặc, một

hôm bỗng trông gà hóa cuốc bao nhiêu gia tài điều sản của mình lại tưởng lầm là lợi tức, thế là mỗi ngày hắn thay một cô tình nhân, mỗi ngày thay một cỗ xe. Sự ngông cuồng của hắn có những hàm răng khủng khiếp đến nỗi, trong vòng một năm, nó có thể ngốn sạch cả nước Pêrú. Một hôm hắn biến mất, chẳng ai biết được hắn đi đâu.

ĐÔN MANUYEN ARIAX. — Tuổi tác đã biến thằng ngông ấy thành một người khôn ngoan rất đáng gờm.

BÁ TƯỚC CAMPÔRÊAN. — Con đĩ nào lúc về già mà chẳng đi tu !

UYBILA. — Tôi tưởng hắn là người liêm khiết đấy chứ !

BÁ TƯỚC CAMPÔRÊAN, cười. — Trời ! Cái bác Uybila ngây thơ này ! Thứ liêm khiết ấy mà cũng bị lóa mắt đi được !

Giọng đầy ý nghĩa.

Khoản người hầu của hoàng hậu, kể cả người hầu thường lẫn người hầu lễ

Nhấn mạnh vào con số.

Mỗi năm tốn tới sáu trăm sáu mươi bốn nghìn sáu mươi sáu *duyca* ! Đó là một con sông vàng mờ tối mà nhất định người ta phải bỏ lưới chứ ! Dục nước béo cò.

HẦU TƯỚC ĐƠ PRIÊGÔ, bỗng xuất hiện. — Chà ! Tôi nói thế này, các quan bác bỏ lỗi cho, chứ tôi thấy các quan bác vô ý vô tứ và ăn nói bạo mồm bạo miệng quá đấy. Ông tôi hồi xưa, được nuôi dưỡng bên cạnh bá tước quận công, thường bảo : « Cắn vua, hôn sủng thần ». Thưa các quan bác, chúng ta nên chỉ bàn đến việc công thôi.

Tất cả ngồi xuống quanh bàn, người cầm bút, người giở giấy, nhưng không ai làm gì cả, một lát im lặng.

MÔNGTADƠGÔ, nói nhỏ với Uybila. — Đệ đã nói với huynh là trích cho đệ một số tiền ở quỹ thờ cúng để đệ mua cho thằng cháu cái chức pháp quan.

UYBILA, nói nhỏ. — Còn huynh, huynh cũng đã hứa với đệ là chỉ nay mai, huynh sẽ bổ nhiệm Mensix Đenva, cháu họ của đệ, làm thẩm phán ở Ebrơ đấy !

MÔNGTADƠGÔ, phản đối. — Thì đệ vừa cấp hồi môn cho con gái huynh rồi còn gì ! Đám cưới đến nay cũng đã xong đâu. Cứ thấy mặt người ta là kỳ kèo...

UYBILA, nói nhỏ. — Rồi sẽ có chức pháp quan cho huynh,

MÔNGTADƠGÔ, nói nhỏ. — Còn huynh cũng sẽ có chức thẩm phán.

Hai người xiết tay nhau.

CÔDAVENGA, đứng dậy. — Thưa các quan cố vấn Caxti, để không một người nào trong chúng ta vượt khỏi phạm vi của mình, chúng ta cần phải quy định quyền hạn của chúng ta và chia phần cho minh bạch. Tiền thu nhập của nước Tây Ban Nha hiện nằm rải rác trong cả trăm tay. Đó là một tai họa chung. Tình trạng ấy cần phải chấm dứt. Người thì được quá ít, kẻ lại được quá nhiều. Thuế thuốc lá thuộc về ông, ông Uybila. Thuế chàm và xạ hương thì thuộc về ông, hầu tước Priêgô. Ông Campôrêan thu thuế tám nghìn người (1), thuế xuất khẩu sang Ấn Độ (2) thuế muối và hàng trăm gần món khác, thuế năm phân về,

---

1) Thuế thay cho tám nghìn quân thường trực xứ Caxti phải cung cấp.

2) Thuế năm phần trăm đánh vào tất cả mọi hàng hóa đi từ Tây Ban Nha sang Ấn Độ. Tiền thuế này phải trả cho vua

vàng, hồ phách và hạt huyền. Còn ông, người đang nhìn tôi với đôi mắt lo lắng kia, chỉ một mình ông, ông đã nhờ thủ đoạn mà thu cả thuế thạch tín lẫn thuế tuyết (1). Ông thu nào thuế nhập khẩu đường bộ, nào thuế bài, thuế động, tiền phạt bọn thường dân bị phạt đòn, nào thuế biển, thuế chì, thuế huê mộc !... Còn tôi tôi chẳng có gì cả, thưa các quan bác. Phải trả lại cho tôi cái gì chứ !

BÁ TƯỚC CAMPÔRÊAN, cười phá lên. — Ồ! Cái lão quỷ sứ này ! Bao nhiêu món bở nhất lão đều vơ hết. Trừ Ấn Độ ra, còn lại bao nhiêu đảo nằm trên hai biển đều về phần lão. Sải tay dài đến thế là cùng ! Một tay thì bíu lấy Mayocơ, còn tay kia thì móc vào Tênêriphơ.

CÔDAVENGA, nổi nóng. — Tôi, tôi chẳng có gì hết.

HẦU TƯỚC ĐƠ PRIÊGÔ, cười. — Ông ta có bọn da đen (2).

Tất cả đứng dậy tranh nhau nói, cãi nhau bô bô.

MÔNGTADƠGÔ. — Lẽ ra tôi phải phàn nàn mới đúng. Phải giao rừng cho tôi

CÔDAVENGA, nói với hầu tước đơ Priêgô. — Đưa thạch tín cho tôi, tôi nhường bọn da đen cho ngài đấy !

Ruy Blax đi vào lối cửa cuối sân khấu và đứng nhìn quang cảnh đó được một hồi, nhưng không ai trông thấy. Chàng mặc y phục bằng nhung đen, ngoài khoác một chiếc áo lông chim màu trắng và đeo huân chương Lông cừu vàng ở cổ

---

1) Tuyết để làm lạnh các thứ nước giải khát.
2) Thuế đánh vào nô lệ da đen.

Chàng im lặng đứng nghe rồi bỗng thong thả tiến lên và xuất hiện giữa lúc bọn họ đang cãi nhau ầm ĩ nhất.

LỚP 2

Vẫn những nhân vật ấy, thêm RUY BLAX

RUY BLAX, bỗng xuất hiện. — Chúc các người ngon miệng!

Tất cả quay lại. Im lặng đầy ngạc nhiên và lo lắng Ruy Blax đội mũ khoanh tay và nhìn thẳng vào mặt mọi người, nói tiếp.

Ôi! Thật là những ông thượng thư liêm khiết, những vị cố vấn đạo đức! Thì ra các người phò vua như thế đấy, hỡi những tên bầy tôi cướp phá triều đại kia! Thì ra các người không biết liêm sỉ là gì và các người chọn đúng giờ, cái giờ phút ảm đạm mà nước Tây Ban Nha hấp hối đang than khóc!

Thì ra các người ngồi đây không có mục đích gì ngoài cái mục đích vơ vét cho đầy túi tham rồi sau đó, tìm đường tẩu thoát! Hỡi những tên đào huyệt đến ăn trộm xứ sở trong mồ của nó! Các người phải mang lấy nhục trước cảnh nước nhà sụp đổ. Nhưng các người hãy có một chút liêm sỉ để nhìn xem: nước Tây Ban Nha với đạo đức của nó, nước Tây Ban Nha với sự vĩ đại của nó, tất cả đều mất rồi. Từ thời

Philip IV, chúng ta đã không chiến đấu mà để mất Bồ Đào Nha, mất Braxin, mất Bridắc ở Andaxơ, mất Stanhpho ở Lucxămbua và mất cả miền Côngtê cho đến thôn xóm cuối cùng. Chúng ta mất Ruxidông, Ormuyđơ, Goa, năm nghìn dặm bờ biển, Fecnămbuc và dẫy Thanh Sơn. Các người hãy nhìn xem. Từ Đông sang Tây, châu Âu vốn ghét ta từ trước, bây giờ nhìn ta mà cười. Hòa Lan và Anh quốc chia nhau vương quốc này, xem như vua của các người chỉ còn là một bóng ma. La Mã phản bội ta, còn Piêmông tuy là nước bạn, nhưng chúng ta cũng chỉ dám kéo quân vào đè dặt. Xavoa và ông quận công của nó thì nham hiểm khó lường. Nước Pháp, để đánh ta, chỉ còn chờ cơ hội. Nước Áo cũng rình mò ta. Hoàng tử Bavie (1) sắp chết, chắc các người cũng biết. Còn các vị thái thú của chúng ta thì đấy, Mêđina si tình như điên dại, làm những việc xằng bậy náo động cả Naplơ. Vôđêmông bán rẻ Milăng. Lơganiedơ để mất Flăngđrơ. Những việc đó, ta có cách gì cứu vãn? Nhà nước nghèo xác nghèo xơ, nhà nước hết quân mà cũng không còn tiền bạc. Trên mặt biển, nơi Thượng đế trút cơn tức giận của Người, chúng ta đã mất ba trăm tàu thủy không kể các chiến thuyền. Thế mà các người còn dám... Các người nên nhớ, tôi đã tính, và tính rất đúng rằng, từ hai mươi năm nay, nhân dân đã phải è cổ gánh một gánh thuế vô cùng khủng khiếp, nhân dân khốn khổ bần cùng mà người ta còn tiếp tục bóp hầu nặn họng đã vắt xương vắt tủy, dóng bốn trăm ba mươi triệu đồng vàng để cung phụng các người, những khoái lạc của các người, và những cô gái điếm của các người. Thế

---

1) Năm 1698 Vua Saclơ II chỉ định hoàng tử Bavie, lúc đó tám tuổi, làm người kế vị, nhưng đến năm sau, hoàng tử Bavie chết.

mà các người còn cho là chưa đủ? Các người còn muốn!.. Ôi! Tôi thật lấy làm hổ thẹn cho các người. Bên trong thì lính đánh thuê tàn phá xứ sở, đốt cháy mùa màng, bất cứ bụi bờ nào cũng có súng chĩa ra. Chiến tranh giữa các vua chúa chưa đủ, lại còn thêm cả chiến tranh giữa các tu viện, giữa tỉnh này với tỉnh khác. Ai cũng muốn ăn tươi nuốt sống người hàng xóm đã sợ hãi cuống cuồng, chẳng khác gì những tên chết đói xâu xé nhau trên chiếc tàu bị đắm. Nhà thờ thì đổ nát, đầy rắn độc, cỏ mọc um tùm. Còn các nhà quý tộc thì ăn trên ngồi trốc mà chẳng làm được trò trống gì. Mọi việc đều tiến hành bằng âm mưu, chẳng có việc gì được làm một cách quang minh, chính đại. Nước Tây Ban Nha là một cái cống mà rác rưởi bẩn thỉu của mọi nước chảy vào. Bất cứ vị công hầu bá tước nào cũng thuê chừng một trăm kẻ côn đồ dưới trướng, nói trăm thứ tiếng khác nhau, nào người Giêno, người Xacđơ, người Flamăng, Mađrit y hệt cái tháp Baben. Cảnh binh độc ác với kẻ nghèo, còn với người giàu thì dễ dãi. Ban đêm người ta ám sát và có tiếng kêu «cứu với!» Chính tôi, hôm qua tôi cũng bị mất cắp gần cầu Tôleđơ. Một nửa Madrit cướp bóc nửa kia. Tất cả các quan tòa đều bị mua chuộc. Không một người lính được trả lương. Chúng ta, những người Tây Ban Nha, xưa kia chiến thắng tất cả hoàn cầu, bây giờ quân đội của ta ra sao? Chưa được sáu nghìn người đi chân đất. Những thằng khố rách áo ôm, những tên Do Thái, những người dân miền núi áo quần rách rưới, và vũ trang bằng dao găm. Vì thế, bất cứ một tốp côn đồ nào cũng đồng thời là quân đội. Đêm vừa đến, trong bóng tối nhá nhem, một tên lính mập mờ biến thành kẻ trộm. Matalôbôx có nhiều quân hơn cả một ông nam tước. Một tên kẻ trộm ở tại nhà mình cũng gây chiến

với vua Tây Ban Nha. Than ôi! Những người nông dân ở thôn quê, khi đi ngang qua xe vua thì chửi rủa... Còn vua, vị chúa tể của các người thì buồn bã hãi hùng, sống cô quạnh ở Exquyria, với kỷ niệm của những người đã chết và đăm chiêu cúi mặt trước cảnh vương quốc suy vong. Sự tình là thế đấy! Than ôi! Châu Âu chà dưới gót một nước xưa kia là gấm, là hoa, mà bây giờ chỉ còn là manh giẻ rách. Trong thời đại bi thảm này, nước nhà đã đổ nát tan hoang, thế mà các người còn tranh giành nhau chiếm đoạt những gì còn lại. Nhân dân Tây Ban Nha vĩ đại, chân tay rời rã, sống trong bóng tối và bị các người hút máu, hút mủ, giờ đây đang hấp hối trong hang, chờ ngày tận số, buồn rầu như một con sư tử mỏi mòn vì loài bọ rận! Hỡi Saclơ Canh! Hãy cứu chúng tôi! Vì nước Tây Ban Nha hấp hối rồi! Nước Tây Ban Nha chết mất rồi! Quả cầu rực rỡ xưa kia, trong bàn tay phải hiền hách của ngài, là một vừng thái dương chói lọi làm cho thế giới tin rằng, từ nay, mặt trời sẽ mọc lên ở Madrit. Thế mà giờ đây, nó chỉ còn là một thiên thể chết, khuất dần trong bóng tối, một mặt trăng đã khuyết hết ba phần, còn tiếp tục khuyết thêm và sẽ bị rạng đông của một dân tộc khác xóa hẳn! Than ôi! Di sản của ngài đang bị những con buôn xâu xé! Cái rực rỡ của ngài chúng đổi thành tiền bạc! Cái lộng lẫy của ngài chúng làm bẩn, làm nhơ! Hỡi vĩ nhân! Lẽ nào ngài ngủ yên cho được? Chiếc vương trượng của ngài, người ta đem bán theo cân. Một bọn tiểu nhân, hình thù dị dạng, phá áo long bào của ngài để may áo chẽn. Và con chim phượng hoàng, biểu hiệu của vương quyền, xưa kia, dưới triều đại của ngài, bao trùm sấm sét khắp năm châu, bây giờ chỉ còn

là một con chim tội nghiệp, bị vặt trụi lông và bị xáo xáo trong cái nồi ghê tởm của chúng!

Các triều thần đều im lặng sửng sốt. Chỉ có hầu tước Priêgô và bá tước đơ Campôrêan là ngẩng đầu lên, nhìn Ruy Blax một cách giận dữ. Thế rồi, sau khi đã trao đổi với Priêgô, Campôrêan đi lại bên bàn, viết mấy chữ lên một mảnh giấy, ký tên vào, và đưa cho hầu tước Priêgô ký.

BÁ TƯỚC ĐƠ CAMPÔRÊAN, chỉ hầu tước đơ Priêgô và đưa giấy cho Ruy Blax. — Thưa quận công, thay mặt cho cả hai người, đây là đơn xin từ chức của chúng tôi.

RUY BLAX, cầm giấy, lạnh lùng. — Cám ơn, các ngài sẽ cùng gia quyến, trở về...

Với Priêgô.

Ngài, ở Ăngđaludi

Với Campôrêan.

Còn ngài bá tước, ở Caxti. Người nào về lãnh địa người ấy. Vậy mời các ngài đi cho trước ngày mai.

Hai nhà quý tộc nghiêng mình và kiêu hãnh đi ra, mũ vẫn đội trên đầu. Ruy Blax quay lại phía các cố vấn còn lại.

Vị nào không muốn đi theo con đường của tôi thì có thể đi theo hai người đó.

Tất cả đều im thin thít, Ruy Blax ngồi xuống bên bàn, trên chiếc ghế tựa đặt bên phải ngai vua và chăm chú bóc một số thư từ. Trong lúc Ruy Blax lướt đọc hết thư này sang thư khác, thì Côdavenga, Ariax và Uybila thì thầm nói chuyện cùng nhau.

UYBILA, chỉ Ruy Blax nói với Côdavenga. — Ông bạn ạ, chúng mình đã có một ông chủ. Người ấy rồi sẽ làm nên sự nghiệp.

ĐÔN MANUYEN ARIAX.—Phải, nếu hắn có đủ thì giờ.

CÔDAVENGA. — Và không vì nhìn quá xoi mói khắp nơi mà mang họa.

UYBILA.—Hắn sẽ là Risơliơ.

ĐÔN MANUYEN ARIAX.—Nếu không phải là Ôlivarex.

RUY BLAAX, sau khi đã vội vàng đọc lướt một bức thư vừa mở. — Một vụ âm mưu! Cái này là cái gì? Đấy, các ngài xem, tôi đã chẳng bảo các ngài là gì!

Đọc.

... Quận công Đônmêdô, xin ngài hãy đề phòng. Người ta đang giăng bẫy, bắt cóc một người rất quyền thế ở Madrit.

Xem xét bức thư.

Không nói rõ ai cả. Ta sẽ đề phòng, thư nặc danh.

Một người môn vệ đi vào, lại gần Ruy Blax, cúi chào rất cung kính.

Sao? Lại có việc gì thế?

NGƯỜI MÔN VỆ.—Thưa đức ông, có ngài đại sứ Pháp xin vào yết kiến.

RUY BLAX. — À! Ông Đaccua! Bây giờ ta không thể tiếp!

NGƯỜI MÔN VỆ, nghiêng mình. — Thưa đức ông, quan khâm sai của đức giáo hoàng đang đợi đức ông ở biệt cung.

RUY BLAX.—Giờ này ư? Không được.

Người môn vệ cúi chào và đi ra. Từ ban nãy, một tên thị đồng đi vào, mặc áo chế phục màu vàng, ngù vai bạc. Tên hầu lại gần Ruy Blax.

RUY BLAX, trông thấy tên thị đồng. — Thị đồng của ta! Ta không tiếp ai đâu nhé!

THỊ ĐỒNG, nói nhỏ. — Bà tước Guyarităng đi Nơbua về...

RUY BLAX, ngạc nhiên. — Thế à! Vậy con chỉ ngôi nhà của ta ở ngoại ô cho ông ấy. Nếu ông ấy muốn, ngày mai hãy đến đấy tìm ta. Thôi đi đi!

Thị đồng ra, nói với các vị cố vấn.

Thưa các ngài, chốc nữa chúng ta cần làm việc với nhau. Độ hai giờ nữa. Mời các ngài trở lại.

Tất cả kính cẩn cúi chào Ruy Blax và đi ra. Còn lại một mình, Ruy Blax bước đi vài bước, mơ màng suy nghĩ rất lung. Bỗng từ góc phòng, thảm vén lên và hoàng hậu xuất hiện. Hoàng hậu mặc áo trắng, đội vương miện trên đầu. Nàng có vẻ rất vui và nhìn Ruy Blax một cách khâm phục và kính trọng. Một tay hoàng hậu đỡ bức thảm, để lộ một căn phòng tối om, có một cửa nhỏ. Ruy Blax quay lại, trông thấy hoàng hậu và sửng sốt đứng yên.

LỚP 3

RUY BLAX, HOÀNG HẬU

HOÀNG HẬU. — Ôi! Cám ơn!

RUY BLAX. — Trời!

HOÀNG HẬU. — Ngài nói với họ như vậy là rất đúng. Quận công ạ, tôi không cầm lòng được nữa, tôi phải

nắm chặt bàn tay trung thực vô cùng kiên quyết và ngay thẳng kia.

Vội vã lại gần Ruy Blax, nắm lấy tay chàng, xiết chặt, khiến Ruy Blax không kịp chống đỡ.

RUY BLAX, nói riêng. — Sáu tháng nay cố lánh mặt nàng, thế mà bỗng nhiên lại gặp!

Nói to.

Thưa hoàng hậu, hoàng hậu có mặt tại đây sao?...

HOÀNG HẬU.—Phải, quận công ạ, tôi đã nghe rõ hết. Tôi có mặt tại kia. Tôi nghe với tất cả tấm lòng.

RUY BLAX, chỉ gian phòng nhỏ.—Tôi thật không ngờ... Thưa hoàng hậu, gian phòng nhỏ này...

HOÀNG HẬU. — Không ai biết cả. Đó là một xó xỉnh tối tăm xưa kia vua Philip III sai khoét trong bức vách này để ngài có thể đứng đấy như một cái bóng, nghe hết mọi điều mà không bị ai trông thấy. Tại đấy, tôi thường thấy vua Saclơ II, đứng buồn rầu, ảm đạm, dự những cuộc hội đồng trong đó người ta bàn nhau cướp bóc tài sản của ngài và bán nước.

RUY BLAX. — Thế rồi hoàng thượng nói gì?

HOÀNG HẬU. — Không nói gì cả.

RUY BLAX.—Không nói gì cả ư? Thế hoàng thượng làm gì?

HOÀNG HẬU.—Hoàng thượng đi săn. Nhưng còn ngài! Tôi tưởng như còn văng vẳng bên tai tiếng ngài đe dọa. Ngài đối xử với chúng khinh miệt quá chừng và ngài làm vậy là rất đúng! Tôi hé mở bức thảm và tôi trông thấy ngài. Đôi mắt ngài, đầy căm giận, nhưng không hung dữ, nhìn như giáng sét vào người chúng, và ngài nói thẳng hết với chúng. Tôi cảm thấy như chỉ có một mình ngài là đang đứng! Nhưng ngài học

được tất cả những điều đó ở đâu vậy? Do đâu mà ngài biết được những kết quả và nguyên nhân? Vậy ra không có gì là ngài không biết cả hay sao? Vì đâu mà ngài nói với một giọng như những ông vua cần nói thế? Tại sao ngài khủng khiếp và vĩ đại như chính Chúa trời vậy?

RUY BLAX. — Vì tôi yêu hoàng hậu! Vì tôi, một người mà tất cả chúng đều ghét, tôi cảm thấy rõ ràng, những gì chúng làm sụp đổ sẽ đổ lên đầu hoàng hậu! Vì, một mối tình đắm say đến như vậy không sợ bất cứ một điều gì, và để cứu hoàng hậu, tôi có thể cứu toàn thế giới! Tôi là một kẻ khốn khổ yêu hoàng hậu với một mối tình nồng nhiệt. Than ôi! Tôi nghĩ đến hoàng hậu như một người mù mơ tưởng ánh sáng. Xin hoàng hậu hãy nghe tôi nói. Tôi có không biết cơ man nào là ước vọng. Tôi yêu hoàng hậu từ xa, từ dưới thấp, từ trong lòng bóng tối. Chỉ động đến đầu ngón tay của hoàng hậu, tôi cũng không dám, và hoàng hậu làm cho tôi lóa mắt như khi trông thấy một thiên thần! Quả thật, tôi đã đau khổ rất nhiều. Tâu hoàng hậu, nếu hoàng hậu biết! Bây giờ tôi xin thưa hoàng hậu rõ. Sáu tháng trời nay, tôi đã cố giấu mối tình, lánh mặt hoàng hậu. Tôi lánh mặt hoàng hậu và tôi đau khổ vô cùng. Tôi không quan tâm đến các ông ấy tí nào, tôi yêu hoàng hậu. Lạy Chúa! Tôi dám thổ lộ thẳng điều đó ra với hoàng hậu sao! Tôi cần phải làm gì bây giờ? Nếu hoàng hậu ra lệnh: chết đi! Tôi sẽ xin chết. Lòng tôi kinh hãi vô cùng. Xin hoàng hậu tha thứ cho tôi.

HOÀNG HẬU. — Ôi! Chàng cứ nói đi! Nói cho thiếp say sưa mê mẩn đi! Chưa bao giờ có người nào nói với thiếp những lời như vậy cả. Thiếp nghe đây! Lời chàng thốt ra từ đáy lòng làm cho thiếp bồi hồi xúc

động! Thiếp cần thấy đôi mắt của chàng, thiếp cần nghe giọng nói của chàng. Ôi, chính thiếp mới là người đau khổ! Nếu chàng biết! Sáu tháng nay, từ ngày đôi mắt chàng tránh thiếp, đã có hàng trăm, hàng trăm bận... Nhưng không, ta không nên nói điều đó quá vội. Ta đau khổ quá. Ôi! Ta không nói nữa đâu! Ta sợ lắm!

RUY BLAX, sung sướng lắng nghe hoàng hậu. — Ôi xin hoàng hậu cứ nói hết đi! Hoàng hậu làm cho lòng tôi xiết bao sung sướng!

HOÀNG HẬU. — Vậy thì chàng hãy nghe thiếp nói.

Ngước mắt nhìn trời.

Phải, ta sẽ nói hết cùng chàng. Đó là một trọng tội chăng? Mặc! Khi con tim đã tan nát thì người ta buộc lòng phải để lộ ra ngoài tất cả những gì giấu kín trong tim chứ! Chàng lánh mặt hoàng hậu ư? Vậy thì hoàng hậu đã tìm chàng. Ngày nào thiếp cũng đến kia kia trong cái xó kia, để nghe chàng nói, để uống lấy lời chàng, để im lặng ngắm nhìn trí tuệ của chàng quyết định, xét đoán và giải quyết, để say sưa với giọng nói của chàng, một giọng nói làm cho thiếp quan tâm đến mọi việc.

Phải, thiếp thấy hình như chàng mới thật là vua, mới thật là chúa tể. Chắc chàng cũng đoán biết là chính thiếp, từ sáu tháng nay đã đưa chàng từng bậc một, lên đến đỉnh tối cao. Một người đàn bà đã đặt chàng vào địa vị mà lẽ ra Thượng đế phải đặt. Phải, cái gì có liên quan đến thiếp cũng được chàng săn sóc đến. Thiếp khâm phục chàng. Trước kia thì một bông hoa, bây giờ thì một đế quốc! Thoạt tiên thiếp thấy chàng tốt, sau đó thiếp thấy chàng vĩ đại. Lạy chúa! Đó là điều làm cho người đàn bà dễ xiêu lòng nhất! Lạy

Chúa! Nếu việc con làm là tội lỗi thì tại sao nhốt con lại trong nấm mồ này như nhốt một con chim câu vào lồng, không hy vọng, không tình yêu, không một tia nắng vàng?–Hôm nào nhàn rỗi thiếp sẽ kể cho chàng nghe tất cả những nỗi khổ của thiếp. Bao giờ cũng vò võ một mình, cũng bị lãng quên. Thế rồi, người ta luôn luôn làm nhục thiếp. Đấy chàng xem, vừa mới hôm qua... Thiếp không thích cái phòng thiếp ở, chàng là người biết tất cả mọi sự, vậy chắc chàng cũng biết có nhiều gian phòng lúc ở người ta cảm thấy buồn hơn các phòng khác. Thiếp muốn đổi phòng. Người ta không cho đổi. Chàng xem, thiếp bị áp bức đến thế nào chưa. Như vậy, thiếp chẳng khác gì nô lệ! Quận công ạ, chàng phải cứu lấy nước nhà sắp đổ, cứu dân lao động ra khỏi lầm than và yêu thiếp, một người đau khổ. Trời đưa chàng đến đây cũng vì mục đích ấy. Thiếp nói với chàng tất cả những điều đó không có mạch lạc gì, theo cách nói của thiếp, nhưng chắc chàng cũng thấy thiếp nói đúng.

RUY BLAX, quỳ xuống. – Tâu hoàng hậu...

HOÀNG HẬU, nghiêm trang. – Đôn Xêda, thiếp xin trao lòng thiếp cho chàng. Thiếp là hoàng hậu đối với mọi người, nhưng đối với chàng, thiếp chỉ là một người phụ nữ. Tình yêu của thiếp, trái tim thiếp là thuộc về chàng. Thiếp tin ở danh dự của chàng, để trọng danh dự của thiếp. Khi nào chàng gọi, thiếp sẽ đến. Thiếp sẵn sàng đến. Chàng Xêda! Đầu chàng chứa đựng một khối óc tuyệt vời, chàng hãy kiêu hãnh lên đi, vì đối với chàng, tài ba là ngai vàng của chàng đó!

Hôn lên trán Ruy Blax.

Xin từ biệt!

Vén thảm lên và biến mất.

LỚP 4

RUY BLAX, một mình
Như đang đắm mình trong một sự suy ngẫm thần tiên.

Trước mắt ta, ta thấy cảnh thiên đường. Ôi! Lạy Chúa! Đây là giờ phút đầu tiên của đời ta.

Trước mặt ta là cả một thế giới, một thế giới ánh sáng vừa hé lên, y hệt những chốn bồng lai tiên cảnh ta thường thấy trong giấc chiêm bao, khiến cho ta sức sống tràn trề và ngập đầy ánh sáng! Khắp nơi, trong ta và quanh ta, đâu đâu cũng là vui mừng, ngây ngất, bí mật, say sưa, kiêu hãnh và cái gì gần với sự thần tiên nhất trên đời, là tình yêu trong uy nghi và quyền lực!

Hoàng hậu yêu ta! Ôi! Lạy chúa! Đúng thực rồi, yêu chính ta! Ta hơn cả vua, vì hoàng hậu yêu ta! Ôi! Điều đó làm cho ta lóa mắt! Sung sướng! Được yêu! Chiến thắng! Quận công Đônmêđê, nước Tây Ban Nha dưới chân ta, ta chiếm được trái tim hoàng hậu! Nàng tiên mà ta quỳ xuống để chiêm ngưỡng và đọc tên ấy, chỉ nói một lời là làm cho ta thay hình đổi dạng và cao lên quá tầm vóc của con người. Vậy là ta đang đi và đang sống trong một giấc mộng đầy sao! Ôi! Đúng rồi, ta chắc chắn lắm rồi, nàng quả có nói với ta. Chính nàng! Nàng đội một cái vương miện nho nhỏ bằng bạc chạm như đăng ten. Và thậm chí trong lúc nàng nói, ta còn nhìn con chim phượng hoàng chạm trên chiếc vòng vàng của nàng, ta vẫn còn như trông thấy nàng trước mắt. Nàng bảo nàng tin tưởng ở ta.

Tội nghiệp nàng tiên của ta! Ôi! Nếu quả thực khi ban cho chúng ta tình yêu, Thượng đế đã dùng một phép diệu kỳ trộn lẫn trong chúng ta cái làm cho con người dịu hiền với cái làm cho con người vĩ đại thì ta, một người không sợ bất cứ cái gì vì đã được nàng yêu, một người có quyền lực tối cao vì đã được nàng lựa chọn, ta, một người sung sướng đến vua chúa cũng phải ghét ghen, ta xin lớn tiếng thề không chút sợ hãi trước Thượng đế, chúng giám cho ta rằng: Tâu hoàng hậu, là hoàng hậu, nàng có thể tin ở cánh tay tôi, là đàn bà, nàng có thể tin ở trái tim tôi! Trong tình yêu trong trắng và chân thành của tôi có ẩn náu sự hy sinh! Xin nàng chớ mảy may nghi ngại.

Từ ban nãy, một người mặc áo khoác rộng, đội mũ có dải bạc đi vào lối cửa cuối sân khấu. Người đó thong thả lại gần Ruy Blax, nhưng Ruy Blax không biết. Và trong khi Ruy Blax đang nhìn lên trời, say sưa với hạnh phúc và nỗi vui sướng của mình thì người đó bỗng đặt tay lên vai chàng. Ruy Blax giật mình quay lại như sực tỉnh. Người đó để rơi áo khoác và Ruy Blax nhận ra đó là Đôn Xaluyxt. Đôn Xaluyxt mặc một bộ chế phục màu vàng, ngù vai bạc y hệt chế phục của tên thị đồng của Ruy Blax.

LỚP 5

RUY BLAX, ĐÔN XALUYXT

ĐÔN XALUYXT, đặt tay lên vai Ruy Blax. – Xin chào!

RUY BLAX, hoảng hốt, nói riêng. – Trời ơi! Chết tôi rồi! Hầu tước!

ĐÔN XALUYXT, mỉm cười. – Ta chắc ngươi không ngờ đến ta đâu nhỉ!

RUY BLAX.–Quả vậy, đức ông làm cho tôi ngạc nhiên quá.

Nói riêng.

Ôi! Đau khổ của ta lại tái sinh rồi! Ta đang nghĩ đến nàng tiên thì con quỷ đến.

Chạy đến bức thảm che căn phòng bí mật, chốt cửa lại rồi trở lại bên Đôn Xaluyxt, người run lên.

ĐÔN XALUYXT. – Thế nào, công việc ra sao?

RUY BLAX, nhìn sững Đôn Xaluyxt như không nhớ gì cả. Đôn Xaluyxt vẫn lạnh như tiền.—Bộ chế phục này?...

ĐÔN XALUYXT, vẫn mỉm cười.– Ta phải kiếm cách để vào cung, mặc áo này vào thì đi đâu mà chẳng lọt. Ta mặc chế phục của ngươi và thấy rất vừa ý.

Đôn Xaluyxt đội mũ lên. Ruy Blax vẫn để đầu trần.

RUY BLAX.—Nhưng tôi sợ cho đức ông lắm...

ĐÔN XALUYXT. – Sợ! Ngươi nói gì buồn cười thế?

RUY BLAX.—Đức ông bị trục xuất!

ĐÔN XALUYXT. – Ngươi tưởng thế ư? Cũng có thể!

RUY BLAX. – Nếu có người nhận ra đức ông trong cung, giữa ban ngày thì sao?

ĐÔN XALUYXT.—Chậc! Quan lại trong triều là những người sung sướng, thì giờ lại vùn vụt như bay, họ hơi đâu bỏ phí thì giờ để nhớ mặt một người bị thất sủng! Vả chăng, ai nhìn làm gì mặt mũi của một tên đầy tớ!

Ngồi xuống một chiếc ghế bành. Ruy Blax vẫn đứng.

À này! Ở Mađrit người ta đang bàn tán chuyện gì thế nhỉ? Có thật là ngươi đã vì đặc biệt say mê đôi mắt đẹp của nàng công quỹ mà trục xuất ông Priêgô đáng

mến, một trong những nhà đại quý tộc kia không? Ngươi quên là ngươi với ông ta có họ mất rồi. Mẹ ông ta thuộc dòng họ Xăngđôvan, mẹ ngươi cũng thế. Rõ thật! Gia huy của họ Xăngđôvan, một cái cửa vàng có sọc chéo màu đen. Đôn Xêda, ngươi nhìn lại gia huy của ngươi xem. Thật rõ như ban ngày đấy nhé! Chỗ bà con, người ta không xử tệ với nhau như thế đâu, ông bạn ạ. Chó sói có giả nhân giả nghĩa để làm hại chó sói bao giờ? Ngươi hãy mở mắt cho mình, nhắm đi cho kẻ khác. Ai có phận nấy.

RUY BLAX, hơi yên lòng. – Nhưng, thưa đức ông, xin đức ông xét cho. Ông đơ Priêgô là bậc đại thần, bởi vậy ông ta tăng thêm gánh nặng cho nước Tây Ban Nha là điều rất bậy. Chúng ta sắp phải xuất quân ra trận. Chúng ta không có tiền, nhưng cứ phải xuất quân. Thái tử Bavie hình như sắp chết rồi. Hôm qua, bá tước Đarăc, chắc ngài cũng biết, đã thay mặt hoàng đế của ông ta, nói với tôi như vậy. Nếu ông đại quận công muốn bảo vệ quyền lợi của mình thì nhất định chiến tranh sẽ xảy ra.

ĐÔN XALUYXT. – Ta cảm thấy trời hơi rét. Ngươi đóng cửa kính lại hộ ta.

Mặt Ruy Blax biến sắc vì xấu hổ và thất vọng, chàng lưỡng lự một lát rồi cố dằn lòng, thong thả đến gần cửa sổ, đóng lại, rồi trở về bên Đôn Xaluyxt. Đôn Xaluyxt ngồi trên ghế bành đưa mắt nhìn theo chàng, vẻ lãnh đạm.

RUY BLAX, tiếp tục nói để cố thuyết phục Đôn Xaluyxt.— Xin đức ông xét xem, nếu chiến tranh xảy ra thì khó khăn biết chừng nào. Không có tiền, biết làm gì được? Thưa đức ông, sự sống còn của nước Tây Ban Nha phụ thuộc vào lòng chính trực của chúng ta. Về phần

tôi, tôi làm như quân đội ta đã sẵn sàng rồi, tôi cho báo với hoàng đế là tôi sẽ chống lại...

ĐÔN XALUYXT, ngắt lời Ruy Blax và chỉ chiếc khăn tay hắn đánh rơi lúc mới vào. — Xin lỗi! Nhặt hộ ta chiếc khăn tay.

Ruy Blax có vẻ rất khổ tâm. Chàng lại lưỡng lự, rồi cúi xuống, nhặt chiếc khăn tay, đưa cho Đôn Xaluyxt. Đôn Xaluyxt bỏ vào túi.

Ngươi bảo thế nào?

RUY BLAX, cố dằn lòng. — Sự sống còn của nước Tây Ban Nha! Phải nước Tây Ban Nha dưới chân ta và lợi ích chung đòi hỏi ta phải quên mình. Ôi! Bất cứ dân tộc nào cũng không quên ơn người đã ra tay mở trói cho nó. Vậy ta hãy cứu lấy dân tộc này! Ta hãy dám vĩ đại và trị tội! Phải xé toang bóng tối của âm mưu, và lột mặt nạ của những tên ăn cắp!

ĐÔN XALUYXT, nề oài. — Trước hết, đó không phải là lối cư xử của một người lịch sự. Hơi động một tí đã làm toáng lên, như thế là đạo đức rởm và ra cái điều ta đây tài giỏi. Một triệu bạc khổ, phung phí đi ít nhiều thì có gì là ghê gớm mà phải la làng lên thế! Ông bạn ạ! Những nhà đại quý tộc không như hạng thô bỉ các ngươi đâu. Họ sống hào phóng lắm. Ta không nói mỹ tự đâu. Còn gì khó coi bằng một người chuyên đi uốn nắn những điều lạm dụng, lúc nào cũng vênh váo ta đây và giận dữ đỏ gay cả mặt! Nhưng, chậc! Chắc ngươi muốn làm một anh chàng bình dân được lũ thị dân và bọn con buôn bóng cầu hâm mộ chứ gì? Cũng buồn cười đấy! Hãy tìm ra thú gì mới mới hơn thôi. Lợi ích chung ư? Ngươi hãy nghĩ đến lợi ích của ngươi trước đã. Sự sống còn của nước Tây Ban Nha

là một chữ rỗng tuếch, mà những người khác cũng có thể múa mép không kém gì ngươi. Được lòng dân ư ? Đó là một thứ danh vọng rẻ tiền. Chạy lăng xăng như một con chó sủa càn chung quanh tiền thuế muối ư ? Nghề nghiệp chao ôi là thú vị! Ta biết có nhiều tư thế đẹp hơn kia. Đạo đức ? Trung thành ? Chính trực ư ? Đó là những chữ hào nhoáng đã lỗi thời rồi. Từ thời Saclơ Canh, những chữ đó đã không còn ý nghĩa. Ngươi không phải là thằng ngốc, lẽ nào người ta phải chữa cho ngươi cái bệnh thích dùng lời thống thiết, bi ai. Từ hồi ngươi còn bú mẹ, chúng ta đày chúng ta đã không thương xót, cười đùa, lấy kim châm, lấy chân đá vỗ những quả bóng ấy rồi, và chúng ta đã làm cho những thứ vô nghĩa đó, xì hơi giữa những tiếng cười mai mỉa.

RUY BLAX: – Nhưng, thưa đức ông...

ĐÔN XALUYXT, cười lạnh lùng. – Ngươi thật đến kỳ khôi. Bây giờ chúng ta nên nói đến những việc nghiêm trang hơn.

Giọng khô khan và mệnh lệnh.

Ngày mai, ngươi sẽ đợi ta suốt buổi sáng tại nhà ngươi, trong ngôi nhà ta đã cho ngươi ấy. Việc ta làm đã đến hồi kết thúc. Chỉ cần giữ lại mấy tên câm để hầu hạ chúng ta thôi. Phải đưa vào vườn, giấu dưới lùm cây, một cỗ xe thắng sẵn, sẵn sàng để lên đường. Còn các trạm dừng xe thì để mặc ta lo liệu. Phải làm mọi việc theo ý ta. Ngươi cần tiền, ta sẽ cho mang đến.

RUY BLAX. – Thưa đức ông, tôi xin tuân lệnh. Tôi đồng ý làm tất cả mọi việc. Nhưng trước hết, đức ông hãy thề với tôi là trong tất cả việc này, hoàng hậu không có liên quan gì hết.

ĐÔN XALUYXT, đang mân mê một con dao bằng ngà để trên bàn, bỗng hơi quay lại. — Việc gì đến ngươi?

RUY BLAX, lảo đảo và hoảng hốt nhìn Đôn Xaluyxt. — Ôi! Đức ông thật là một người đáng sợ! Đầu gối tôi run lên. Đức ông lôi tôi đến một vực thẳm vô hình. Ôi! Tôi cảm thấy là tôi đang nằm trong một bàn tay khủng khiếp! Đức ông có những dự định tàn khốc. Tôi đoán có điều gì ghê gớm sắp xảy ra... Xin đức ông thương tôi! Tôi xin thú thực với đức ông, than ôi! Đức ông hãy xét xem, đức ông không biết đấy thôi! Người đàn bà đó, tôi yêu nàng!

ĐÔN XALUYXT, lạnh lùng.—Biết chứ! Ta biết chứ!

RUY BLAX. — Đức ông biết ư?

ĐÔN XALUYXT. — Chứ gì? Như thế thì đã sao?

RUY BLAX, đứng dựa vào tường cho khỏi ngã và như nói một mình. — Thì ra quân đê hèn này đem thử vào ta thứ cực hình đó để làm một trò đùa! Nhưng nếu quả vậy thì đây sẽ là một sự việc vô cùng khủng khiếp!

Ngước mắt lên trời.

Hỡi Đức Chúa toàn năng! Chúa thử thách con, xin tha cho con?

ĐÔN XALUYXT. — Ơ kia! Ra ngươi nằm mộng đấy à? Ra ông bạn tưởng mình như thật ấy? Buồn cười chửa! Ta hành động để tiến tới một mục đích mà chỉ một mình ta có quyền biết, nhưng mục đích đó, ngươi không ngờ rất may mắn cho ngươi. Vậy ngươi hãy yên đi. Tuân lệnh của ta. Ta đã nói với ngươi và bây giờ ta nhắc lại, là ta muốn làm cho ngươi sung sướng. Ngươi hãy cứ thế mà làm, việc đã xong xuôi đâu đấy cả rồi. Vả lại, đau khổ vì tình thì có gì là ghê gớm?

Người ta, ai cũng qua cầu đó cả. Chỉ một ngày lã đâu lại vào đấy cả thôi. Ngươi có biết việc này có quan hệ đến vận mệnh của một đế quốc không? Vậy thì bên cạnh đó, vận mệnh của ngươi là cái thá gì? Ta sẵn sàng nói hết với ngươi, nhưng về phần ngươi, ngươi cũng phải biết điều mà hiểu chứ! Ngươi phải biết thân, biết phận. Ta rất tốt, rất hiền, nhưng mẹ kiếp! Dù bằng đất sét tầm thường hay hảo hạng thì một tên đầy tớ cũng chỉ là một cái bình, ta muốn rót vào đấy những gì ta thích. Chú mày ạ, những kẻ như ngươi thì người ta muốn làm gì cũng được. Tùy theo ý định của mình, ông chủ ngươi tự ý trá hình ngươi, tự ý lột mặt nạ của ngươi. Ta cho ngươi làm một nhà quý tộc. Đó là một vai trò kỳ quặc, trong lúc này thôi. Ngươi có đầy đủ bộ phục trang. Nhưng ngươi là đầy tớ của ta, đừng quên điều đó. Ngươi chỉ bất đồ tẩn tỉnh hoàng hậu ở đây, cũng như ngươi có thể đứng hầu sau xe ta Vậy ngươi phải biết điều mới được.

RUY BLAX, ngơ ngác nghe Đôn Xaluyxt nói và như không tin ở tai mình. – Lạy Chúa! Chúa khoan dung! Chúa công bằng! Vì tội lỗi gì mà con bị trừng phạt? Con đã làm nên tội tình gì?! Chúa là cha của chúng con Chúa không nỡ nào để cho một con người tuyệt vọng! Cảnh ngộ của con bây giờ là thế đấy! Tôi không có tội tình gì, thế mà đức ông cố tình xô tôi xuống vực thẳm ấy, để nhìn xem, chỉ để nhìn xem một nữ nạn nhân khốn khổ giãy chết! Vặn một trái tim đau khổ, đầy tình yêu và tin tưởng để vắt lấy sự trả thù cho mình.

Nói một mình.

Vì đây là một vụ trả thù! Phải. chắc chắn như vậy! Và ta đoán chắc không sai là trả thù hoàng hậu! Biết

làm gì bây giờ? Đi nói hết với hoàng hậu chăng? Trời! Trở thành một vật ghê tởm và khủng khiếp đối với nàng! Một thằng Crixpanh (1). Một tên lừa đảo hai mặt, một thằng đều giả mặt dạn mày dày mà người ta đánh và người ta đuổi! Không đời nào! Ta điên mất, đầu óc ta rối tung lên.

Mơ màng suy nghĩ một lát.

Trời ơi, thì ra sự tình là thế đấy! Dựng lên trong bóng tối một cái máy rùng rợn, nham hiểm, và trang bị cho nó vô số bánh xe, thế rồi vứt vào dưới thớt một bộ chế phục, một vật không đáng kể, một tên đầy tớ, rồi cho máy chạy thử xem sao, rồi bỗng nhiên, dưới bánh xe, thấy lòi ra những mảnh thịt bê bết máu và bùn, một cái đầu vỡ, một trái tim còn lên hơi nóng hổi, thế mà không chút rùng mình, tuy lúc đó người ta nhận ra rằng, mặc dù cái từ người ta gọi nó, tên đầy tớ ấy cũng là một cái vỏ của một con người.

Quay lại phía Đôn Xaluyxt.

Nhưng hãy còn kịp! Đức ông ơi! Thực thế, cái bánh xe khủng khiếp đó còn chưa chuyển động!

Quỳ xuống dưới chân Đôn Xaluyxt.

Xin đức ông thương tôi! Xin tha cho tôi! Xin đức ông thương hoàng hậu! Đức ông cũng biết tôi là một đứa ở trung thành. Đức ông vẫn thường nói thế. Đức ông xem, tôi đã phục tùng rồi! Xin tha cho tôi!

ĐÔN XALUYXT. – Thằng này chả bao giờ chịu hiểu cả. Đến khó chịu!

RUY BLAX, quỳ lết dưới chân Đôn Xaluyxt. – Xin tha cho tôi!

---

1) Tên thường đặt cho các vai đầy tớ trong hài kịch.

ĐÔN XALUYXT. – Thôi đi, ông bạn.

Quay lại phía cửa sổ.

Chắc ngươi đóng cửa sổ không chặt, gió ở đấy lọt vào nghe lành lạnh.

Đi đóng cửa lại.

RUY BLAX, đứng dậy. – Hừ! Quá lắm rồi! Bây giờ ta là quận công Đônmêđô, một quan thượng thư có quyền lực tối cao! Ta ngẩng đầu dậy dưới bàn chân chà đạp ta.

ĐÔN XALUYXT. – Hắn bảo thế nào? Thử nói lại nghe xem! Ruy Blax mà là quận công Đônmêđô ư? Mắt ngươi bị bịt mất rồi! Người ta chỉ để Đônmêđô lên cái họ Badăng thôi.

RUY BLAX. – Tôi sẽ cho bắt đức ông.

ĐÔN XALUYXT. – Ta sẽ nói ngươi là ai.

RUY BLAX, tức tối đến cực độ. – Nhưng...

ĐÔN XALUYXT. – Ngươi sẽ tố cáo ta chứ gì? Ta đã liệu cả hai cái đầu của chúng ta rồi đấy. Ta đã nghĩ đến rồi. Ngươi chớ lăm le đắc thắng vội.

RUY BLAX. – Tôi sẽ chối hết.

ĐÔN XALUYXT. – Hừ! Ngươi thực là trẻ con!

RUY BLAX. – Đức ông không có chứng cớ!

ĐÔN XALUYXT. – Còn ngươi thì không có trí nhớ. Ta đã nói là làm, ngươi có thể tin như vậy. Ngươi chỉ là chiếc tất tay, còn ta, ta là bàn tay.

Xích lại gần Ruy Blax, hạ thấp giọng.

Nếu ngươi không tuân lệnh, nếu ngày mai ngươi không ở nhà để chuẩn bị những thứ cần thiết cho công việc của ta, nếu mắt ngươi, cử chỉ của ngươi chỉ để lộ một mảy may thì trước hết, để bắt đầu, người đàn bà mà

ngươi để tâm lo lắng đó sẽ vì hành vi đại dội của ngươi mà bị phỉ báng công khai và suốt đời mang nhục! Thế rồi bà ta sẽ nhận được một mảnh giấy niêm phong cẩn thận, và hiện nay ta đang cất kỹ. Việc này chẳng có gì ám muội cả. Giấy đó được viết với chữ của ai, ngươi nhớ không? Và ký bằng chữ ký của ai, chắc ngươi biết chứ? Đây, bà ta sẽ đọc được như sau: « Tôi Ruy Blax, đầy tớ của hầu tước đơ Fanhlax, bất cứ trong trường hợp nào, dù công khai hay bí mật cũng xin cam đoan sẽ hầu hạ ngài như một đứa ở trung thành!»

RUY BLAX, tuyệt vọng, giọng nghẹn ngào. — Thôi đủ rồi. Thua đức ông. Ngài muốn sao tôi xin theo vậy.

Cửa cuối sân khấu mở, các quan cố vấn trong Hội đồng cơ mật đi vào. Đôn Xaluyxt vội vàng lấy áo khoác trùm kín người.

ĐÔN XALUYXT, nói khẽ. — Có người đến.

Cúi chào Ruy Blax rất cung kính, nói to.

Thưa quận công, tôi là kẻ tôi tớ của ngài (1).

Đi ra.

1) Chỗ này tác giả chơi chữ.

HỒI IV

ĐÔN XÊDA

Một gian phòng nhỏ lộng lẫy và tối tăm. Lớp phủ tường và đồ đạc kiểu xưa, nước mạ vàng đã cũ. Tường che màn đã cũ, bằng nhung màu đỏ thẫm, có chỗ tuyết đã rạt xuống, có chỗ đã sờn và lưng mấy chiếc ghế bành lại có những đường nẹp kim tuyến chia lưng ghế ra thành từng sọc dọc. Cuối phòng, một cửa lớn, hai cánh. Bên trái, ở góc chéo, một lò sưởi lớn chạm theo kiểu thời Philip II, trong có nắp khóa cài bằng sắt. Phía đối diện, trên một góc chéo, một cửa nhỏ thông với một căn phòng nhỏ tối om. Chỉ có một cửa sổ bên trái, trổ rất cao, có song và có một mái che phía dưới như cửa nhà tù. Trên tường, vài bức chân dung ám khói, và gần mờ. Tủ đựng áo có gương Vơnidơ. Ghế bành rộng kiểu thời Philip III. Một cái tủ chạm trổ chi chít để dựa vào tường, một bàn vuông với đầy đủ dụng cụ để viết. Một bàn xoay hình tròn, chân mạ vàng để trong góc.

Buổi sáng.

Khi mở màn. Ruy Blax mặc đồ đen, không áo khoác cũng không đeo huân chương Lông cừu

vàng, đi đi lại lại trong phòng vẻ rất kích động. Ở cuối phòng, tên thị đồng của chàng đứng im lặng như đang đợi lệnh.

LỚP 1

RUY BLAX, TÊN HẦU

RUY BLAX, nói riêng và tự nói với mình. — Làm thế nào bây giờ? Nàng! Nàng trước hết! Chỉ có nàng! Dù óc ta có phải bắn lên tường, dù giá treo cổ có bắt ta đi, hay địa ngục có tóm lấy ta, ta cũng phải cứu nàng trước đã! Nhưng cứu bằng cách nào? Làm thế nào để cứu được? Hiến máu của ta, trái tim ta, linh hồn ta là một điều không quan trọng, là rất dễ. Nhưng bẻ gẫy âm mưu đó! Đoán... đoán! Vì phải đoán cho ra con người đó đã âm mưu trù tính những gì? Hắn từ trong bóng tối bỗng hiện lên, rồi lại chìm vào bóng tối. Và ở đấy, một mình trong bóng tối của hắn, hắn làm gì? Khi ta nghĩ rằng, thoạt đầu, ta đã van xin hắn thương ta! Ta là một thằng hèn, vả lại, đấy là một điều ngu ngốc! Thế đấy! Hắn là một thằng độc ác! Thế mà ta cứ tưởng, điều này chắc hẳn có một nguyên nhân từ trước, dù đã tóm được mồi và nhai được nửa chừng rồi, con quỷ ấy còn chịu buông tha hoàng hậu vì thương hại tên đầy tớ của hắn! Có ai làm động lòng được những loài ác thú? Nhưng, đồ khốn nạn! Dù sao mày cũng phải cứu hoàng hậu! Chính mày làm hại nàng! Nhất thiết mày phải cứu nàng bằng được! Thế

là hết! Ta lại rơi xuống rồi! Từ cao như vậy! Thấp đến như vậy! Thế là ta đã nằm mơ! Ôi! Ta muốn cho nàng thoát nạn! Nhưng hắn! Chúa ơi! Cái thằng chuyên phản bội đó, hắn sẽ đến từ đâu, từ cửa nào, từ nắp bẫy nào? Hắn là chủ của đời ta, của bản thân ta, cũng như của cái nhà này. Hắn có thể lột hết những vàng son. Khóa nào hắn cũng có chìa. Hắn có thể vào, ra, trong bóng tối, tiến lại gần và dẫm đạp lên trái tim ta cũng như dẫm đạp lên cái sàn nhà này vậy. Phải, chính ta đã nằm mơ! Vì sự việc xảy ra quá nhanh nên số phận làm cho ta loạn trí. Ta điên mất! Ta không thể có một ý nghĩ nào xác đáng.

Trời ơi! Trời ơi! Lý trí của ta mà xưa nay ta vẫn tự hào, nay bị kẹt giữa cơn lốc hãi hùng và phẫn nộ, chỉ còn là một cây lau khốn khổ bị cơn dông tố xoắn lại. Biết làm thế nào bây giờ? Ta hãy suy nghĩ thật kỹ xem. Trước hết, phải ngăn nàng, không cho ra khỏi hoàng cung. Ừ phải, có lẽ cái bẫy là ở đấy. Chung quanh ta, tất cả đều là đêm tối, tất cả đều là vực thẳm. Ta cảm thấy cái bẫy nhưng không trông thấy nó đâu. Ta đau khổ quá! Nhất thiết như vậy. Đừng để nàng ra khỏi hoàng cung. Phải báo cho nàng biết một cách chắc chắn. Không chậm trễ. Nhờ ai báo? Ta không có ai cả.

Trầm ngâm suy nghĩ. Bỗng như sực nghĩ ra điều gì và thấy ánh lên một tia hy vọng, chàng ngửng đầu lên.

Phải, Đôn Guyarităng yêu nàng. Hắn là một người trung thực! Phải đấy!

Ra hiệu cho tên thị đồng lại gần, nói khẽ.

Thị đồng, con đi ngay bây giờ đến nhà Đôn Guyarităng, và xin lỗi ông ấy hộ ta; thế rồi, bảo ông ấy phải lập

tức vào cung hoàng hậu, thưa với người rằng, cả ông ấy lẫn ta yêu cầu hoàng hậu dù ai nói gì, làm gì, cũng đừng rời khỏi cung trong ba ngày. Dù có việc gì xảy ra cũng vậy. Đừng ra. Chạy nhanh lên!

Gọi tên hầu lại.

A này!

Rút trong sổ tay ra một tờ giấy và một cây bút chì.

Bảo ông ta đưa giấy này cho hoàng hậu và phải đề phòng nhé!

Đặt giấy lên đầu gối, viết rất nhanh.

« Xin hoàng hậu tin Đôn Guyarităng và làm theo lời ông ấy ».

Gấp giấy lại và đưa cho tên hầu.

Còn về vụ đấu kiếm thì con nói với ông ấy rằng, ta có lỗi và ta xin lỗi, ông ấy nên thương ta, ta có nhiều nỗi lo buồn. Bảo ông ấy chuyền ngay lời thỉnh cầu của ta đến hoàng hậu và ta sẽ xin lỗi ông ấy trước mặt mọi người. Rằng hoàng hậu đang gặp một tai họa rất lớn. Xin hoàng hậu chớ ra khỏi cung. Dù có việc gì xảy ra chăng nữa. Ít nhất cũng trong ba ngày. Con phải nhất nhất làm tất cả những điều ta dặn. Thôi, con đi đi, phải kín đáo, đừng để lộ tí nào cả nhé!

THỊ ĐỒNG. – Con xin hết lòng vì đức ông. Đức ông là một người chủ tốt.

RUY BLAX. – Chạy nhanh lên, thị đồng trung thành của ta. Con hiểu rõ cả chứ?

THỊ ĐỒNG. – Thưa đức ông, vâng, xin đức ông cứ yên tâm.

Đi ra.

RUY BLAX, còn lại một mình, ngồi phịch xuống một chiếc ghế bành. — Bây giờ tâm trí ta đã bình tĩnh hơn. Nhưng, cũng như trong cơn điên, ta cảm thấy lờ mờ những điều mà ta quên mất. Ừ, cách ấy chắc chắn đấy, Đôn Guyarităng... Nhưng còn ta? Ta có nên ngồi đây, đợi Đôn Xaluyxt không? Đợi làm gì? Không, không đợi. Như vậy có thể làm tê liệt hắn được cả một ngày. Ta đến một nhà thờ nào đấy cầu nguyện vậy. Đi thôi! Ta cần được giúp đỡ. Chúa sẽ giúp ta!

Cầm lấy cái mũ để trên một chiếc bàn nhỏ rồi rung một cái chuông để trên bàn. Hai người da đen y phục bằng nhung màu lá mạ và gấm óng ánh vàng, áo có nhiều đường xếp và vạt sau dài, xuất hiện ở cuối phòng.

Ta đi vắng. Chốc nữa sẽ có một người đến đây. Bằng một lối cửa riêng của người ấy. Đến đây, có thể các ngươi sẽ thấy hắn hành động y như người chủ trong nhà. Các ngươi cứ để mặc hắn. Và nếu có nhiều người khác nữa đến thì...

Lưỡng lự một lát.

Chặc! Các ngươi cứ để họ vào.

Ra hiệu bảo hai người da đen ra. Hai người nghiêng mình tuân lệnh và đi ra.

Thôi, ta đi!

Đi ra. Ruy Blax vừa đóng cửa lại thì trong lò sưởi bỗng có tiếng động mạnh rồi từ ống khói xuống một người trùm kín trong một chiếc áo khoác rách mướp. Người đó dâm bổ vào phòng. Đó là Đôn Xêda.

LỚP 2

ĐÔN XÊDA

Sợ hãi, hồn hển, tóc rối bù, choáng váng, với một điệu bộ vừa vui mừng, vừa lo lắng.

Chẳng có gì đâu ạ! Thưa tôi đây ạ!

Đứng dậy xoa cái chân bị ngã và tiến vào phòng, vừa đi vừa cất mũ chào lia lịa.

Xin lỗi! Xin các ngài đừng để ý, tôi chỉ đi qua thôi. Các ngài đang nói chuyện. Xin các ngài cứ việc tiếp tục đi ạ. Tôi vào có hơi đột ngột một tí, thưa các ngài, tôi thật lấy làm ân hận.

Dừng lại giữa phòng và bỗng nhận ra là chỉ có một mình mình.

Không có ai cả? Ban nãy, đứng cheo leo trên mái nhà, mình nghe hình như có tiếng nói kia mà. Không có ai cả!

Ngồi xuống một chiếc ghế bành.

Hay lắm! Trầm tư mặc tưởng vậy! Quạnh hiu thế là tốt. Ôi dà dà! Lắm sự kiện quá đi mất! Làm mình kinh ngạc y như con chó bị ướt, rũ lông, rồi làm nước bắn mù cả mắt vậy. Điểm thứ nhất là mấy tên cảnh binh túm lấy mình trong bàn tay cú vọ của chúng này rồi đến chuyến ra khơi vô lý ấy này, những tàu cướp biển này, rồi cái thành phố to tướng (1) ở đó mình bị đánh nhừ tử này, rồi cái mụ da vàng ấy đến cám dỗ

1) Thành phố Angiê.

đạo đức của mình này, rồi mình ra khỏi nhà lao này, rồi những cuộc du hành của mình này, và cuối cùng là mình trở lại Tây Ban Nha. Thế rồi, ly kỳ thật! Hôm mình về, lạ quá! Vừa chân ướt chân ráo đã húc ngay vào chính mấy tên cảnh binh đó. Chúng đuổi theo mình kịch liệt, mình cũng chạy như điên. Mình nhảy qua một bức tường; trông thấy một ngôi nhà nằm ẩn dưới cây, mình chạy lại. Không ai thấy mình cả, mình nhanh nhẹn trèo từ nhà chứa đồ lên mái; cuối cùng, mình chui vào giữa gia đình nhà người ta qua một cái ống khói, thế là cái áo khoác mới nhất của mình rách toang, rũ xuống đến tận giày. Ái chà! Cái lão Xaluyxt thật là một thằng đại mất dạy!

Soi vào cái gương Vơnidơ nhỏ, đặt trên một chiếc tủ lớn có ngăn kéo chạm.

Cái áo chẽn của mình vẫn theo mình trong những bước gian truân. Nó không sao cả!

Cởi áo khoác và soi gương ngắm chiếc áo chẽn bằng xa tanh hồng đã cũ, rách và đã vá. Thế rồi ôm lấy chân và liếc nhìn lò sưởi.

Chân mình bị đau gớm!

Mở ngăn kéo tủ đựng áo. Thấy trong một ngăn kéo có cái áo khoác bằng nhung màu lá mạ, thêu kim tuyến, áo của Đôn Xaluyxt cho Ruy Blax. Ngắm cái áo đó rồi so sánh với áo của mình.

Cái áo này trông có vẻ khá hơn áo của mình.

Khoác áo màu lá mạ vào người rồi đặt áo mình thay vào chỗ cũ sau khi đã gấp cẩn thận. Bỏ thêm cái mũ vào đấy, lấy nắm tay đấm vào mũ cho nó bẹp xuống; rồi đóng ngăn kéo lại. Kiêu hãnh đi đi lại lại với chiếc áo khoác đẹp thêu kim tuyến kia trên mình.

Dù sao mình cũng đã trở về. Thế là ổn! A, ông anh họ muôn vàn thân mến của tôi, ông muốn cho tôi bỏ xứ sở qua sống bên châu Phi, nơi mà con người là chuột của loài hổ! Nhưng tôi sẽ trả thù ông, ông anh họ trời chu đất diệt của tôi ạ. Để ăn sáng xong rồi tôi sẽ trả thù thật khủng khiếp cho mà xem. Tôi sẽ mang tên thật của tôi đi đến nhà ông, kéo theo cả một lũ du côn thật kinh tởm, đứng xa một dặm còn ngửi thấy mùi cái giá treo cổ, và tôi sẽ cho tất cả lũ chủ nợ của tôi với đàn con của chúng nữa, nhai sống ông đi.

Thấy trong góc có đôi ủng rất đẹp, ông viên đăng ten, liền vội vàng cởi đôi giày của mình và đi ủng mới vào rất tự nhiên.

Trước hết, hãy xem xem lòng dạ độc ác của ông ấy đã đưa mình đến đâu nào.

Sau khi xem xét khắp phòng một lượt.

Nhà cửa bí mật rất hợp với những bi kịch. Cửa đóng, then cài y hệt một nhà lao. Muốn vào cái nhà xinh đẹp này, người ta phải chui tọt xuống từ trên cao, chẳng khác gì rượu, rót vào chai vậy.

Thở dài.

Rượu ngon, kể cũng ngon thật!

Trông thấy cánh cửa nhỏ bên phải, mở ra, chui ngay vào căn phòng nhỏ thông với cửa đó, rồi trở ra với những cử chỉ đầy kinh ngạc.

Kỳ lạ ơi là kỳ lạ! Một căn phòng không có lối ra và tất cả đều kín bưng, kín bít!

Đi lại cửa cuối phòng, mở hé, nhìn ra ngoài rồi để nó tự đóng lại và trở lại trước sân khấu.

Không có lấy một người! Mình rơi vào chỗ quái nào thế nhỉ! Dù sao, mình đã thoát khỏi tay mấy tên cảnh binh. Còn thì cần đếch gì? Không lẽ vì chưa bao giờ trông thấy một ngôi nhà như thế này mà mình đâm hoảng rồi lại mặt ủ mày chau sao?

Lại ngồi xuống ghế bành, ngáp dài, rồi lại đứng ngay dậy.

Chà! Ở đây buồn rũ cả xương!

Trông thấy một cái tủ đặt chéo bên trái.

Xem nào! Tủ gì trông giống như tủ sách ấy nhỉ!

Lại bên tủ, mở ra. Đó là một cái tủ đựng thức ăn đầy ắp.

Biết ngay mà, một cái chả này, rượu này, một quả dưa hấu này. Một bữa ăn dự phòng đầy đủ. Sáu chai rượu sắp ngang hàng thẳng lối. Chà! Trông thấy cái nhà này là mình nghi ngay mà!

Ngắm chai này qua chai khác.

Rượu hảo hạng cả. Tốt! Cái tủ này khá đấy!

Vào góc phòng, bê cái bàn tròn ra, đem đặt trước sân khấu, rồi vui vẻ mang tất cả rượu và thức ăn trong tủ đặt lên bàn. Dọn thêm một cái cốc, một cái đĩa, một cái dĩa, v.v. rồi cầm lấy một chai rượu.

Đọc cái này trước đã.

Rót một cốc đầy và nốc cạn một hơi.

Thật là một tác phẩm tuyệt vời của nhà thi hào trứ danh tên gọi là mặt trời kia! Xêre đê Sơvaliê cũng chưa bao giờ làm được cái gì đỏ hơn thế.

Ngồi xuống, rót thêm cốc nữa và lại uống

Còn sách nào hơn được nữa! Ai tìm ra được thứ gì ngon hơn nữa?

Lại uống.

Ôi! Lạy Chúa! Thật tỉnh cả người. Bây giờ thì ta chén.

Bắt đầu ăn chả.

Mấy thằng cảnh binh chó má ấy! Mình đánh lạc hướng chúng rồi! Chúng mất dấu vết mình rồi!

Lại ăn.

Chà! Thật là ông vua của loài chả! Còn lão chủ nhà ấy mà, nếu lão đến thì...

Lại bên tủ, lấy một cái cốc và bộ đồ ăn ra, đặt lên bàn.

Mình mời lão ta cùng chén! Miễn lão đừng đuổi mình là được! Mình phải ăn mau lên.

Ăn miếng to gấp đôi.

Ăn xong, mình sẽ đi thăm qua nhà. Nhưng chủ nhà là ai thế nhỉ? Có lẽ một thằng cha cũng khá. Đây chỉ có thể là một nơi hò hẹn tình tự gì thôi. Ô hay, mình đến đây có làm hại gì đâu nào? Mình có đòi hỏi gì đâu nào? Không có gì cả nhé! Mình chỉ cầu xin lòng hiếu khách của người trần tục đáng kính kia, theo kiểu đời thượng cổ...

Khuỵu chân ôm lấy cái bàn.

Là ôm lấy cái bàn thờ.

Lại uống.

Trước hết, rượu này không thể là rượu của một người độc ác. Vả lại, dứt khoát là nếu có người đến thì mình sẽ tự xưng danh. Ái chà! Ông anh họ chết băm, chết vằm của tôi, ông sẽ phát khùng lên đấy nhỉ? Thế nào? Cái thằng lêu lổng, cái thằng ghẻ lở, cái thằng kẻ cướp, cái thằng Zafari, cái thằng ăn mày, cái

thằng khố rách áo ôm ấy ư? Đúng, nó là Đôn Xêda đơ Badăng, em họ của Đôn Xaluyxt! Chà! Thật là một tin bất ngờ khoái trá! Thế rồi ở Mađrit, người ta bàn tán ầm lên! Nó về bao giờ thế? Sáng nay à! Đêm nay à? Người ta sẽ xôn xao biết chừng nào khi thấy quả bom ấy, cái tên lẫy lừng đã bị quên đi ấy, bỗng đâu rơi đánh đùng một cái! Đôn Xêda đơ Badăng ư? Vâng, thưa các ngài, các ngài đại xá cho, chính hắn. Không ai nghĩ đến hắn, không ai nhắc đến hắn nữa. Thì ra hắn chưa chết à? Thưa các ông, các bà, hắn còn sống! Mấy ông đàn ông sẽ bảo: quái nhỉ! Còn các bà thì! Úi trời ơi! Thật là một bản nhạc du dương đón chào mình khi mình trở về xứ sở, hòa lẫn với tiếng sủa ầm ĩ của ba trăm tên chủ nợ! Mình sẽ đóng một vai trò thú vị biết chừng nào! Than ôi! Mình chẳng có xu nào cả!

Có tiếng động ở cửa ra vào.

Có người đến! Chắc họ sẽ tống cổ mình đi như tống cổ một tên hề dở. Mặc kệ, đừng làm việc gì nữa vời cả. Xêda ạ!

Trùm áo khoác đến tận mắt. Cửa cuối phòng mở. Một tên đầy tớ mặc chế phục, mang trên lưng một cái xà cột to tướng bước vào.

LỚP 3

ĐÔN XÊDA, TÊN ĐẦY TỚ

ĐÔN XÊDA, nhìn tên đầy tớ từ đầu đến chân vẻ khinh bỉ.— Đến đây tìm ai thế, ông bạn?

Nói riêng.

Phải thật gan lì mới được, nguy hiểm cực kỳ đấy!

TÊN ĐẦY TỚ.—Tôi hỏi ông Xêda dơ Badăng.

ĐÔN XÊDA, giở áo khoác để lộ mặt.—Đôn Xêda à! Chính ta đây!

Nói riêng.

Ly kỳ thật!

TÊN ĐẦY TỚ.—Ngài là tôn ông Đôn Xêda đơ Badăng à?

ĐÔN XÊDA.—Chứ còn ai? Ta được cái vinh dự ấy đấy! Ta là Xêda, ông Xêda chính cống, ông Xêda độc nhất! Bá tước đơ Garôpha..

TÊN ĐẦY TỚ, đặt cái xà cột lên ghế bành.—Xin mời ngài xem thử, đây có đúng là số tiền của ngài không?

ĐÔN XÊDA, như lóa mắt, nói riêng. — Tiền à? Thế này thì quái gở thật!

Nói to.

Ông bạn ạ...

TÊN ĐẦY TỚ.—Xin ngài đếm lại cho. Đây là số tiền mà tôi được lệnh mang đến cho ngài.

ĐÔN XÊDA, nghiêm trang.—À! Tốt lắm! Ta biết!...

Nói riêng.

Mình muốn mà quỷ... Nhưng thôi, chớ làm hỏng câu chuyện tuyệt diệu này đi. Nó đến rất đúng lúc.

Nói to.

Ngươi có cần lấy giấy biên nhận không?

TÊN ĐẦY TỚ.—Thưa ngài, không ạ.

ĐÔN XÊDA, chỉ cái bàn cho tên đầy tớ.—Để tiền lên đấy.

Người đầy tớ vâng lời.

Ai sai ngươi đem đến?

TÊN ĐẦY TỚ.—Thì ngài cũng biết đấy thôi.

ĐÔN XÊDA.—Tất nhiên rồi, nhưng...

TÊN ĐẦY TỚ.—Tôi được lệnh nói thêm với ngài rằng, số tiền này là do một người mà ngài biết, sai mang lại để làm cái việc mà ngài đã biết.

ĐÔN XÊDA, hài lòng với lời giải thích.—À ra thế?

TÊN ĐẦY TỚ.—Chúng ta cả hai người đều phải thật kín đáo. Suỵt!

ĐÔN XÊDA.—Suỵt!!! Tiền này là do... Câu nói hay tuyệt! Nói lại nghe nào!

TÊN ĐẦY TỚ.—Tiền này...

ĐÔN XÊDA.—Rõ lắm rồi! Là do một người mà ta biết...

TÊN ĐẦY TỚ.—Để làm cái việc mà ngài đã biết. Chúng ta...

ĐÔN XÊDA.—Cả hai người!!!

TÊN ĐẦY TỚ.—Đều phải thật kín đáo!

ĐÔN XÊDA.—Rất rõ!

TÊN ĐẦY TỚ.—Còn tôi người ta bảo sao tôi làm vậy, ngoài ra tôi chẳng hiểu gì cả.

ĐÔN XÊDA.—Không sao!

TÊN ĐẦY TỚ.—Nhưng ngài thì hiểu chứ?

ĐÔN XÊDA.—Đã đành!

TÊN ĐẦY TỚ.—Thế là đủ.

ĐÔN XÊDA.—Ta hiểu và ta nhận ông bạn rất thân mến ạ. Trước hết, nhận tiền thì bao giờ cũng dễ hiểu.

TÊN ĐẦY TỚ.—Suỵt!

ĐÔN XÊDA.—Suỵt!! Chúng ta đừng dại mồm dại miệng. Chết đấy!

TÊN ĐẦY TỚ.—Thưa ngài, ngài đếm đi.

ĐÔN XÊDA.—Ngươi cho ta là ai vậy?

Khen cái bao căng phình để trên bàn.

Cái bụng đẹp quá!

TÊN ĐẦY TỚ, nằn nì. — Nhưng...

ĐÔN XÊDA. — Ta tin ở ngươi.

TÊN ĐẦY TỚ. — Toàn là các loại tiền vàng và tiền bạc có giá trị cả đấy.

ĐÔN XÊDA, mở bao và lôi ra nhiều túi đựng đầy tiền vàng và bạc. Mở các túi ra và để lên bàn, vẻ thán phục. Thế rồi thò tay lôi từng nắm một cho vào túi áo của mình rồi ngừng tay vẻ trang nghiêm, nói riêng. — Thế là câu chuyện ly kỳ của ta, để đạt mức thần tiên tột độ của nó, đã kết thúc một cách tinh tứ bằng một số bạc kếch xù.

Lại bỏ tiền vào túi.

Trời ơi, khoái quá, mình rơi đúng ngay vào một chiếc thuyền chở vàng.

Túi này đầy, bỏ qua túi khác. Tìm túi khắp nơi và hình như quên mất sự có mặt của tên đầy tớ.

TÊN ĐẦY TỚ, thản nhiên đứng nhìn Đôn Xêda bỏ tiền vào túi. — Và bây giờ tôi đợi lệnh của ngài.

ĐÔN XÊDA, quay lại. — Để làm gì?

TÊN ĐẦY TỚ. — Để làm ngay, không trậm trễ, điều mà tôi không biết, nhưng ngài biết. Nhiều lợi ích rất quan trọng.

ĐÔNXÊDA, ngắt lời, vẻ đồng tình. — Phải, công và tư!!!

TÊN ĐẦY TỚ. — Đòi hỏi công việc phải được tiến hành ngay bây giờ. Tôi nói lại điều mà người ta bảo nói.

ĐÔN XÊDA, vỗ vai tên đầy tớ. — Và ta yêu người chính vì thế đấy, ông bạn đầy tớ trung thành ạ.

TÊN ĐẦY TỚ. — Để công việc khỏi chậm trễ, ông chủ tôi giao tôi cho ngài để giúp đỡ ngài.

ĐÔN XÊDA.—Hành động như vậy là rất chí lý! Ta làm theo lời ông ấy.

Nói riêng.

Mình mà biết nói gì với hắn thì cứ treo cổ mình lên.

Nói to.

Lại đây, thuyền chở vàng, và trước hết.

Rót rượu đầy cốc kia.

Uống cái này đi đã.

TÊN ĐẦY TỚ. — Sao, thưa ngài?...

ĐÔN XÊDA.—Uống cái này đi!

Tên đầy tớ uống, Đôn Xêda lại rót đầy cốc của hắn.

Rượu Ôrôpêxa đấy nhé!

Bảo tên đầy tớ ngồi xuống, cho hắn uống hết cốc này sang cốc khác.

Ta nói chuyện nào!

Nói riêng.

Mắt hắn đã đỏ kè lên rồi.

Nằm dài trên ghế bành, nói to.

Ông bạn thân mến ạ, con người chỉ là một làn khói đen tỏa ra từ ngọn lửa của dục vọng. Thế đấy!

Lại rót rượu cho tên đầy tớ.

Điều ta vừa nói với ngươi thật ngu như lợn ấy! Trước hết, làn khói bay bổng lên trời xanh kia, khi ở trong một lò sưởi thì nó khác. Nó vui vẻ bay lên, còn chúng mình thì rơi xuống.

Xoa ống chân.

Con người chỉ là một thứ chi vô giá trị.

Rót đầy cả hai cốc.

Ta uống đi. Tất cả số tiền vàng của ngươi cũng không đáng giá bằng tiếng hát của một người say rượu qua đường đâu.

Xích lại, vẻ bí mật.

Ngươi xem, chúng mình phải thận trọng. Già néo thì đứt dây (1). Tường không mỏng thế nào tường cũng đổ. Ông bạn, móc cổ áo lại cho ta với.

TÊN ĐẦY TỚ, kiêu hãnh.—Thưa ngài, tôi không phải là hầu phòng.

Đôn Xêda chưa kịp ngăn lại thì hắn đã cầm lấy cái chuông để trên bàn, rung một hồi.

ĐÔN XÊDA, sợ hãi, nói riêng. — Hắn rung chuông! Lão chủ nhà có lẽ sẽ dẫn xác đến. Chết mình rồi!

Một trong hai tên hầu da đen vào. Đôn Xêda hoảng quá, quay mặt sang phía khác, như không biết làm thế nào được nữa.

TÊN ĐẦY TỚ, nói với người hầu da đen. — Móc cổ áo lại cho ngài.

Người da đen nghiêm trang lại gần Đôn Xêda lúc ấy đang nhìn hắn một cách ngạc nhiên, móc cổ áo lại cho y, xong cúi chào và đi ra. Đôn Xêda ngạc nhiên, sửng sốt.

ĐÔN XÊDA, rời bàn ăn, nói riêng. — Cam đoan là mình đang ở trong nhà của Bendêbuyt (2) đây!

Ra phía trước sân khấu, đi đi, lại lại.

---

1) Nguyên văn: *chở đầy quá thì trục xe gãy.*

2) Theo Thánh kinh, đây là một con quỷ được xem là đứng đầu loài quỷ.

Dù sao, mặc sự thế vần xoay, cho mình hưởng thì mình cứ việc hưởng. Thế là mình đã trở thành triệu phú. Mình có tiền! Biết dùng làm gì bây giờ?

Quay lại phía tên đầy tớ lúc đó vẫn đang ngồi bên bàn, tiếp tục uống rượu và đã bắt đầu lảo đảo trên ghế.

Đợi tí nhé! Xin lỗi!

Mơ màng suy nghĩ, nói riêng.

Vậy thì, hay là mình trả quách cho bọn chủ nợ? Xì! Việc quái gì! Hay là mình tưới cho chúng một ít để xoa dịu chúng? Bọn chúng là chúa hay nổi cáu kia đấy? Nhưng tưới làm gì những cái hoa xấu xí ấy! Chẳng hiểu mình đào đâu ra được những ý nghĩ kỳ quặc thế chẳng biết! Tiền bạc là dễ làm hư hỏng con người thế đấy! Dù người đó là dòng dõi của Aniban chinh phục thành La Mã xưa, nó cũng tọng cho đầy một bụng tình cảm tiểu tư sản. Rồi người ta sẽ bảo mình thế nào? Là mắc nợ mà cũng trả! Không đâu!

TÊN ĐẦY TỚ, nốc cạn cốc rượu. — Ngài ra lệnh gì cho tôi nào?

ĐÔN XÊDA. — Yên! Để ta suy nghĩ! Đợi đấy. Uống rượu đi!

Tên đầy tớ lại uống. Đôn Xêda lại tiếp tục suy nghĩ miên man rồi bỗng vỗ trán như đã tìm ra một ý.

Phải đấy!

Với tên đầy tớ.

Đứng dậy ngay đi. Phải làm thế này này. Bỏ tiền vào túi cho đầy vào.

Tên đầy tớ chuếnh choáng đứng dậy và bỏ tiền vào túi áo chẽn. Đôn Xêda vừa giúp hắn bỏ tiền vào túi vừa nói tiếp.

Ngươi đến con đường hẻm ở cuối quảng trường Mayo rồi vào nhà số chín. Đó là một ngôi nhà hẹp Nhà xinh xắn, chỉ có điều là cửa sổ bên phải bị dán lên mặt kính một cái vầy cá bằng giấy.

TÊN ĐẦY TỚ. — Nhà chột à ?

ĐÔN XÊDA. — Không, lác. Lên gác có thể què chân. Coi chừng đấy !

TÊN ĐẦY TỚ. — Lên bằng thang à ?

ĐÔN XÊDA. — Cũng gần như thế. Có dốc hơn. Trên gác có một mỹ nhân rất dễ nhận ra. Một cái mũ loại sáu xu, dưới mũ là một mớ tóc dày rối bù, người hơi lùn, tóc hơi hoe hoe... một người đàn bà xinh đẹp. Ngươi phải hết sức cung kính, ông bạn ạ, đó là người yêu của ta, cô Luyxanhđa, một cô gái trước đây tóc vàng, mắt xanh biếc và ban đêm thường nhảy điệu *făng-đàng-gô* ở nhà ông giám mục. Ngươi hãy nhân danh ta, đếm cho cô ấy một trăm *đuyca*. Qua một ngôi nhà tồi tàn bên cạnh, ngươi sẽ thấy một lão to béo, mũi đỏ, lưng đeo kiếm dài, vai khoác áo rách, đầu đội một cái mũ phớt tàng sụp đến tận lông mày, trên có một chiếc lông chim rủ xuống, bi ai và lơ láo. Ngươi thay mặt ta, cho lão kỳ quái đó sáu đồng. Xa hơn một quãng, ngươi sẽ thấy một cái lỗ tối đen như cái miệng lò, một quán rượu ca hát ở góc một ngã ba đường. Trên ngưỡng cửa có một anh chàng vui tính thường xuyên đến đấy, ngồi uống rượu và hút thuốc. Đó là một người rất dịu dàng, sống một cuộc đời cao nhã, một nhà quý tộc, không bao giờ nói một lời thô bỉ, đó là Gulatrômba, người bạn chí thiết của ta. Cho hắn ba mươi đồng *êquy*. Và bảo hắn, chỉ vắn tắt một điều thôi, là đem tiền uống rượu ngay đi, rồi hắn sẽ có món khác. Ngươi

Hãy cho những kẻ nghèo hèn đó những đồng tiền có giá trị nhất của ngươi, và nếu họ có trợn mắt lên vì ngạc nhiên thì ngươi cũng đừng kinh ngạc!

TÊN ĐẦY TỚ. – Rồi sao nữa?

ĐÔN XÊDA. – Còn lãi bao nhiêu thì cho ngươi. Và cuối cùng...

TÊN ĐẦY TỚ. – Thưa ngài dạy gì ạ?

ĐÔN XÊDA. – Đi uống rượu cho thật say, ngốc ạ. Đập vỡ thật nhiều hũ vào, làm cho vang trời dậy đất lên. Và ngày mai, đến tối mịt hãy về nhà.

TÊN ĐẦY TỚ. – Thưa ngài, vâng ạ.

Đi ra cửa chuếnh choáng.

ĐÔN XÊDA, nhìn theo hắn, nói riêng. – Hắn say túy lúy rồi.

Gọi hắn lại. Tên đầy tớ trở lui.

À này!... Khi nào ngươi đi ra, những đứa vô công rồi nghề sẽ đi theo ngươi đấy. Ngươi phải có thái độ thế nào cho xứng đáng với thứ rượu mà ngươi đã uống. Phải biết cư xử một cách phong lưu. Nếu chẳng may tiền cất trong quần có rơi mất vài đồng cũng cứ để cho nó rơi, và nếu bọn phụ bếp, bọn tăng lữ, bọn học trò, bọn ăn mày đi qua có nhặt thì để cho chúng nhặt. Ngươi đừng hung dữ quá khiến người khác không dám lại gần. Thậm chí, nếu chúng nó có thò tay vào túi lấy vài ba đồng thì cũng tha cho chúng. Chúng cũng là những con người như chúng ta thôi. Vả lại ngươi xem, trong cái thế gian đầy những biến cố bi thảm này, thỉnh thoảng đem lại cho kẻ khác một niềm vui, đó là nghĩa vụ chung cho tất cả.

Âu sầu.

Những người đó một ngày kia có thể bị treo cổ! Chúng ta phải tôn trọng họ như họ xứng đáng được tôn trọng! Thôi đi đi!

Tên dầy tớ đi ra. Còn lại một mình. Đôn Xêda lại ngồi xuống chống tay lên bàn và có vẻ suy nghĩ rất lung.

Bổn phận của một con chiên và một người hiền là khi nào có tiền, phải sử dụng tiền đó cho tốt. Mình có tiền để sống ít nhất cũng trong tám ngày! Vậy mình sẽ sống cho hết tám ngày đó. Và nếu còn lại một ít tiền thì mình sẽ dùng vào những công việc từ thiện. Nhưng mình không dám chắc có làm được không đây, vì thế nào rồi người ta cũng sẽ lấy lại số tiền đó. Có lẽ đây là một sự nhầm lẫn và chắc cái thằng mất dạy đó nghe nhầm hoặc mình phát âm sai...

Cánh cửa cuối phòng lại mở. Một bà lão tóc hoa râm, váy đen, khăn đen, tay cầm quạt đi vào.

LỚP 4

ĐÔN XÊDA, MỘT BÀ LÃO (1)

BÀ LÃO. đứng ở ngưỡng cửa hỏi.—Ông Xêda đơ Badăng ở nhà không ạ?

Đang miên man suy nghĩ, Đôn Xêda bỗng ngửng phắt đầu dậy.

1) Do Cadinđa cử đến.

ĐÔN XÊDA. — Thế này thì lạ thật!

Nói riêng.

O! Giống cái!

Trong lúc bà lão cúi chào ở cuối sân khấu thì Đôn Xêda kinh ngạc đi ra trước sân khấu.

Việc này chắc hẳn có bàn tay của ma quỷ hay của Đôn Xaluyt gì đây! Chắc thế nào rồi ông anh họ của mình cũng sẽ đến.

Một bà lão!

Chính tôi là Đôn Xêda đây.

Nói to.

Bà muốn hỏi gì?...

Nói riêng.

Thường lệ thì xong bà già là đến bà trẻ.

BÀ LÃO, chào và làm dấu thánh giá. — Thưa ngài, hôm nay là ngày trai giới, tôi xin kính chào ngài nơi Đức chúa Giêxu chí cao.

ĐÔN XÊDA, nói riêng. — Mở đầu bồ tát, kết thúc trai lơ.

Nói to.

Amen! Xin chào bà!

BÀ LÃO. — Xin Chúa ban cho ngài mọi điều vui vẻ!

Bí mật.

Ngài có hẹn với người sai tôi đến đây là tối nay ngài sẽ bí mật gặp người đó không ạ?

ĐÔN XÊDA. — Tôi có thể làm điều ấy lắm chứ?

Rút ở hầu bao ra một mảnh giấy đã gấp và đưa cho Xêda xem, nhưng không cho hắn cầm.

À, anh chàng đẹp trai kín mồm kín miệng của tôi, thì ra chính ngài đã viết mảnh giấy này cho một người

nào đấy yêu ngài và ngài biết rõ, để hẹn gặp người đó ngay tối nay?

ĐÔN XÊDA. — Có lẽ chính tôi đấy!

BÀ LÃO. — Tốt lắm! Người đàn bà có lẽ lấy phải một lão khọm nào đấy, hình như cần phải thận trọng, nên người ta bảo tôi đến đây, dò tình hình xem thử ra sao. Tôi không biết bà ấy, nhưng ngài thì ngài biết. Cô hầu của bà ấy nói chuyện đó với tôi. Thế là đủ. Cô ta không nói tên ai cả.

ĐÔN XÊDA. — Trừ tên tôi.

BÀ LÃO. — Cũng đúng thôi. Một bà nọ nhận được thư của người bạn lòng hẹn gặp. Nhưng bà ta sợ sa vào một cái bẫy nào đó. Mà cẩn thận quá như vậy cũng chẳng hại gì bao giờ. Tóm lại người ta sai tôi đến đây để được nghe ngài tự miệng xác nhận...

ĐÔN XÊDA. — Ôi! Cái bà lão này mới khiếp chứ? Trời đất! Chỉ một bức thư tình mà rối rắm thế? Phải, chính tôi, chính tôi đấy bà ạ!

BÀ LÃO, để mảnh giấy đã gấp xuống bàn, Xêda tò mò nhìn mảnh giấy. — Vậy nếu đúng là ngài thì ngài viết vào sau lưng bức thư này chữ «Cứ đến!». Nhưng ngài đừng tự tay viết lấy để khỏi liên lụy gì cả.

ĐÔN XÊDA. — Ghê thật Đùng, tự tay ta viết lấy!

Nói riêng.

Nhiệm vụ hoàn thành rất tốt đẹp!

Giơ tay lấy bức thư nhưng thư đã được dán lại rồi, và bà lão không cho hắn đụng đến.

BÀ LÃO. — Đừng mở. Ngài cũng nhận ra được cái phong bì này rồi kia mà.

ĐÔN XÊDA. — Tất nhiên!

Nói riêng.

Thế mà mình ao ước được xem!... Nhưng phải đóng vai trò của mình mới được.

Lắc chuông. Một tên hầu da đen vào.

Ngươi biết viết không?

Tên hầu gật. Đôn Xêda tỏ vẻ kinh ngạc, nói riêng.

Hắn ra hiệu!

Nói to.

Câm đấy à, chú mày?

Người da đen lại gật. Xêda lại tỏ vẻ kinh ngạc. Nói riêng.

Hay lắm! Cứ tiếp tục đi! Giờ lại đến người câm!

Chỉ bức thư bà lão đang ấn chặt xuống bàn, nói với tên câm.

Viết lên đấy cho ta chữ «Cứ đến».

Tên câm viết. Đôn Xêda ra hiệu cho bà lão lấy lại bức thư và bảo tên câm đi ra. Tên câm ra. Nói riêng.

Nó dễ bảo đấy chứ!

BÀ LÃO, bỏ thư vào hầu bao, vẻ bí mật và xích lại gần Đôn Xêda. — Tối nay ngài sẽ được gặp bà ấy. Bà ta có xinh lắm không ngài?

ĐÔN XÊDA. — Rất xinh.

BÀ LÃO. — Cô hầu của bà ta trông thật là tuyệt! Giữa buổi thuyết giáo, cô ấy đến kéo riêng tôi ra. Cô ấy đẹp ơi là đẹp! Mặt mũi như tiên còn mắt thì như quỷ. Với lại, cô ấy có vẻ thạo về những chuyện yêu đương lắm.

ĐÔN XÊDA, nói riêng. — Mình thì cho được cô hầu cũng mãn nguyện lắm rồi.

BÀ LÃO. — Vì cái đẹp bao giờ cũng làm cho cái xấu sợ nên người thường trông tôi mà suy ra Chúa, nhìn tớ mà đoán chủ nhà. Vậy bà của ngài nhất định phải rất đẹp!

ĐÔN XÊDA. — Còn phải nói!

BÀ LÃO, cúi chào để về. — Tôi xin hôn tay ngài.

ĐÔN XÊDA, cho bà lão một nắm tiền vàng. — Ta xin tiễn chân bà! Đây cầm lấy, bà lão!

BÀ LÃO, bỏ tiền vào túi. — Thanh niên ngày nay vui tính thật!

ĐÔN XÊDA, ra hiệu cho bà lão ra. — Thôi, đi đi...

BÀ LÃO, cúi chào. — Nếu ngài... cần... tôi tên là... Ôlive ở tu viện Xăng Idiđrô.

Đi ra, cửa lại mở và bà ta lại ló đầu vào.

Vào nhà thờ, bao giờ tôi cũng ngồi bên phải, cột thứ ba.

Đôn Xêda bực mình quay lại. Cửa đóng lại, rồi lại mở, và bà lão lại xuất hiện.

Tối nay ngài sẽ được gặp bà ấy! Thưa ngài, khi cầu kinh, xin ngài nhớ đến tôi!

ĐÔN XÊDA, nổi cáu, đuổi bà ta. — Ôi dà!

Bà lão biến mất. Cửa lại đóng lại. Một mình.

Thôi mình nhất định không ngạc nhiên nữa. Mình đang sống trên cung trăng, hiện nay mình là con cưng của số mệnh. Sau khi thỏa mãn dạ dày, bây giờ mình lại sắp thỏa mãn cả con tim.

Mơ màng.

Tất cả những việc ấy có vẻ đẹp quá chừng! Hãy coi chừng kết thúc.

Cửa cuối phòng lại mở. Đôn Guyarităng bước vào, nách cắp hai cây kiếm trần dài.

LỚP 5

ĐÔN XÊDA, ĐÔN GUYARITĂNG

ĐÔN GUYARITĂNG, ở cuối sân khấu nói ra. — Xêda đơ Badăng có nhà không?

ĐÔN XÊDA, quay lại và trông thấy Đôn Guyarităng với hai cây kiếm. — Hừ! Có thế chứ! Câu chuyện đã hay, bây giờ lại càng hay hơn nữa. Ăn uống no say, có tiền bạc, có hò hẹn với nhân tình, bây giờ đến đấu kiếm! Mình đã trở lại Đôn Xêda trong trạng thái tự nhiên rồi!

Vui vẻ lại gần Đôn Guyarităng, chào lia lịa một cách ân cần, niềm nở. Đôn Guyarităng lo ngại, nhìn Đôn Xêda và tiến lên trước sân khấu, chân cứng nhắc.

Thưa ngài, có đấy ạ. Xin rước ngài vào.

Đưa ghế mời Đôn Guyarităng ngồi. Đôn Guyarităng vẫn đứng.

Mời ngài ngồi. Xin ngài cứ tự nhiên như ở nhà vậy Tôi rất sung sướng được tiếp ngài. Nào! Chúng mình nói chuyện một lát. Ở Mađrit, người ta đang làm những gì? Trời! Thật là một thành phố tuyệt vời! Tôi thì tôi

chẳng biết gì nữa hết, tôi tưởng như người ta vẫn còn khâm phục Matalôbôx (1) và Lanhdamia (2) vậy. Về phần tôi, tôi sợ người đàn bà ăn trộm trái tim hơn đứa ăn trộm tiền vì tôi cho đó là mối nguy cơ khẩn cấp nhất. Ôi dà! Đàn bà ấy, thưa ngài! Cái giống quỷ ám ấy, họ nắm lấy tôi trong lòng bàn tay họ, và đối với họ, tôi cứ như người hâm hâm vậy. Ngài nói đi, nói cho tôi biết sự thực với nào. Tôi không phải là người sống nữa, không có chút gì là của con người nữa. Tôi là một thực thể phi lý, một xác chết vừa sống lại, một con bò, một nhà quý tộc của xứ Caxti cũ. Tôi thật như từ cung trăng rơi xuống vậy (3). Tôi từ những nước quái gở nhất về đây.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Ông mới về à, thưa ông? Vậy thì tôi đây, tôi lại còn mới về hơn ông kia đấy.

ĐÔN XÊDA, rạng rỡ. — Ngài từ những bến bờ xa lạ nào về thế?

ĐÔN GUYARITĂNG. — Từ trên kia, trên phương Bắc ấy.

ĐÔN XÊDA. — Còn tôi thì mãi tít từ kia, ở tận phương Nam ấy.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Tôi ức vô cùng!

ĐÔN XÊDA. — Chứ gì nữa! Còn tôi thì điên lên được!

ĐÔN GUYARITĂNG. — Tôi đã đi một ngàn hai trăm dặm.

ĐÔN XÊDA. — Còn tôi, hai ngàn! Tôi đã trông thấy những người đàn bà da vàng, da xanh, da đen, da lục

---

1) Một tên kẻ trộm khét tiếng hồi đó.

2) Một vũ nữ rất được hoan nghênh hồi đó.

3) Nguyên văn: *Người ta ăn trộm mất bút của tôi và tôi đánh mất đôi găng của tôi.* (Ý nói ngơ ngác không biết gì cả.)

Tôi đã trông thấy những nơi được Trời ưu đãi; Angiê, một thành phố sung sướng, Tunis đáng yêu, ở đấy người ta thấy nhan nhản những người bị đóng cọc vào đít và móc lên cửa, vì những người hồi giáo ở đấy có những tác phong trang nhã nhất trần đời.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Tôi bị người ta lừa, ông ạ!

ĐÔN XÊDA. — Còn tôi thì bị bán!

ĐÔN GUYARITĂNG. — Tôi gần như bị đi đày ấy!

ĐÔN XÊDA. — Còn tôi thì gần như bị treo cổ!

ĐÔN GUYARITĂNG. — Người ta đã khéo léo sai tôi đem sang Nơbua một cái hộp trong đó có mấy chữ: «Giữ lão già điên này lại lâu được chừng nào hay chừng nấy»

ĐÔN XÊDA, cười phá lên. — Hay quá! Ai thế?

ĐÔN GUYARITĂNG. — Nhưng tôi sẽ vặn cổ cái thằng Xêda đơ Badăng ấy đi chứ lại!

ĐÔN XÊDA, nghiêm trang. — Thật à!

ĐÔN GUYARITĂNG. — Vừa rồi hắn sai một tên hầu của hắn đến nhà tôi, bảo là để thay mặt hắn xin lỗi tôi thế mới to gan chứ! Thật là một thằng gian hùng quỷ quyệt! Tôi không thèm gặp mặt tên hầu. Tôi cho giam hắn lại ở nhà tôi và tôi đến tìm thằng chủ. A, cái thằng Xêda đơ Badăng, cái thằng vô liêm sỉ, cái quân phản bội ấy! Tôi phải giết nó! Nó đâu rồi?

ĐÔN XÊDA, vẫn nghiêm trang. — Chính tôi đây!

ĐÔN GUYARITĂNG. — Chính ông! Ông đùa đấy chứ, thưa ông?

ĐÔN XÊDA. — Tôi là Đôn Xêda.

ĐÔN GUYARITĂNG. – Sao! Ông vẫn tự nhận là Đôn Xêda?

ĐÔN XÊDA. – Tất nhiên, vẫn nhận!

ĐÔN GUYARITĂNG. – Ông bạn thân mến ơi! Bỏ cái vai trò ấy đi, ông làm tôi bực mình lắm rồi đấy, chẳng buồn cười tí nào đâu.

ĐÔN XÊDA. – Còn ngài, ngài làm tôi buồn cười quá sức. Tôi trông bộ ngài thật y hệt một anh chàng ghen. Tôi thương hại ngài lắm, ngài ạ, vì sự đau khổ do tật xấu của chính mình gây ra cho mình còn tệ hơn cả sự đau khổ do tật xấu của người khác mang lại. Tôi xin thưa với ngài rằng, tôi thích nghèo hơn là keo kiệt, thích làm người bị cắm sừng hơn là làm đứa ghen tuông, nhưng ngài thì ngài lại được cả hai đằng. xin thề với ngài là tối nay, tôi đã hẹn gặp bà nhà ta rồi đấy!

ĐÔN GUYARITĂNG. – Gặp vợ tôi?

ĐÔN XÊDA. – Phải, vợ ngài!

ĐÔN GUYARITĂNG. – Thôi đi! Tôi chưa có vợ.

ĐÔN XÊDA. – Vờ vĩnh mãi! Chưa có vợ! Nãy giờ có đến mười lăm phút, đức ngài trông giống như một ông chồng đang gầm hay một con hổ đang khóc, đến nỗi tôi đã thật thà khuyên ngài một lô những điều bổ ích, về mặt ấy đấy chứ! Nhưng nếu quả ngài chưa có vợ thì kỳ quái chửa! Ngài có quyền gì mà lố bịch đến như vậy?

ĐÔN GUYARITĂNG. – Thưa ông, ông có biết là ông làm cho tôi bực tức đến cực điểm rồi không?

ĐÔN XÊDA. – Thì đã sao?

ĐÔN GUYARITĂNG. – Rằng như thế là quá lắm rồi.

ĐÔN XÊDA. — Thế ư?

ĐÔN GUYARITĂNG. — Rằng ông phải đền tội!

ĐÔN XÊDA, nhìn giày của Đôn Guyarităng buộc dây dải lụa theo một mới, vẻ chế giễu. — Ngày trước, người ta buộc giải lụa lên đầu. Ngày nay, xem ra người ta theo một cái mốt tao nhã là đem buộc xuống giày. Người ta đội mũ cho chân. Đẹp thật!

ĐÔN GUYARITĂNG — Chúng ta sẽ đấu kiếm!

ĐÔN XÊDA, lạnh như tiền. — Thật ư?

ĐÔN GUYARITĂNG. — Ông không phải Xêda, điều đó có quan hệ đối với tôi, nhưng tôi cứ bắt đầu với ông trước đã.

ĐÔN XÊDA. — Được! Coi chừng kẻo ngài có thể kết thúc với tôi đấy.

ĐÔN GUYARITĂNG, đưa cho Xêda một trong hai thanh kiếm. — Phách lác! Nào đấu luôn!

ĐÔN XÊDA, cầm kiếm. — Có ngay! Tôi mà vớ được dịp đấu kiếm là có bao giờ tôi chịu bỏ!.

ĐÔN GUYARITĂNG. — Đấu đâu?

ĐÔN XÊDA. — Sau tường. Đường đó vắng.

ĐÔN GUYARITĂNG, ấn thử mũi kiếm xuống sàn nhà. — Còn cái thằng Xêda, tôi sẽ giết nó sau.

ĐÔN XÊDA. — Thật ư?

ĐÔN GUYARITĂNG. — Nhất định!

ĐÔN XÊDA, cũng ấn thử mũi kiếm xuống sàn nhà. — Quái nhỉ! Khi nào một trong hai chúng ta chết rồi, tôi thách ngài sau đó giết được Đôn Xêda đấy.

ĐÔN GUYARITĂNG. – Nào đi!

Hai người đi ra, – tiếng chân của họ xa dần. Một cánh cửa bí mật ở vách bên phải mở ra và Đôn Xaluyxt bước vào.

LỚP 6

ĐÔN XALUYXT

Mặc áo màu xanh thẫm, gần như đen. Vẻ tư lự và lo âu. Nhìn khắp nơi và nghe ngóng một cách lo lắng.

ĐÔN XALUYXT. – Chưa chuẩn bị một tí gì!

Trông thấy cái bàn đầy thức ăn

Thế này là thế nào?

Lắng nghe tiếng chân của Xêda và Guyarităng.

Tiếng gì ồn thế nhỉ?

Đi đi lại lại, vẻ suy nghĩ.

Sáng nay, Guyđien trông thấy tên thị đồng đi ra và đã đi theo nó. Tên thị đồng đến nhà Guyarităng. Sao không thấy Ruy Blax nhỉ!. Và tên thị đồng đó. Thôi chết! Chắc lại một phản kế gì rồi! Phải, chắc là một lời khuyên bảo chân thành gì đấy mà hắn nhờ Đôn Guyarităng chuyển cho hoàng hậu. Mấy tên câm thì chẳng hỏi được gì. Đúng đấy! Mình quên, không nghĩ đến cái lão Đôn Guyarităng ấy!

Đôn Xêda trở vào, tay cầm thanh kiếm trần. Vừa vào, hắn vứt kiếm lên một chiếc ghế bành.

LỚP 7

ĐÔN XALUYXT, ĐÔN XÊDA

ĐÔN XÊDA, đứng ở ngưỡng cửa nói vào. – À! Biết ngay mà! Thế là đã đến rồi đấy hả, con quỷ già!

ĐÔN XALUYXT, quay lại sửng sốt. – Đôn Xêda!

ĐÔN XÊDA, khoanh tay cười hà hà. – Ông đang mưu toan làm một việc gì đấy rất khủng khiếp! Nhưng tôi phá hỏng tất cả rồi phải không, trong lúc này ấy mà? Tôi nhè chính giữa, rơi độp một cái!

ĐÔN XALUYXT, nói riêng. – Thôi hỏng hết rồi!

ĐÔN XÊDA, cười. – Suốt buổi sáng hôm nay, tôi lính quýnh mãi trong đám mạng nhện của ông. Chắc không một kế hoạch nào của ông còn đứng vững. Tôi dẫm bừa vào đấy. Tôi làm đổ vỡ của ông hết rồi. Thích thật!

ĐÔN XALUYXT, nói riêng. – Đồ quỷ! Không biết nó đã làm những trò trống gì rồi!

ĐÔN XÊDA, càng cười to hơn nữa. – Cái thằng mang bọc tiền của ông ấy, cái thằng đến về việc ấy đấy! Để làm cái việc mà ngài đã biết. Người mà ngài biết! Cười. Tuyệt!

ĐÔN XALUYXT. – Thằng ấy sao?

ĐÔN XÊDA. – Tôi phục rượu cho hắn say khướt ra rồi.

ĐÔN XALUYXT. – Còn tiền?

ĐÔN XÊDA, oai vệ. – Tôi đem biếu mấy người. Chậc! Người ta cũng có bạn có bè chứ!

ĐÔN XALUYXT. – Chú nghi oan cho tôi... Tôi...

ĐÔN XÊDA, vỗ vào túi quần. — Trước hết, tôi bỏ cho đầy túi tôi đã chứ, ông tưởng...

Lại cười.

Ông biết chứ? Cái bà...

ĐÔN XALUYXT. — Trời!...

ĐÔN XÊDA, thấy vẻ lo lắng của hắn. — Mà ông biết đấy.

Đôn Xaluyxt lắng nghe, càng lo lắng hơn nữa. Đôn Xêda vừa cười vừa nói tiếp.

Sai một bà lão rất tởm, có cả một bộ râu tướng và một cái mũi như cái lôi táo đến tìm tôi.

ĐÔN XALUYXT. — Để làm gì?

ĐÔN XÊDA. — Để hỏi cho cẩn thận và kín đáo xem có đúng là Đôn Xêda hẹn gặp bà ấy tối nay không...

ĐÔN XALUYXT nói riêng — Trời đất! Nói to — Thế chú trả lời thế nào?

ĐÔN XÊDA. — Thưa tiên sinh, tôi trả lời là đúng! Tôi có hẹn gặp bà ấy.

ĐÔN XALUYXT, nói riêng. — May ra có lẽ chưa việc gì!

ĐÔN XÊDA. — Cuối cùng, cái lão thích giết người của ông, cái lão anh hùng rơm vừa rồi ngoài đồng cỏ tự xưng là Guyarităng ấy...

Đôn Xaluyxt giật mình.

Cái lão khôn ngoan sáng nay không thèm tiếp tên hầu của Xêda mang một bức thư đến cho lão, cái lão vừa rồi đến hỏi tôi lý do của việc ấy...

ĐÔN XALUYXT. — Sao? Chú làm gì hắn rồi?

ĐÔN XÊDA. — Tôi đã giết thằng ngốc ấy rồi!

ĐÔN XALUYXT. – Thật chứ?

ĐÔN XÊDA. – Thật. Bây giờ hắn đang tắt thở ngoài kia, dưới chân tường ấy.

ĐÔN XALUYXT. – Chú có chắc là hắn chết thật rồi không?

ĐÔN XÊDA – Cũng đang lo là chắc đấy.

ĐÔN XALUYXT, nói riêng. – Thật nhẹ cả người! May quá! Hú vía! Hắn không làm hỏng gì hết! Trái lại là đằng khác! Nhưng cũng phải mời hắn đi đi thôi. Phải khử hắn đi thôi! Tay trợ thủ này khó chơi lắm! Còn tiền thì chẳng cần.

Nói to.

Câu chuyện kỳ quặc thật! Thế chú không trông thấy người nào nữa à?

ĐÔN XÊDA. – Không. Nhưng rồi sẽ thấy. Tôi muốn tiếp tục. Tôi định đưa tên họ tôi ra làm cho cả thành phố này náo động cả lên. Tôi sẽ bêu diếu ầm lên, ông cứ yên trí.

ĐÔN XALUYXT, nói riêng. – Rắc rối thật!

Vội vã xích lại gần Xêda.

Chú cứ giữ lấy tiền, nhưng chú đi đi.

ĐÔN XÊDA. – Vâng. Rồi ông sẽ cho người đi theo tôi chứ gì? Người ta thừa hiểu cái điệu làm của ông rồi! Thế rồi để tôi trở lại, hạnh phúc xiết bao, ngắm mặt nước xanh của người, ôi! Địa Trung Hải! Không!

ĐÔN XALUYXT. – Chú tin tôi...

ĐÔN XÊDA. – Không. Vả lại, trong cái lâu đài ngục thất này, tôi cảm thấy có người đang bị sự phản bội của ông hãm hại. Bất cứ âm mưu nào trong cung đình

cũng là một cái thang đôi, một bên là người bị hành hình leo lên, tay bị trói, mặt mũi buồn lo và mắt nhìn ảm đạm, còn bên kia là tên đao phủ. Mà ông là đao phủ. Tất nhiên là thế!

ĐÔN XALUYXT. — Trời!

ĐÔN XÊDA. — Còn tôi, tôi kéo cái thang một cái, thế là r..ầm!

ĐÔN XALUYXT. — Tôi thế là...

ĐÔN XÊDA. — Tôi muốn tham dự vào câu chuyện mạo hiểm này để làm hỏng hết chơi. Ông anh họ của tôi ơi, tôi biết ông là tay không vừa và khá quỷ quyệt, để treo vào cùng một sợi chỉ hai ba con rối liền một lúc. Mà tôi cũng là một con rối đấy thôi! Tôi cứ ở lại!

ĐÔN XALUYXT. — Chú nghe tôi nói...

ĐÔN XÊDA. — Sáo mép! À! Ông sai người đem bán tôi cho bọn cướp châu Phi hả! À! Ông cho người đội lốt Xêda ở đây hả? À! Ông làm tổn thương đến danh dự của tên tôi hả?

ĐÔN XALUYXT. — Đó chỉ là tình cờ thôi mà!

ĐÔN XÊDA. — Tình cờ à? Đấy là một món ăn do những thằng bịp bợm làm ra và chỉ có những thằng khờ mới ăn phải. Không có tình cờ nào hết! Kế hoạch của ông vỡ, mặc! Nhưng tôi muốn cứu những người ông định hãm hại ở đây. Tôi sẽ leo lên mái nhà, réo tên tôi lên.

Trèo lên khung cửa nhìn ra ngoài.

Xem nào! Vừa đúng! Có cảnh binh đi qua dưới cửa sổ.

Thò tay ra song cửa, vẫy và gọi.

Bớ mấy ông!

ĐÔN XALUYXT, hoảng hốt, chạy ra trước sân khấu nói riêng. — Hắn nói tên hắn ra là hỏng hết!

Một pháp quan đi vào, theo sau là mấy tên cảnh binh. Đôn Xaluyxt có vẻ rất phân vân, chưa biết xử trí ra sao. Đôn Xêda đến trước mặt vị pháp quan vẻ đắc thắng.

LỚP 8

Vẫn hai nhân vật cũ, thêm MỘT PHÁP QUAN và MẤY CẢNH BINH

ĐÔN XÊDA, nói với vị pháp quan. — Xin ngài ghi vào biên bản cho rằng...

ĐÔN XALUYXT, chỉ Đôn Xêda cho vị pháp quan. — Đây là tên ăn trộm trứ danh Matalôbôx!

ĐÔN XÊDA, ngạc nhiên. — Ơ kìa!

ĐÔN XALUYXT, nói riêng. — Kéo dài được hai mươi bốn giờ là ta được cả.

Nói với vị pháp quan.

Giữa lúc ban ngày ban mặt mà tên này dám vào nhà người khác. Xin ông bắt lấy tên ăn trộm đó.

Mấy tên cảnh binh túm lấy cổ áo của Đôn Xêda

ĐÔN XÊDA, tức tối nói với Đôn Xaluyxt. — Xin lỗi! Ông nói dối liều thực đấy!

VỊ PHÁP QUAN. — Thế ai gọi chúng tôi?

ĐÔN XALUYXT. — Chính tôi.

ĐÔN XÊDA. – Trời đất ! Thế này thì quá lắm !

VỊ PHÁP QUAN. – Im ! Hình như ông ấy nói có lý đấy !

ĐÔN XÊDA. – Nhưng tôi chính là Đôn Xêda đơ Badăng đây kia mà !

ĐÔN XALUYXT. – Đôn Xêda à ? Xin ông hãy nhìn cái áo khoác của hắn xem, ông sẽ thấy chữ Xaluyxt viết dưới cổ ấy. Đó chính là cái áo khoác hắn vừa ăn trộm của tôi.

Mấy tên cảnh binh giật chiếc áo khoác đưa cho vị pháp quan xem.

VỊ PHÁP QUAN. – Đúng !

ĐÔN XALUYXT. – Còn cái áo chẽn hắn đang mặc...

ĐÔN XÊDA, nói riêng. – Ôi ! Cái thằng Xaluyxt trời đánh này !

ĐÔN XALUYXT, nói tiếp. – Là của bá tước Đanbơ bị mất trộm...

Chỉ một cái huy hiệu thêu ở gấu tay áo, bên trái. Và đây là gia huy của ông ta.

ĐÔN XÊDA, nói riêng. – Ra thằng này bị quỷ ám à ?

VỊ PHÁP QUAN, xem xét gia huy. – Phải, hai lâu đài bằng vàng...

ĐÔN XALUYXT. – Với lại hai cái nồi hơi : Angrikêđơ và Guyman.

Đôn Xêda vùng vẫy làm rơi mấy đồng tiền vàng ở túi ra. Đôn Xaluyxt chỉ cho vị pháp quan xem lối cất tiền của Xêda.

Người lương thiện có bao giờ cất tiền như vậy không ?

VỊ PHÁP QUAN, gật gù. – Hừm !

ĐÔN XÊDA, nói riêng. – Mình mắc bẫy rồi !

Mấy tên cảnh binh lục túi Xêda và lấy hết tiền.

MỘT TÊN CẢNH BINH, lục soát. — Có giấy gì nữa đây này !

ĐÔN XÊDA, nói riêng. — Vẫn còn đấy kia à ? Ôi ! Những bức thư tình tội nghiệp còn sót lại sau những bước chìm nổi của ta.

VỊ PHÁP QUAN, xem xét mấy bức thư. — Những bức thư... cái gì thế này ?... Nhiều thứ chữ khác nhau.

ĐÔN XALUYXT, chỉ địa chỉ trên bì thư cho vị pháp quan xem. —Tất cả đều gửi cho bá tước Đanbơ hết !

VỊ PHÁP QUAN. — Đúng !

ĐÔN XÊDA. — Nhưng...

MẤY TÊN CẢNH BINH, trói tay Đôn Xêda. — Bị tóm rồi ! Hay quá !

MỘT TÊN CẢNH BINH, từ ngoài vào, nói với vị pháp quan.— Thưa ngài, ngoài kia có một người vừa bị ám sát.

VỊ PHÁP QUAN. — Ai ám sát ?

ĐÔN XALUYXT, chỉ Đôn Xêda. — Hắn !

ĐÔN XÊDA, nói riêng. — Vụ đấu kiếm ấy đấy ! Minh liều thật !

ĐÔN XALUYXT. — Lúc mới vào, tay hắn có cầm một thanh kiếm. Kia kìa !

VỊ PHÁP QUAN, xem xét thanh kiếm.— Có máu. Tốt !

Với Đôn Xêda.

Thôi, đi với chúng nó !

ĐÔN XALUYXT, nói với Đôn Xêda, khi hắn bị dẫn đi. — Chào nhé, Matalôbôx !

ĐÔN XÊDA, tiến lên một bước, đứng trước mặt Đôn Xaluyxt và nhìn chằm chằm.—Mày thật đúng là một con chó !

HỒI V

CON HỔ VÀ CON SƯ TỬ

Vẫn căn phòng ấy. Ban đêm. Một cây đèn đặt trên bàn. Màn mở. Ruy Blax chỉ có một mình. Một chiếc áo đen dài che lấp quần áo của chàng.

LỚP 1

RUY BLAX, một mình. — Thế là hết! Mộng tàn! Ảo ảnh mất! Cho đến tận tối, ta đi lang thang trên các nẻo đường. Giờ đây ta hy vọng. Ta bình tĩnh. Ban đêm người ta suy nghĩ dễ dàng hơn, đầu óc cũng đỡ tiếng ồn ào hơn. Trên mấy bức tường u ám này, không có gì dễ sợ quá. Đồ đạc đều được sắp đặt gọn gàng. Chìa khóa vẫn còn ở tủ. Mấy tên câm đang ngủ trên lầu. Nhà cửa thật rõ ràng là yên tĩnh. Phải! Không có lý do gì để lo sợ cả. Tất cả đều ổn rồi. Tên thị đồng của ta rất trung thành. Đôn Guyarităng, khi đã vì hoàng hậu, thì thật là một người chắc chắn. Ôi! Lạy Chúa! Phải chăng con đã có thể cảm tạ ngài, phải chăng ngài đã dun dủi cho bức thư của con đến tận tay hoàng

hậu ? Phải chăng ngài, Chúa công bằng và bác ái, ngài đã giúp con che chở nàng tiên đó và làm thất bại âm mưu của tên Xaluyxt kia ? Phải chăng nàng không còn gì đáng sợ nữa, than ôi ! Không còn gì đau khổ nữa, nàng đã chắc chắn thoát nạn rồi, và con đã có thể chết được rồi ?

Lấy trong ngực ra một cái lọ nhỏ, để lên bàn.

Phải, đồ hèn mạt ! Bây giờ mày hãy chết đi ! Và rơi xuống vực thẳm đi ! Hãy chết đi như khi người ta phải chết để đền một trọng tội, hãy chết đi trong cái nhà này, chết hèn hạ, khốn khổ, không ai biết đến !

Vạch áo khoác đen, để lộ bộ chế phục mặc ở hồi I.

Hãy chết đi để chôn theo bộ chế phục của mày trong tấm khăn liệm của mày ! Trời ! Nếu con quỷ đó đến nhìn nạn nhân của hắn chết, kéo một đồ vật chắn ngang cái cửa bí mật, thì ít ra hắn cũng đừng bước vào từ cái cửa ghê tởm này.

Quay lại ngồi bên bàn.

Phải ! Tên thị đồng đã tìm được Guyarităng, chắc chắn như vậy, lúc đó chưa đến tám giờ sáng !

Nhìn sững cái lọ.

Về phần ta, ta đã tuyên án ta rồi, ta đã chuẩn bị một cuộc hành hình và ta sẽ tự tay đậy lại trên đầu ta cái nắp mồ nặng trĩu. Ít ra ta cũng được cái vui thú nghĩ rằng, hiện giờ, không một người nào có thể ngăn cản được ta. Sự sụp đổ của ta thật không còn phương cứu vãn.

Ngồi phịch xuống ghế bành.

Thế nhưng nàng đã yêu ta ! Mong sao Đức Chúa giúp ta. Ta không có can đảm !

Chàng khóc.

Ôi ! Họ mất gì mà không để cho chúng ta yên !

Ôm đầu, khóc nức nở.

Trời ơi !

Ngẩng đầu lên. Ngơ ngác nhìn cái lọ.

Người đàn ông bán cho ta cái lọ này hỏi ta hôm nay là ngày mấy. Ta không biết. Ta đau trong đầu quá. Người đời thật là ác. Dù ai có chết cũng chẳng ai động lòng thương. Ta đau khổ quá ! Nàng đã yêu ta ! Thế mà người ta chẳng bao giờ vớt lại được một tí gì của cái đã qua rồi ! Ta sẽ không được trông thấy nàng nữa ! Bàn tay nàng mà ta đã nắm. Đôi môi nàng đặt nhẹ lên trán của ta !... Nàng tiên muôn vàn yêu quý của ta ! Nàng tiên tội nghiệp của ta ! Ta phải chết, chết tuyệt vọng ! Cái áo của nàng, mỗi đường xếp là một đường duyên, đôi chân nàng hễ đi qua là làm cho lòng ta xao xuyến, đôi mắt nàng làm say đắm đôi mắt do dự của ta, giọng nàng nói, miệng nàng cười... Ta sẽ không bao giờ được nghe nàng nói nữa !. Có thể như thế được chăng ? Không đời nào !

Đau đớn, giơ tay với cái lọ! Tay chàng vừa run rẩy cầm lấy cái lọ thì cánh cửa cuối sân khấu mở, hoàng hậu xuất hiện, mặc toàn đồ trắng, ngoài mặc áo khoác màu thẫm, mũ lật ra đằng sau, để lộ khuôn mặt tái xanh. Hoàng hậu xách một cây đèn lồ, để đèn xuống đất và bước vội về phía Ruy Blax.

LỚP 2

RUY BLAX, HOÀNG HẬU

HOÀNG HẬU, đi vào. — Đôn Xêda !

RUY BLAX, hoảng hốt quay lại và vội vã khép chiếc áo ngoài để che bộ chế phục. — Trời ơi ! Nàng ! Thế là nàng đã mắc vào cái bẫy khủng khiếp ấy rồi !

Nói to.

Hoàng hậu !...

HOÀNG HẬU. — Sao thế ! Sao chàng kêu có vẻ sợ hãi thế ? Xêda ..

RUY BALX. — Ai bảo hoàng hậu đến đây ?

HOÀNG HẬU. — Chàng ?

RUY BLAX. — Tôi ư ? Đâu ?

HOÀNG HẬU. — Thiếp nhận được của chàng...

RUY BLAX, hồn hển. — Hoàng hậu nói mau lên.

HOÀNG HẬU. — Một bức thư.

RUY BLAX. — Thư của tôi ư ?

HOÀNG HẬU. — Do chính tay chàng viết.

RUY BLAX. — Thật đến đập đầu vào tường mà chết được ! Tôi có viết bức thư nào đâu, hở trời, tôi biết chắc như vậy mà !

HOÀNG HẬU, lấy trong ngực ra một bức thư, đưa cho Ruy Blax. — Thì chàng hãy đọc xem.

Ruy Blax giằng lấy bức thư, cúi xuống cây đèn và đọc.

RUY BLAX, đọc. —« Một tai họa tày trời đang lơ lửng trên đầu tôi. Chỉ có bà hoàng hậu của tôi mới ngăn được cơn dông tố đó... »

Sửng sốt nhìn như không thể nào đọc tiếp được nữa.

HOÀNG HẬU, đọc tiếp, vừa đọc vừa lấy ngón tay, chỉ theo từng dòng chữ. —« Tối nay, xin bà quá bộ đến tìm tôi tại nhà tôi, nếu không thì tôi nguy mất ».

RUY BLAX, nghẹn ngào. – Trời ! Phản trắc đến thế là cùng ! Cái thư này !

HOÀNG HẬU, vẫn tiếp tục đọc. – Ban đêm, xin bà vào lối cửa ở cuối đường sẽ không bị ai trông thấy. Một người tin cẩn sẽ mở cửa cho bà ».

RUY BLAX, nói riêng. – Mình quên mất cái thư này.

Nói với hoàng hậu, giọng dữ tợn.

Hoàng hậu về ngay đi !

HOÀNG HẬU. – Rồi thiếp về, Đôn Xêdaạ ! Ôi ! Lạy Chúa ! Sao chàng dữ thế ? Thiếp có làm gì đâu nào ?

RUY BLAX. – Trời ơi ! Hoàng hậu không làm gì ư ? Hoàng hậu đang tự dẫn mình vào chỗ chết đấy !

HOÀNG HẬU. – Sao lại thế ?

RUY BLAX. – Tôi không thể giải thích điều này cho hoàng hậu được. Xin hoàng hậu hãy trốn nhanh đi !

HOÀNG HẬU. – Thậm chí, để không sơ hở một tí gì, sáng nay, thiếp đã sai một bà lão đến...

RUY BLAX. – Trời ! Cứ mỗi phút trôi qua là tôi cảm thấy tính mệnh của hoàng hậu cuồn cuộn tuôn ra và chảy đi như từ một quả tim bị thương vậy. Hoàng hậu đi đi !

HOÀNG HẬU, như sực nghĩ ra điều gì. – Sự hy sinh mà tình yêu của thiếp hằng ao ước cho thiếp linh cảm một điều. Chắc chàng đang sắp trải qua một giờ phút bi thảm gì đây, nên chàng muốn tránh cho thiếp những nguy hiểm của chàng! Vậy thiếp ở lại.

RUY BLAX. – Trời ơi! Sao nàng nghĩ lần thần thế? Khổ quá! Ở lại một nơi như thế này trong giờ này ư?

HOÀNG HẬU. – Bức thư đó chính là của chàng. Vậy thì...

RUY BLAX, giơ tay lên trời vẻ thất vọng. – Trời đất ơi!

HOÀNG HẬU. – Chàng muốn đuổi thiếp đi!

RUY BLAX, nắm lấy tay hoàng hậu. – Xin nàng hiểu cho!

HOÀNG HẬU. – Thiếp đoán ra rồi. Lúc đầu chàng viết thư cho thiếp, sau đó...

RUY BLAX. – Tôi không bao giờ viết thư cho nàng cả. Tôi là một con quỷ. Nàng hãy trốn đi! Khốn nạn! Nàng không biết là chính nàng, nàng đã tự dẫn thân vào bẫy hay sao! Thật đúng như thế đấy mà! Thật đúng là chung quanh nàng, nàng bị địa ngục bao vây. Tôi biết nói thế nào cho nàng tin được bây giờ? Nàng ơi! Nàng hiểu cho, tôi yêu nàng, chắc nàng cũng biết. Ước gì tôi có thể bứt trái tim tôi ra khỏi lồng ngực để cứu nàng thoát khỏi những điều mà trí óc nàng tưởng tượng! Ôi! Tôi yêu nàng! Nàng hãy đi đi!

HOÀNG HẬU. – Đôn Xêda ạ.

RUY BLAX. – Trời ! Nàng đi đi ! Nhưng, tôi nhớ ra rồi, có người nào mở cửa cho nàng không đấy ?

HOÀNG HẬU. – Có chứ ?

RUY BLAX. – Chết rồi ! Ai mở ?

HOÀNG HẬU. – Một người mang mặt nạ, bị bức tường che khuất.

RUY BLAX. – Mang mặt nạ ! Người ấy nói gì ? Người cao không ? Người đó như thế nào ? Kìa, nói đi, tôi đợi !

Một người mang mặt nạ, mặc áo đen xuất hiện ở cửa cuối sân khấu.

NGƯỜI MANG MẶT NẠ. – Người đó chính là tôi !

Bỏ mặt nạ ra. Đó là Đôn Xaluyxt. Hoàng hậu và Ruy Blax hoảng hốt nhận ra hắn.

LỚP 3

RUY BLAX. – Trời ơi ! Hoàng hậu trốn nhanh lên !

ĐÔN XALUYXT. – Không kịp nữa rồi. Bà đơ Nơbua không còn là hoàng hậu của nước Tây Ban Nha nữa !

HOÀNG HẬU, kinh hoàng. – Đôn Xaluyxt !

ĐÔN XALUYXT, chỉ Ruy Blax. – Bà sẽ vĩnh viễn là vợ của người này.

HOÀNG HẬU. – Trời đất ơi ! Quả thực đây là một cái bẫy ! Và Đôn Xêda...

RUY BLAX, thất vọng. — Hoàng hậu ! Than ôi ! Sao hoàng hậu lại làm như thế ?

ĐÔN XALUYXT, chậm rãi tiến về phía hoàng hậu. — Tôi bắt được bà rồi. Nhưng tôi sẽ nói làm cho lệnh bà ngài không phật ý, vì tôi không tức giận. Tôi bắt gặp bà. Này, chúng ta đừng làm ồn lên, một mình với Đôn Xêda trong phòng của ông ấy lúc nửa đêm. Tóm lại, đối với một vị hoàng hậu, việc này, vì có người trông thấy, nên đủ để xóa hôn lễ ở La Mã rồi. Đức giáo hoàng có thể được tin này rất chóng, nhưng ta nên thay thế việc này bằng một sự thỏa thuận. Tất cả có thể giữ kín.

Rút trong túi ra một cuộn giấy, giở ra và đưa cho hoàng hậu.

Bà ký cho tôi bức thư này để gửi lên hoàng thượng của chúng ta, Tôi sẽ nhờ quan chủ mã trao lại cho ngài công chứng. Thế rồi, một chiếc xe trong đó tôi có để nhiều vàng, (chỉ ra ngoài), đang chực sẵn ngoài kia. Cả hai người hãy lập tức đi ngay. Tôi sẽ giúp. Các người có thể yên trí qua Tôleđơ và Ancăngara để sang Bồ Đào Nha. Đến đó, các người muốn đi đâu tùy ý, chúng tôi không cần biết. Chúng tôi sẽ nhắm mắt làm ngơ cho. Vậy bà hãy nghe tôi. Tôi xin thề, là hiện giờ, câu chuyện dan díu này chỉ có một mình tôi biết ; nhưng nếu bà từ chối thì ngày mai cả Madrit sẽ biết hết đầu đuôi. Bà chớ nên nổi giận làm gì. Bà đã ở trong tay tôi rồi.

Chỉ chiếc bàn trên có một cái giá để viết.

Thưa bà, tất cả những thứ cần dùng để viết có kia...

HOÀNG HẬU, rụng rời, ngồi phịch xuống một chiếc ghế bành. — Ta đã nằm trong tay hắn !

ĐÔN XALUYXT. – Tôi chỉ cần bà làm cho việc đó để tôi đệ lên vua thôi.

Nói nhỏ với Ruy Blax lúc đó đang yên lặng đứng nghe, sửng sốt như bị sét đánh.

Ngươi cứ để mặc ta, ta làm việc cho ngươi đấy, ông bạn ạ.

Với hoàng hậu.

Bà ký đi !

HOÀNG HẬU, run lên nói riêng. Làm thế nào bây giờ ?

ĐÔN XALUYXT, ghé vào tai hoàng hậu và đưa cho nàng một quản bút. – Thôi ! Cần gì ngai vàng ! Mất ngai vàng thì được hạnh phúc ! Gia nhân tôi đều ở cả ngoài kia. Chuyện này không ai biết gì đâu. Chỉ có ba chúng mình biết với nhau thôi.

Cố ấn bút vào tay hoàng hậu, hoàng hậu không cầm, cũng không từ chối.

Thế nào ?

Hoàng hậu thẳng thốt, do dự nhìn hắn vẻ lo sợ.

Nếu bà không ký tức là bà làm hại lấy mình, ô nhục và nhà tu kín !

HOÀNG HẬU, đau khổ. – Trời ơi !

ĐÔN XALUYXT, chỉ Ruy Blax. – Ông Xêda đây yêu bà. Ông ta xứng đáng với bà. Tôi xin lấy danh dự cam đoan ông ta là một người dòng dõi đại gia. Gần như một ông hoàng vậy. Một nhà quý tộc có vọng lâu trên núi và thái ấp ở thôn quê. Ông ta là quận công Đôn-mêđô, dòng họ Badăng và là một bậc đại thần của nước Tây Ban Nha kia đấy...

Đẩy tay hoàng hậu trên tờ giấy. Hoàng hậu hoảng hốt run lên và có vẻ gần như muốn ký.

RUY BLAX, như sực tỉnh. – Tôi tên là Ruy Blax và tôi là một đứa ở !

Giật lấy giấy bút trong tay hoàng hậu và xé tờ giấy

Xin hoàng hậu đừng ký ! Không chịu được nữa ! Tôi uất lắm rồi !

HOÀNG HẬU. – Ông ta nói gì thế ? Đôn Xêda !

RUY BLAX, để rơi áo khoác, hiện ra bộ chế phục đang mặc trên người, không kiếm. – Tôi nói rằng tôi là Ruy Blax và tôi là đầy tớ của người này.

Quay lại phía Đôn Xaluyxt.

Tôi nói rằng, phản bội như thế đủ rồi ! Xin cám ơn ! Tôi không cần hạnh phúc của tôi ! Ồ ! Mặc ông nói nhỏ, nói to, mặc dầu bị trói chặt trong những âm mưu bỉ ổi của ông, tôi cũng nói rằng đã đến lúc tôi cần phải tỉnh dậy lắm rồi ! Tôi nói rằng, tôi sẽ không đi xa hơn nữa, rằng ông với tôi, chúng ta làm thành một cặp ghê tởm ngang nhau, tôi mặc cái áo của một kẻ tôi đòi, còn ông, ông có tâm hồn của một thằng đầy tớ.

ĐÔN XALUYXT, với hoàng hậu vẻ lạnh lùng. – Hắn là đầy tớ của tôi, đúng thế.

Nghiêm khắc nói với Ruy Blax.

Không được nói một lời nào nữa !

HOÀNG HẬU, thét lên một tiếng tuyệt vọng và vặn hai tay vào nhau. – Trời đất ơi !

ĐÔN XALUYXT, nói tiếp. – Nhưng nó nói điều đó ra sớm quá.

Khoanh tay lại, ưỡn ngực lên, giọng dõng dạc.

Vậy thì được, ta nói hết. Cần gì! Ta trả thù như thế đủ lắm rồi.

Với hoàng hậu.

Bà nghĩ thế nào về chuyện này? Chắc Mađrit sẽ được một bữa cười nôn ruột đấy nhỉ? À! Bà cách chức tôi ư? Vậy thì tôi đây, tôi truất ngôi hoàng hậu của bà! À! Bà trục xuất tôi ư? Tôi đuổi cổ bà đi và tôi rất tự hào về việc đó! À, bà bảo tôi lấy con thị tỳ của bà làm vợ ư?

Cười ha hả.

Thì tôi, tôi cho bà đứa ở của tôi để bà làm tình nhân, và bà cũng có thể lấy hắn! Tất nhiên! Vua cũng sắp sửa chết rồi! Trái tim của hắn sẽ là tài sản của bà.

Cười.

Và biết đâu bà phong chức quận công cho hắn không phải để bà làm nữ quận công!

Nghiến răng.

Hừ! Bà làm tan nát đời tôi, bà làm nhục tôi, bà già xéo tôi mà bà vẫn ngủ yên, bà thật điên rồ quá sức!

Trong lúc Đôn Xaluyxt nói, Ruy Blax đi lại cánh cửa cuối sân khấu và cài then lại. Thế rồi chàng từ từ tiến lại sau lưng Đôn Xaluyxt, nhưng hắn không trông thấy. Khi hắn nói xong và với đôi mắt đầy căm thù và đắc thắng, nhìn hoàng hậu lúc đó đang sửng sốt như mất hồn thì Ruy Blax chộp lấy thanh kiếm của hắn ra rút ngay ra khỏi bao.

RUY BLAX, hung dữ cầm thanh kiếm của Đôn Xaluyxt trong tay. — Ta thấy hình như ngươi vừa lăng nhục hoàng hậu của ngươi thì phải?

ĐÔN XALUYXT, chạy ra phía cửa, Ruy Blax chặn lại. — Ô! Ngươi đừng chạy ra đấy làm gì. Vô ích! Ta đã chốt cửa lại từ lâu rồi. Hầu tước, cho đến nay, quỷ Xatăng đã che chở ngươi, nhưng bây giờ ta thách nó đến đây, giành ngươi ra khỏi tay ta đấy. Bây giờ đến lượt ta! Ai đi đường gặp rắn cũng đập nát nó đi. Không một người nào có thể vào đây, gia nhân của ngươi cũng không, địa ngục cũng không. Ta đạp ngươi xuống dưới gót sắt của ta, khi ngươi đang sùi bọt mép. Tâu hoàng hậu, lão này nói năng láo xược với hoàng hậu ư? Tôi xin giải thích cho hoàng hậu rõ. Hắn là một đứa không có một chút tâm hồn. Hắn là một con quỷ. Hôm qua hắn đã vừa cười, vừa làm cho tôi đến ngạt thở. Hắn đã vô cớ bóp nát trái tim tôi. Hắn sai tôi đóng cửa, khiến tôi vô cùng khổ nhục. Tôi đã van xin, tôi đã khóc lóc. Tôi không thể nào nói được với hoàng hậu.

Với Đôn Xaluyxt.

Vừa rồi, ta nghe ngươi kể những nỗi bất bình của ngươi. Ta sẽ không trả lời những lý sự của ngươi, vả lại, ta cũng không hiểu. Chà! Đồ khốn kiếp! Ngươi dám... hoàng hậu của ngươi, một người đàn bà đáng tôn thờ. Vậy mà ngươi dám lăng nhục bà trước mặt ta sao? Thế mà gọi là người tài trí thì ta cũng cho là lạ thật! Và ngươi tưởng ta chịu đứng nhìn ngươi làm thế, không nói gì sao? Thưa ngài hầu tước, ngài hãy nghe đây:

Khi một thằng phản bội, một thằng lừa đảo, quanh co, đã làm những việc ít có trên đời, và quái dản thì dù hắn ở trong địa vị nào, bất cứ ai qua đường, quý tộc hay dân đen, cũng có quyền đến nhổ sự phán quyết của mình vào mặt hắn và có quyền lấy một thanh kiếm,

một cái riu, một con dao!.. Mẹ kiếp! Trước kia ta là đầy tớ! Nếu sau này ta trở thành đao phủ thì sao?

HOÀNG HẬU. – Ông không giết hắn ta chứ?

RUY BLAX. – Tôi rất ân hận phải làm nhiệm vụ của tôi trước mặt bà, nhưng câu chuyện này cần phải được dập tắt tại ngay đây

Đẩy Xaluyxt vào căn phòng.

Nhất định như thế rồi, ông ạ. Đi vào trong kia mà cầu Chúa!

ĐÔN XALUYXT. – Đây là một vụ ám sát!

RUY BLAX. – Ngươi tưởng vậy sao?

ĐÔN-XALUYXT, bị tước mất khí giới. Tức tối nhìn khắp xung quanh. – Trên mấy bức tường này không có gì hết! Không có một vũ khí!

Với Ruy Blax.

Ít ra cũng phải cho ta một cây kiếm chứ!

RUY BLAX. – Thưa hầu tước! Ngài đùa đấy chứ! Thưa ông chủ! Tôi đây có phải là một nhà quý tộc đâu? Đấu kiếm à? Phì! Tôi là một trong những đứa ở của ông, là cái hạng tôi đòi mặc áo đỏ, mang ngù vai, một thằng hèn hạ mà người ta trừng trị, mà người ta đánh đập Và thằng đó giết! Phải, tôi sẽ giết ông, ông lớn ạ, ông có biết không? Tôi sẽ giết ông như giết một thằng đê tiện, một thằng hèn nhát, một con chó!

HOÀNG HẬU. – Xin tha cho ông ta!

RUY BLAX, túm lấy Xaluyxt, nói với hoàng hậu – Thưa hoàng hậu, ở đây, ai cũng trả thù. Nàng tiên cũng không sao cứu con quỷ được nữa.

HOÀNG HẬU, quỳ xuống. — Xin tha cho ông ta!

ĐÔN XALUYXT, kêu lên. — Nó giết tôi! Cứu tôi với!

RUY BLAX, giơ kiếm lên. — Có im mồm đi không?

ĐÔN XALUYXT, vừa nhảy xổ vào Ruy Blax vừa hét. — Mày ám sát tao! Đồ quỷ sứ!

RUY BLAX, đẩy hắn vào căn phòng nhỏ. — Mày bị trừng phạt!

Hai người mất hút vào phòng. Cửa đóng lại.

HOÀNG HẬU, còn lại một mình, ngã xuống chiếc ghế bành gần chết ngất. — Trời!

Một lát yên lặng. Ruy Blax trở vào, mặt nhợt nhạt, không kiếm.

LỚP 4

HOÀNG HẬU, RUY BLAX

Hoàng hậu ngồi im lặng và lạnh lùng. Ruy Blax lảo đảo tiến lên mấy bước về phía bà rồi quỳ sụp xuống, mắt nhìn xuống đất như không dám ngước lên nhìn hoàng hậu.

RUY BLAX, giọng nghiêm trang và trầm. — Thưa hoàng hậu, bây giờ tôi phải thưa chuyện với hoàng hậu. Tôi không lại gần đâu. Tôi xin nói một cách chân thành. Tôi không đến nỗi có tội quá trầm trọng

như hoàng hậu tưởng. Tôi biết sự phản bội của tôi, dưới con mắt của hoàng hậu là một tội vô cùng ghê tởm.

Ôi! Điều này nói ra thật không dễ. Thế nhưng tôi không phải là một người tâm hồn đê hèn, xét cho cùng, tôi là một người lương thiện. Mối tình đó đã khiến cho tôi mất trí. Tôi biết, đáng lẽ ra tôi nên tìm cách khác. Bây giờ lầm lỗi đã lỡ rồi!. Dù sao, hoàng hậu cũng thấy đấy, tôi đã rất yêu hoàng hậu.

HOÀNG HẬU.—Xin ông...

RUY BLAX, vẫn quỳ.—Xin hoàng hậu đừng sợ. Tôi không dám lại gần đâu. Tôi xin từng điểm một kể hết ngọn ngành với hoàng hậu. Ôi! Hoàng hậu hãy tin tôi, tôi không phải là một người tâm hồn đê hèn. Hôm nay, suốt cả ngày, tôi chạy khắp thành phố như một người điên. Thậm chí, rất nhiều lần, thiên hạ đã nhìn tôi. Đến gần bệnh viện do hoàng hậu lập ra, trong lúc lòng tôi hoảng hốt điên cuồng, tôi mơ màng cảm thấy có một người đàn bà im lặng đến lau cho tôi những giọt mồ hôi trên trán. Lạy Chúa! Xin Chúa thương xót con! Lòng con tan nát mất rồi!

HOÀNG HẬU.—Ông muốn gì...

RUY BLAX, chắp tay lại.—Hoàng hậu tha thứ cho tôi!

HOÀNG HẬU.—Không đời nào!

RUY BLAX.—Không đời nào!

Đứng dậy và thong thả tiến lại bên bàn.

Nhất định như thế ư?

HOÀNG HẬU.—Không, không đời nào!

RUY BLAX, lấy cái lọ để trên bàn, đưa lên môi, nốc cạn. – Hỡi ngọn lửa hắt hiu, mày hãy tắt đi cho rảnh!

HOÀNG HẬU, đã đứng lên và chạy lại bên Ruy Blax.–Ông đã làm gì thế?

RUY BLAX, đặt cái lọ xuống. – Không gì cả! Nhưng đau khổ của tôi đã chấm dứt rồi. Không gì cả! Hoàng hậu nguyền rủa tôi, nhưng tôi cầu phúc cho hoàng hậu! Chỉ thế thôi!

HOÀNG HẬU, hoảng hốt. – Đôn Xêda!

RUY BLAX.–Hỡi nàng tiên của tôi! Tội nghiệp! Khi tôi nghĩ rằng nàng đã yêu tôi!

HOÀNG HẬU.–Thuốc gì lạ lùng thế? Ông vừa làm gì thế? Nói đi! Trả lời thiếp đi! Nói chuyện với thiếp đi! Chàng Xêda, thiếp tha lỗi cho chàng và thiếp yêu chàng, thiếp tin lời chàng.

RUY BLAX.–Tôi tên là Ruy Blax.

HOÀNG HẬU, ôm choàng lấy Ruy Blax. – Ruy Blax! Thiếp tha thứ cho chàng! Vừa rồi chàng làm gì thế? Nói đi! Thiếp ra lệnh cho chàng phải nói! Thứ nước khủng khiếp kia không phải là thuốc độc chứ? Không phải chứ?

RUY BLAX.–Phải, đó chính là thuốc độc, nhưng tôi sung sướng trong lòng.

Ôm lấy hoàng hậu, ngước nhìn trời.

Hỡi Thượng đế anh minh! Xin Thượng đế cho phép tên đầy tớ hèn hạ này ban phúc cho bà hoàng hậu này vì nàng đã an ủi nỗi lòng đau khổ khôn cùng của nó, khi nó sống, nàng đã ban cho nó tình yêu và lúc nó chết, nàng đã thương xót nó.

HOÀNG HẬU. – Thuốc độc ! Trời ! Chính ta đã giết chàng! Thiếp yêu chàng. Nếu thiếp tha thứ cho chàng rồi thì sao ?

RUY BLAX, lả đi. – Thì tôi cũng vẫn làm như vậy.

Giọng yếu ớt. Hoàng hậu đỡ chàng trên tay.

Tôi không sống được nữa. Vĩnh biệt !

Chỉ cánh cửa.

Hoàng hậu phải trốn khỏi nơi này, mọi việc sẽ được giữ kín. Tôi chết đây !

Ngã xuống.

HOÀNG HẬU, ôm chầm lấy Ruy Blax. -Ruy Blax !

Ruy Blax sắp chết bỗng mở choàng mắt ra khi nghe hoàng hậu nói đến tên mình.

Xin cám ơn !

HẠ MÀN

MỤC LỤC

Lời giới thiệu

1 — HECNANI 15

2 — MARIÔNG ĐƠ LORMƠ 155

3 — RUY BLAX 282

Chịu trách nhiệm xuất bản :

LÝ HẢI CHÂU

Biên tập nội dung : TRỊNH XUÂN HOÀNH
Trình bày sách : TRẦN KHOÁT
Trình bày bìa : LÊ THANH ĐỨC
Sửa bản in : VĂN THỌ

KỊCH
TUYỂN CHỌN

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

In 10.200 cuốn khổ 13 × 19. Tại Nhà máy in Thống Nhất 136 phố Hàng Bông. Số in 62/85. Số XB : 14. In xong và nộp lưu chiểu tháng 10-1985

KỶ NIỆM 100 NĂM NGÀY MẤT CỦA VICHTO HUYGÔ (1885 – 1985)

ĐÃ XUẤT BẢN

NHỮNG NGƯỜI KHỐN KHỔ (in lần thứ tư)
Huỳnh Lý, Vũ Đình Liên,
Lê Trí Viễn, Đỗ Đức Hiểu *dịch*

NHÀ THỜ ĐỨC BÀ PARI (in lần thứ hai) Nhị Ca *dịch*

CHÍN MƯƠI BA Trần Huy Đông,
Châu Diên, Lê Hiểu *dịch*

TUYỂN TẬP THƠ
Tố Hữu, Thế Lữ, Xuân Diệu,
Vũ Đình Liên, Tế Hanh, Khương Hữu Dụng... *dịch*

KỊCH (tuyển chọn)
Phùng Văn Tửu, Đỗ Đức Hiểu,
Phan Thị Miến *dịch*.

SẼ XUẤT BẢN

THẰNG CƯỜI Hoàng Lâm *dịch*

LAO ĐỘNG NGOÀI BIỂN CẢ Hoàng Lâm *dịch*

Nhà xuất bản Văn Học.

Giá : 20đ00